Tímarit

Þjóðræknisfélags Íslendinga

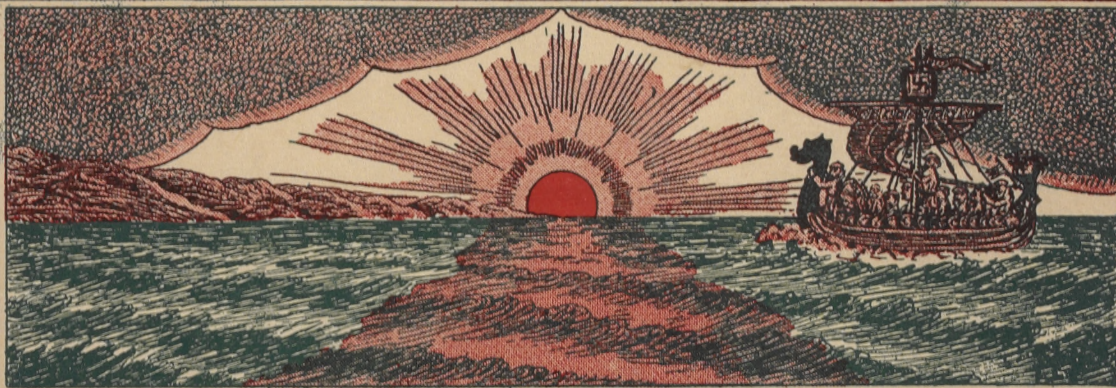

★

XXXII. ÁR

★

WINNIPEG, MANITOBA

TÍMARIT

Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi

XXXII. ÁRGANGUR

Tilgangur félagsins er:

1. Að stuðla að því af fremsta megni að Íslendingar megi verða sem bestir borgarar í hérlendu þjóðlífi.
2. Að styðja og styrkja íslenska tungu og bókvísi í Vesturheimi.
3. Að efla samúð og samvinnu meðal Íslendinga austan hafs og vestan.

Þetta er sá félagsskapur meðal Íslendinga í Vesturheimi, er aðallega byggir á þjóðernislegum grundvelli og hvetja vill þá til framsóknar og virðingar til jafns við þá þjóðflokka aðra, er þetta land byggja.

Ársgjaldið er aðeins 1 dollar, og fá allir skuldlausir félagsmenn, er það borga, þetta tímarit ókeypis.

Þjóðræknisfélag Íslendinga í Vesturheimi
Winnipeg, Canada

IN MEMORIAM

HEIÐURSFÉLAGAR OG FORSETAR

His Excellency Lord Tweedsmuir, Hon. Patron
Kjartan Helgason, fyrrum prófastur
Stephan G. Stephansson, skáld
Frú Stephanía Guðmundsdóttir, leikkona
Prófessor Sv. Sveinbjörnsson, tónskáld
Þorbjörn Bjarnarson, skáld (Þorskabítur)
Einar H. Kvaran, rithöfundur
Ragnar E. Kvaran, fyrrum prestur og forseti
Kristján Níels Júlíus (K. N.), skáld
Séra Jónas A. Sigurðsson, skáld og forseti
Dr. Rögnvaldur Pétursson, forseti og ritstjóri
Prófessor F. S. Cawley, Ph.D.
Friðrik Swanson, málari
Kapt. Sigtryggur Jónasson
Dr. B. J. Brandson, læknir
J. Magnús Bjarnason, rithöfundur
Dr. Hjörtur Thordarson, raffræðingur
Mrs. Guðrún H. Finnsdóttir, skáldkona
Friðrik Hallgrímsson, dómprófastur

Félagatal Þjóðræknisfélagsins 1950

A. Heiðursverndarar

His Excellency the Right Honourable The Earl of Athlone, K.G.
Herra Sveinn Björnsson, forseti Íslands

B. Heiðursfélagar

Dr. Vilhjálmur Stefánsson, landkönnuður, New York
Prófessor Halldór Hermannsson, Cornell University, N. Y.
Prófessor Sigurður Nordal, Háskóla Íslands, Reykjavík, Ísl.
Prófessor Árni Pálsson, Háskóla Íslands, Reykjavík, Ísl.
Dr. Watson Kirkconnell, President Acadia Univ., Wolfville, N. S.
Dr. Henry Goddard Leach, New York, N. Y.
Rt. Rev. C. V. Pilcher, D.D., Sydney, Australia
Jóhannes Jósefsson, íþróttamaður, Reykjavík, Ísland
Þorst. Þ. Þorsteinsson, rithöfundur, Winnipeg, Manitoba
Guttormur J. Guttormsson, skáld, Riverton, Man.
Dr. Sig. Júl. Jóhannesson, skáld, Winnipeg, Man.
Mrs. Jakobína Johnson, skáldkona, Seattle, Wash.
Mrs. Laura Goodman Salverson, skáldkona, Winnipeg, Man.
Fröken Halldóra Bjarnadóttir, Ritst. Hlín, Akureyri, Ísland
Jónas Jónsson, fyrv. alþingismaður, Reykjavík, Ísland
Thor Thors, sendiherra Íslands, Washington, D. C.
Ásgeir Ásgeirsson, alþingismaður, Reykjavík, Ísland
Séra Rúnólfur Marteinsson, Winnipeg, Manitoba
J. T. Thorson, yfirdómari, Ottawa, Ontario
J. J. Bíldfell, Winnipeg, Manitoba
Árni G. Eylands, Reykjavík, Ísland
Sigurgeir Sigurðsson biskup Íslands
Gunnar B. Björnson, Minneapolis, Minnesota
Ásmundur P. Jóhannsson, Winnipeg, Manitoba
Einar Jónsson, myndhöggvari, Reykjavík, Ísland
Vilhjálmur Þór, Reykjavík, Ísland
Gísli Jónsson, ritstjóri Tímaritsins, Winnipeg, Manitoba
Dr. John C. West, forseti Ríkisháskólans í North Dakota, Grand Forks, N. D.
Próf. Ásmundur Guðmundsson, formaður í guðfræðideild Háskólans í Reykjavík
Séra Albert E. Kristjánsson, prestur, Blaine, Washington
Prófessor Richard Beck, Grand Forks, North Dakota
Dr. Helgi Briem, Aðalræðismaður, Stokkhólmi í Svíþjóð
Sigurður Þórðarson, söngstjóri, Reykjavík, Ísland
Dr. Thorbergur Thorvaldson, prófessor í efnafræði, Saskatoon Sask.
Dr. Árni Helgason, raffræðingur, Chicago, Ill.
P. H. T. Thorlakson, M. D. Winnipeg, Manitoba
Guðmundur Grímsson, dómari, Rugby, North Dakota
G. J. Oleson, Glenboro, Manitoba
Einar P. Jónsson, ritstjóri Lögbergs, Winnipeg, Manitoba
Stefán Einarsson, ritstjóri Heimskringlu, Winnipeg, Manitoba

C. Ævifélagar

Árni Sigurðsson, Seven Sisters, Man.
Dr. Helgi P. Briem, Consul Gen. of Iceland, Stockholm, Svíþjóð
Grettir Leo Jóhannson, Icelandic, Danish Consul, Winnipeg, Man.
Dr. P. H. T. Thorlákson, Winnipeg, Man.
Gunnar R. Paulson, New York, U. S. A.

D. Ársfélagar

1. ÍSLAND

Hinrik Björnsson, Reykjavík
Þórhallur Ásgeirsson Reykjavík
Dr. Eggert Steinþórsson, Reykjavík
Frú Gerður Steinþórsson, Reykjavík
Fröken Jóhanna Friðriksdóttir, Reykjavík
Frú Guðrún J. Erlings, Reykjavík
Mrs. Rannveig Schmidt, Reykjavík
Eggert Levy, hreppstjóri, Ósum, Húnavatnssýslu
Jón Eiríksson, Djúpadal, Skagafjarðarsýslu
Gunnar Norland, Reykjavík
Árni Friðjónsson, Siglufirði

2. ENGLAND

Miss Ingibjörg Ólafsson, Stella Maris, Rottingdean, Sussex

3. CANADA

Árnes, Man.

Mrs. Guðrún Johnson
O. G. Ólafsson
Þorsteinn Sveinsson
S. J. Thorkelsson

Ashern, Man.

Hermann Helgason
Guðm. Sigurðsson

Benalto, Alta

Jóhann M. Hillman

Brandon, Man.

Dr. E. J. Skafel
Dr. Friðrik Fjelsted

Calgary, Alta.

Sigurður Sigurðsson

Camp Morton, Man.

Þorsteinn Sveinsson

Clairmont, Alta.

Magnús G. Guðlaugsson

Elfros, Sask.

Jón Jóhannesson
Sigurður Arngrímsson

Frobisher, Sask.

Hjörtur Bergsteinsson

Gimli, Man.

Jón Sigurðsson
Miss Sæunn Bjarnason

Hayland, Man.

Mrs. Stefanía Guðmundsson
Sigurður B. Helgason
Ólafur Magnússon
Geirfinnur Pétursson
Mr. og Mrs. Freeman Halldórsson

Hnausa, Man.
Daniel Halldórsson
Hildibrandur J. Hildibrandsson
Sigvaldi Vídal
Miss Sigurrós Vídal

Hodgson, Man.
Rögnvaldur S. Vídal

Jarvil, Alta.
Mrs. Helga Björnsson

Keewatin, Ont.
Bjarni Sveinsson

Kenora, Ont.
Mrs. Sigríður Pálsson

Langruth, Man.
Sigfús Benediktson

Markerville, Alta.
Mrs. Rósa S. Benediktson

Marquette, Man.
Mrs. Sigríður Sveinson
S. G. Sveinson
Árni G. Johnson

Matheson Island, Man.
Árni G. Johnson

Montreal, Que.
Mrs. H. L. Robson

Narrows, Man.
Miss M. Gunnlaugsson
Kristján Guðmundsson
Joe Kernested
Mrs. Arnþóra Kernested
Miss Katrín Kernested
Guðmundur Thorkelsson

Osland, B. C.

Kristján Einarsson
Friðrik Kristmansson

Oak Point, Man.

Jón Finnsson
Th. Gíslason
Mrs. Sigríður Árnason

Oak View, Man.

Mrs. Jóhannes Johnson
Thorsteinn Johnson

Ottawa, Ont.

Dr. John B. Watkins
Christian Sivertz

Otto, Man.

Mrs. Guðr. G. Eyjólfsson

Piney, Man.

Mrs. B. E. Björnsson
Kristinn Norman
Lárus S. Freeman

Red Deer, Alta.

Ófeigur Sigurðsson

Riverton, Man.

Mrs. Arnheiður Eyjólfsson

Selkirk, Man.

Ásgeir Bjarnason

Sexsmith, Alta.

Jón Einarsson

Siglunes, Man.

Davíð Eggertsson
Miss Guðbj. Eggertsson
Ásmundur Freeman
Grettir Fossman

Swan River, Man.

Mrs. Thórdís Samson
C. Guðmundson

Tantallon, Sask.

Helgi Vigfússon

Toronto, Ont.

Einar I. Svanbergson
J. Ragnar Johnson

Vancouver, B. C.

Mrs. Kristjana Anderson
Magnús Elíasson
Mrs. Matth. Friðriksson
Mrs. H. S. LeMessurier
Mrs. Anna Matthíason
Thor Guðmundson
Miss Dora Davidson

Victoria, B. C.

Dr. J. P. Pálsson

Virden, Man.

Böðvar Johnson

Vogar, Man.

Björn Eggertsson
Framar Eyford
Tómas Guðmundsson
Mrs. Unnur Hallson
Mrs. Ingibj. Eggertsson
Mrs. Óli Johnson
Miss Margrét Lambertson
Óli Johnson
J. Eyford
Jónas Johnson
Lestrerfél. "Herðubreið"
Magnús Jóhannesson
Björns Johnson
John S. Johnson

Óli Johnson
Óskar Johnson
Páll Jónsson

Wapah, Man.

Mrs. Fritz Erlendson

Watrous, Sask.

Pétur N. Johnson

Westbourne, Man.

Mrs. Lára Sveinsson

White Rock, B. C.

S. D. B. Stephanson

Winnipeg, Man.

Mrs. Sigríður Árnason
Mrs. Jónína Christie
Mrs. Gyða Hurst
Próf. Skúli Johnson
Guðm. F. Jónasson
Capt. Vilhelm Kristjánsson
Dr. B. H. Olson
G. S. Thorvaldson, K.C.
Jónas Thorvarðarson

Wynyard, Sask.

Jakob J. Norman

4. BANDARÍKIN

Alexandria, Va.

Leifur Magnússon

Arlington, Va.

Mrs. J. Sigmundsson

Baltimore, Md.

Dr. Stefán Einarsson

Berkeley, Calif.

Próf. Sturla Einarsson
Rev. S. O. Thorlákson

Blaine, Wash.

Mrs. Kristn F. Líndal

Boston, Mass.

Kapt. Jóhannes G. Ásgeirsson
Kórmakur Ásgeirsson
Einar Barnes
Ari Bjarnason
Kapt. Jóhannes Björnsson
Kapt. Björgvin Einarsson
Valgeir Einarsson
Andrés Guðmundson
Kapt. Thor Guðmundson
Jónas Hallgrímsson
Björn D. K. Haralz
Kapt. Gunnlaugur Ilugason
Kapt. Axel Jóhannsson
Kapt. Guðmundur Jóhannsson
Gunnlaugur Jónsson
Kapt. Theódór Jónsson
K. Markússon
Sigtryggur Ólafsson
Guðmundur Pálsson
Pálmi M. Sigurðsson
Snorri Einarsson
Jakob J. Thorvaldson
Capt. Oskar Gíslason

Bottineau, N. Dak.

Ásmundur Benson
Óskar B. Benson
Albert Árnason

Brooklyn, N. Y.

Rev. David Gulbrandson

Buena Park, Calif.

Mrs. J. Gillis

Cambridge, Mass.

Próf. Francis P. Magoun, Harvard College Library

Camp Crowder, Mo.
Chaplain G. B. Guðmundsson

Chicago, Ill.
Emil Beck
Dr. Árni Helgason
Sigurthor M. Hinrickson

Cismont, Va.
Próf. Frederic T. Wood

Davis, Calif.
Dr. V. S. Ásmundsson

Detroit, Mich.
Hon. Frederick H. Fljózdal
Jónas W. Johnson

Fargo, N. Dak.
W. A. Myrdal
Próf. Th. W. Thordarson

Gloucester, Mass.
Einar Anderson
Jónas B. Johnson

Grand Forks, N. Dak.
University Library

Hallson, N. Dak.
Árni J. Jóhannsson

Huntington Park, Calif.
Dr. Paul V. Jameson
Miss Ellen Jameson

Ivanhoe, Minn.
Peter H. Foss

Jackson, Mich.
Andrew H. Palmi

La Kota, N. Dak.
Einar Johnson

Lincoln, Nebr.
Próf. Joseph Alexis

Los Angeles, Calif.
Gunnar Bergman

Minneapolis, Minn.
Ásm. Bjarnason
Björn G. Björnsson
Hjálmar Björnsson
K. Valdimar Björnsson
Sr. David Gulbrandson
Guðmund Peterson
Gunnar S. Bardal
Rev. Sveinbjörn Ólafsson

Minneota, Minn.
Gunnar S. Bardal
Sr. Guttormur Guttormsson
Einar Hallgrímsson
J. P. Ísfeld
Jóseph Jósephson
John A. Johnson
John L. Johnson

National City, Calif.
John S. Laxdal

New Brunswick, N. J.
Rutger's University Library
Prófessor Helgi Johnson

New Haven, Conn.
Próf. Adolph B. Benson
Yale University Library

TÍMARIT

ÞJÓÐRÆKNISFÉLAGS ÍSLENDINGA

ÞRÍTUGASTI OF ANNAR ÁRGANGUR, 1950

Ritstjóri: Gísli Jónsson

WINNIPEG, MANITOBA
Gefið út af Þjóðræknisfélagi Íslendinga í Vesturheimi
1951

Myndirnar

PRENTAÐ HJÁ VIKING PRINTERS, 853 SARGENT AVENUE, WINNIPEG, MANITOBA

Efnisyfirlit

FORMÁLI

Á þessu ári hefi eg hagað útgáfu Tímaritsins á nokkuð annan veg en tíðkast hefir á undanförnum árum. Í staðinn fyrir kvæði, sögur og greinar ýmislegs efnis, hefi eg helgað alt ritið Sjötíu og fimm ára landnámi og andlegu starfi Íslendinga og niðja þeirra á þessum slóðum. Takmörkin varð samt að setja einhversstaðar. Þess vegna eru engir taldir, hversu nýtir eða merkir menn sem þeir voru eða kunna að vera, sem hafa unnið sér fé eða frama eða góðan orðstír á sama vettvangi og aðrir borgarar landsins án tillits til þjóðernis eða tungu, svo sem læknar, lögfræðingar, prestar, kennarar, stjórnfræðingar, vísindamenn eða tónlistarfólk. Að vísu koma til greina nöfn sumra slíkra manna, en af öðrum ástæðum, svo sem sýnt er í söguþáttum þeim, er á eftir fara.

Fyrsta greinin sviftir fortjaldinu og sýnir í fáum myndum inn á svið hins mikla ævintýris—hins síðasta landnáms og bólfestu Íslendinga í þessari álfu. Þá koma hvað af hverju þættir þeirra manna og kvenna, sem eitthvað hafa lagt af mörkum frá sjálfum sér í bókvísi, sagnagerð, ljóðaskáldskap, tónment eða myndlistum. Þó að sjálfsögðu allir séu ekki taldir, sem ættu það skilið, þá hygg eg, að þetta muni vera fullkomnasta og víðtækasta yfirlit yfir fagurfræðilegar tilraunir Vestur Íslendinga á hinum umliðnu 75 árum — frá 1875 til 1950.

Varla þarf að taka það fram, að þetta hefði reynst ritstjóranum ofurefli, ef hlutaðeigandi höfundar hefðu ekki brugðist svona vel við beiðni hans. Á öðrum stað er bent á, að bókmenta ritgjörðirnar eru þýddar og auknar úr hinum stóru ensku bókmenta sögum þeirra prófessoranna Stefáns Einarssonar og Ríkarðar Beck. Þá kemur hér nýr rithöfundur fram á sviðið, frú Hólmfríður Danielson, sem er að vísu sí-skrifandi á enska tungu; ætti það að vera hughreystandi fyrir þá, sem als örvænta um Íslenskuna. Hún tók að sér með litlum fyrirvara að skrifa um erfitt og áður ókannað viðfangsefni hér— listir og listamenn.

Þá er önnur breyting—til betra eða verra, eftir því hvernig á það er litið. Eg hefi nefnilega gefist upp við að samræma stafsetningu ritsins, og læt hvern rithöfund halda sinni eigin stöfun. Eins og nú standa sakir eru aðeins tveir eða þrír prentarar í öllum Vesturheimi, sem geta sett málið stórlýtalaust. Þetta gæti líka skoðast sem tilvalin tilslökun "til að þóknast öllum, sem aldrei koma sér saman", eins og Gröndal sagði endur fyrir löngu.

Þá, sem sent hafa ritinu greinar, sögur og kvæði, bið eg velvirðingar, og lofast til að sjá því borgið í næsta árgangi, hver svo sem ritstjórinn verður

G. J.

ÞORSTEINN Þ. ÞORSTEINSSON

SPORIN FRÁ 1875

Brot úr landnáma minningum Íslendinga

I.

Rís þú forni landnáms ljómi
ljóðs og sögu — einum rómi
þjóð vor syngi, andann yngi
örlög fyrr þótt sýndust grimm.
Vak þú yfir vonarandi
Winnipeg og Nýja Íslandi,
Minnesota og Marklands rótum,
mörg þótt féllu élin dimm.
Fyrstu sigrar lýðs og landa
letri smáu í árbók standa,
æ samt geymist, aldrei gleymist
átján hundruð sjötíu og fimm.

Nýir menn í nýjum sveitum
nýja heims í fyrstu leitum,
fákunnandi í frjóvu landi:
fold, sem bæði er köld og heit.
Heilbrigð trú á fagra framtíð
fögnuð veitti ykkar samtíð.
Ódrepandi aflið landans
æsku skóp í nýjum reit:
björt hún skein úr unglings augum,
eldri manna herti á taugum,
vonum hlýjum, vorsöng nýjum
vermdi hún fagra kvennasveit.

Myrkvið Vínlands víkings höndin
veitti fimbulhögg um löndin,
hlynir féllu háum skelli
hans á nýju landnámsjörð.
Þar varð rjóður, bjálkabýli,
brautryðjandans fyrsta skýli,
glatt af vonum góðrar konu:
gimsteinsins í vorri hjörð.
Hún varð landnáms sterka stoðin,
stærri verka fyrirboðinn:
Betri framtíð falin samtíð
fann og skildi' hún kjör við hörð.

Margs er hér að minnast, geyma,
muna, rifja upp og dreyma
þegar ómar allra hljóma
íslenzkuna á vængjum bar
yfir skóga, vötn og velli,
var þá sem á Helgafelli
dans og glíma, rauluð ríma,
rokkur inni þeyttur var.
Saman stilt í Sjafnar geði
Sumarmál og Jöfragleði.
Þá var andans líf í landi
landans fyrir handan mar.

Minning leiftrar logarúnum
lýðsins fyrsta úr ættartúnum,
þrek og hreysti, þraut sem leysti
þunga — eða helgveg tróð.
Oss er skylda æ að geyma
afrek hans og vonarheima
lofsöng hærri, launum stærri
litlum varða, er minning hlóð.
Mörg var landans sorgarsaga,
samt í skuggsjá vorra daga,
Íslands ljómi, okkar sómi,
er vor horfna landnáms þjóð.

Hún var þroski þrunginn seiglu,
þjóðargull í landsins deiglu,
sviklaus kynning, sígild minning,
sótt í fornan hetjuþrótt.
Hennar lifi landnámssaga
lofi þjóðar Íslands daga.
Hún er hjartans blysið bjarta
brugðið yfir vora nótt. —
Ísland vestra átti að geyma
óðalsríki líkt og heima,
þar sem tungan eilíf-unga
öflugt syngi líf í drótt.

Sveita og borga brautryðjendur!
brags og söngva nýjar lendur
unnuð þér í vesturveri
vögguland að helga og dá.
Það var ykkar segin saga
sumarnótt og vetrardaga:
ættarlandi og bræðrabandi
blómsveig knýta eilífð hjá. —
Geymd skal djúpt í hug og hjarta
heimi morgunroðans bjarta
ykkar kynning, mætust minning,
meðan íslenzk hjörtu slá.

II.

Árið 1875 markar glegstu, dýpstu, og fyrstu framtíðar sporin í nýlendumyndun Íslendinga vestan hafs. Það ár gerðu þeir fjórar nýlendur að bækistöð sinni: Markland í Nýja Skotlandi í Canada, Minneota í Minnesota ríki í Bandaríkjunum, Winnipeg í Manitoba-fylki í Canada og Nýja Ísland, fimmtíu enskum mílum norður af Winnipeg, og sem nú er í sama fylki en var fyrrum talið til Keewatin héraðsins.

Allar sögur eiga uppruna sinn í holdi og jörð, þótt andinn sé ómissandi, er svífur yfir vötnum hugans og býr til seinna meir ævintýrin úr hálfgleymdum minningum atburðanna. En áður en lengra er haldið áleiðis með þetta örstutta yfirlit frá 1875, þar sem nær því öllum nöfnum er gleymt, mun réttast að nefna á nafn útflutningsárin fyrstu, því þótt þau ekki þurfi nauðsynlega að standa í sambandi við þetta ár, þá eru þau þó í eðli sínu byrjun útflutninganna er sýndu heimamönnum svart á hvítu, að það var alveg eins hægt að duga eða drepast í útlöndum eins og heima hjá sér.

Fyrsti Íslendingur, sem siglir svo kunnugt sé til Ameríku í seinni tíð, var Sunnlendingurinn Samúel Bjarnason Jónssonar, síðast bóndi að Kirkjubæ í Vestmannaeyjum. Hann flutti þaðan með konu sína og vinnukonu 1855 og er í amerískum heimildum talinn að hafa komið til Utah það sama ár og sezt að í Spanish Fork, en íslenzk heimild telur það hafa verið 1856.[1] Þar myndaðist síðar dálítil og fremur farsæl íslenzk nýlenda, sem nú má heita liðin undir lok hvað íslenzku áhrærir, en sögu sína á enskri tungu geyma afkomendur landnemanna þar, flestum þjóðbrotum betur.

Norðanlands er fyrsta ár útflutnings úr Þingeyjarsýslu til Brasilíu, 1863. Fluttu þá fimm manns þangað. Fyrstur kom þar þetta ár Kristján Guðmundsson Ísfeld og settist að í borginni fögru: Rio de Janeiro. Árið 1873 reyndi hátt á sjötta hundrað manns af Norðurlandi að komast til Brasilíu, en af þeim stóra hópi tókst einungis 34 að sigla þangað, og þar með er útflutningur þangað úr sögunni. Munu nú allir þeir látnir, er þangað sigldu og íslenzkan horfin með þeim í þagnarheima. En minningar þeirra munu lengi lifa með Íslendingum.

Árið 1870 hófu fjórir sunnlendingar för sína frá Reykjavík vestur til Milwaukee-borgar í Washington-ríki í Bandaríkjum Ameríku: Jón Gíslason, Guðmundur Guðmundsson,[1] Árni Guðmundsson og Jón Einarsson. Settust þeir að það sama ár í Washington-ey, sem liggur í norðvestur enda Michigan vatnsins í Wisconsin-ríki, og mynduðu þar ofurlitla íslenzka nýlendu og bjuggu þar síðan. En með för þessara manna til Bandaríkja Vesturheims, er alment talið, að hinar miklu vesturfarir Íslendinga hefjist til Norður-Ameríku.

Vorið 1872 fara þrír ungir og efnilegir Norðlendingar frá Akureyri til Milwaukee. Einn þeirra var Jóhannes Arngrímsson, er tæpum tveimur árum síðar varð umboðsmaður stjórnarinnar í Nova Scotia, haustið 1874, og stofnaði þar íslenzka nýlendu 1875; annar var Jón Halldórsson, sem varð landnemi og nýlendubóndi í Nebraska-ríki; þriðji Jónas Jónsson, kendur við Nebraska en varð með fyrstu Íslendingur, er settist að í Chicago-borg.

Seinna um sumarið, 1872, flytja 17 manns, bæði af Norður- og Suður-landi, frá Eyrarbakka til Milwaukee borgar og Washington eyjar. Nokkurir þeirra koma allmikið við sögu Vestmanna, þótt foringi þessa hóps, Páll stúdent Þorláksson frá Stóru Tjörnum í Suður-Þingeyjarsýslu, gnæfi þar yfir.

Þetta sumar flytur einn síns liðs úr Eyjafirði til Bandaríkja Einar Thorlacíus, er fyrstur Íslendinga bjó í Boston á austurströndinni.

Seinasti vesturfari þessa árs var tvítugur unglingur, Sigtryggur frá Möðruvöllum í Hörgárdal Jónasson,

---

1) Þegar þetta er ritað seint á ári 1950, er minning fyrstu Íslendinga, er til Utah héldu 95 ára gömul, ef skýrslum þar má betur treysta en sögusögn Íslendinga, sem ekki er víst, að þetta hafi bókfest fyrr en seint og síðar meir.

1) Hann varð maður gamall og ritaði oft skemtileg fréttabréf í vestan blöðin undir nafninu: **Gamli Gvendur.**

bónda að Bakka í Öxnadal Sigurðssonar. Síðla sumars leggur hann af stað frá Akureyri og kemur til Quebec 12. september. Hann er sá fyrsti Íslendingur sem um er vitað, er þangað siglir til að setjast að í Canada. Hann kemur mest við sögu Nýja Íslands en einnig allmikið við sögu Íslendinga í Winnipeg, og getið mun hans einnig í annálum Reykjavíkur frá 1893. Hann var hugaður vel, kappsmaður mikill, þegar því var að skifta, áræðinn með afbrigðum og greiðugur, og kunni oft vel að halda á penna, en sem langsær leiðtogi virðist hann stundum hafa skort forsjálni.

Frá Akureyri flytur fyrsti stórhópur Íslendinga vestur um haf 1873 — yfir hálft annað hundrað manns. Var þar margt viturra og ráðsettra manna og kvenna, sem koma mikið og vel við sögu Vestmanna, þótt veglegasta minnisvarðann reisti sér Stephan G. Stephansson skáldið, sem flutti með foreldrum sínum til Bandaríkjanna þetta ár. Í Toronto skiftist hópurinn. Fóru um hálft hundrað suður til Milwaukee með Páli stúdent Þorlákssyni, er vakti yfir líkamlegri sem andlegri velferð Íslendinga vestan hafs meðan heilsa og kraftar entust.

Stærri hópurinn varð eftir í Canada og fór til Rosseau, lítils bæjar í Norður Ontario, þar sem lítil vinna bauðst og léleg lífskilyrði.

Sex mílum þaðan stofnuðu Íslendingar ofurlitla nýlendu í Cardwell í Muskoka héraði. Þar var Baldvin Helgason lífið og sálin fyrstu árin. Hann var bóndi frá Gröf á Vatnsnesi í Húnaþingi en ættaður frá Skútustöðum við Mývatn — faðir Undinu (Helgu) skáldkonu.

Nokkurir smáhópar fluttu einnig vestur 1873. Þar á meðal um tuttugu manns frá Austurlandi, sem fyrst munu hafa siglt til Danmerkur og ætlað þaðan til Brasilíu en snúist hugur í Kaupmannahöfn, þegar fréttir bárust frá Íslandi, að engin skip væru fáanleg til að flytja stóra hópinn til Danmerkur, sem fyrr er getið. En frá Kaupmannahöfn áttu Brasilíufarar að halda til Þýzkalands og vera fluttir þaðan til leiðarenda, því þá var mikill útflutningur Þjóðverja til Brasilíu. Líklegt er að í þessum hóp hafi verið Gunnlaugur Pétursson frá Hákonarstöðum á Jökuldal með konu og börn er tveim árum síðar varð fyrsti íslenzkur landnámsmaður í Minnesota ríkinu og brautryðjandi þeirrar nýlendu í Minneota.

Sumar þetta flutti frá Reykjavík til Milwaukee Jón Ólafsson skáld, alþingismaður og ritstjóri, sem Alaskaförin er kend við, og síðar varð ritstjóri í Winnipeg — mikilhæfur maður og margfróður en stundum nokkuð óvarkár.

Sama ár í september flytja til Bandaríkjanna, ásamt tveimur ungum stúlkum, hjónin séra Jón Bjarnason og frú Laura Pétursdóttir Gudjohnsen, er mikla sögu og góða gátu sér í frumsögu Nýja-Íslands og Winnipeg. Varð séra Jón síðar höfuð-prestur Íslendinga í Vesturheimi til æviloka, 1914.

Þegar hin mikla þúsund ára þjóðhátíð Íslendinga var stofnuð næsta ár heima á Þingvelli, 2. ágúst 1874, héldu Íslendingar í Milwaukee og víðar að sitt ágæta hátíðahald þann sama dag. "Voru það nærfelt 70 fullorðnir Íslendingar, sem tóku þátt í því", ritar séra Jón Bjarnason, er þar hélt sína ó-

gleymanlegu ræðu, sem er ein sú allra þarfasta, heilbrigðasta og göfugasta hvatningarræða, sem nokkurir nýlendumenn hafa hlýtt á fyrr eða síðar, enda varð hún að miklu leyti sú undirstaða, sem Íslendingar vestan hafs reyndu að reisa þjóðerni sitt á, meðan alþjóð kunni skil þeirra orða, þótt getan yrði þar minni en óskirnar. Má þangað rekja sporin til margra þarflegustu framkvæmda Íslendinga vestan hafs.

Þetta mikla þjóðhátíðar ár, 1874, lögðu af stað í september um 375 manns frá Norðurlandi og sigldu beina leið til Canada. Var alt fólkið sett niður í Kinmount í Ontario-fylki og átti þar ekki sjö dagana sæla. Varð þar barnadauði mikill, atvinnuleysi og ill aðbúð. Allur var hópurinn ráðinn til Canada, þótt einstöku slyppu suður fyrir landamærin til Bandaríkjanna um veturinn og vorið, því þar var frjálsara um þá og betur borguð vinnulaunin.

1875, var ekkert skip sent til Íslands að sækja vesturfara, þótt strjálingur flytti þaðan vestur í smáum hópum. Þar á meðal var Friðrik J. Bergmann frá Laugalandi á Staðarbygð í Eyjafirði, er fór í tíu manna hópi. Hann varð síðar nafnkunnur prestur og mikill kennimaður, rithöfundur og ritstjóri í Dakota og síðar í Winnipeg, þar sem hann einnig var fyrsti kennari í íslenzku við Wesley-skólann (College). Hann kom því til leiðar, að Tjaldbúðar-söfnuður hans í Winnipeg reisti þar prýðilegustu kirkju Íslendinga vestan hafs á Victor stræti. Sá söfnuður er nú úr sögunni, en Fyrsti lúterski söfnuður í Winnipeg eignaðist kirkjuna.

III.

Fyrsta nýlendan af þeim fjórum, sem Íslendingar stofnuðu 1875, var í fylkinu Nova Scotia í Canada austur við Atlantshaf. Hana nefndu Íslendingar síðar Markland í Nýja Skotlandi. Hún var hæðótt hálendi sem mest alt var vaxið risatrjám og afar hrjóstug, fjörutíu enskar mílur frá járnbraut og þrjátíu mílur frá Atlantshafi, og því ill-mögulegur bústaður örsnauðra nýlendumanna en ágætis heimili elgsdýranna, sem þar voru heima hjá sér. Samt urðu heiðar þessar bólfesta hátt á annað hundrað Íslendinga, og fylkisstjórninni fórst undra vel við þá, er hún vissi með sönnu hvernig nýlendan var. En að hún í fyrstu var þess með öllu dulin, sézt skýrt á því, að þetta fyrsta innflutnings ár, sendir hún umboðsmann sinn, Jóhannes Arngrímsson til Íslands til að safna þaðan innflytjendum. Varð honum svo vel framgengt, að hann slagaði hátt upp í umboðsmann Canada stjórnar, Sigtrygg Jónasson er var að flytja Íslendinga vestur að Winnipegvatni, og þangað fóru þeir líka flestir, hvað svo sem á farbréfinu stóð, því stjórnin í Nova Scotia hafði yfir sumartíman skift algerlega um skoðun og hefur óefað séð, að búskapurinn þar yrði aldrei annað en hokur.

Um 1880 slá nýlendumenn því föstu að flytja burtu úr Nova Scotia, og 1882 eru allir Íslendingar farnir úr nýlendunni. Fóru þeir með fullu samþykki stjórnarinnar, sem var þeim innanhandar frá byrjun til enda. Fluttu flestir þeirra vestur um miðbik álfunnar. Settust sumir þeirra að í nýlendunni í Minnesota, Winnipeg og Dakota ný-

lendunni, sem numin var af séra Páli Þorlákssyni 1878.

Margar hlýjar og fagrar minningar eru tengdar þessari horfnu nýlendu austur við Atlantshaf, eins og glögt má sjá, bæði í sögum og ævintýrum J. Magnúsar Bjarnarsonar, er ólst þarna upp með öðrum íslenzkum æskulýð og gekk með honum á barnaskóla, er stjórnin lét reisa í nýlendunni, og einnig má lesa í "Marklandi", Guðbrandar Erlendssonar, og víðar. En svo sagði mér Skafti B. Brynjólfsson frá Skeggsstöðum í Húnaþingi, merkur gáfumaður, að aldrei hefði hann þekt betra samkomulag Íslendinga en þarna ríkti í nýlendunni. — Samhljóða sögu en þó fyllri sagði mér einnig tengdafaðir Skafta, sem var einn af frumbyggjum þar, Sigurður Jón Jóhannesson skáld frá Mánaskál í Húnþingi, er flutti til Winnipeg og var eitt fyrsta ljóðskáldið vestan hafs og líklega það vinsælasta meðal alþýðu á nítjándu öld. Hann ritaði fyrstur manna stuttan en greinargóðan "þátt af Íslendingum í Nýja Skotlandi", sem Alm. O. S. Th. birti aldamóta árið.

Yfir Marklands-rótum Íslendinga á Elgshæðum gnæfa nú nýjar og gamlar rísavaxnar eikur, sem búnar eru að jafna yfir rjóður og rætur þessa landnáms landanna, og aftur orðnar drotningar þessarar horfnu heiðarbygðar Íslendinga.

Í ævintýrunum fornu, eru það tröllkonurnar, sem verða að láta í minni pokann fyrir menskum mönnum. Í hinu nýja ævintýri Íslendinga í Vesturheimi, verða það tröllkonurnar, sem í íslenzkum skilningi bera að lokum sigur úr býtum.

Önnur nýlendan, sem Íslendingur myndaði, 1875, var í Minneota í Minnesota-ríki í Bandaríkjum Ameríku. Þar var fyrsti landnámsmaður Gunnlaugur Pétursson frá Hákonarstöðum á Jökuldal eystra, er vestur flutti 1873. Nefndi hann bæ sinn Hákonarstaði. En sökum þess, að fjöldi Norðmanna numdu strax þetta frjósama sléttusvæði en Íslendingar gátu ekki brugðið nógu skjótt við, þá varð bygð þessi tvískift: austur og vesturbygð, og tíu enskar mílur á milli þeirra. Stendur bærinn Minneota þar mitt á milli.

Þetta er fyrsta frjósama nýlendan, sem Íslendingar eignast í Vesturheimi, og sú eina af þeim, sem numdar voru þetta ár, þar sem plógurinn og herfið gátu strax án nokkurs undirbúnings breytt sléttunni í arðsöm akurlönd, enda varð hún farsæl nýlenda og er enn, þótt íslenzkasti svipurinn sé má ske horfinn af henni eins og víðast hvar er orðið vestan hafs.

Margt góðra drengja og dugandis manna hafa þarna búið, sem gert hafa garð sinn frægan, bæði verklega og andlega og gefið út ýms rit og blöð Lífið hefur gengið þar eins og í sögu og henni heldur skemtilegri, en við betra getur enginn menskur maður búist á þessari jörð. En þar með er ekki sagt, að þeir hafi ei orðið að klífa þrítugann hamarinn til að ná þeirri hæð, er þeir gætu litið frá yfir verk sín og séð sjálfir og látið aðra sjá, að þau voru harðla góð.

Árið 1875, þegar numdar voru nýlendurnar fjórar, var fimta ár hinna almennu vesturfara Íslendinga til Norður-Ameríku og hvergi fundinn enn heppilegur samastaður fyrir þá. Urðu þeir því annað hvort að hrökkva

eða stökkva. En margt bendir ótvírætt til þess, að frelsis- og framfara-andi þjóðhátíðar þeirra í Milwaukee árið áður eigi dýpstu ræturnar að því, að stappa í þá stálinu og hrinda strax í framkvæmd þessum nýlenduleitum þeirra, því þótt flestir bændur og margir lausamenn flyttu að heiman með óðalsjarðar vonir í brjósti, þá sýndist ekki glæsilegt þegar vestur kom, að flytja allslaus og fákunnandi út í eyðihéruð og villiskóga. Það varð því að hvetja þá og brýna í nafni ættjarðar sinnar, að verða henni til ódauðlegs orðstírs og sæmdarauka í sínum nýju heimkynnum sem sjálfstæð og sérstæð bændaþjóð en ekki vinnulýður og lítt launaðir dagkaupsþrælar — eða, þegar verst lét í ári, matvinnungar, með hlunnindum, sem frá íslenzku sjónarmiði séð, hefðu þá strax flotið að feigðarósi í stað þess, líkt og laxinn, að stikla fossana eins og Bjarni amtmaður, skáldið, kemst svo snildarlega að orði.

Úr þessu raknaði þó víðast hvar furðu fljótt og alls staðar þar, sem jarðvegur var hentugur til hveitiræktar eins og enn bera vitni um sumar nýlendur íslenzkra landnema og bújarðirnar gróðursælu og vel hýstu, er numdar voru fram yfir síðustu aldamót eins og hveitiræktar nýlendur þeirra í Saskatchewan-fylki, sem í heild sinni er stærsta bújarða nýlenda Íslendinga, sem var að byggjast frá 1891 til 1909, og liggur um 400 mílur norðvestur af Winnipeg, sem er miðpúnktur Canada frá austri til vesturs.

Hér að framan var drepið á bágar ástæður Íslendinga í Kinmount, er að heiman komu 1874. Er ómögulegt að gizka á hver örlög þeirra hefðu orðið þar undir handarjaðri Canadastjórnar og umboðsmanns hennar ef ekki hefði ljúfur leiðarengill birtst þeim þar í holdi og blóði Englendingsins og ágætismannsins trúarsterka, John Taylors, þá á sjötugs aldri, er fékk því framgengt við Canadastjórn í Ottawa, að landskoðun yrði hafin vestur í Rauðárdal og nýlenda numin þar handa Íslendingum, ef hagkvæm fyndist. Var sú för farin af honum, Sigtrygg Jónassyni og fleirum, og landspilda mikil valin sunnarlega á vesturströnd Winnipegs-vatns, sem landar alment nefna enn í dag Nýja Ísland. Fluttu Íslendingar þangað vestur frá Kinmount, og ýmsum öðrum stöðum þar eystra, seint um haustið, 1875, og komu um veturnætur til þess staðar, er þeir síðar nefndu Gimli, og það nafn ber landnám þeirra hjá Canada mönnum og raunar mikið stærri fláki.

Nýja Ísland átti að verða aðal-nýlenda Íslendinga vestan hafs, þótt það tækist ekki, því hún átti langt í land að taka út vöxtinn. En hún varð líka mjög snemma á árum móðir tveggja farsælla nýlenda: Dakota-byggðar í Bandaríkjunum 1878 og Argyle-bygðar í Manitoba 1881. Var mikill útflutningur úr Nýja Íslandi á þeim árum, sem kipti mikið úr vexti hennar um langt skeið, þótt nú sé það bygðarlag orðið að öllu samanlögðu ein farsælasta nýlendan, sem Íslendingar námu, er engu síður má þakka veiðinni í Winnipegvatni en afurðum jarðanna auk betri vega og járnbrauta, sem ekki fengust þó fyrr en seint og síðar meir, nýlendubúum til stórkostlegs hnekkis nokkuð fram yfir síðustu aldamót.

Ef til vill mætti einnig bæta því við, að Íslendingar í Nýja Íslandi hafi auk

bújarða sinna einnig með harðfengi og dugnaði numið Winnipegvatn til veiða, þótt sá talsháttur sé máske ekki í gildi.

Samtvinnuð nýlendunni í Nýja Íslandi, er bygð Íslendinga í Winnipeg, sem hefst nokkurum dögum á undan hinni og er því í raun réttri þriðja nýlendumyndun landanna þetta ár og Nýja Ísland sú fjórða. Borgarbygð þessi hefur nú um langan aldur hýst fjölmennasta hóp Íslendinga vestan hafs, og þaðan hafa bæði tærir og leirugir straumar streymt til smærri bygðanna, sem eru sömu lögum háðar. Að sönnu ætlaði allur hópurinn sér til sinnar fyrirhuguðu og völdu nýlendu við Winnipeg vatn, sem beið þeirra með köldum, opnum örmum um sextíu mílum norðar, þar sem Gimli-bær stendur nú, þótt lengra norðar á bóginn hefði áætlunin náð. En þegar formaður hópsins, John Taylor, varð þess vís í Winnipeg, að ekkert hafði verið heyjað í nýlendunni um sumarið eins og um hafði verið samið, og því óðs manns æði, að reka kýr til nýlendunnar eins og ráðgert hafði verið, þá gerði hann alt sem í valdi hans stóð til að fá sem flesta unglinga, lausamenn og ungar stúlkur til að fá sér vistir í Winnipeg og grendinni og hjálpaði þeim til þess. Munu um 50 til 85 manns af þessum 285 manna hóp, er vestur fór, orðið eftir í Winnipeg og líklega eitthvað af því verið hjón, þótt fá hafi þau verið, því húsaskortur var þá mikill í þessum unga bæ. Full sönnun er þó ekki fyrir hendi um tölu þeirra, sem urðu eftir í Winnipeg, en fyrir hóps-tölunni, eru óyggjandi heimildir.

Árið eftir, 1876, þegar nálægt tólf hundruð Íslendinga fluttu frá Íslandi til Nýja Íslands undir handleiðslu Sigtryggs Jónassonar, bættust sumir Íslendingar í Winnipeg í hópinn en aðrir urðu eftir í þeirra stað, og fram á þennan dag, hafa engar tvær íslenzkar nýlendur í Vesturheimi, verið eins samrýmdar og þær. Í þeim hefjast fyrstu blaðaútgáfur Vestmanna: Framfari í Nýja Íslandi 1877, var Halldór Briem kandídat lengst af ritstjórinn en Sigtryggur Jónasson fyrst og seinast. Var það blað myndað af hlutafélagi og hætti að koma út 1880. Í Winnipeg stofnaði Helgi Jónsson Austfirðingur blaðið Leif 1883 og var eigandi þess og ritstjóri. Það hætti að koma út 1886.

Næsta útgáfa í Winnipeg er Sameiningin, er séra Jón Bjarnason stofnaði og var ritstjóri að alla ævi. Hún kom fyrst út í marzmánuði 1886. Þetta sama ár, 9. september, stofnar Frímann B. Arngrímsson Heimskringlu og er fyrsti ritstjóri hennar, en 14. janúar 1888 kemur út fyrsta blað Lögbergs og er Einar Hjörleifsson Kvaran ritstjórinn.

Allir þessir ritstjórar, sem hér hafa verið nefndir eru látnir en útgáfurnar þrjár síðast nefndu, eru enn við lýði í Winnipeg og gengur það kraftaverki næst, því nú fækkar óðum hinum eldri stoðum, bæði þar og í bygðunum. En á þessu sést þó, að margt hinna yngri manna og kvenna heldur enn þá tryggð við tungu feðranna, þótt óðum fjúki nú í fornu skjólin, er mesta hlýjuna geymdu.

IV

Þrátt fyrir axarsköft okkar, sem ókunnugleikinn og þekkingarleysið olli, auk fífldirfsku og fyrirhyggjuleysis á fyrstu árunum í Canada, þá eigum við alt af sömu söguna þegar til heildar-

innar kemur: að hækka og stækka eftir því sem árin færast yfir landnemana og landnámin í borgum og bygðum. Og við getum huggað okkur við — ef það er nokkur huggun — að vinnuleysið, barnadauðinn, veikindin og drepsóttin, var að engu leyti okkar sök, þegar ástæður allar eru teknar til greina, því okkur hafði aðeins verið kent að lifa á Íslandi en aldrei í Vesturheimi, sem kunni ekki að fara með okkur, né við með hann, svona fyrst í stað. En enginn var til að leiðbeina okkur að nokkuru ráði. Samt lagaðist þetta fremur fljótt, þótt oft væri þröngt í búi sumra nokkuð fram eftir, því alt af bættust við bláfátækir innflytjendur, sem ekki áttu bót fyrir skóinn sinn, og biðu oft í Winnipeg þegar vinna fékst, þangað til þeir höfðu nurlað saman fáeinum dollurum til að byrja með búskapinn í einhverri nýlendunni.

Þegar leið að aldamótum en einkanlega eftir þau, var allur búnaður vesturfara betri og pokaskapurinn úr sögunni, svo fallegur vöxtur og fríð andlit nutu sín betur hjá hérlendu þjóðinni, sem ætlaði alveg að éta sumar stelpurnar. Samt bendir margt til þess, að sál hinna fyrri vesturfara hafi verið máttarvöldunum þóknanlegri og þeir því agaðir meira.

Frá sjónarmiði auðs og álits eru margir bændur orðnir velmegandi um aldamótin og sumir taldir ríkir, og eftir þau hefst hin mikla húsa- og stórhýsasmíði í Winnipeg, sem Íslendingar að tiltölu taka stærstan þáttinn í og taka enn. Urðu fáeinir þeirra sterkríkir með tíð og tíma, en fjöldinn bjargálnamenn og þar mitt á milli.

Alt fram á þessa ummyndunar daga íslenzkunnar vestan hafs, hefur Winnipeg verið margvíslega bezta skuggsjá landanna til að spegla sig í og sjá lestina hjá öðrum en kostina hjá sér, sem er ættarfylgja mannsins frá örófi alda. Þar og í Nýja Íslandi stóðu fyrrum yfir illvígustu deilurnar og sterkustu samtök þjóðrækninnar, sem sýnast eitthvað vera skyld, bæði hér og heima.

Í Winnipeg hófst Íslendingadagurinn fyrir 60 árum síðan, sem enn er í fullu fjöri, þótt enska slæðist þar með, og nú er fluttur að Gimli.

Í fyrrnefndri borg var Þjóðræknisfélag Íslendinga stofnað fyrir rúmum 30 árum. Það nær að mestu leyti yfir allar bygðir Íslendinga í sveitum og bæjum vestan hafs og boðar þeim íslenzkt þriggja daga þing, íslenzka samkomu og gefur út þjóðræknisritið ár hvert, sem er létt á vasa en oft þungt að innihaldi. En Sameiningin, Heimskringla og Lögberg skipa samt aldursforsæti frá liðnum árum ungra Íslendinga, sem hömuðust eins og ljón fyrir framgangi þeirra og margra íslenzkra menningarmála.

Ótalið er þó enn frá 19. öldinni Almanak Ó. S. Thorgeirssonar, frá 1895 til þessa dags, er flutt hefur margar ágætar ritgerðir um landnámin og landnámsmennina vestra, og þar mörgu bjargað, sem annars væri gleymt.

Ef við viljum skilja rétt sögu okkar vestan hafs, þá verðum við að muna vel eftir hinu djarfa og djúphugaða sannmæli þeirrar geðríku og bersöglu kerlingar, er sagði að ekki væri gaman að guðspjöllunum af því enginn væri í þeim bardaginn, því það er engu líkara en þetta sé fyrirmyndin okkar, er við hófum þau upp í orustusöng og bardagaræður. Og viti það allur lýður,

að þá var meira gaman að búa í Vesturheimi en nú er, þegar flestir sannir Íslendingar, eru annað hvort komnir til afa síns og ömmu, eða sýnast vera að ummyndast í friðelskandi og þögula jábræður með hvítan koll og alvarlegar eilífðar ásjónur.

Nú þarf ekki lengur að fárast yfir trúardeilum Íslendinga vestan hafs, því þær eru úr sögunni. Hvers vegna? Fyrst og fremst sökum þess, að allir hinir miklu forkólfar eru látnir, sem var ánægja að því og möttu það heiður sinn, að vera flokksforingjar þeirra skoðana, er þeir álitu sannastar, heilbrigðastar og heppilegastar, hvort sem það var Lúthers trú, únítara trú, ofsatrú, andatrú eða trúleysið svonefnda.

Í öðru lagi er það vegna þess, að á hinni hálfu síðast liðinni öld hefur heimurinn tekið meiri stakkaskiftum og uppljómun á hina nýju vísinda vísu en á nokkurum þeim öldum, er við þekkjum eða höfum sögur af. En vísindin eru oftast nær ekki trúuð nema á sín eigin trúarbrögð, sem öll eru af þessum heimi. Nú er það víðast hvar svo sem fyrrum, að nýir vendir sópa bezt, og þegar það eru rafmagnsvendir, þá hafa hrísvendir kirkjunnar sjaldnast ráð við þeim, og verða því oftast að láta í minni pokann. En hitt er annað mál, að þó að kirkjan og trúarbrögðin væru oft fyrrum höfð fyrir skálkaskjól óvandaðra höfðingja og yfirgangsmanna, þá má nú nota vísindin til þúsund sinnum stærri og ógurlegri hermdarverka, þegar þau verða að tólum óvandaðra yfirboðara.

Fyrstu samtök hinna fáu Íslendinga í Winnipeg, eru undraverð þegar á ástæður er lítið. Sérstaklega er það þó unga kvenfólkið nýkomið að heiman, sem þar skarar fram úr í dugnaði og þolinmæði við barnakenslu og kristilega fræðslu, er sýnir glögglega hinum síðustu tímum, að það bjó ósvikið þjóðerni, góðar gáfur, hjartanleg samúð og menningarríkt uppeldi í þessum stúlkum, sem alt vildu á sig leggja í sínum fáu frístundum á kvöldin til þess að íslenzkur ungdómur í Vesturheimi yrði mannaðar og mikils virtur.

Þessi fyrsta gróðrarstöð íslenzkra fræða í Winnipeg, var í Íslendinga-húsinu svo nefnda, er stóð á Aðalstræti austanverðu fyrir norðan Henry Avenue, er þau mætu hjón, Jón Þórðarson frá Skeri austan Eyjafjarðar og Rósa kona hans veittu forstöðu frá 1877 til 1878.

Allar nýlendur Íslendinga eiga að einhverju leyti svipaða sögu að segja frá nítjándu öldinni, þótt Nýja Ísland skari þar fram úr undir handleiðslu séra Jóns Bjarnarsonar og frú Lauru frá 1877 og fram undir 1880, og séra Páls Þorlákssonar, 1877 og 8, enda varð Nýja Ísland íslenzkasta nýlendan vestan hafs um langan aldur.

Íslenzkir heimiliskennarar voru víða í bygðum fram yfir aldamótin og íslenzkir sunnudagaskólar nokkuð lengi fram á þessa öld, og enn er íslenzk barnakensla höfð um hönd í deildum Þjóðræknisfélagsins.

Séra Rúnólfur Marteinsson skólastjóri við Jóns Bjarnarsonar skólann í Winnipeg, sem lagður var niður, kendi þar íslenzku nemendum sínum af mikilli alúð og með góðum árangri.

En þrátt fyrir alt þetta og margt annað þessu líkt, þá sýnast flest börnin breytast úr Íslendingi í Engla á barnaskólunum ensku, "sem barnsvitið bera út á kenninga klakann" — í íslenzkum

Camp Crowder, Mo.

Chaplain G. B. Guðmundsson

Chicago, Ill.

Emil Beck
Dr. Árni Helgason
Sigurthor M. Hinrickson

Cismont, Va.

Próf. Frederic T. Wood

Davis, Calif.

Dr. V. S. Ásmundsson

Detroit, Mich.

Hon. Frederick H. Fljózdal
Jónas W. Johnson

Fargo, N. Dak.

W. A. Myrdal
Próf. Th. W. Thordarson

Gloucester, Mass.

Einar Anderson
Jónas B. Johnson

Grand Forks, N. Dak.

University Library

Hallson, N. Dak.

Árni J. Jóhannsson

Huntington Park, Calif.

Dr. Paul V. Jameson
Miss Ellen Jameson

Ivanhoe, Minn.

Peter H. Foss

Jackson, Mich.

Andrew H. Palmi

La Kota, N. Dak.

Einar Johnson

Lincoln, Nebr.

Próf. Joseph Alexis

Los Angeles, Calif.

Gunnar Bergman

Minneapolis, Minn.

Ásm. Bjarnason
Björn G. Björnsson
Hjálmar Björnsson
K. Valdimar Björnsson
Sr. David Gulbrandson
Guðmund Peterson
Gunnar S. Bardal
Rev. Sveinbjörn Ólafsson

Minneota, Minn.

Gunnar S. Bardal
Sr. Guttormur Guttormsson
Einar Hallgrímsson
J. P. Ísfeld
Jóseph Jósephson
John A. Johnson
John L. Johnson

National City, Calif.

John S. Laxdal

New Brunswick, N. J.

Rutger's University Library
Prófessor Helgi Johnson

New Haven, Conn.

Próf. Adolph B. Benson
Yale University Library

skilningi — eins og Stephan G. kemst að orði í Andvökum, I.,49. En þetta er víst óumbreytanleg heimssaga, er ekkert þýðir að mögla um, enda virðist líklegast, að hversu sterkar skorður, sem reistar hefðu verið hér í öndverðu að viðhaldi íslenzkrar tungu, þá væru flestar þeirra lausar eða brotnar nú.

Samt sem áður skópu Íslendingar í Vesturheimi ofurlitla alíslenzka, andlega nýlendu, sem frá byrjun til enda verður eign þjóðarinnar heima en ekki þeirra afkomenda okkar hér, sem einungis mæla á enska tungu og skilja því aldrei hina dýpstu strengleika Íslendings eðlisins, því þeir eru tengdir tungunni miklu dýpra og ná langtum lengra og hærra en orðin herma og ómurinn nær. Þeir eru mál hjartans eins og ástin, góðgirnin, trúin og vonin. En því tungutaki virðast margir ekki ná nú á hinum síðustu vítisvéla árum, þar sem gullmölunar- og saltkvörninni er alt af snúið hraðara, þar til skipið sekkur eins og forðum daga — ef mannvit, miskunn og framsýni ná þar ekki yfirtökum og láta Fenju og Menju hætta mölunninni. — Mannkynið virðist ekki skilja það enn, að kynslóðirnar, sem lifa í hatursheimi í hverri styrjöldinni og í hræðsluheimi á milli heimstríðanna, glata svo miklu af því bezta og fegursta í hugsun sinni, að jafnvel blessuð æskan getur breyzt í úlfana, sem ævintýrin segja frá.

Nú er að miklu leyti af sem áður var, þegar móðurmálið hljómaði jafnt á Jónsmessunótt og á jólum eins og englasöngvar yfir öllum bygðum Íslendinga vestan hafs, og barnsraddirnar fylgdust með þeim öldnu í lofsöngum íslenzkrar tungu.

Sporin frá 1875 mynduðu glegstu troðningana, er síðar urðu að aðalgötum Íslendinga í Vesturheimi, sem nú að sönnu, eru ekki eins glöggar né fjölfarnar og fyrir fimtíu árum síðan, þegar íslenzkan hljómaði enn þá víðast hvar meðal þeirra eins og lofsöngvar — jafnvel þegar þeir voru reiðir og sögðu ljótt. Þá fanst þeim, er þetta ritar, að hann flytja að heiman inn í annað íslenzkt umhverfi í Winnipeg, og þó síðar í enn þá rammíslenzkara í Nýja Íslandi.

Þeir dagar eru liðnir og koma aldrei aftur.

Samt mun lengi lifa eystra og vestra lofsæl minning landnemanna íslenzku í Vesturheimi, því þeir sýndu sjálfum sér, þjóðunum hér og frændþjóðinni heima, að þeir voru menn með mönnum og svo mikið og gott í þá marga spunnið, að Ísland má vel við una.

DR. STEFÁN EINARSSON

VESTUR-ÍSLENZKIR RITHÖFUNDAR

Í LAUSU MÁLI

1. Þótt Íslendingar væru allslausir, er þeir komu vestur um haf, þá höfðu þeir með sér bækur og löngun til lesturs og skrifta, svo sterka, að jafnvel plága og manndauði fyrsta veturinn í Nýja Íslandi megnaði ekki að slökkva hana. Þann sama vetur brutust þeir í því að setja upp prentsmiðju hjá sér og gefa út blaðið **Framfara** (10. sept. 1877 – 10. apr. 1880). Að vísu varð blaðið skammlíft sökum illvígra deilna um trúmál, sem þegar var farið að brydda á í nýlendunni. Því þótt kirkjan þá þegar hefði tekið forustu eigi aðeins um verndun trúarinnar, heldur einnig um viðhald þjóðernisins, þá varð hún nú í ameríska frelsinu vígvöllur hinna ólíkustu skoðana, frá staurblindu afturhaldi til rótttækustu fríhyggju hinna nýju postula, Ingersolls og Brandesar. Þannig atvikaðist það, að kirkjan vestan hafs kom í stað stjórnmálanna austan hafsins og það með svipuðum árangri til góðs og ills. Að minnsta kosti hélt kirkjan og deilurnar mönnum vakandi í andlegum málum, enda voru sumir beztu kirkjunnar menn andlegir leiðtogar og rithöfundar.

Ekki er hægt að nefna hér nema fáa eina af hinum beztu. Skal fyrstan telja sr. Pál Þorláksson (1849-82), mjög ungan og mjög íhaldssaman guðfræðing, lærðan af afturhaldssamasta kirkjufélagi Þjóðverja og Norðmanna þar á miðvesturs-sléttunum. Þessi skammlífi prestur gerði svo mikið fyrir landnemana í Norður Dakóta, að hann varð næstum að helgum manni í minningu þeirra. En fremstur allra var sr. Jón Bjarnason (1845-1914), brjóst og skjöldur fyrir hinni Evangelisku Lútersku kirkju. Töldu margir hann ókrýndan konung landa sinna, og víst með réttu. Enginn samtíðarmanna hans komst nálægt því, eigi heldur neinn eftirmanna hans. Sr. Jón var lærður heima á Íslandi og var í öndverðu miklu frjálslyndari í trúmálum en sr. Páll; með árunum jókst íhaldssemi hans. Vinur hans og samverkamaður var sr. Friðrik J. Bergmann (1858-1918) og góður rithöfundur; hann gerðist upp úr aldamótum talsmaður "nýju guðfræðinnar" sem þá var farin að gera vart við sig heima á Íslandi. Sr. Friðrik var andlega skyldur Einari H. Kvaran, vini sínum. Í annan stað risu Únítarar snemma gegn rétttrúnaði sr. Jóns Bjarnasonar, mun sr. Magnús J. Skaptason (1850-1932) hafa verið leiðtogi þeirra fyrir aldamót. Af síðari tíma kirkju-leiðtogum var Rögnvaldur Pétursson (1877-1940) tvímælalaust fremstur. Hann var frjálslyndur únítari og eldheitur þjóðræknissinni, enda mestur leiðtogi í Þjóðræknismálum á sinni tíð.

2. Utan kirkju spratt upp margskonar félagsskapur, er vann að því að efla andlegan áhuga og halda lífi í íslenzkum erfðavenjum. Af því tæi eru lestrarfélögin og bindindisfélögin, en þau gengust oft fyrir leiksýningum. Auk þess var oft stofnað til leiksýninga af kvennfélögum kirknanna og öðrum sem þurftu á fé að halda; sumir barna- og unglingaskólar sýndu og leiki. Fyrsti leikur sem sýndur var vestra var **Sigríður Eyjafjarðarsól** í Winnipeg 1880. Má um þetta vísa til hinnar ágætu greinar Árna Sigurðssonar í **Tímaritinu** 1946. En afleiðingin af þessum mörgu og dreifðu leiksýningum var sú, að menn eigi aðeins þýddu fjölda leikrita, heldur frumrituðu líka mörg, þótt fá ein kæmust á prent.

Óvíða mun mark félags hafa verið sett hærra en í **Hinu Íslenzka Menningarfélagi** er stofnað var af ekki minna manni en Stephani G. Stephanssyni í N. Dakota 1888. En Stephan var þá þegar afbragð annara manna, mikið skáld og frjálslyndari flestum í skoðunum. Svipað félag var stofnað um sama leyti í Winnipeg af Frímanni B. Arngrímssyni (1855-1936): **Hið íslenzka Þjóðmenningarfélag.** Það ætlaði sér jafnvel ennþá meira hlutverk en Menningarfélagið í N. Dakota, en kom litlu af því fram. Sérkennilega íslenzkt í sniðunum var **Hagyrðingafélagið,** stofnað í Winnipeg af Sigurði Júlíus Jóhannessyni, skáldi. Félagar voru allir, sem ort gátu bögu og vildu ganga í félagið til þess að lesa ljóð sín og láta hina félagana finna að þeim. Merkast félaga þeirra, sem enn eru starfandi, er **Þjóðræknisfélag Íslendinga í Vesturheimi,** stofnað 1919, árið eftir að Íslendingar austan hafs fengu viðurkennt sjálfstæði sitt. Meðan Rögnvaldar naut var hann lífið og sálin í félaginu, en eftir dauða hans (1940) hefur Richard Beck (1897-) verið stórvirkastur leiðtogi þess. Beck hefur auk þess í óteljandi ræðum og ritgerðum á íslenzku, ensku og norsku, gert meir en nokkur núlifandi maður til þess að boða þekkingu á íslenzkri menningu og íslenzkum bókmenntum vestan hafs.

3. Meðal hinna mörgu tímarita sem Vestur-Íslendingar hafa haldið út er fyrst að telja vikublöðin. Eftir dauða Framfara (1877-80) í Nýja Íslandi, reyndu menn að fitja upp á blaði í Winnipeg. Það varð **Leifur,** sem líka varð skammlífur (1883-86). En nú komst verulegur skriður á, því sama ár og **Leifur** sálaðist fæddist **Heimskringla** (1886-), og tveim árum síðar **Lögberg** (1888), en þessi blöð hafa eins og kunnugt er orðið ódrepandi meðal Íslendinga, enda langmerkust blaða þeirra. Þessi vikublöð hafa eigi aðeins gengið Íslendingum í dagblaðastað og rætt mál dagsins—hvort sem voru trúmál, pólitík eða önnur menningarmál eða áhugamál manna í Vesturheimi, og einkum Canada, en þau hafa líka endurprentað góðar greinar úr blöðum og tímaritum austan hafsins og þannig gert sitt til að brúa hafið milli landanna. Á yngri árum sínum nutu þau styrks Canadastjórnar og voru send heim á hvern bæ á Íslandi. Er líklegt að þau hafi verið miðlungi vel séð af ráðamönnum Íslendinga, meðan straumurinn var sem stríðastur vestur um hafið, en eftir aldamót munu þau hafa þótt góðir gestir í íslenzkum sveitum. Á síðustu árum hefur blaðinu verið snúið við: nú eru það

Austur-Íslendingar sem styrkt hafa þau með fjárframlögum til verndar þjóðerninu vestan hafsins. Upp úr aldamótum fundu sumar byggðir Íslendinga hvöt hjá sér til að reyna að halda út blaði. Fyrstur varð **Selkirkingur** (1900-02), hálfsmánaðarblað í Selkirk, norður frá Winnipeg, þá **Vínland** (1902-08), mánaðarblað, suður í Minneota, Minnesota; næst var **Baldur,** sem kom út á Gimli í sjö ár (1903 1910), vikublað, og loks **Gimlungur** (1910-11) vikublað, er tók við, er Baldur lagðist niður. Einstaka blöðum var enn hleypt af stokkunum í Winnipeg, þegar mikið þótti við liggja. Svo var um **Öld** Jóns Ólafssonar fyrir aldamót og **Voröld** Sig. Júl. Jóhannessonar upp úr heimsstyrjöldinni fyrri.

Af kirkjuritum er **Sameiningin** elzt allra (1886-), enda telur hún sig vera elzt allra núlifandi tímarita í Canada, og má það satt vera. Hún var og er málgagn hinnar Evangelisk-Lútersku kirkju og var sr. Jón Bjarnason ritstjóri hennar, meðan hans naut við en eftir hans dag sr. Björn B. Jónsson (1870-1938) og síðar fleiri. Önnur tímarit gefin út af sama kirkjufélagi voru **Aldamót** (1891-1903) gefin út af sr. Friðrik J. Bergmann og **Áramót** (1905-09), gefin út af sr. Birni B. Jónssyni (1870-1938). Þessi tímarit voru með nokkuð bókmenntalegra sniði en **Sameiningin,** í þeim vóru fyrirlestrar, greinar og ritdómar. Þegar leiðir skildust með hinum frjálslyndari Friðrik J. Bergmann og félögum hans var Björn B. Jónsson fenginn til að halda í horfi kirkjufélagsins í **Áramótum,** en sr. Friðrik stofnaði þá nýtt ársrit: **Breiðablik** (1906-14) og reit þar í margt góðra greina. **Dagsbrún** (1893-96), gefin út af sr. Magnúsi J. Skaptasyni, mun hafa verið fyrsta málgagn Únítara, eða a.m.k. frjálslyndari kirkjumanna. Hlutverki **Dagsbrúnar** var haldið áfram af **Heimi** (1904-14), en þótt það væri málgagn Únitarakirkjunnar var það með talsverðu bókmenntasniði. Rögnvaldur Pétursson var ritstjóri fyrstu sex árin og níunda árið, annars sr. Guðmundur Árnason (1880-1943), mjög greindur maður og hneigður til fræðimennsku.

Í mörgu arftaki þessara tímarita var **Tímarit Þjóðræknisfélags Íslendinga** (1919-). Það var stofnað til þess að hlynna að íslenzku þjóðerni og átti að sameina hin tvístruðu kirkjufélög undir því merki, meðal annars með því að sneiða hjá greinum um trúmál. Verður ekki annað sagt en að þetta hafi tekizt vonum fremur og hefur ritið verið allgott bókmenntatímarit. Ritstjóri þess var fyrst Rögnvaldur Pétursson en eftir hans dag (1940) Gísli Jónsson, skáld og prentsmiðjustjóri (1876), og hefur ritið sízt verið verra eftir að hann tók við.

Almanak Ólafs S. Thorgeirssonar (1895-) setti sér snemma það lofsverða mark og mið—auk þess að halda mönnum við rímið—að skrásetja landnámssögu Vestur-Íslendinga. Komu fyrstu landnámssagnirnar 1899 og hefur síðan verið haldið áfram jafnt og þétt; er ritið því einhver hin merkasta heimild um sögu Íslendinga vestan hafs. Ennfremur hefur ritið flutt mannalát og fregnir af helztu atburðum vestan hafs. Eftir fráfall stofnandans, Ólafs S. Thorgeirssonar (1864-1937), hefur Richard Beck haldið út almanakinu af alkunnum dugnaði og smekkvísi.

Freyja (1898-1910), gefin út af Margréti Jónsdóttur (1866-) og manni hennar Sigfúsi B. Benediktssyni (1865-)

var eigi aðeins fyrsta íslenzka tímaritið vestan hafs helgað réttindum kvenna, heldur líka, að því er ritstjórar herma, fyrst af þeirri tegund í Manitoba, ef til vill í Canada. Í **Freyju** voru kvæði, greinar og þýddar sögur, stórar og smá ar. Margrét fékkst einnig við ljóðagjörð einkum á yngri árum.

Önnur tímarit, er fluttu léttmeti til skemmtunar, oft þýddar sögur (reyfara) voru **Svava** (1895-1904), gefin út af Gísla Magnúsi Thompson (1863-1908), og **Syrpa** (1911-22), gefin út af Ólafi S. Thorgeirssyni. Á sama hátt var **Saga** (1925-30) skemmtirit, en sá var munur, að í henni voru aðallega frumsamin kvæði og sögur eftir útgefandann, Þorstein Þ. Þorsteinsson.

Af þeim ritum sem enn koma út, má nefna **Árdísi,** sem Bandalag Lútherskra kvenna hefir gefið út árlega í síðastl. 18 ár.

Yngst íslenzku tímaritanna mun **Brautin** (1944-) vera. Er hún ársrit hins Sameinaða kirkjufélags, en fyrstu ritstjórar hennar voru þau sr. Halldór E. Johnson (1887-1949) og Guðrún H. Finnsdóttir. Því miður naut þeirra of skammt við.

Loks má nefna **The Icelandic Canadian** (1943-), ársfjörðungsrit, gefið út af hinni ensku deild Þjóðræknisfélagsins, til að vinna að útbreiðslu þekkingar á Íslandi meðal yngri og upprennandi kynslóðarinnar, sem er á vegi með að týna málinu, en vill þó bjarga því sem bjargað verður yfir landamærin. Fyrsti ritstjóri tímaritsins var Laura G. Salverson, skáldkona, en meðal stuðningsmanna þess má nefna Walter J. Líndal dómara, sem ritað hefur bækur um hugsjón lýðræðisins og kanadiskan borgararétt, Prófessor Skúla Johnson, er var útgefandi safnritsins **Iceland's Thousand Years** (1945), hefur þýtt talsvert af íslenzkum ljóðum á ensku og skrifað greinar um íslenzkar bókmenntir, Mrs. Hólmfríður Danielson, kennara og leikritahöfund, Prófessor Tryggva J. Oleson, ofl. ofl.

Margir þeirra ritstjóra, sem nú voru nefndir, voru líka ræðumenn, fyrirlesarar og greinarhöfundar, sumir skrifuðu auk þess bækur. Sr. Jón Bjarnason skrifaði mikið auk stólræðna sinna og hefur verkum hans verið safnað í **Rit og ræður** (1946). Eftir sr. Friðrik J. Bergman liggja bækurnar: **Ísland um aldamótin** (1901), **Vafurlogar** (1906), **Trú og þekking** (1916) ofl. Rögnvaldur Pétursson ritaði **Ferðalýsingar** (1914), og veit eg ei annað liggja eftir hann í bókarformi, nema nýútgefnar **Ræður** hans (1950). Gamall maður Magnús Jónsson frá Fjalli (1851-1942) gaf út **Vertíðarlok.** Árangur leitarinnar á öræfum veruleikans. Sýnishorn af efni sálarinnar, eða hugsanasafni verkamanns. Tekið á ýmsum starfssviðum andans, undir mismunandi áhrifum og kringumstæðum (I. 1920 og II. 1933). Aðalsteinn Kristjánsson (1878-1949) skrifaði **Austur í blámóðu fjalla** (1917), ferðasögu til Íslands og sögu New York borgar, **Svipleiftur samtíðarmanna** (1927) um leiðtoga Bandaríkjamanna, og **Á skotspónspónum,** smápistla, æfintýri og sögubrot (I-III, 1930-33-35). Sóffónías Þorkelsson ritaði og ferðasögu í tveim bindum um för sína til Íslands: **Ferðahugleiðingar** I-II- (1944) (eftir Soffanías Thorkelsson).

Langmikilvirkastur greina og ræðuhöfundur hefur þó Richard Beck verið, og það bæði á íslenzku, ensku og norsku, þótt hér verði eigi annars getið en þess sem hann hefur skrifað á ís-

lenzku og ensku. Annars byrjaði hann ritferil sinn á því að gefa út **Ljóðmál** (1929) eftir sjálfan sig og síðan hefur kvæðum eftir hann rignt í blöðum og tímaritum, þótt ekki hafi hann annað gefið út en **A Sheaf of Verses** (1945) á ensku. Næsta ár gaf hann út **Icelandic Lyrics** (1930) úrval af íslenzkum ljóðum með enskum þýðingum eftir ýmsa. Og 1943 gaf hann enn út **Icelandic Poems and Stories,** úrval, þar sem meira en helmingur sagnaþýðinganna var eftir Mrs. W. Perkins (Mekkinu Gunnarsdóttur) í Washington, D. C. Enn gaf Beck út **Kviðlinga** Káins (1945) og **Ljóðmæli** Jónasar A. Sigurðssonar (1946). Nokkuð hefur Beck og fengist við sagnaritun, því 1935 ritaði hann **Sögu hins Evangelisk Lúterska Kirkjufélags Íslendinga í Vesturheimi** (fyrir Sameininguna) og 1942 **History of Grand Forks Deakoness Hospital.**

Langmest hefur Beck þó fengist við bókmenntasögu, enda hóf hann fræðaferil sinn við Cornell Háskóla með því að rita meistararitgerð um Byron og Grím Thomsen og doktorsritgerð um Milton og Jón Þorláksson. Á hann hinn mesta sæg af slíkum ritgerðum í tímaritum, bæði enskum og íslenzkum, en eina þeirra gaf hann út í kversformi: **Guttormur J. Guttormsson skáld** (1949) til virðingar skáldinu sjötugu. Þá skrifaði hann þátt um íslenzkar bókmenntir, austan hafs og vestan, í **History of Scandinavian Literature** (1938) og annan slíkan í **Encyclopaedia of Literature** (1946). En aðalrit Becks í bókmenntasögu er þó hin nýútkomna mikla bók hans um íslenzk skáld 19. 20. aldar: **History of Icelandic Poets, 1800-1940** (1950).

Af ræðum hans og ritgerðum er nú líka nýkomið safn **Ættland og erfðir** (1950), og í uppsiglingu mun vera bók um ensku-mælandi fræðimenn, er sinnt hafa íslenzkum fræðum.

Hér mætti enn nefna helztu sagnrit og höfunda þeirra. Mætti þar með telja minningarrit ýmisleg, bæði byggða og einstakra manna, eða safnrit um hermenn, en verður þó sleppt. Líka verður sleppt að geta um þá mörgu, sem lagt hafa traustan grundvöll að landnámssögu landanna vestra með þáttum sínum í **Almanak Ólafs S.** Thorgeirssonar. Aðeins þeirra verður getið, sem birt hafa bækur um efnið: Þorleifur Jóakimsson (Jackson) (1847-1923) reit **Brot af landnámssögu Nýja-Íslands (1919)** og **Frá austri til vesturs. Framhald af landnámssögu Nýja-Íslands** (1921). Dóttir hans Thórstína Jackson (gift listmálaranum Emile Walters) skrifaði **Sögu Íslendinga í North Dakota** (1926) allmikið safn. Árið 1948 var gefin út á ensku og íslenzku **Lundar Diamond Jubilee 1887-1947**, þ. e. **Saga Álftavatns og Grunnavatnsbygða,** og 1950 viðbót og framhald á sömu bók, öll á íslenzku. Um sagnrit Becks er þegar getið, en langmerkust rit um sögu Vestur-Íslendinga liggja þó eftir Þorstein Þ. Þorsteinsson, og verður að þeim vikið síðar.

4. Eins og við var að búast fékk löngun Vestur-Íslendinga til ritstarfa aðallega útrás í bundnu máli. Skáldskapurinn var arfleifð þeirra—bæði leikra manna og lærðra.

Þó var eigi lítið ritað í lausu máli— eins og tímaritin bera bezt vitni um— og það eigi aðeins greinar og huganir, ræður og fyrirlestrar, heldur líka smásögur, stórar skáldsögur og jafnvel leikrit. Þess er og að geta, að sumir höfundar er síðar fluttu heim og urðu

þá þjóðkunnir, byrjuðu að skrifa vestan hafs. Þannig reit Torfhildur Hólm **Brynjólf Sveinsson** (1882) og **Eldingu** (1889) vestra, og komu bæði út vestan hafs. Jón Ólafsson lét hina realistisku skáldsögu sína **Eyvind** (1878) gerast vestan hafs a.n.l., fjallaði hún um kvennfrelsi, en Jón hafði verið vestra á árunum 1873-5 og var þar annað sinn 1890-97. Og Einar Hjörleifsson (Kvaran) skrifaði fyrstu snildarsögu sína, **Vonir** (1890) í Winnipeg um hreint Vestur-íslenzkt efni.

Þessi verk stóðu auðvitað langt framar hinum fálmandi tilraunum sumra landnemanna. Þær tilraunir gátu minnt á **Pilt og stúlku** eftir Jón Thoroddsen, eins og **Dalurinn minn** (1895) eftir Þorstein Jóhannesson (1837 -1918), eða jafnvel **Mannamun** Jóns Mýrdals, eins og "Ólafur og Kristín" í **Ljóð og saga** (1923) og "Grísir gjalda" í **Ljóð og saga** (1927), báðar eftir Jón Stefánsson (1861-1939). Af þessum tveim er "Grísir gjalda" skárri; hún er skrifuð út af systkinaást eins og **Upp við Fossa** eftir Þorgils Gjallanda.

Þetta virðast þá vera stælingar á skáldsögum, en **Misskilningur (1919)** eftir J. H. Líndal (1850-1920) sýnist vera dulbúin sjálfsæfisaga. Vegna skáldsöguformsins nær hún ekki hreinum æfisöguverkum eins og **Æfisögu Sigurðar Ingjaldsonar frá Balaskarði** (1913-33) eftir sjálfan hann (1845-19?) eða **Endurminningum** Friðriks Guðmundssonar (1932-35) (1861-?), svo að nefndar séu tvær hinar merkustu.

Ekki þarf að taka það fram að ofannefndar sögur eru snauðar að bókmenntagildi, og að þær sýna engin merki raunsæisstefnunnar. Mjög lítil merki hennar sjást líka í smásögum Kristjáns Ásgeirs Benediktssonar (dulnefni: Snær Snæland, 1860-1924). Hann var norðlenzkur, Möðruvellingur (1885). Vestra fékkst hann mest við blaðamennsku í Winnipeg.

Hann skrifaði nokkrar smásögur, og mun "Ljósið í hríðinni" vera skást (**Öldin** 1895). Allar gerðust þær heima á Íslandi. "Valið" hét saga, nokkuð lengri en hinar; í henni segir frá stúlku, sem biður sér manns, þvert á móti guðs og manna lögum; mun höfundi hafa þótt þetta allróttækt söguefni.

5. Þegar kemur að Gunnsteini Eyjólfssyni (1866-1910) verður ekki lengur vafizt í því að andinn er róttæk raunsæisstefna. Gunnsteinn var Austfirðingur, fæddur á Unaósi á Úthéraði; hann var tíu ára, þegar hann fluttist með foreldrum sínum til Nýja-Íslands. Þar ólst hann upp, varð góður bóndi og kaupmaður og mikilsvirtur borgari sveitar sinnar til dauðadags. Hann var sjálfmenntaður maður, sem vonum bráðar lærðist að finna viðkvæmri listamannslund útrás í smásögum og tónlist.

Fyrsta saga hans (nóvelettan) **Elenóra** (1894) segir frá því, hversu stúlka frá Nýja-Íslandi fer í hundana í Winnipeg. Ekki vantar söguna beiskju í garð máttarstólpa þjóðfélagsins í Winnipeg, en listin verður ekki að sama skapi tamin. Svipað er að segja um "Ameríska gestrisni" (í **Sögusafni Þjóðólfs** 1894), er á að sýna gæsalappaða gestrisni prests. Ádeila Gunnsteins er betri í þáttum þeim þremur, er hann vígir ný-íslenzka borgaranum Jóni á Strympu, en þættir þeir heita: "Hvernig eg yfirbugaði sveitaráðið" (**Svava** 1897), "Íslenzk þröngsýni" (**Eimreið**

1901) og **Tíund** (1905). Sagt er, að þættir þessir hafi ekki misst marks.

Í tveim öðrum sögum "Þingkosningin" (**Eimreið** 1899) og "Í helvíti" (**Lögberg** 1899) reiddi hann svipuna miskunarlaust gegn ýmsum pólitískum óvanda, sem honum þótti vaða uppi meðal landa sinna. Þessir tveir þættir eru kapítular í langri sögu—sem að vísu var fullgerð, en seinna eyðilögð af höfundinum sjálfum.

Samúð Gunnsteins með olnbogabörnum þjóðfélagsins kemur vel í ljós í "Góðar taugar" (**Eimreið** 1898).

Gunnsteinn Eyjólfsson skipar svipaðan sess í bókmenntum landa vestra eins og Jónas Jónasson austan hafsins. En bæði er hann ákafamaður meiri og ímyndunarafl hans sterkara, svo sem heimsslitamyndir hans í **Tíund** og "Í helvíti" sýna. Það var mikill skaði að Gunnsteinn skyldi ekki hafa betra tækifæri til að þroska gáfu sína til skrifta og tónsmíða.

6. Jóhann Magnús Bjarnason var fæddur 24. maí 1866 að Meðalnesi í Fljótsdalshéraði. Níu ára var hann, þegar Dyngjufjallaaskan féll, en sá atburður mun hafa ýtt undir foreldra hans að flytja vestur það sama sumar. Námu þau fyrst land með fleirum í Halifax County, Nova Scotia. Það landnám varð skammætt; sjö árum síðar fluttist fjölskyldan til Winnipeg. Næstu ár sagaði Magnús timbur og stundaði nám til skiftis. Árið 1887 kvæntist hann íslenzkri stúlku og gerðist barnakennari. Kenndi hann eftir það í íslenzku byggðunum í Manitoba frá 1889-1922, nema árin 1904-05, sem hann kenndi í N. Dakota, og árin 1912-15, sem hann vann á skrifstofu í Vancouver, Brit. Columbia. Lúka nemendur hans upp einum munni um það hver ágætiskennari hann hafi verið. Frá 1922 bjuggu þau hjónin á eftirlaunum í Elfros, Sask. Þau dóu bæði sumarið 1945, hún 10. ágúst, hann 8. september, eftir langvinnan og erfiðan sjúkleika.

Þegar Jóhann Magnús kom til Nova Scotia, drengurinn níu ára gamall, var hann læs og skrifandi á íslenzku. Til allrar hamingju höfðu landarnir haft út með sér ekki allfáar bækur: eitthvað af Íslendinga og Noregskonunga sögum, **Ilionskviðu, Þjóðsögur** Jóns Árnasonar, **Kvæði** Jónasar og slæðing af riddarasögum, lygisögum og rímum. Ef til vill hefur skozki skólakennarinn hans fengið honum **För Pílagrímsins** eftir Bunyan til þess að kristna heiðingjann, en auk þess sýndi hann honum framan í Shakespeare og Dickens. Þegar til Winnipeg kom, gleypti Magnús bókstaflega allar enskar bókmenntir, frá **Canterbury Tales** Chaucers til skáldsagna George Eliots og Dickens. **David Copperfield** hafði mikil áhrif á hann. En um engan enskan höfund fannst honum jafnmikið til sem Robert Louis Stevenson, og það einkum þegar honum óx þroski. Ást sinni á æfintýrum svalaði hann á **Þúsund og einni nótt** og **Æfintýrum** Andersens, hins danska meistara, en rómantískri lund sinni í frönskum skáldsögum þeirra Victor Hugos og Alexandre Dumas (eldri). Norðurlandamál lærði hann ekki, og gat því ekki kynnst þeim höfundum, er löndum hans voru tiltækastir, nema í þýðingum. Þýzku lærði hann þó svo, að hann gat lesið **Æfintýri** Grimms og ljóð Heines á frummálinu.

Það fyrsta sem Jóhann Magnús birti var kvæðið **Töfrakastalinn,** er út kom

í Winnipeg 1888. Síðan komu **Sögur og kvæði** (1892) og **Ljóðmæli** (1898). Eftir það kom fjöldi kvæða í blöðum og tímaritum, en þeim hefur aldrei verið safnað í bók.

Fyrsta kver höfundar var að vonum með nokkru unggæðisbragði en sýndi þó hvað verða vildi um þroska hans. **Ljóðmælin** voru betri: "Grímur á Grund" og "Íslenzkur sögunarkarl í Vesturheimi" voru skýrar myndir úr æfi innflytjendanna. Ómurleikablærinn á sumum kvæðunum, og þó einkum ádeilutónninn, sýndi að höfundur var nokkuð undir áhrifum realistanna Einars Hjörleifssonar og Gests Pálssonar, er hann dáðist að, og, síðast en ekki sízt, Stephans G. Stephanssonar.

Smásögur þær og greinar er hann birti í Vestur-íslenzku blöðunum frá 1890-1900 voru með sama marki brenndar.*) Þær ná yfir tónsvið frá nokkuð skarpri ádeilu til góðlátlegrar glettni, en brátt kom það í ljós að ádeilan var falskur tónn, sem átti hvergi skylt við dýpsta eðli Magnúsar, en það var góðvild hans til allra og hneigð til rómantískra drauma sem ekki villtu heimildir á sér þótt oft dubbaði hann þá upp í búning veruleikans.

Hvert krókurinn vildi beygjast hafði þegar komið í ljós í leikritum þeim hinum mörgu (alls 15 samkvæmt skrá yfir íslenzk leikrit eftir Lárus Sigurbjarnarson, **Árbók** Landsbókasafnsins), er Magnús oft hljóp í að semja fyrir nemendur sína. Þessir leikir gerðust víst sjaldnast í Íslendingabyggðum, heldur í rómantískum fjarska: í Granada á Spáni, í hinni fornfrægu borg Feneyjum, á Rússlandi, á Frakklandi og á Þýzkalandi. Miklu nær veruleikanum sigldi hann þó í hinni fyrstu skáldsögu sinni **Eiríki Hanssyni,** skáldsögu frá Nýja Skotlandi (1899-1903), en þó var sú saga einnig í rómantískum fjarska æskunnar og bar þegar vott um tvo sterka þætti í skapgerð Magnúsar: æfintýra-þrána og löngunina til að fræða og kenna.

Eiríkur Hansson er sagan af íslenzkum dreng í Nýja Skotlandi og æfi hans þar á meðal landa sinna og á vegum Skota. Þar sem bókin er að miklu leyti sjálfs æfisaga, hefur hún bæði menningarsögulegt og sögulegt gildi. Frásögninni bregður oft til barnslegrar einfeldni; hún er venjulega fjörleg og skemmtileg, en getur orðið helsti langorð. Sagan minnir á **David Copperfield,** bæði að gerð og líka í mannlýsingum; kækir fólks eru notaðir á svipaðan hátt til að einkenna það. Sumt af fólkinu minnir jafnvel á fólk í **David Copperfield:** tvær ástríkar konur og einn laga-mörður. Þar með er ekki sagt að Magnús hafi ekki dregið fólk sitt eftir því sem hann fann það á heiðum Nýja Skotlands. Í tilfinningasemi bregður Magnúsi líka nokkuð í ætt til Dickens.

Næsta saga Magnúsar, **Brasilíufararnir** (1905-08) var hreinræktuð rómantísk skáldsaga (romance) eða **reyfari** eins og landar Magnúsar austan hafsins munu oft hafa kallað hana. Allt frá dögum realismans og fram á þennan dag hafa íslenzkir höfundar—einkum austan hafsins—haft ímugust á slík-

---

*) **Í Heimskringlu** "Drykkjumaðurinn" 9. sept.—16. sept. 1891; "John Johnson Nr. 1—18" 23. sept. 1891; "Jón sterki" 30. sept. 1891; "Hvernig þeir urðu vinir - - -" 21. okt. 1891; "Bessabréf" 21. apr. —8. sept. 1894; "Hjónadjöfullinn" 16. ág. —13. sept. 1895.

Í Lögbergi: "Jón Vesturfari" 25. júní 1896; "Svikin" 18.—25. marz 1897; "Söfnuðurinn í Þistilhverfi" 23. febr.—10 marz 1898.

um skáldskap, þótt almenningur hafi gleypt við honum bæði á útlendum málum og í þýðingum. Því ber sízt að neita, að margt gott má segja um þetta vandláta sjónarmið raunsæismannanna, en þó er það vitanlega þröngt, enda ekki langt að fara aftur í tímann til þess að fyrir mönnum verði riddarasögur og lygisögur (**Heljarslóðarorusta** hin síðasta sinnar tegundar!), en þær höfðu skemmt íslenzkri alþýðu og haldið henni við bækur svo öldum skifti. En eftir Gröndal má heita, að engir Íslendingar austan hafsins hafi skrifað reyfara, nema helzt ef telja mætti eitthvað af síðari bókum Laxness í ætt við þá bókmenntategund. Að Magnús gat látið eftir sér að skrifa þessa bókmenntagerð er sennilega að þakka hinu ameríska umhverfi og áhrifum frá ensku bókmenntunum (Robert L. Stevenson), þar sem reyfarar (Romances) hafa aldrei fengið svo illt orð á sig að þeir hafi orðið að hverfa bak við tjöldin eins og á Íslandi.

Árin 1863-5 fóru nokkrir Íslendingar af Norðurlandi til Brasilíu, þar sem þeir brátt slitnuðu úr tengslum við heimalandið og hurfu mönnum sjónum. Magnús tekur sér nú fyrir hendur að fylgja fjórum þessara ungu manna, eins og hann skapar sér þá sjálfur, inn í hin suðrænu lönd æfintýranna. Er og synd að segja að þeir fái sig ekki fullsadda af undrum og stórmerkjum lífsins á þessu rómantíska landi innan um svarteygar donnur, bráðlynda og laushenda signora og pólitíska glæframenn.

Fyrri hluti **Brasilíufaranna** er samanhangandi saga, en síðari hlutinn í þáttum. Er hver þáttur æfintýri í lausum tengslum við heildina. Mjög svipaðar þessum þáttum eru allar síðari smásögur Magnúsar, bæði þær, sem enn er ósafnað, og hinar, sem gefnar voru út í söfnunum **Vornætur á Elgsheiðum, Sögur frá Nýja Skotlandi** (1910) og **Haustkvöld við hafið** (1928). Hér eru dularfullir reyfarar (mystery stories) og jafnvel leynilögreglusögur ("Íslenzkur Sherlock Holmes"), en langflestar þáttanna eru æfintýri, sem Magnús lætur Íslendinga, eina sér, rata í víðsvegar um Vesturálfu heims. En þótt þessi æfintýri séu hin margvíslegustu, þá er söguhetjan, landinn, alltaf samur við sig. Hann er göfugur og raungóður, vandaður til orðs og æðis og alltaf með byrði gnóga þjóðarmetnaðar og tröllatryggð við tungu og erfðir. Þótt þættir þessir séu allir með ósviknum veruleikablæ, þá eru þeir skáldskapur frá rótum, eins og ráða má í af því hve líkir þeir eru. Kennarinn Magnús reit þá til þess að vega á móti vanmáttarkennd landa sinna, stappa í þá stálinu. Hvergi er keppikeflum og háfleygum vonum íslenzku útflytjendanna betur lýst en í þeim.

Auk þessara bóka reit Magnús fjölda af sögum stórum og smáum fyrir tímarit. Lengst þeirra var reyfarinn "Í Rauðárdalnum" (**Syrpa** 1913-22), saga um leit að fólgnum fjársjóði í nágrenni Winnipeg-borgar, en borginni sjálfri er lýst þar til nokkurrar hlítar á yngri árum sínum. Fjöldi smásagna er í **Breiðablikum** 1907, **Heimskringlu** 1915, **Sameiningunni 1917** og **Tímariti Þjóðræknisfélagsins** 1919-44. Flestar þessar sögur eru Íslendingaþættir af sama tæi og fyrr var lýst.

Jóhann Magnús birti margar minningar, kafla úr dagbókum og dánarminningar vina sinna.

Eftir 1913 birti hann yfir 60 æfintýri hingað og þangað. Í skáldsögum

sínum hætti honum stundum við að fjölyrða, en æfintýrin eru venjulega hnitmiðuð að formi, stutt og vel unnin. Og þótt markmið æfintýranna sé að fræða og kenna, þá eru þau oftast borin uppi af frjósömu ímyndunarafli og mörkuð af hagleikshönd listamannsins.

Æfintýri í stærra sniði: **Karl litli, frá Draumamörk** reit hann 1918, en bókin kom út 1935 í Reykjavík. Það er ágæt barnabók, þar sem alþjóðlegum, einkum amerískum barnasögum er blandað við íslenzkar þulur, barnagælur og minni úr sögunum.

Skömmu fyrir dauða Magnúsar hóf félagið Edda á Akureyri útgáfu bóka hans (**Ritsafn**). Hafa þessar bækur komið þar út: **Ritsafn II. Í Rauðárdalnum** (1942), **Ritsafn III. Brasilíufararnir** (1944), **Ritsafn I. Æfintýri** (1946).

Af óprentuðum bókum sem hér eiga að koma út nægir að nefna **Æskuminningar frá Nýja Skotlandi** og **Dagbók** hans (1. nóv. 1902–14. marz 1944).

Þess var að vænta, að fyrri verk höfundarins bæru þess nokkur merki, að hann hafði ekki átt kost á íslenzkri skólagöngu, ekki sízt er hann var að reyna að lýsa háttum og jafnvel málbragði ensku-mælandi fólks. En yfirleitt er mál Magnúsar merkilega hreint, stíll hans lipur og læsilegur. Segja má að hann hafi ekki lagzt djúpt í hugsun, né valdið mergjuðum penna —í samanburði við menn eins og Stephan G. Stephansson og Guðmund Friðjónsson, til dæmis. En hann bætir það upp með frábærri hugvitssemi í sögugerð, spennandi stíl og—það sem þyngst vegur—óbilandi góðvilja til alls og allra. Stíll hans er líka saklaus og barnslegur—þótt hann sé fjarri því að vera barnalegur.

Einn af lærisveinum hans og vinum Dr. Jóhannes P. Pálsson lýsti honum svo (í þessu tímariti 1945): "Hann var góður maður, góður vinur, góður kennari og gott skáld."

7. Að Jóhanni Magnúsi Bjarnasyni frátöldum birtu engir hinna ritfærari Vestur-Íslendinga skáldsögur eða löng leikrit á móðurmálinu. En margir rituðu ágætar greinar, smásögur og smáleiki (einþáttunga), þótt hér verði ekki getið nema fárra einna.

Þó að Stephan G. Stephansson, mestur allra rithöfunda vestan hafs, væri aðallega ljóðskáld, þá reit hann líka greinar, riss og smásögur. Má af þeim ráða, að hann mundi sízt hafa orðið verri rithöfundur í lausu máli en bundnu—ef hann hefði gefið sig við því eða haft tíma til. Auk þess sýna bréf hans (**Bréf og ritgerðir** I-IV 1938-48) ef til vill ljósara en öll önnur rit hans hvílíkt mikilmenni hann var. Það er ekki út í hött sagt, er Nordal fullyrðir, að þótt hann væri kannske ekki mesta skáld íslenzkt, þá væri hann tvímælalaust mestur maðurinn í hópi skáldanna. Hann var bæði ofurmenni og afarmenni.

Á árunum 1894—1901 skrifaði hann níu smágreinar í **Heimskringlu** og kallaði þær "Ar." Áður (1888) hafði hann ritað raunsæja smásögu alllanga "Dómarinn", en í henni er ádeilan enn nokkuð beinaber. Smásögurnar í "Ari" eru betur skrifaðar, en þar eru eigi aðeins raunsæjar ádeilur heldur líka symbólskar dæmisögur og náttúrustemningar. Einhver veigamesta sagan þar er "Fráfall Guðmundar gamla stúdents" (1900). En allar bera þessar sögur mark snillingsins.

Eins og margir góðir listamenn, lagði

Stephan G. Stephansson meiri stund á efni og hugsjónir, en form. Til að styðja hugsjónir sínar stofnaði Stephan G. með öðrum vinum sínum — um þrjátíu manns — **Íslenzkt menningarfélag** í N. Dakota (4. febrúar 1888-1893), en ekki varð það mjög langlíft. Það var stofnað eftir fyrirmynd svipaðs félags í New York undir forustu Prófessors Felix Adlers. Hafði það félag á stefnuskrá sinni: Mannúð, rannsókn og frelsi, og mun Stephani hafa þótt að ekki væri vanþörf á að ýta ofurlítið við þeim ramma anda rétttrúnaðar og íhalds, sem klerkarnir voru staðráðnir að halda söfnuðum sínum í. Sjálfur hélt Stephan (1889) fyrirlestur í félaginu um R. S. Ingersoll einn af aðalpostulum amerísku frjálshyggjunnar til angurs og ásteytingar eigi aðeins fyrir klerkana heldur og fyrir marga aðra kirkjukæra landa sína.

Þótt árin slæfðu brodd ádeilu Stephans G., mest vegna þess að menn lærðu að sjá að hann hafði haft á réttu að standa, þá vék hann aldrei hársbreidd frá róttækum skoðunum sínum, og það ekki þótt þær leiddu hann stundum þvert úr braut almenningsálitsins meðal landa sinna vestra, eins og á styrjaldarárunum fyrri. En í raun og veru var stjarna hans hækkandi allt til æfiloka og það ekki aðeins heima á Íslandi heldur einnig meðal beztu manna vestan hafsins, sem fúsir fetuðu í fótspor hans.

Á meðal þeirra sem viljugir fylgdu Stephani G. að málum voru tveir menn, sem svipar saman að því leyti, að báðir skrifuðu helzt leikrit í lausu máli. Að vísu orti Guttormur J. Guttormsson líka kvæði og Jóhannes P. Pálsson skrifaði smásögur. Um hitt er þó meira vert, sem markaði þeim bás fjarri öllum öðrum, að þeir skrifuðu báðir í symbólskum stíl, sem stundum gat nálgast expressionisma (kjarnsæi). Symbólisminn var, eins og fleiri bókmentatízkur, sprottinn upp á Frakklandi og var leikritaskáldið Maeterlinck mikill fulltrúi hans. Er víst að bæði Guttormur og Jóhannes þekktu hann og lásu, en hitt er heldur ekki ómögulegt að symbólsku æfintýrin í "Ari" Stephans G. hafi verið snortin af þessum sama anda.

8. Guttormur J. Guttormsson var fæddur 21. nóvember 1878 við Íslendingafljót í Nýja-Íslandi: hann einn Vestur-Íslenzkra skálda var fæddur vestan hafsins. Faðir hans var af fjölmennri og vítt greindri ætt austanlands; móðir hans var skáldmælt. Bæði foreldrarnir dóu langt fyrir aldur fram af hungri og harðrétti frumbýlingsáranna, svo að drengurinn varð að sjá um sig sjálfur. Í sjöunda bekk barnaskólans var lærdómurinn úti og piltur varð að fara að vinna. Eftir að hafa fengist við ýmsa hluti tók hann loks (1911) að búa á föðurleifð sinni, kvæntist og eignaðist börn og buru.

Þrátt fyrir búskapinn tók Guttormur sér tíma til að lesa mikið, yrkja þrjár ljóðabækur og skrifa safn af stuttum leikritum **Tíu leikrit** (1930). Hafði hann birt þau öll áður í dálkum **Óðins**, og enn komu í því tímariti út "Byltingin" og "Líkblæjur")1935-36). Í **Tímariti Þjóðræknisfélagsins** birti hann "Skrifað fyrir leiksviðið" (1943) og "Glæsivallahirðin" (1944) um Hitler sáluga. Í leikritaskrá Lárusar Sigurbjarnarsonar í **Árbók** Landsbókasafnsins 1948-49 eru enn talin tvö leikrit eftir hann í handriti: "Grafarinn" og "Óvænt heimsókn." En Guttormur er líka skemmtilegur greinarhöfundur,

eins og greinar hans "Frá landnámsöldinni" (1945) og "Kynni mín af Vestur-íslenzkri hljómlist" (1946) sýna, og má bæta því við, að leitun mun nú á fyndnari penna en Guttormur stýrir í greinum þessum.

Greinin um Hljómlistina ber þess vott, hve söngvinn maður Guttormur hefur verið og hefur hann víst stutt að því eigi alllítið að halda uppi sönglífi í sveit sinni. Loks má geta þess að Guttormur á enn í handriti ferðasögu til Íslands, sem hann skrifaði um heimför sína 1939 er þjóðin heima bauð þessu útlenda en þó rammíslenzka skáldi sínu heim.

Þótt Guttormur gengi aldrei undan því merki mannúðar og jafnaðarmennsku, sem Stephan G. hafði reist í anda realismans, þá snörist hann snemma andvígur gegn rithætti og stíl realistanna og þóttist sjá þverbresti í hugmyndum naturalistanna. Aftur á móti vóru **Æfintýri** Andersens eftir hans höfði og hann varð stórhrifinn af dulspeki og symbólisma Williams Blake. Hann dáðist líka að frönsku symbólistunum og leikritum Maeterlincks og í dulrænum, hugrænum og hugvitssömum smásögum Edgar Allan Poes þóttist hann finna þá skáldlegu sköpunargáfu er féll í smekk hans sjálfs. Stutt stund í leikhúsi með nýtízku ljósatækni færði honum heim sanninn um það, að leikurinn á sviðinu væri sú listgrein, er líklegust væri til að skila hugmyndum hans um veruleikann bak við veruleikann sem ókvoluðustum til áhorfendanna.

Fyrsta leikrit Guttorms "Hinir höltu" er hrein dæmisaga í leik (morality play) um spillingu manns af auðsókn. Gull er hinn mikli freistari mannsins, en maðurinn táknast af limunum sem láta leikast af Viti og Tilfinningu.

"Spegillinn" er töfraspegill, er sýnir máttarstólpa þjóðfélagsins í réttu ljósi; í "Byltingunni" breytir hræsni biskups Djöflinum sjálfum, föður kapítalismans, í bjartan engil Jafnaðarmennskunnar.

Þessi leikrit eru þrungin þjóðfélagslegri ádeilu, í þeim rís Guttormur gegn almenningsáliti síns eigin lands. En í "Glæsivallahirðin" (1944) fylgir hann samlöndum sínum og öllum hinum vestrænu lýðríkjum í andstygð þeirra á Hitler og öllu hans athæfi.

Í "Ódauðleiki" ræðst Guttormur á listamenn þá, sem hlaupa eftir smekk fjöldans. Listamaðurinn verður að drepa sál sína til þess að vinna frægð, en—hafi hann enga sál, getur hann ekki dáið og hrósar þá alveg spánnýjum ódauðleika! Aftur á móti er "Skrifað fyrir leiksviðið" engin ádeila, heldur rannsókn á starfsaðferðum listamannsins sjálfs, getu verks hans og tvíveðrungi manneðlisins.

Annars fer því fjarri að ádeila á þjóðfélag og listaraðferðir séu aðalviðfangsefni Guttorms. Á hurðir hans knýja líka hin miklu viðfangsefni lífs og dauða, maðurinn gegn örlögum sínum, ást og hatur, æska gegn elli. Í leikritunum "Skugginn", "Upprisan", "Hringurinn", og "Líkblæjan" kemur í ljós hin mikla tvísýni Guttorms: ást og hatur eru honum tvær hliðar á sömu mynt, sömuleiðis æska og elli,—jafnvel líf og dauði. Á svipaðan hátt er persóna manns klofin og það er ekki lítils vert að kannast við það; þessu lýsir hann í "Þekktu sjálfan þig" sem vel má vera bezti leikur höfundar.

"Hvar er sá vondi?" lætur glampa á fleti góðs og ills í sama hlut á sviði

glæps og refsingar. Í þeim leik lætur skáldið vængjaðar hugsjónir beina flug úr ösku líðandi og stríðandi mannkyns.

Það sem sérlega einkennir Guttorm er rökvísi hans (eða a. m. k. gervirökvísi, það sem Danir kalla hundalógík) í smíði leikritanna. Venjulega er rökvísi hans nógu einföld og skýr, en stundum getur henni brugðið til lævísi sem krefst allrar athugunargáfu manns. En það er þessi rökvísa (eða gervirökvísa) bygging leiksins sem, ásamt stílfærðum manngerðum og hinu dulræna sviði, skírskotar til ímyndunarafls áhorfandans eða lesarans. Mál Guttorms er nálega ávallt einfalt, þótt það sé oft hlaðið speki, en því nær aldrei slær í ljóðrænan stíl hjá honum. Kýmni og kaldhæðni vantar ekki, sem stundum getur snúizt í fáránleik einkum í ádeiluritunum.

9. Jóhannes P. Pálsson var fæddur í Ólafsfirði, nyrðra 13. maí 1881. Kom hann tólf ára drengur til Nýja Íslands, þar sem hann naut kennslu Jóhanns Magnúsar Bjarnasonar og fékk fyrstu kynni sín af leikritum og leiklist. Síðar nam hann læknisfræði við Manitoba háskólann í Winnipeg og varð eftir 1909 læknir hingað og þangað um byggðir Íslendinga í Canada, þótt hann á síðustu árum hafi tekið sér frí frá þeim störfum og setst í helgan stein.

Fyrsta saga, sem eg hef rekizt á eftir Jóhann, er "Silfurmillurnar" í **Lögbergi** 21. des. 1911, jólasaga. Aðrar smásögur og leikþættir komu út í **Heimskringlu, Sögu,** og **Tímariti Þjóðræknisfélagsins.** Þrjár smásögur á ensku birtust í **Canadian Magazine.**

Leikir Jóhannesar "Gunnbjarnarsker hið nýja" (1924) og "Svarti stóllinn" (1925) beita samskonar symbóliskri tækni og leikir Guttorms. Í "Gunnbjarnarskeri" sýnir Jóhannes hvernig nýr sannleikur kemst undir mannahendur ýmsra þjóðfélagsafla og sleppur þaðan ekki fyrr en hann hefur tekið á sig mynd lýginnar. Í "Svarta stólnum" verður listamaðurinn milli steins fjöldasmekksins og sleggju listarinnar fyrir listina. Fylgi listamaður fjöldanum, hlýtur hann að missa allt sjálfsálit; fylgi hann listinni er hún vísust til að gera óvætt úr honum.

Listin verður enn að viðfangsefni Jóhannesi í smásögunum "Veizlan mikla" (1923) og "Allir vegir færir" (1927). Í veizlunni þekkir enginn hinn nafnlausa listamann, sem á að vera heiðursgesturinn, og er honum kurteislega vísað á dyr, þegar hann kemur ekki veizlubúinn. Í "Allir vegir færir" tekur hungraður og langþreyttur listamaður það til bragðs í bræði sinni að senda vandlátum útgefanda hreina hringavitleysu—með þeim árangri, að útgefandinn tekur vitleysuna og gerir höfundinn frægan á snöggu augabragði. Er ekki örgrannt um að hér sé sneitt að freyðandi faröldrum í nýtízkulist. En sagan lýsir líka vel því viðhorfi—eigi aðeins vestur-íslenzkra höfunda heldur íslenzkra höfunda yfirleitt—að listamönnum sá vansæmandi að spilla list sinni á léttmeti eins og til dæmis reyfurum—og skýrir þetta viðhorf höfunda það hversvegna ekkert hefur verið skrifað af leynilögreglusögum eða spennandi morðsögum á Íslandi. Eina undantekningin hér er Jóhann Magnús með hina saklausu reyfara sína: í því fylgir hann enskri tízku; sömu tízku fylgir Laura Salverson í sínum léttari sögum.

Oft gerist Jóhannes allbersögull í garð óvina sinna og mannkynsins: kapí-

talistanna. Þess kennir í "Fjóluhvammur" (skrifað 1931, birt 1941). Hér lætur hann vestur-íslenzkan milljónera koma heim eftir mannsaldur til ættjarðar, móður og konu. En mjög hefur hann aðra för heim en hinn alltsigrandi óviðráðanlega skemmtilegi Anderson Einars Kvarans. Hann horfir ekki í að grafa eftir gulli í Fjóluhvamm endurminninganna. En í stað gulls kemur hann niður á eldfjall, sem spýtir honum og bralli hans í loft upp. "Þegar eg var auðkýfingur" eru æskuminningar um hátterni maura- og fjárplógsmanna, hátterni sem hann lærði, strákurinn, en lagði af síðan, sem slæman barnsvana. Þegar atómbomban sprakk, sá Jóhannes í hendi sér, eigi aðeins að allt hold er hey eins og sú góða bók kennir, heldur einnig að gullið er ekki annað en grá aska. Í "Tákni af himni" lýsir hann því hvernig yfirbankastjóra þessa kapítalíska heims verður við þá uppgötvun.

Annars verður hið síðasta og versta stríð honum efni í eina litla fantasíu—er hann kallar "Rakka-rökkur"—um endalok þeirra þremenninganna Hitlers, Hirohito og Mussolini. Hitler boðar stríð gegn dýrum og jurtum, en að því loknu deyja sigurvegararnir úr hungri. Hann gat ekki séð það fyrir að Bandaríkin tækju Hirohito og gerðu úr honum lýðræðis-engil. Heldur ekki hitt að það virðist nú ætla að falla í skaut lýðræðisþjóðanna austan og vestan hafsins að svíða jörðina með eitri og plágum, eldi, atóm- og helíum-bombum og svelta síðan í hel. Líklega hefur Drottni þótt þeir Hitler og Mussolini of góðir (eða of illir?) til að inna af hendi svo glæsilegt hervirki.

Meiri alvara af hendi höfundar fylgir "Okkar í milli sagt" um afleiðingar styrjaldarinnar fyrir einstaklingana.

Þótt eg hafi um stund dvalið við ádeilu Jóhannesar á þjóðfélag og listir, skyldi enginn ætla að þar væri hann allur. Hann kann líka að lýsa mönnum, sem vakið hafa aðdáun hans. Þannig ber "Álfur á Borg" höfuð og herðar yfir múginn, eins og Stephan G., sem Jóhannes líka skrifar merkilega minningar grein um. "Ása í Sólheimum" er yndisleg prestskona, mannleg og frjálslynd, og varpar það engum skugga á hana, þótt bóndi hennar nái henni ekki á því sviði. Önnur stórmerk mannlýsing, þótt eigi sé í skáldsöguformi er minning "Jóhannesar Magnúsar Bjarnasonar skálds" (1944). "Hátt og lágt" (1947) er falleg jólasaga, þótt þar kenni beiskju í botninum, en "Orðheldni" (1948) er skrifuð til lofs og dýrðar einum heiðarlegum og hraustum Íslending, og hefði sjálfur Jóhann Magnús Bjarnason tæplega gert betur.

Í síðustu sögum sínum "Frá ýmsum áttum" skapar höfundur sér ramma af "okkur fjórmenningunum", er segja hvor öðrum sögur, eins og sjómenn Williams Morrisar sögðu sögurnar í **Earthly Paradise.** Fyrsta sagan bregður ljósi á kjör "lituðu mannanna" þ. e. Kínverja og Indíána vestur á Kyrrahafsströnd, önnur gerir samanburð á speki Indverja og Vesturlandabúa, hin þriðja segir frá lífi eyjarskeggja í Kyrrahafinu, og afdrifum þeirra, þegar flóðalda skellur á landi þeirra. Í öllum þessum sögum, eins og flestu sem Jóhannes hefur ritað er undir niðri menningargagnrýni á hinum vestræna heimi og hugmyndum hans.

Jóhannes P. Pálsson hefur líka skrifað **Hnausaför mín (1928).** Er hún skopstæling á ferðasögum, sem um skeið urðu svo algengar í vestanblöðunum að nærri lá, að sögn, að menn skrifuðu

um för sína á kamarinn, hvað þá annað. Loks hefur hann skrifað um "Höfðingjann við hafið" (1947), fréttapistil til að mæra gestrisni Íslendings vestur á Kyrrahafsströnd, en greinin er um leið skemmtileg mannlýsing.

10. Þótt margt skilji skapferli þeirra Þorsteins Þ. Þorsteinssonar og Guðrúnar H. Finnsdóttur þá má skipa þeim í flokk saman gagnvart þeim Guttormi og Jóhannesi P. Pálssyni, og má nokkru hafa valdið um það, að þau eru bæði uppalin á Íslandi, þar sem þeir Guttormur og Jóhannes fengu það uppeldi og menntun er þeir höfðu vestan hafsins. Auk þess eru þeir Guttormur og Jóhannes symbólistar, en þau Guðrún og Þorsteinn frekast impressionistar þó svo að Þorsteinn hefur meira af lífi og fjöri framfaramannanna frá aldamótunum, en Guðrún meira af rómantískri íhygli þjóðræknissinnans. Fyrir utan kvæði Þorsteins hafa þau aðeins ritað smásögur, ekki leikrit.

Þorsteinn Þ. Þorsteinsson er þeirra eldri, fæddur 11. nóvember 1879 í Svarfaðardal norður. Faðir hans var kunnur alþýðufræðimaður, en móðir hans átti ekki langt að sækja til rímnaskálda í ætt sinni: sonurinn erfði bæði fræðimennsku- og skáldhneigðina. Hann ólst upp hjá fósturforeldrum, sem voru honum eins góð og foreldrar. Hann gekk á Búnaðarskólann á Hólum í Hjaltadal (1898-1900), en sumarið 1901 fór hann vestur um haf og settist að í Winnipeg sem húsamálari. Í Winnipeg hefur hann búið síðan að undanteknum þrem tímabilum: 1907-08 var hann í Vancouver, British Columbia, og árin 1920-21, 1933-37 var hann heima á Íslandi.

Listamaðurinn hefur ávallt verið sterkur í Þorsteini, og ekki við eina fjöl feldur. Er ekki ólíklegt að hann hefði heldur kosið að verða listmálari en húsamálari, ef hann hefði mátt ráða. Liggja eftir hann andlitsmyndir með flúruðum borðum, auk kápuskrautsins á **Tímaritinu** og **Sögu,** og sennilega margt fleira, þótt mér sé ókunnugt. En í flúri sínu kippir honum nokkuð í kyn til Gröndals og gæti þúsund ára hátíðar spjald Gröndals hafa hleypt honum af stað. Í ljóðum sínum hefur hann og gaman af því að glíma við margbreytta hætti, meðal þeirra sonnettur, og kallar hann þær sónhætti.

Auk tveggja kvæðabóka gaf Þorsteinn út bókmenntatímaritin **Fíflar** I-II (1914-19) og **Sögu (1925-30)** en í þeim einkum **Sögu,** er flest samankomið af kvæðum hans, smásögum og rissi. Nokkrar smásögur hefur hann líka skrifað fyrir **Heimi** og **Tímarit Þjóðræknisfélagsins,** frá "Tónsnillingnum" í fyrsta árgangi (1919) til "Hrossabrestsins" 1942, en sú er einhver hin fyndnasta smásaga hans.

Heima á Íslandi gaf hann út sögusyrpuna **Kossar** (1934), er stendur á takmörkum sögu og riss, og skrifaði tvö sagnfræðileg rit: **Vestmenn. Útvarpserindi um landnám Íslendinga í Vesturheimi** (1935) og **Æfintýrið frá Íslandi til Brasilíu** (1937-38); mátti heita að hann flytti Vestur-Íslendinga heim til ættjarðarinnar í þessum tveim bókum. Er hin fyrri ágætir fyrirlestrar um landnám Íslendinga í Norður-Ameríku, en hin síðari mjög nákvæm saga hinna fámennu Brasilíufara. Báðar bækur urðu skjótt vinsælar beggja vegna hafsins. Í Winnipeg þótti Þjóðræknisfélaginu sem Þorsteinn væri

maðurinn til að skrifa ítarlega sögu Vestur-Íslendinga, og varð það að ráði. Hófst Þorsteinn handa 1939 og ritaði þrjú bindi af **Sögu Íslendinga í Vesturheimi** (1940-45) og eru þó enn tvö eða þrjú bindi órituð, ef hann hefði haldið verkinu áfram sem hann hafði ætlað.

Á stríðsárunum reit hann enn bókina **Björninn úr Bjarmalandi** (1945) og var sú bók heldur ætluð til að bera sáttarorð milli Austurs og Vesturs. Þótti það góð latína meðan Engilsaxar og Rússar voru bandamenn, en hætt er við að sumum þætti **nú** höfundurinn óalandi, óferjandi og óráðandi öllum bjargráðum.

Eins og við er að búast af stórvirkasta sagnaritara vestan hafs kennir stundum sagnfræðilegs áhuga í sumum smásögum hans. Gat brugðið til þess hvort sem hann skrifaði um heimalandið t. d. í "Vitrun Hallgríms Péturssonar" eða um landnámstíðina vestra t. d. "Sögur Vesturfarans" (**Saga** 1929-30). Myndir hans af löndum eru dregnar af kýmni, en þó samúð. Eins og þeim Jóhanni Magnúsi Bjarnasyni og Jóhannesi P. Pálssyni þykir honum vænt um að geta sagt hreystisögur af löndum sínum, svo sem "Frá fyrri dögum", og ekki hugsar hann sig lengi um að taka drengilega baráttu að fornum sið fram yfir auðmýkt og undanlátssemi kristinna manna: sjá "Lilju Skálholt" (1925). Heldur lítur hann kirkjuna ómjúku hornauga, ekki sízt framan af árum, og sýnir þar með að hann er sprottinn úr jarðvegi realismans á Íslandi fyrir aldamót. Samt sýnir hann í "Verndargripurinn," að honum hefur ekki sést yfir gagn það er kirkjan hefur unnið mannlegu samfélagi, enda hefur ímugustur hans mildast í samúðarglettni með árunum. En glettni Þorsteins, kýmni og fjör eru þau einkenni á smásögum hans, sem ekki hvað sízt hafa unnið þeim vinsældir og heiðurssæti í Vestur-íslenzkum bókmenntum.

Í flúri Þorsteins, þótt oft væri gott, kenndi stundum ofhleðslu af smámunum. Sami galli er stundum á sögum hans og sagnaritum. En þessi synd er ekki aðeins mannleg, heldur er hún kannske einkaerfðasynd Íslendinga (líka þess er þetta ritar). Þeir hafa alltaf verið svo fámennir, að þeir hafa aldrei getað komið auga á mannfélagið fyrir mönnum—skóginn fyrir trjám.

Annars er grunntónninn í ritum Þorsteins karlmennska og fjör, sem stundum getur brugðist í gáska. Ást hans á skrítlum kann að hafa örvast við húmor Ameríkumanna, en er þó rótgróin í léttlyndi hans og bjartsýni. Ekki svo að skilja að hann geti ekki stundum orðið þungur á brún. Ef til vill hefur bjartsýnin verið arfur frá Íslandi um Aldamótin, þegar allir vegir virtust enn færir og liggja til framfara. Kemur það hvað ljósast fram í ritum þeirra Einars Benediktssonar og Jóns Trausta.

11. Guðrún Helga Finnsdóttir var yngst þessara rithöfunda, fædd 6. febrúar 1884 í Skriðdal í Suður-Múlasýslu. Í móðurætt var hún náskyld skáldunum Gunnari Gunnarssyni, Jóni og Páli Ólafssonum, í föðurætt Gísla Brynjólfssyni. Eins og Þorsteinn var hún fullorðin er hún flutti vestur (1904) þá skömmu gift Gísla Jónssyni, skáldi og prentsmiðjustjóra í Winnipeg. Þar bjuggu þau allan sinn búskap, áttu fimm mannvænleg börn og tóku virkan þátt í félagslífi Íslendinga þar. Flestar sögur hennar birtust í

Tímariti Þjóðræknisfélagsins og **Heimskringlu**. Fám árum áður en hún dó stofnaði hún með öðrum tímaritið **Brautin** (1944) var meðritstýra þess og skrifaði fyrir það. En hún varð bráðkvödd á heimili sínu 25. mars 1946.

Snemma mun Guðrúnu hafa dreymt um að skrifa sögur, en tækifærið kom ekki fyrr en seint, eftir að börnin voru komin upp. Sú mun orsök til þess að sögur hennar gerast flestallar vestra en á hinn bóginn er sjónarmið hennar flestum fremur sjónarmið innflytjandans með allar rætur rammfastar í heimalandinu. Þetta er ekki svo að skilja að hún sé óbilgjörn í dómum um fósturlandið, þvert á móti, hún ann því líka og finnur skyldu sína að fórna lífi og blóði á ölturum þess. Er þetta efni fyrstu sögu hennar "Landsskuld" (1920). En henni geta ekki dulizt hin kröppu kaup innflytjandans. "Æfilaun útlendingsins eru oftast rýr, og ávallt hin sömu: Honum er gefið land að vísu, en hann gefur í staðinn alla æfina, heilsuna, og alla starfskraftana. Já, landið tekur hann sjálfan, líkama og sál, og börnin hans í þúsund liðu," — eins og hún segir í sögunni "Fýkur í sporin." Þessi óflýjanlegu örlög innflytjandans liggja henni sífellt á hjarta, og ljá sögum hennar þunga og dýpt. Má til dæmis nefna sögurnar "Jólagjöfin" (1924) og "Utangarðs" (1938), en þótt sú saga sé seint prentuð, þá er hún skrifuð úr gömlum drögum og líklegust til þess að geyma hugblæ höfundar frá fyrstu árunum vestra.

Þótt örlög innflytjandanna séu aðalefnið í smásagnasafninu **Hillingalönd** (1938) er ekki þar með sagt að ekki hittist þar mörg tilbrigði úr lífi landanna. Lítið álit skáldkonunnar á sumum kirkjumálum landa vestra er haganlega fellt í þjóðsöguna "Skriflabúðin" (1923) er annars minnir á æfintýri Jóhanns Magnúsar Bjarnasonar. Fyrirlitning hennar á hræsni almannaróms og aðdáun hennar á sjálfsfórn, hvers konar, kemur vel fram í tveim sögum um fráskilda konu: "Á vegamótum" (1930) og "Enginn lifir sjálfum sér" (1938). Íslenzk hreinskilni er lögð á vog gegn hinni sléttu almennu borgarakurteisi í "Bálför" (1937). Í "Landskuld" (1920) sýnir hún hinn sára klofning landa um heimsstyrjöldina fyrri. Þar voru eigi aðeins menn fúsir til að berjast fyrir Canada og til þess að vernda heiður Íslendinga í Canada, heldur líka íslenzkir friðarvinir, með Stephan G. framarlega í flokki, sem heldur vildu þola skömm og skaða, en að ganga móti sannfæringu sinni í hinn illa leik, enda áttu þeir ofsókn vísa af hinum þjóðræknu styrjaldarsinnum, sem vitanlega höfðu eigi aðeins orðið, heldur líka tögl og hagldir í þjóðfélaginu. Í "Stríðsskuldir" (1931) lýsir hún auðnulitlu hlutskifti hinna heimkomnu hermanna. Í harmsögunni "Rödd hrópandans" (1935) lofar skáldkonan menningarvilja landa sinna. "Bæjarprýðin" (1938) er eina kýmnisagan í safninu og eina sagan sem um framfarir fjallar—og þó framfarir sem vita í menningarátt.

Eftir **Hillingalönd** birti skáldkonan níu sögur í sömu tímaritum og voru þær allar, auk þriggja annara er hún átti í fórum sínum, birtar í **Dagshríðar spor** (1946) að henni látinni af manni hennar. Margar þessar sögur voru í minningaformi, en allar með sama sterka höfundarmarkinu brenndar.

Í "Draumi" (1937) rennir skáldkonan hugargöndum heim til Íslands, draumalands útflytjandans. Í öðrum

sögum "Traustir máttarviðir" (1938) og "Salt jarðar" (1939) lýsir hún hversdagshetjum, er heyja baráttu við hallæri og heimilisböl glaðir og með góðum vilja. "Úr þokunni" (1940) sýnir ótvíræðan hug skáldkonunnar gagnvart heimsstyrjöldinni síðari. Sú styrjöld olli ekki klofningi meðal landa vestra og mun orsökin hafa verið sú að, þótt heimaþjóðin væri þá hlutlaus í orði kveðnu, var hún eindregið á bandi vestrænu lýðræðislandanna. "Án kjölfestu" (1944) er önnur saga úr stríðinu um "ástandið" í Winnipeg. Í sögunum "Dyr hjartans" (1942) og "Frá kynslóð til kynslóðar" (1944) lýsir skáldkonan tröllatrú sinni á arfi kynslóðanna, arfi sem foreldrar skila börnum hvort sem þeim líkar betur eða verr. En í sögunum "Ekki er allt sem sýnist" og "Sárfættir menn" (báðar 1945) sýnir hún hvernig Íslendings eðlið norræna getur skotið upp höfði stundum, þar sem sízt mundi vara, og í fólki sem fyrir löngu mundi hafa haft vilja til að losna við það. "Skilningstréð" er skemmtilegt tilbrigði af syndafallssögunni og ekki annarsstaðar prentað. Um "Fýkur í sporin (I)" er áður talað, sú saga fell af vangá úr, er **Hillingalönd** voru prentuð, og er því prentuð í **Dagshríðar spor** ásamt framhaldi (II) er skáldkonan átti í drögum en maður hennar fullgerði.

Loks gaf hann einnig út **Ferðalok** (1950), safn af erindum eftir Guðrúnu og um hana, einskonar minningarrit.

12. Af öllum þeim fjölda af sjónleikjum, sem skrifaðir voru fyrir leiksvið í byggðum Vestur-Íslendinga er mér ekki kunnugt um að annað hafi verið prentað—að fráteknum leikritum Guttorms og Jóhannesar P. Pálssonar—en **Sálin hans Jóns míns.** Leikur í þremur þáttum (1897) eftir Mrs. Hólmfríði G. C. Sharpe (1858-98, kom til Ameríku 1872) í Chicago. Leikur sá gerist í Milwaukee, Wisconsin, 1892, og færir að málfræði innflytjendanna. Minnir bæði á Sigurð Pétursson og realismann.

Hinsvegar hef eg hugboð um að allmikinn fjölda af smásögum sé enn að finna í blöðum og tímaritum vestra, þótt fátt eitt hafi annars verið á bækur sett. Af þeim fáu eru smásögur þær, er komust í **Vestan um haf** (1930), safnað af þeim Guðmundi Finnbogasyni og Einari H. Kvaran og gefið Vestur-Íslendingum í heiðursskyni Alþingishátíðarárið. Annars væri það verkefni fyrir hinn nýja prófessor í íslenzkum fræðum í Winnipeg að skrásetja sagnir þessar (og greinar úr blöðum og tímaritum) eins og Lárus Sigurbjarnarson hefur skrásett leikritin.

Í **Vestan um haf** eru sögur eftir Magnús Jónsson frá Fjalli (1851, til Ameríku 1887), eftir prestana og ritstjórana Friðrik J. Bergmann (1858-1918, til Ameríku 1875), og Björn B. Jónsson 1870-1938, til Ameríku 1876) bróðurson Kristjáns Fjallaskálds. Hér eru líka sögur eftir yngri menn: Kristinn Pétursson (1888-, til Ameríku 1909) er ritar undir dulnefninu Örn, eftir Bergþór E. Johnson (f. 1896 í Manitoba, dó 1950) og Kveldúlf, sem vera mun dulnefndur.

Árið 1937 komu út **Þráðarspottar** (safn af smásögum) eftir Rannveigu Kristínu Guðmundsdóttur Sigurbjörnsson. Hún var fædd 1880 á Vestfjörðum, kom vestur um haf 1902 og settist að sem bóndakona í Leslie, Saskatchewan. Hún er eins kristilega sinnuð og Ólafía heitin Jóhannsdóttir, vin-

kona hennar. Sumar sögurnar eru ágætar, eins og t.d. "Hávamál á Vöðum."

Loks má nefna aðra konu, Guðrúnu Tómasdóttur, ekkju Dr. Karls F. Bjarnasonar (Charles Barnason) í Hingham, Mass. Hún varð fyrst kunn fyrir sögur, er hún reit undir dulnefninu Arnrún frá Felli í **Eimreið** og **Iðunni**. Hún var fædd 1886, kom vestur um haf 1917 og giftist; áður hafði hún verið hjúkrunarkona. Seinna skrifaði hún nokkrar smásögur fyrir **Tímarit Þjóðræknisfélagsins**. Beztu sögur hennar eru líklega "Rakel" (**Iðunn** 1917) og "Steinar fyrir brauð" (**Tímarit** 1923). Það er eitthvað stutt og hressilegt yfir stíl hennar.

13. Með einni undantekningu hefur yngri kynslóð Íslendinga, sú sem ensku talar, ekki verið stórvirk í skáldsagnagerð.

Elztur þeirra er mér vitanlega reyndu sig á að rita ensku var Baldur Jónsson (1887-1917). Hann var fæddur á Norðurlandi, en fékk menntun sína vestan hafs. Í Wesley College, Winnipeg vann hann heiðurspening fyrir frábæra kunnáttu í enskum bókmenntum. Seinna varð hann kennari í Jóns Bjarnasonar Akademy í Winnipeg. Skömmu síðar veiktist hann af tæringu og var það sem hann átti ólifað æfinnar hjá ættingjum eða á heilsuhælinu í Ninette, Canada.

Á veikindarárum sínum skrifaði hann bréf og riss í dálka blaðsins **The Wynyard Advance** í Saskatchewan. Að honum látnum birti ritstjóri blaðsins, Bogi Bjarnason, þessi skrif hans í litlu kveri sem bar hinn langa titil: **Leaves from the unwritten Note-Book of an Idler, together with Letters written in a Cloister and dedicated to the Hearth** (1919). Þetta eru stuttar huganir um hitt og annað, persónulegar oft hýrar í bragði en stundum slungnar tregablandinni kýmni. Ekki lætur höfundur þó uppi leyndarmál sitt, tæringuna. Margar að hugununum eru um bækur án þess þó að bera höfundinum það vitni að hann sé fyrst og fremst bókaormur.

Útgefandi bókar þessarar, Bogi Bjarnason (1888-) hefur sjálfur gefið út þunnt kver af smásögum er hann kallar **Sans the Grande Passion** (1937), af því að engin þeirra er ástarsaga. Aftur á móti er ein um flug, því Bogi flaug sér til skemmtunar. Sögurnar hafði hann skrifað smámsaman í blöð sín.

14. Skáldkonan Laura Goodman Salverson ber höfuð og herðar yfir alla aðra, sem reynt hafa að skrifa skáldsögur á ensku. Hún var fædd í Winnipeg 9. desember 1890. Faðir hennar, Lárus Guðmundsson, var Borgfirðingur, en móðir hennar Ísfirzk. Móðursystir Láru var móðir Sigurðar Eggerz. Foreldrar Láru höfðu fluttst vestur skömmu eftir 1880; þau flæktust víða: Í Winnipeg, Duluth, Minnesota, og víðar. Þótt fátæk væri skorti þau ekki stolt fyrir hönd íslenzkra bókmennta, enda áttu þau til bókhneigðra manna að telja. Þetta stolt foreldranna vakti snemma löngun dótturinnar til að skrifa. "Eins og flestir Íslendingar kusum við heldur bækur en brauð," skrifar hún. Og þótt hún væri heilsulin tókst henni að ná nokkurri skólamenntun áður en hún gekk að eiga (1913) George Salverson, norskan pilt frá Montana. Hann var járnbrautarþjónn, og þurftu þau hjón því að flækjast víða meðfram brautun-

um. "Mér féll það happ í hlut að vera næstum flækingur, við (foreldrar mínir) skiftum svo oft um bústaði—og sama hefur orðið uppi á teningum síðan eg giftist." En það kom skáldkonunni vel að kynnast mörgu fólki, því hún geymdi það í trúu minni.

Ókunnugt er mér hvenær kvæði hennar komu fyrst á prent, en 1922 vann hún verðlaun fyrir beztu sögu úr héröðum Vestur-Canada. Þetta var "Hidden Fire" fyrsta smásaga hennar, og kom hún samtímis út í allmörgum blöðum og tímaritum. Eftir það komu smásögur hennar eins og skæðadrífa í Canada-blöðum, nokkrar voru þýddar á íslenzku og komu í vestan-blöðunum, þar á meðal "The Greater Gift" jólasaga, er prentuð var (Gjöfin meiri") í **Vestan um haf.** Sumar hinar stærri skáldsögur hennar komu líka fyrst út í tímaritum, þannig kom **The Dove** í **The Canadian Home Journal, The Lord of the Silver Dragon** kom í **The Western Home Monthly,** en bæði **The Viking Heart** og **The Dragon** komu í norskum þýðingum í **Skandinaven.** Ein skáldsagan, **John Lind,** kom aðeins út í **The Western Home Monthly.**

Það var **Víkingshjartað** (1923) sem vann henni fyrst almenningshylli og virðingarsæti á bekk Canadiskra rithöfunda. Í þessari sögu lýsir hún æfi innflytjendanna í Nýj Íslandi og Winnipeg, frá landnámstíð fram yfir styrjöldina fyrstu.

Þar sem Guðrún H. Finnsdóttir skrifar frá sjónarmiði kynslóðarinnar sem er að deyja út, skrifar Lára frá sjónarhóli hinnar fyrstu ensku kynslóðar. Í sögum hennar á þessi kynslóð framtíðina fyrir sér, en sú gamla hverfur nokkuð í skugga, þótt varla verði sagt að Lára taki ekki fullt tillit til hennar. Fyrsti kapítulinn, sem gerist á Íslandi og lýsir eldgosunum og hallærinu sem rekur fólkið úr landi, getur stundum sýnt ókunnugleika á högum og háttum austan hafsins. Aftur á móti virðist skáldkonan vera í heimahögum, þegar hún lýsir æfi landnemanna í Nýja Íslandi, hörmungum þeirra og hetjuskap, vonum þeirra og afrekum. Í bókinni mætir oss kirkjuhöfðinginn sr. Jón Bjarnason undir nafninu sr. Bjarni Jónsson. Þó er sagan ekki um hann heldur hina fátækari landnema, sem urðu að hafa sig alla við til að eignast skák af landi og koma börnum sínum til manns og mennta. En menntirnar voru þrep í stiga, er leiddi börnin upp í "hærri" stétt hins Canadiska þjóðfélags. Og þó að börnunum væri eigi varnað uppgöngu þá var foreldrunum bannað, og því oft ekki annað fyrir dyrum, að fenginni menntun, en sár upplausn fjölskyldunnar. Þá kom styrjöldin mikla og krafði fyrstu blóðfórnar sinnar af friðsömum landnemunum. En þessar nýju fórnir bundu landnemana að lokum, á sál og líkama, við hina nýju jörð er nú geymdi lík barna þeirra. Þeir höfðu goldið hinn síðasta eyri fyrir þegnrétti sínum og áttu þá loks landið til fulls.

Eftir þessa "Canadisku hetjusögu", sem sumir ritdómarar kölluðu bókina, birti Lára ljóðakver **Wayside Gleams** (1925) og skáldsögu um amerískt efni. **When Sparrows Fall** (1925). Eftir það sneri hún sér að því efni í fornsögunum íslenzku, sem helzt var von að næði eyrum Vestmanna og skrifaði nýjan reyfara (romance) um Leif Eiríksson: **The Lord of the Silver Dragon** (1927). Féll hann vel í geð Norsk-Ameríkönum, en síður löndum hennar, sem enn

höfðu sjálfir fugl af landi fornsagnanna. Enda er bókin tæplega með betri verkum hennar.

The Dove (1933) er mjög spennandi reyfari og betri en **Lávarður Silfurdrekans**. Dúfan er stúlka frá Vestmannaeyjum, sem lendir í klóm Tyrkja og er færð suður til Algier í Tyrkjaráninu 1627. Lendir hún þar í hinum mestu æfintýrum. Í hæfileika hennar til að umgangast alla hleypidóma, og óttalaus er ekki ólíkt að leynist eitthvað af eðli skáldkonunnar sjálfrar.

Eftir **Dúfuna** skrifaði Lára aðra beztu skáldsögu sína The **Dark Weaver** 1937. Fyrir hana vann hún eigi aðeins verðlaun Landsstjórans í Canada fyrir skáldsögu (1937), heldur einnig gullpening frá Paris Institute of Arts and Sciences 1938.

Þessa skáldsögu má kalla tilbrigði af fyrstu bók hennar. Það er Canadisk hetjusaga, en stærri í sniðum. Eins og í **Víkingshjartanu** hefur hún sögu innflytjendanna austan hafsins og kynnir oss fólk af ýmsum stéttum og ýmsum löndum, þótt Norðurlandamenn skipi forrými í bókinni. Hún fylgir hverjum manni úr heimkynnum sínum vestur um haf og setur þá niður á Vestur-Canadisku sléttunni. Þar hrærir hún þeim saman í þjóðpottinum, en úr þeirri Vestur-Canadisku deiglu rís unga kynslóðin sterk og fögur, Canadamenn. Og þessir ungu sterku Canadamenn kasta sér í heimsstyrjöldina fyrstu og græða á henni dýrkeypta reynslu og gnótt harmsagna.

Eftir tindilfættan reyfara, **Black Lace** (1938), sem gerist á Frakklandi á dögum Loðvíks fjórtánda, sneri skáldkonan enn aftur til veruleika sléttunnar og skrifaði nú **Confessions of an Immigrant's Daughter** (1939) góða sjálfsæfisögu og skemmtilega—frá því hún fyrst mundi til sín og þar til hún "sló í gegn" með fyrstu bók sinni.

Lára er mikill málari í orðum og reynir ávallt að sníða sér stakk eftir vexti og stíl við efni—og tekst það oft vel. Ef að skyldi fundið rithætti hennar, þá væri það helst, að henni hætti til að falla í erfðasynd kynsystra sinna og gerast heldur fjölorð. Í reyfurum sínum hefur henni vafalaust skjátlast í sögulegum smámunum og sögulegu andrúmslofti. Jafnvel mestu meistarar sögulegra skáldsagna sigla aldrei fyrir öll sker í þeim efnum. Aftur á móti bregzt henni sjaldan að klæða persónur sínar holdi og blóði og leggja þeim mannlegt hjarta í brjóst. Hin víðtæka reynsla hennar hefur gætt hana samúð með, jafnvel ást á hinu margvíslega oft einkennilega fólki, sem fyllir bækur hennar. Og ekki skortir mannlega kýmileiki og harmleiki í bókum hennar um innflytjendurna. En jafnvel svörtustu harmleikir hennar bera við gullið sólsetur sléttunnar endalausu. Og hin rómantíska skáldkona getur ekki að sér gert að sjá lífið sigrandi að leikslokum. Í þessu efni er hún eigi aðeins ólík Rölvaag hinum Norsk-Ameríkaska risa á Dakota sléttunum, heldur einnig ólík höfundum Íslendingasagnanna, forfeðrum sínum. Og þessvegna er hún heldur ekki jafnoki þessara miklu harmleikaskálda að styrk og krafti. Þeirra guð er ávallt í storminum, hennar í hinum blíðari blæ.

15. Að sjálfsögðu eru þeir miklu fleiri, Vestur-Íslendingar, en hér eru taldir, sem ritað hafa ensku í lausu máli—og sennilega margir, sem mér er alveg ókunnugt um.

Af vel þekktum blaðamönnum má nefna Gunnar B. Björnsson (1872-) er fluttist drengur úr Jökulsárhlíð eystra og settist að í Minneota, Minnesota. Þar gerðist hann um aldarfjórðung ritstjóri blaðsins **Minneota Mascot,** —auk þess sem hann með öðrum gaf út íslenzka blaðið **Vínland** (sjá áður). Hann og synir hans Hjálmar, Valdimar og Björn eru allir grónir í íslenzkum fræðum og minjum en um leið miklir pappenheimar í sínu nýja föðurlandi. Best kunnur blaðamanna á sinni tíð var þó víst John Gunnlaugur (Sveinsson) Holme (1877-1922). Hann fluttist úr Hjaltastaðaþinghá 1885 og byrjaði blaðamennsku í Minnesota. Síðan vann hann við blöð í Chicago, San Fransisco og loks í New York og varð þar ritstjóri (City Editor) **The New York Evening Post.** Hann var gáfaður maður og barðist vasklega gegn Harding forsetaefni og reit bók um Leonard Wood andstæðing hans.

Af kirkjumönnum hafa tveir skrifað sögu kirkju sinnar: P. Adalstein Johnson (1868-) **The First Century of Congregationalism in Iowa** (1840-1940) (1945) og Valdimar J. Eylands (1901) **Lutherans in Canada** (1945).

Af lögfræðingum og hagfræðingum hafa þrír ritað bækur: Sveinbjörn Johnson (1883-1946), Pioneers of Freedom (1930) um gullöld Íslendinga, söguöldina; hann hefur líka þýtt **Grágás** á ensku en dó því miður frá því verki. Leifur Magnússon (1882-) hefur tekið saman nokkrar bækur um hagfræði verkalýðssamtaka. Loks hefur Walter J. Lindal dómari (1887-) ritað **Two Ways of Life: Freedom or Tyranny** (1940) og **Canadian Citizenship** (1946).

Af kennurum hefur Halldór B. Gíslason (1875-1947), prófessor í mælskulist við Háskólann í Minnesota, skrifað kennslubók **The Art of Effective Speaking** (1948). Um Beck er áður rætt. Annars hefur enginn núlifandi fræðimanna við ameríska háskóla látið eftir sig meira verk og betra en Halldór Hermannsson (1878-): Skrá (Catalogue) yfir íslenzka bókasafnið í Cornell í þrem stórum bindum (1914, 1927, 1943) og 31 bindi af tímaritinu **Islandica** um íslenzka bókfræði, bókmenntir, tungu, fornleturfræði og kortafræði. Hann og Páll Eggert Ólason heitinn hafa verið mestu bókfræðingar sinnar kynslóðar.

Enn er ógetið fræðimanns og rithöfundar, sem svo mikla frægð hefur unnið sér á amerískum og alþjóðavettvangi, að það er að bera í bakkafullan lækinn að rita um hann hér. Það er Vilhjálmur Stefánsson, fæddur í Árnesi, Nýja Íslandi 3. nóvember 1879, en alinn upp í North Dakota. Á íslenzku hefur Guðmundur Finnbogason ritað æfisögu hans **(Vilhj. Stef.** 1927), á ensku Earl P. Hanson, **Stefansson, Prophet of the North** (N.Y. 1941), og má vísa mönnum til þeirra bóka.

Athugasemd ritstj.:

Höfundur þessarar ritgerðar hefir heldur eigi setið auðum höndum síðan hann kom vestur. Auk hins mikla aragrúa af ritgjörðum málfræðilegs og bókmentalegs efnis, í þessu tímariti og ýmsum öðrum, liggja eftir hann tvær stórar bækur:"Icelandic,Grammar, Texts, Glossary" og "History of Icelandic Prose Writers, 1800—1940", sem þessi ritgjörð er sérstakur kafli úr. Á Íslandi er og nýlega komin út bók , "Á skáldaþingi", safn af ritgjörðum um íslenzk skáld og rithöfunda.

DR. RICHARD BECK

VESTUR-ÍSLENZK LJÓÐSKÁLD

Það mun jafnan verða talið Íslendingum vestan hafs til verðugs heiðurs, hve vel þeir hafa, þrátt fyrir andvígar aðstæður, varðveitt þann bókmenntaáhuga, sem einkennt hefir íslenzku þjóðina öldum saman, og hve þeir hafa lagt mikla rækt við ritstörf, eigi aðeins í óbundnu máli, heldur miklu fremur í ljóðagerð, hinu eldforna og hefðbundna formi bókmenntalegrar tjáningar á íslenzka tungu.*

Og bókmenntaiðja vestur-íslenzkra skálda er að því skapi merkilegri, þegar þess er gætt, að allur þorri þeirra er algerlega eða að miklu leyti sjálfmenntaðir menn og hafa stundað ljóðagerð sína í tómstundum, oft harla stopulum, frá knýjandi daglegum störfum sínum að ýmiskonar iðju eða í opinberum embættum.

Flestir þessara skálda eru einnig í hópi hinnar eldri kynslóðar og yrkja því löngum í anda þeirra bókmenntastefna, sem efstar voru á baugi á þroskaárum þeirra á Íslandi, þar sem mörg þeirra ólu aldur sinn fram til fullorðinsára. Romantísku stefnunnar gætir mikið í verkum þeirra, þó raunsæisstefnan sé einnig megnþáttur í skáldskap sumra í hópnum; loks eru aðrir, sem eru hreinræktuð alþýðuskáld.

Í mismunandi mæli hafa skáld þessi valið sér yrkisefni úr hinu nýja umhverfi sínu og fundið andlega næringu í menningar- og bókmenntastraumum í kjörlandi sínu, að ekki sé sagt orðið fyrir áhrifum af þeim. Með þeim hætti mætist hið gamla og nýja og rennur saman í skáldskap þeirra, og þar eð hann er ortur á íslenzku, eru kvæði þeirra fyrir þann samruna merkilegri skerfur til íslenzkra bókmennta. Má það vitanlega með mestum sanni segja um skáld eins og Stephan G. Stephansson og Guttorm J. Guttormsson, sem lýst hafa canadisku umhverfi sínu og túlkað reynslu sína af frumbyggjalífinu á djúpstæðastan og víðtækastan hátt.

1. **Sigurbjörn Jóhannsson** var fæddur að Breiðumýri í Suður-Þingeyjarsýslu 24. des. 1839. Fluttist til Canada 1889 og gerðist landnemi í Argyle-byggð-

---

*) Ritgerð þessi er þýðing, eða öllu fremur um margt endursögn, á kaflanum um vestur-íslenzk skáld í bók minni **History of Icelandic Poets: 1800-1940** (Cornell University Press, 1950), ýmsu hefir verið vikið við og annað fellt úr. Þá hefir hér einnig sumstaðar verið stuðst við ritgerð mína "Bókmenntaiðja Ísl. í Vesturheimi" (**Eimreiðin,** 1928 og 1929), fyrstu yfirlitsgrein um það efni, er einnig var að ýmsu lögð til grundvallar ofannefndum kafla í ljóðskáldasögu minni, ásamt ítarlegri ritgerðum mínum um einstök skáld, sem birtar höfðu verið í þessu riti og annarsstaðar. Þessi ritgerð nær þó áratug lengra fram en samsvarandi kafli í ljóðskáldasögunni, er lauk við árið 1940, og hafa því verið tekin með skáld (eins og Ragnar Stefánsson og fleiri), sem lítið höfðu birt eftir sig fram að þeim tíma, og einnig getið ýmsra annara skálda, þar sem hér er um heildaryfirlit að ræða, en ljóðskáldasögunni var sniðinn þrengri stakkur.

inni íslenzku í Manitoba, og lést þar 1903. Hann var faðir skáldkonunnar Jakobínu Johnson.

Sigurbjörn var maður sjálfmentaður og orðinn miðaldra, er hann fór af Íslandi, og er því, eins og vænta mátti, alþýðuskáld í húð og hár, um efnisval, anda og bragfimi. Mörg af kvæðum hans voru ort heima á ættjörðinni, enda var hann víðkunnur orðinn fyrir hagmælsku sína og kvæðagerð, er hann hvarf af landi burt; önnur kvæði hans eru frá seinni árum hans vestan hafs. Stórt úrval þeirra kom út í **Ljóðmælum** (Winnipeg, 1902), að miklu leyti tækifæriskvæði af ýmsu tagi; að góðum og gömlum íslenzkum sið er þar að finna mörg ljóðabréf og hestavísur, og sæg af ferskeytlum, og nær skáldið sér þar oft bezt niðri, eins og títt er um snjalla hagyrðinga. En sum lýsa kvæði hans og lausavísur frumbyggjalífinu í Canada. Af persónulegum kvæðum kveður mest að upphafskvæðinu í bókinni, "Til landa minna", og ekki síst fyrir það, hve hispurslaus lýsing það er á lífi skáldsins og andvígum kjörum.

2. **Sigurður Jón Jóhannesson** (frá Mánaskál í Laxárdal) var fæddur að Marbæli í Óslandshlíð í Skagafirði 25. nóvember, 1841, en kom vestur um haf til Canada í stórhópnum fyrsta 1873; var landnámsmaður í Marklandi og í Ontario, en kom til Winnipeg 1882; einn af stofnendum vikublaðsins **Lögberg** 1888. Hann lést í Winnipeg 13. janúar 1923.

Sigurður gaf út allmörg ljóðasöfn, meðal annars **Ljóðmæli** (Winnipeg, 1897) og **Nokkur ljóðmæli forn og ný** (Winnipeg, 1915), og var, eins og Þorsteinn Þ. Þorsteinsson segir réttilega í **Sögu Íslendinga í Vesturheimi** (II. bindi, bls. 166), "lipurt alþýðuskáld hins eldra stíls". Ennfremur telur Þorsteinn hann verið hafa "óefað eitt allra vinsælasta skáldið hjá þorra manna vestan hafs fram yfir aldamót." Að dæmi hinna eldri skálda íslenzkra orti Sigurður margt ættjarðarkvæða, árstíðakvæða og annarra tækifæriskvæða, kvæði sögulegs efnis, erfiljóð og lausavísur. Má vafalaust telja kvæðið "Skipaskaðinn á Skagaströnd" meðal beztu kvæða hans, en það er bæði vel ort og góð atburðarlýsing.

Af öðrum skáldum hinnar eldri kynslóðar, er ortu í anda hinnar þjóðlegu íslenzku skáldskaparstefnu, skulu nú nokkur talin. **Eyjólfur Eyjólfsson Wíum** (1855-1931) á það skilið, að hans sé sérstaklega getið fyrir hið stórbrotna og hjartaheita ættjarðarkvæði hans, "Minni Íslands", fornt í anda og rammíslenzkt að málfari og bragarhætti. **Baldvin Halldórsson** (1861-1934) var snillingur í ferskeytlugerð, en mörg önnur vestur-íslenzk skáld hafa verið ferhendusmiðir góðir. Rímurnar hafa átt sinn fulltrúa þar sem **Nikulás Ottenson** (f. 1867) er, en hann hefir í **Minni Nýja Íslands** (1934) bókfest í hinum forna rímnastíl nöfn íslenzkra formanna í Nýja Íslandi, er voru fyllilega drápunnar verðir; miklu meira er þó sagnfræðilegt gildi þeirrar bókar heldur en hið bókmentalega gildi hennar. Af skáldkonum frá landnámstímabilinu má sérstaklega nefna **Helgu S. Baldvinsdóttur** (1858-1941), er orti undir nafninu "Úndína", kvæði hennar, sem birtust í vestur-íslenzkum blöðum og tímaritum og vöktu verðuga athygli, eru hugnæm og með sterkum persónulegum blæ.

3. **Stephan G. Stephansson** var fæddur 3. okt. 1853 á Kirkjuhóli í Skagafirði, en bæði kotið, þar sem skáldið fæddist, og hin kotin tvö í nágrenninu, þar sem hann ólst upp, eru nú komin í eyði. Síðustu þrjú ár sín á Íslandi var Stephan vinnumaður í Mjóadal, efsta bæ í Bárðardal. Foreldrar hans, þó fátæk væru, voru bæði "vel greind og hneigð til mennta" (S. Nordal). Bókmenntahneigð og áberandi skáldskapargáfa voru einnig í ættum skáldsins.

Sumarið 1873, nítján ára að aldrei, fluttist Stephan vestur um haf með foreldrum sínum og öðru ættfólki. Þrisvar sinnum nam hann land vestra; fyrst í Shawano County í Wisconsin 1874, þvínæst í Garðarbyggð í Norður-Dakota 1880, og loks 1889, er hann staðfestist í íslenzku byggðinni í Alberta, skammt frá Markerville. Háði hann þar harða og langa brautryðjenda-baráttu, en tók jafnframt sinn fulla þátt í félags- og menningarlífi byggðar sinnar og lagði sinn drjúga skerf til þróunar hennar og þrifa. Og þar lést hann, nær hálfáttræður, 19. ágúst 1927.

Eins og kvæði hans bera órækt vitni, festi Stephan djúpar rætur í nýbyggðinni sinni og hefir lýst fegurð hennar í öllum blæbrigðum árstíðanna á ógleymanlegan hátt í sumum fegurstu og andríkustu kvæðum sínum.

Kornungur byrjaði hann að yrkja; elztu kvæðin í **Andvökum** eru frá 1868-69, en fyrsta prentað kvæði hans, kveðja til Íslands, birtist í **Norðanfara** á Akureyri 1873. Eftir 1890 fóru kvæði hans að birtast reglulega í íslenzkum blöðum og tímaritum vestan hafs. Fyrsta kvæðasafn hans, **Úti á víðavangi** (sérprentun úr **Öldinni**) kom út í Winnipeg 1894. Þessar eru aðrar kvæðabækur hans: **Á ferð og flugi** (Reykjavík, 1900), **Andvökur**, I-III (Reykjavík, 1909-10), **Kolbeinslag** (Winnipeg, 1914), **Heimleiðis** (Reykjavík, 1917), **Vígslóði** (Reykjavík, 1920), **Andvökur**, IV-V (Winnipeg, 1923) og **Andvökur** VI (Reykjavík, 1938), með formála eftir séra Rögnvald Pétursson. Tvisvar hafa kvæði Stephans einnig komið út í úrvali: **Andvökur** (Úrval, Reykjavík, 1938), mikið safn, gefið út með ítarlegum og snjöllum inngangi um skáldið eftir dr. Sigurð Nordal, og **Úrvalsljóð** (Reykjavík, 1948), sem skáldkonan Hulda bjó til prentunar. Hins mikla og merka safns **Bréfa og ritgerða** skáldsins (Reykjavík, 1938-48) er sérstaklega getið í ritgerðinni um vestur-íslenzk skáld í óbundnu máli.

Þó að hann yrði að vinna hörðum höndum bóndans alla daga fyrir sér og sínum og heyja óvæga baráttu frumbýlingsins, varð Stephan eigi aðeins einn af allra afkastamestu, heldur einnig einn af mestu skáldum Íslands að fornu og nýju. Þegar litið er á lífskjör hans, sæta bókmentaleg afrek hans hreinni furðu; þau bera vitni frábærri snilligáfu, ódrepandi sköpunarþörf, og óþreytandi trúnaði við skáldlistina. — Heitið sjálft á kvæðasafni hans, **Andvökur**, sem samtals eru fullar 1800 lbs. að stærð, segir sína sögu. Á andvökunóttum, meðan aðrir nutu svefns og hvíldar, orti skáldið ljóð sín, eða festi á blað þau, sem fæðst höfðu í önnum dagsins. Kvæði hans voru, eins og hann segir í einu bréfa sinna, "Fæst fædd að degi til", heldur eftir miðnætti. Það dásamlega er, að skapandi skáldgáfa hans og ljóðþörf efldust í glímunni við hin andvígu kjör, fremur en hið gagnstæða.

Feikileg afkastasemi Stephans í ljóðagerðinni var þó eigi hið undrunarverð-

asta um hann; víðátta og fjölbreytni yrkisefna hans eru eigi síður aðdáunarverð — víðfeðmi áhugamála hans og víðtæk þekking. Hann var víðförull í andans heimi, lagði þar mörg lönd undir fót. Allt er þetta þeim mun frábærara, þegar í minni er borið, að skáldið hafði eigi, svo talist gæti, notið neinnar skólamenntunar. Hann var í rauninni maður algerlega sjálfmenntaður, en með lestri valdra rita hélt hann áfram sjálfsnámi sínu ævilangt. Fornsögurnar íslenzku, er hann hafði lesið í æsku og fest sér í minni, voru honum um annað fram frjósöm uppspretta fræðslu og andríkis. "Atriði úr Eddum, sögum og sögnum birtust honum með vaxandi viti og þroska í nýju ljósi, dýpri skilningi, og urðu honum að yrkisefni." (S. Nordal). Hann vitnar einnig jöfnum höndum í ritninguna, austræn fræði, erlend skáld og íslenzk.

Vafalaust hefir dr. Sigurður Nordal rétt fyrir sér í því, að Stephan sé glæsilegasta dæmi þeirra bænda íslenzkra (og þeir eru margir og aðdáunarverðir), sem með sjálfsmenntun og skáldskap, eða öðrum ritstörfum, í hjáverkum sínum, hafa sigrast á fátækt og mótdrægum kjörum og auðgað bókmenntir þjóðar sinnar að varanlegum verðmætum. Stephani tókst það undursamlega að verða vel við kvöðum hinna daglegu skyldustarfa annarsvegar og ásækinni skáldskaparþörf sinni hinsvegar; með öðrum orðum: að gjalda keisaranum það, sem keisarans er, og Guði það, sem Guðs er. En vitanlega útheimti það harða og langa innri baráttu af hans hálfu, eins og eftirminnilega sést í kvæði hans "Afmælisgjöfin". Mikilleiki skáldsins lýsir sér eigi aðeins í því, hversu vel honum tókst, þó að það yrði eigi þjáningarlaust, að heyja baráttuna milli skapandi skáldhneigðar hans og daglegra starfa, heldur engu miður í því, hvernig hann hefur þau störf upp í nýtt veldi með snilligáfu sinni, gerir þau að uppsprettu andlegrar orku, að vængjum, er hefja sál hans til flugs, með þeim hætti, að hann snýr hversdagsreynslu sinni í andríkan og djúpsæjan skáldskap, breytir, að segja má, grjóti í gull.

Stephan dvaldi, eins og alkunnugt er, öll fullorðinsár sín utan ættjarðarstranda, en hann var tengdur heimalandinu órjúfanlegum böndum og rótfestur í jarðvegi íslenzkra menningarerfða. Ættjarðarást hans, sem fann sér framrás í sumum allra ágætustu kvæðum hans, hafði dýpkað við langdvölina erlendis, og að sama skapi hafði hann orðið sér betur meðvitandi hins nána skyldleika manns og moldar. Hið fræga kvæði hans "Úr Íslendingadags ræðu" (Þó þú langförull legðir) er áhrifamikið dæmi þess. Hvergi logar þó eldur ástar hans til ættjarðarinnar heitar heldur en í "Ástavísum til Íslands", og þar er að finna ljóðlínuna víðfrægu: "Þín fornöld og sögur mér búa í barm". sem var bókstaflegur sannleikur hvað skáldið snerti.

Í íslenzkum fornbókmenntum og öðrum fræðum vorum fann hann efni sumra hinna stórbrotnustu og frumlegustu kvæða sinna og túlkaði þau viðfangsefni á þann hátt, að þau verða táknræn og almenn að gildi. Góð dæmi þess eru "Illugadrápa" og "Hergilseyjarbóndinn", að tvö ein séu nefnd af mörgum. Að efni til eru kvæði þessi einnig sérkennandi fyrir skáldið; hann valdi sér að yrkisefnum þá fornaldarmenn og konur, sem voru persónugervingar hetjuanda og sjálfstæðis, horfðust djarflega í augu við ofureflið og

reyndust trú hinu bezta í sjálfum sér. Og svo högum höndum fór hann sögulegu viðfangsefnin, að samtíðin speglast í þeim. Hann stóð öðrum fæti í liðinni tíð, en hinum í samtímanum, í fullu samræmi við áminningu sína:

"vinur aftansólar sértu,
sonur morgunroðans vertu."

En þó að hann ynni ættjörð sinni hugástum og væri bókmennta arfleifð hennar eins samgróinn og raun bar vitni, stóð hann föstum rótum í jarðvegi kjörlands síns, Canada, og hyllti það sonarlega og fagurlega í kvæðum eins og "Minni Alberta", og öðrum svipmiklum ljóðum og frumlegum.

En hann lét eigi þar staðar numið. Hann lifði lífi sínu við móðurbrjóst moldarinnar og var gæddur djúpskyggni, næmu eyra og hvassri sjón; orti hann því margt náttúrukvæða, þar sem saman fara mikil litbrigði í lýsingum og hugsanaauðlegð. Hér sem annarsstaðar nýtur fjörugt og frjótt ímyndunarafl hans sín ágætlega, sérstaklega í myndauðgum og heillandi lýsingum hans af Alberta í breyttum búningi árstíðanna. Næsta nágrenni sínu hefir hann lýst í kvæðum eins og "Sveitin mín" og "Sumarkvöld í Alberta", og himingnæfum Klettafjöllunum í fjarlægð, í allri hrikafegurð þeirra, lýsir hann með andríki og fágætri myndauðgi. Enda farast dr. Watson Kirkconnell þannig orð, að sambærilegar lýsingar á Vestur-Canada sé eigi að finna í kvæðum neins annars canadisks skálds, á hvaða máli sem sé.

Hæfileiki Stephans til þess að lýsa því, sem fyrir augun bar, og túlka viðfangsefni sín nýtur sín hvergi betur en í kvæðaflokkinum **Á ferð og flugi,** en þar bregður hann upp ógleymanlegum myndum af sléttuhafinu og frumbyggjalífinu, sem hann sjálfur hafði verið hluthafi í svo ríkulega; fléttaðar inn í glöggar og raunsannar lýsingarnar eru eftirminnilegar samlíkingar úr norrænni goðafræði.

Mannúðarandi Stephans og samúð finna sér einnig framrás á áhrifamikinn hátt í kvæðaflokki þessum og sameinast í einum brennidepli í ljóðlínunum alkunnu: "Til framandi landa eg bróðurhug ber". Var það því eðlilegt um svo tilfinninganæman og heillundaðan mann, að hann fyndi sig tengdan nánum böndum samferðamönnunum á lífsins leið, ekki síst gömlum vinum og nágrönnum; hvarf þeirra úr hópnum snerti næman streng í brjósti hans og hann kvaddi marga þeirra í svipmiklum erfiljóðum, svo sem "Helga-erfi", um vin hans Helga Stefánsson, bróður Jóns skálds Stefánssonar (Þorgils gjallandi). Manndómshugsjón skáldsins er hér færð í kröftugan ljóðabúning, og sannleikurinn er sá, að kvæðið er jafnframt sönn og ágæt lýsing á skáldinu sjálfu. Sérstaklega merkilegt er kvæði hans um André Courmont, fræðimanninn franska, sem Ísland hafði orðið annað föðurland og öðlast hafði fágætan skilning á fornbókmenntum þess. Slíkur maður var Stephani að vonum ágætlega að skapi, og gegndi sama máli um Willard Fiske, hinn mikla Íslandsvin og velgerðarmann þess, sem skáldið hyllti örlátlega í öðru ágætiskvæði.

Stephani var öll yfirborðs-viðkvæmni hvimleið, en hlýja hans til vina hans og annarra, sem hann dáði, leynir sér ekki í erfiljóðum hans eða öðrum kvæðum um þá. Frábærlega hjartnæmt er kvæði hans um Gest son hans, er dó um aldur fram, og kvæðið fagra um "Kurly" litlu.

Almennara að efni er kvæðið "Bræðrabýti", sem bæði er djúptækt og varpar birtu á lífsskoðun skáldsins, en þar er lýst á táknrænan hátt bræðrum tveim og harla fjarskyldum; annar ferst í leit að gulli, sem bölvun hvílir á; hinn, sem ræktar jörðina, helgar komandi kynslóðum frjósamt starf sitt í anda orða skáldsins: "Að hugsa ekki í árum, en öldum, að alheimta ei daglaun að kvöldum." Sú hugsjónaást og framsóknarandi finna sér áhrifamikinn orðabúning í lokaljóðlínum þessa stórfellda kvæðis:

"Það er ekki oflofuð samtíð,
en umbætt og glaðari framtíð,
sú veröld, er sjáandinn sér."

Slíkt var langsæi skáldsins, er átti sér rætur í fágætri mannúð hans, er var svo djúpstæð, að náttúrulýsingar hans og söguleg kvæði bergmáluðu viðhorf hans til vandamála samtíðarinnar. Hann var gæddur djúpri réttlætistilfinningu og næmum skilningi á hið sanna manngildi, manndóm og sálargöfgi. Hann bar einnig í brjósti óvenjuríka samúð með mönnum, ekki síst hinum máttarminni og kúguðu. Í fjölda ádeilukvæða hellir hann úr skálum fyrirdæmingar sinnar yfir ágengni auðvaldstefnunnar og misskiptingu auðsins, með þeim þjóðfélags misbrestum, sem fylgja í kjölfar hennar; hann hallast eindregið á sveif með verkalýðnum og telur sig í eðli sínu vera jafnaðarmann. En túlkun hans á frjálslyndum og róttækum þjóðmálaskoðunum hans nær langt út yfir takmörk efnishyggjunar einnar saman. Sem frumbýlingsbóndi, er treysta varð um margt á sjálfan sig, var hann jafnframt ávalt mikill einstaklingshyggjumaður og of sjálfstæður í hugsun til þess að ganga á mála hjá nokkrum stjórnmálaflokki, eins og hann tekur skýrt fram í bréfum sínum.

Áhugaefni hans og samúð áttu sér vítt svið. "Öll veröld sveit mín er," sagði hann sjálfur, og oft urðu honum samtímaviðburðir ómótstæðileg eggjan til ljóða. Í "Transvaal", einu af mestu kvæðum sínum, lætur hann svipu sína dynja vægðarlaust á Bretum og gerist jafn hiklaust málsvari Búanna, hinna þjáðu og undirokuðu, eins og hans var vandi. Hann er því heimsborgari í þessa orðs göfugasta skilningi, og þá einnig sannur friðarvinur. "Sverðið sker öll hjartabönd" er meginþáttur trúarjátningar hans. Þessi sterka fullvissa og andstyggð hans á styrjöldum finna sér kröftuglega framrás í hinu djarfmælta og áhrifamikla kvæði hans **Vígslóði.** Í kvæðaflokki þessum, sérstaklega í "Vopnahlé", lýsir skáldið með vægðarlausu raunsæi skelfingum nútíðar-hernaðar, og fordæmir hann og alla styrjaldar-aðila. Ekki er þetta stórbrotna ádeilukvæði með öllu öfgalaust, enda olli það miklu umróti á sínum tíma og gerði skáldið um hríð óvinsælan meðal landa hans vestan hafs, sem óþarft er frekar að rekja. Mun þó mega segja, að það hafi eigi, er til lengdar lét, neitt rýrt skáldfrægð hans.

Stephan var róttækur í trúmálaskoðunum eigi síður en þjóðmálum; hann var andvígur og deildi á afturhaldsemi þröngsýni og skinhelgi, og var í þeim skilningi andvígur kirkju og klerkum. Jafnframt var hann hlyntur hinum frjálslyndari trúarhreyfingum, eins og Únitarismanum, og þá fór það að vonum, að hann orti eftirmæli um Robert G. Ingersoll. Eins og vænta mátti,

mættu róttækar trúarskoðanir hans mótspyrnu ýmsra þeirra, er öðrum augum litu á þau mál, og gerðu hann óvinsælan í þeirra hópi; en hann hvikaði ekki frá sannfæringu sinni.

Í kvæðinu "Eloi lamma sabakhtani" er snúið upp annarri jákvæðari hlið á lífsskoðun hans. Sannleiksást hans, djúpur skilningur á kenningum Meistarans frá Nazaret, og hugsjónaást skáldsins lýsa sér þar fagurlega og hita lesandanum um hjartarætur. Í þeirri trú á framtíðina og á lokasigur sannleikans, sem á djúpstæðan hátt kemur í kvæðum hans "Kveld" og "Martius" einu af hinum miklu kvæðum hans frá síðari árum, lifði hann og starfaði til daganna enda.

Frumleiki, kjarnmikið málfar og þróttmikil hugsun, samfara djúpum undirstraumi tilfinninganna, oft eins og falinn eldur, eru grundvallareinkenni kvæða Stephans; en hann gat líka leikið yndislega á ljóðræna strengi, eins og kvæðinu "Við verkalok", sem er bæði leikandi létt og blæmilt. Eigi að síður eru kvæði hans ósjaldan, eins og hann viðurkenndi sjálfur, hrjúf að formi og þung í vöfum, bæði vegna þess, að hann lætur sér annast um hugsun og frumleik, og vegna hins, að honum gafst eigi tóm til að fága þau. Samtímis eru bragarhættir hans mjög fjölbreyttir og sambærilegir við víðfeðmi yrkisefna hans. Vald hans á íslenzkri tungu og málkyngi eru undrunarverð. Myrk hafa kvæði hans verið talin, eins og kunnugt er; um það skal eigi þráttað. Hitt mun satt vera, að ljóðagull hans liggur ekki altaf laust fyrir. Grafa verður til þess, en löngum er þar góðmálmur í jörðu.

Stephan var mikill landnemi í ríki andans eigi síður en í nýbyggðunum vestan hafs. Með nýyrðum, nýjum bragarháttum, og víðtækri meðferð nýrra yrkisefna, hefir hann stórum auðgað íslenzka tungu og bókmenntir. Honum var hinn auðugi íslenzki menningararfur í blóð borinn, og gæddur frábærri skáldskapargáfu, en jafnframt þroskaðist hann í nýju umhverfi og víðlendari menningarheimi. Fyrir það er skáldskapur hans bæði stórbrotnari og fjölskrúðugri; hann ber aðalsmark algildisins.

Stephan er eigi aðeins eitt af mestu skáldum íslenzkum, heldur einnig svo að eigi sé of djúpt tekið í árinni, eitt af mestu skáldum Canada; meira að segja telur Prófessor Watson Kirkconnell hann höfuðskáld Canada, og Prófessor F. S. Cawley við Harvard háskóla gekk svo langt, að hann kallar hann "Mesta skáld Vesturheims", og telur hann hiklaust "meiri en Poe, Whitman og jafnvel Emerson". Bæta má því við, að báðir þessir fræðimenn höfðu lesið kvæði skáldsins á frummálinu.

Hvað sem því líður, þá fær enginn lesið kvæði Stephans með athygli og innsýn, að honum verði eigi ljós mikilleiki mannsins, sem að baki þeirra stendur, eigi síður en skáldsins. Hann er, eins og Cawley prófessor lagði réttilega áherzlu á í ritgerð sinni um hann, einstætt og eggjandi dæmi þess, hvernig andi mannsins, þegar hann rís hæst, getur sigrast á hinum andvígustu ævikjörum.

4. **Kristinn Stefánsson** var fæddur 9. júlí 1856 að Egilsá í Norðurárdal í Skagafjarðarsýslu, kominn af góðum bændaættum. Var í hinum stóra hóp vesturfara af Norðurlandi sumarið 1873. Eftir að hafa staðnæmst í Ontario, fluttist hann til Winnipeg 1881

og átti þar lengstum heima fram til dauðadags 26. sept. 1916. Hann var trésmiður að iðn og algerlega sjálfmenntaður, en víðlesinn í enskum, amerískum og Norðurlandabókmenntum.

Öll hin prentuðu ljóð hans munu ort vestan hafs, en hin fyrstu þeirra birtust í **Framfara** snemma á árum. Fyrsta ljóðabók hans **Vestan hafs,** kom út í Reykjavík aldamótaárið. Eigi er hún mikil að vöxtum, en þar eru ýms smekkleg og vel kveðin náttúruljóð og snjallar lausavísur. Fátt er hér þó af meiriháttar kvæðum skáldsins; hann átti fyrir höndum að þroskast og færast í fang stærri yrkisefni, eins og fram kom í seinni bók hans, **Út um vötn og velli** (Winnipeg, 1916), er þeir séra Rögnvaldur Pétursson og Gísli Jónsson prentsmiðjustjóri gáfu út og bjuggu til prentunar, er höfundurinn hafði látist frá því verki í miðjum hlíðum. Meginþorra kvæða hans er hér að finna, og öll hin beztu.

Orðsnilld skáldsins, bragfimi og skörp athyglisgáfa lýsa sér hér stórum betur en í fyrri kvæðum hans, þó ýmislegt væri vel um þau. Náttúrulýsingar hans eru löngum frumlegar, markvissar og myndauðugar; ágæt dæmi þess eru "Vorsins dís", þar sem lýsingin á vorinu í konulíki nær ágætlega tilgangi sínum, "Sumarkvöld við vatnið", og "Raddir", en þar renna íhyglin og lýsingin í einn farveg. Og sá samruni er sérkennandi fyrir skáldið, því að undiralda djúprar alvöru er í mörgum kvæðum hans.

Þetta tvennt, glögg lýsing á viðfangsefninu og íhygli að sama skapi, fléttast ef til vill, hvergi saman á áhrifameiri hátt heldur en í kvæðinu "Gamla húsið". Í vanhirðu þess og niðurlægingu, sem lýst er skörpum dráttum, verður húsið skáldinu tilefni hvassrar ádeilu á græðgi mannanna og efnishyggju. Og ádeilan er einnig sérkennandi fyrir skáldið; umbótaáhugi hans lýsir sér í öðrum tilþrifamiklum og djúpsæjum kvæðum. Örvar ádeilu hans missa ekki marksins í háðnöprum ljóðum eins og "Kurteisi" og "Lygi", þar sem hann vegur að hræsni og yfirborðshætti. — Mannkærleiki hans er þó jafn auðfundinn annarsstaðar í kvæðum hans. Skáldið ann andlegu víðsýni, frelsi og framsókn, og því eru menn eins og skáldin Swinburne, Shelley, Björnsson, Ibsen og Þorsteinn Erlingsson, honum sérstaklega að skapi, eða þá Jón Sigurðsson forseti. Þeir voru merkisberar þeirra hugsjóna, frelsisástar og djarflegrar framsækni, sem skáldið unni mest.

En þó að hann dáði ofannefnd og önnur erlend skáld, og hafi, ef til vill, orðið fyrir áhrifum af sumum þeirra, var hann jafnframt rammíslenzkur. Ferskeytlan lék í höndum honum, bæði í lausvísum og lengri kvæðum. Hann hyllir í fögrum ljóðum ýms eldri skáld sinnar kynslóðar, svo sem Steingrím Thorsteinsson. Ættjarðarást Kristins kemur víða fram í kvæðum hans og sameinast fagurlega í kvæðinu "Canada" djúpstæðri hollustu hans við kjörlandið. Í einu orði sagt, þó að hann stæði djúpum rótum í íslenzkri mold og menningarerfðum, hafði sjóndeildarhringur hans víkkað og reynsla hans stórum auðgast við langdvölina í hinum nýja og stóra heimi vestan hafsins.

5. **Jón Runólfsson** var fæddur í Gilsárteigi í Eiðaþinghá í Suður-Múlasýslu 1. sept. 1856 og af merku fólki kominn í báðar ættir. Hann fluttist vestur um haf til Minneota, Minnesota,

1879, og fjórum árum síðar til Winnipeg. Takmarkaða skólagöngu sína bætti hann sér upp með víðtækum lestri íslenzkra og erlendra bókmennta, og varð snemma á árum, og síðan meirihluta ævinnar, barnaskólakennari í Íslendingabyggðum í Manitoba. Tvisvar ferðaðist hann til Íslands, 1903 og 1913, og var í seinna skiptið nærri árlangt í Reykjavík. Hann andaðist 12. sept. 1930.

Frumort kvæði Jóns eru ekki mjög mikil að vöxtum; bæði átti hann við óhæg kjör að búa og var mjög vandvirkur, auk þess glötuðust ýms af kvæðum hans í handriti, að sögn kunnugra. Nærri öll ljóð hans, þau sem varðveitst hafa, eru í kvæðabók hans **Þögul leiftur** (Winnipeg, 1924). Bókarheitið hittir vel í mark, því að þessi ljóð eru þýð og láta lítið yfir sér, en oft bregður þar fyrir "þöglum leiftrum" hins sanna skáldskapar. Í þeim er hvorki brimgnýr né fossaniður, en miklu fremur ljúfur kliður íslenzkra fjallalinda, enda heitir eitt af fegurstu kvæðum bókarinnar "Mig heilla þær hægstrauma lindir". Þessi og önnur beztu kvæði skáldsins eru ljóðræn og persónuleg, auðsjáanlega knúin fram af innri þörf; í þeim slær hjarta skáldsins og þau spegla lífsreynslu hans, sem oft var beisk og sár, og því er í þeim undirstraumur viðkvæmni og angurblíðu.

"Hillingar á Sahara" mun mega telja ágætasta kvæði Jóns, sem er efnisþrungið og táknrænt, eigi aðeins um gæfuleit skáldsins sjálfs, heldur jafnframt um lík örlög annara mannanna barna. Skáldið, er var einstæðingur og samúðarþurfi, bar í brjósti ríka samhygð með öðrum olnbogabörnum hamingjunnar. Hann yrkir eitt af hjartnæmustu kvæðum sínum um sjómannskonuna, er situr ein heima með börn sín, full kvíða um það, hvernig manni hennar reiði af úti á stormæstum sænum. Samúð skáldsins náði einnig til dýranna, og enn lengra, því að hann yrkir eitt fegursta kvæði sitt, "Frostnótt", um brumknappinn, sem hélufrostið kyssti kossi dauðans, en lætur blómin og annan jarðargróður ósnortin. Ekki hefir Ísland heldur fengið margar þýðari eða hjartaheitari kveðjur yfir hafið heldur en kvæði Jóns "Sefyrus". Löngum eru kvæði hans alvarlegs efnis og með þunglyndisblæ, en stundum slær hann á léttari strengi gamansemi og glettni, og gat þá verið bæði meinyrtur og hittinn.

Hann var prýðisvel að sér í íslenzku máli og bragfræði og vandur bæði að málfari og ljóðformi. Einnig tókst honum yfirleitt vel að samræma efni og búning. Enda hefði hann eigi orðið eins góður þýðandi og raun ber vitni, hefði hann ekki átt yfir að ráða málsnilld, bragfimi og smekkvísi. Nærri helmingur ljóðabókar hans eru þýðingar af erlendum úrvalskvæðum og sálmum, sem altaf eru með nákvæmni af hendi leystar, og oft með ágætum, svo sem "Málmneminn" eftir H. Ibsen og hið mikla kvæði Edwin Markhams "Draumur konu Pílatusar".

Jafnbeztar eru þó Tennyson-þýðingar Jóns, svo sem "Brandi veginn báru þeir", "Baldursbrá" og "Enoch Arden", stórvirki hans í þýðingum, er hann vann að árum saman, og er yfirleitt prýðileg þýðing bæði um mál og blæ. Mun og ekki fjarri sanni, að hið brezka lárviðarskáld hafi haft nokkur áhrif á Jón, að minnsta kosti glætt bókmenntasmekk hans og vandvirkni. Hann sneri einnig á íslenzku ýmsum frægum sálmum, sumum af mikilli snilld, svo sem "Skín, ljósið náðar", eftir Newman

kardinála, og "Páskamorgun", eftir Grundtvig, þar sem saman fara mikið andríki og mælska, og heldur sálmurinn vel eldmóði sínum og hreimmikilli hrynjandi í þýðingunni. Hafa og sumar af þýðingum þessum verið teknar upp í íslenzkar sálmabækur beggja megin hafsins. Að öllu samanlögðu hefðu þýðingar Jóns nægt til þess að tryggja honum sess á bekk góðskálda.

6. **Magnús Markússon** var fæddur á Hafsteinsstöðum í Skagafirði 27. nóv. 1858 og alinn upp á þeim slóðum, og stóðu að honum traustir stofnar. Hann flutti vestur um haf 1886, settist að í Winnipeg, og lézt þar 20. okt. 1948. Var árum saman starfsmaður á innflutningaskrifstofu sambandsstjórnarinnar í Winnipeg, en síðustu starfsárin í þjónustu Winnipeg-borgar, en gaf sig einnig að fasteigna- og farandsölu. Vann sér á yngri árum orð fyrir íþróttamennsku. Eins og flestir skáldbræður hans vestur-íslenzkir, var hann maður sjálfmenntaður.

Tvær ljóðabækur komu út eftir hann: **Ljóðmæli** (Winnipeg, 1907) og **Hljómbrot** (Winnipeg, 1924). Í fyrstu bók hans eru ýms þýð kvæði og falleg, t.d. "Skagafjörður" og "til móður minnar", og koma þar þegar fram aðaleinkenni skáldsins: hljómfegurð og þýðleiki, málmýkt og lipurð. Rímsnilld hans var fágæt og bragsmekkur hans öruggur að sama skapi; er auðsætt, að stuðlað mál lá honum létt á tungu. Sömu einkenni svipmerkja seinni kvæði hans, og njóta sín vel í ljóðum eins og "Björkin", "Harpan mín" og "Ljóðadísin". Í báðum bókunum er fjöldi tækifæriskvæða með sama ljóðræna blænum.

Göfgi í hugsun, samfara sterkri siðgæðis- og trúartilfinningu, eru einnig einkenni margra þessara kvæða, og bera vitni djúpstæðri trúhneigð skáldsins og bjartsýni. Hinsvegar eru kvæði hans hvorki sérstaklega frumleg né tilþrifamikil. Hann er íslenzkur inn í hjartarætur, og sver sig í ætt til hinna eldri íslenzku samtíðarskálda, enda hefir hann sýnilega orðið fyrir áhrifum af þeim, ekki síst séra Matthíasi Jochumssyni.

Eftir útkomu kvæðabóka Magnúsar birtist í vestur-íslenzku vikublöðunum og víðar sægur af kvæðum eftir hann, söm við sig um áferðarfallegt málfar og ljóðform. Hélt hann merkilega vel fram að dánardægri sálarfjöri sínu og skáldgáfu; er það mála sannast, að sum seinustu kvæði hans eru meðal þess bezta sem eftir hann liggur, eins og "Kári í Brennu Njáls" og "Sumardagur 1945". Um efni eru þau einnig mjög sérkennandi fyrir skáldið og hugðarefni hans; íslenzkt sögulegt viðfangsefni annarsvegar, en náttúrulýsing hinsvegar.

Góðhugur hans til samferðamannanna lýsir sér í fjölmörgum kvæðum hans, og ættjarðarkvæði hans bera fagurt vitni sonarlegri rækt hans til föðurlandsins, þó að hann væri jafnframt heilhuga Canadamaður.

7. **Þorbjörn Bjarnarson** (Þorskabítur) var fæddur á Írafelli í Kjós 29. ágúst 1859. Ólst upp í Reykholtsdal í Borgarfirði og dvaldi þar næstum samfleytt þar til hann fór vestur um haf 1893. Eftir fjögra ára dvöl í Winnipeg fluttist hann til Pembina, N. Dakota, og átti þar heima til dauðadags 7. febr. 1933. Hann vann fyrir sér með erfiðisvinnu og var með öllu óskólagenginn, en hafði lesið mikið og vel, enda var

hann óvenjulega fróðleikshneigður, hugur hans sí-leitandi.

Aðeins ein kvæðabók kom á prent eftir Þorskabít: **Nokkur ljóðmæli** (Winnipeg, 1914), en síðar birtust mörg ágætiskvæði hans, meðal þeirra langt og merkilegt kvæði um Bólu-Hjálmar, í vestur-íslenzkum blöðum og tímaritum.

Hjá Þorskabít fóru saman rímsnilld og málsnilld, mælska og andríki, þegar honum tekst upp. Samlíkingar hans eru snjallar; hann bregður upp meitluðum myndum og litauðugum, t. d. í ættjarðarkvæðum eins og "Íslandi", er öndvegið skipar í ljóðasafni hans. Söm er bragfimin og mælskan í "Minni Borgarfjarðar", hugstæðra æskustöðva hans, og í tilþrifamikilli lýsingu hans á Eiríksjökli, sem gnæfir þar yfir sveit í hrikafegurð sinni. Þorskabítur var vel að sér í sögu Íslands og þjóðlegum fræðum, og inn í náttúrulýsingar sínar fléttar hann svipmyndir sögulegra viðburða.

Myndauðgi skáldsins og tilfinningadýpt koma einnig fram í þýðum vorkvæðum hans. Hann unni hinni ytri náttúru bæði á hauðri og hafi, og fann í ríki hennar svölun þreyttri sál sinni og endurnýjaðan andans þrótt.

Sár vonbrigði og fátækt höfðu orðið hlutskipti hans í lífinu, og þegar hann minntist hinna mörgu, sem sátu hnepptir í álög sömu lífskjara, brutust réttlætistilfinning hans og mannúð fram í kröftugum ádeilum. Hann var í þeim skilningi, andlega í ætt við Þorstein Erlingsson; báðir voru þeir eindregnir jafnaðarmenn. En um kjarnmiklar og markvissar háðvísur svipar Þorskabít til Steingríms Thorsteinssonar, er hann dáði mikið. Eigi tók hann mýkri höndum á göllum og heimshyggju í kirkju- og trúarlífinu en á meinum þjóðfélagsskipulagsins, og fór sínar eigin götur í trúarefnum. Hinsvegar er djúp lotning hans fyrir Meistaranum frá Nazaret og bræðralagskenningu hans ljósu letri skráð í kvæði skáldsins "Fjallræðan", frá efri árum hans. Annarsstaðar í kvæðum hans, einkum í "Lofsöngur heiðingjans", er algyðistrú hans færð í glæsilegan búning.

Af hinum mörgu og misjöfnu tækifæriskvæðum Þorskabíts kveður mest að kvæði hans um Bólu-Hjálmar, sem er hreimmikið, þrungið að hugsun og samúðarríkum skilningi.

Kvæði Þorskabíts eru rammíslenzk í anda og kennir þar varla nokkurra erlendra áhrifa. Hann er grein á sama meiði og eldri íslenzk skáld sinnar tíðar, bæði alþýðuskáldin og lærðu þjóðskáldin, enda var ást hans á Íslandi og íslenzkri menningu grunntónn í ljóðum hans.

8. **Kristján N. Júlíus** (K. N.) var fæddur á Akureyri 7. apríl 1860, sonur Jóns Jónssonar járnsmiðs. Skáldablóð rann honum í æðum í báðar ættir. Jón faðir hans, bróðursonur Níelsar skálda, var skáldmæltur, og Þórunn móðir K. N. var eigi fjarskyld Jónasi Hallgrímssyni. Æskuminningarnar um "fagran Eyjafjörð" urðu K. N. hugstæðar mjög, eins og sjá má víða vott í kveðskap hans. Hann fór til Vesturheims snemma á landnámstíð, árið 1878, átti fyrst heima í Winnipeg, síðan um nokkur ár í Duluth, en seinni helming ævinnar átti hann aðsetur við Eyford í íslenzku byggðinni í N. Dakota, og varð honum sú fagra og söguríka byggð harla kær, eins og einnig má sjá næg merki í vísum hans og kvæðum.

Bæði um efni og málfar endurspeglar kveðskapur hans umhverfi það, sem hann "lifði og hrærðist í" áratugum saman. Æfilangt vann hann fyrir sér með erfiðisvinnu, bændavinnu og öðru slíku, og vitna kvæði hans og vísur um náin kynni hans af hveiti-þreskingu og annari akuryrkju. Þau bera því einnig vitni hve mikið hann hafði haft við búpening saman að sælda um dagana, kýrnar og fjósið eru eftirlætis yrkisefni hans, hvort heldur er í gamni eða kyndugum heimspekilegum athugasemdum. Því að honum var sú fágæta list lagin, að geta fært hin hversdagslegustu og að því virtist auðvirðilegustu viðfangsefni í búning snjallra háðvísna eða alvarlegri skáldskap almenns gildis. Hann var að mestu maður sjálfmenntaður, en víðlesinn í íslenzkum bókmenntum, og hafði einnig talsvert kynnt sér amerískar og enskar bókmenntir. Aldrei gisti hann ættlandsstrendur eftir að hann hvarf þaðan innan við tvítugt, og hefði hann þó verið þar aufúsugestur. Hann lést að heimili sínu í N. Dakota byggðinni íslenzku 24. okt. 1936.

Mjög snemma kom hagmælska K. N. í ljós, og honum var frábærlega létt um að yrkja. Í meir en hálfa öld gerði hann löndum sínum beggja megin hafsins glatt í geði með vængjuðum og bráðsmellnum gamankveðskap sínum, enda var hann tvímælalaust mesta og sérstæðasta kímniskáld þeirra í samtíð sinni.

Nokkurt safn af kveðskap hans **Kviðlingar,** kom út í Winnipeg 1920, með formála eftir Wilhelm Paulson, en heildarsafn, **Kviðlingar og kvæði** (Reykjavík, 1945), með inngangsritgerð eftir Richard Beck, sem bjó safnið til prentunar, og minningum um skáldið eftir séra Harald Sigmar, nágranna hans í N. Dakota um langt skeið og aldavin.

Leiftrandi og hugnæm kímni K. N. er aðallega fólgin í frumlegum og fjölbreyttum orðaleik. Hann var mikill snillingur í því að bregða nýju ljósi á hlutina með fimlegum málbrögðum og með því að koma lesandanum á óvart, þegar minnst varði. Sveitungar hans og viðburðir í heimahögum eru löngum skotspænir hans, þó að hann leiti stundum lengra til fanga. Tíðast er glettni hans góðlátleg, vekur fremur hlátur en hún valdi varanlegum sársauka; stundum eru örvar háðnepju hans þó hárbeittar, en orðfimin altaf söm við sig. Vinfengi hans við Bakkus verður víða vart í kveðskap hans, en vínbannslögin voru honum að sama skapi þyrnir í augum.

Kímnin varð einnig í höndum hans heilnæmt uppeldismeðal, því að sönn kímni á rætur sínar í næmri og þroskaðri jafnvægiskennd. Í spegli kímni hans sáu menn sjálfa sig, hið broslega í fari sínu og lífið almennt, í sannara ljósi. Í víðtækara skilningi hjó hann í ádeilum sínum að þröngsýni, heimsku og hleypidómum, skinhelgi og yfirborðsmennsku. En hann var einnig nógu mannlegur til þess að geta skopast að sjálfum sér, þegar svo bar undir. Grunnt er jafnframt löngum á samúð hans, og djúp alvara ósjaldan undiraldan í vísum hans og kvæðum. Á langri æfi, og við misjöfn kjör, hafði hann eignast samúð með smælingjum og olbogabörnum lífsins, enda kvaðst hann sjálfur vera meira í ætt við glataða soninn en ríka manninn. Barngæsku hans var viðbrugðið og klæðist fögrum búningi í mörgum vísum hans. Innilega tók hann einnig þátt í sorgum

frænda sinna og vina, og minntist þeirra ástúðlega í erfiljóðum. Þau og önnur lengri kvæði hans eru oft athyglisverð, eða að minsta kosti ágætir sprettir í þeim.

Sérkennilegastar og beztar eru lausvísur hans þó að jafnaði og styttri kvæðin. Eitt snjallasta þeirra er "Ævintýri á gönguför", um eina af tíðum glímum hans við Bakkus, er lýkur með lokasigri skáldsins.

Samhliða því, að K. N. átti sér sem skáld djúpar rætur í íslenzkum menningar- og bókmenntajarðvegi, um annað fram arfþegi alþýðuskálda heimalandsins, var hann einnig kvistur sprottinn úr sínu ameríska umhverfi, bæði að því er snerti yrkisefni hans úr daglega lífinu og um orð og orðtök úr amerísku hversdagsmáli, sem gerði lýsingar hans raunsannari og jók á kímni þeirra. Hann flutti þessvegna eigi aðeins nýstárleg yrkisefni og sérstæða tegund kímni inn í íslenzkar bókmenntir, heldur varpaði hann einnig með vísum sínum og kvæðum ljósi á margt í lífi og menningu Vestur-Íslendinga, eink um á frumbýlingsárunum.

9. **Séra Jónas A. Sigurðsson** var fæddur að Litlu-Ásgeirsá í Húnavatnssýslu 6. maí 1865. Hann ólst upp á miklu menningar- og bókmenntaheimili, las undir skóla hjá nágrannapresti, og útskrifaðist af Búnaðarskólanum í Ólafsdal 1886. Fluttist vestur um haf næsta ár; hóf eftir nokkurra ára dvöl í Norður-Dakota guðfræðinám á lúterskum prestaskóla í Chicago, lauk þar námi 1893 og prestvígðist samsumars. Gegndi síðan prestsstörfum í ýmsum Íslendingabyggðum vestan hafs, seinast í Selkirk, Manitoba. Hann varð bráðkvaddur í Winnipeg 10. maí 1933. Tók mikinn þátt í vestur-íslenzkum kirkju- og félagsmálum, meðal annars mörg kjörtímabil forseti Þjóðræknisfélagsins.

Kvæði hans og sálmar höfðu um langt skeið birtst í íslenzkum blöðum og tímaritum vestan hafs, en komu ekki út í bókarformi fyrri en að honum látnum, er stórt úrval úr þeim, **Ljóðmæli,** var gefið út í Winnipeg 1946; bjó Richard Beck það til prentunar, en sr. K. K. Ólafsson ritaði æfiminningu skáldsins.

Séra Jónas var gæddur mikilli rímgáfu og andríkur að sama skapi, þegar honum tókst bezt. Kvæði hans eru þróttmikil að máli og stíl, enda hafði hann óvenjulegt vald á íslenzku máli; karlmennskubragur og hreinn norrænn andi svipmerkja einnig mörg þeirra. Hann hafði sótt andlega næringu í íslenzkar fornsögur og önnur norræn fræði, vitnar oft til þeirra og sækir þangað yrkisefni. Djúpstæð þjóðernistilfinning — ást á íslenzkri tungu, sögu, landi og þjóð — er meginþátturinn í skáldskap hans.

Kemur það sérkenni fagurlega fram í hinum mörgu ættjarðarkvæðum hans, svo sem hinum tilþrifamikla ættjarðaróði, er hann flutti á Alþingishátíðinni að Þingvöllum 1930, sem fulltrúi landa sinna í Vesturheimi. Kröftug hvatningarkvæði hans um varðveizlu þjóðlegra og menningarlegra verðmæta eru einnig, sem vænta mátti, þrungin þjóðræknisanda hans. Þá er hinn þjóðlegi strengur, að vonum, sterkur í kvæðum hans um söguleg og þjóðsöguleg efni, en í þeim eru víða snjallir kaflar og góðar mannlýsingar. Skylt þeim að efni er kvæðið "Hálfur-Máni", eitt af tilþrifameiri kvæðum skáldsins, er segir sögu úr lífi Indíána.

Af náttúrulýsingum hans er "Mt. Rainier" aðsópsmest. Aðrar þeirra, t. d.

"Vorblær" og "Fyrir dag", eru með léttari og ljóðrænni blæ. Gegnir sama máli um hin einlægu og hugþekku persónuleg kvæði hans eins og "Vögguljóð" og "Ljósálfurinn minn", um dóttur skáldsins, og þá ekki síður um hið léttstíga vorkvæði hans "Nú er sóley í varpanum heima", þar sem ættjarðarást hans klæðist yndislegum búningi.

Í sumum náttúrulýsingum hans, svo sem "Hafrænu", er undirstraumur djúprar íhygli. Sá strengur alvörunnar hljómar eðlilega sterkast í hinum fjölmörgu erfiljóðum hans um íslenzka vini og menningarfrömuði beggja megin hafsins, er hann söng úr hlaði með innileik og mælsku. Andleg ljóð hans og sálmar, frumkveðin og þýdd, bera vitni sterkri trúarkennd hans, óbilandi trúartrausti, og brennandi áhuga hans á málum kirkjunnar og kristninnar. Þjóðfélagsádeilan í sumum kvæðum hans, einkum lausvísum, hittir oft vel í mark og lýsir umbótahug hans.

Auk allmargra sálma, sneri hann á íslenzku fjölda kvæða annars efnis: meðal helztu þýðinga hans eru hið mikla kvæði "Thanatopsis" eftir W. C. Bryant og "Óríana" eftir Tennyson. Eru þær þýðingar bæði nákvæmar og liprar, sérstaklega hin síðarnefnda, en þar reynir mjög á bragfimi þýðandans. Þýðingar séra Jónasar í heild sinni eru glöggur vottur þess, hve handgenginn hann var enskum og amerískum bókmenntum, ekki síst höfuðskáldum síðustu aldar.

10. **Sigurður Júlíus Jóhannesson** læknir var fæddur að Læk í Ölfusi 9. jan. 1868, en ólst upp að Svarfhóli í Stafholtstungum. Hann útskrifaðist af Lærða skólanum í Reykjavík 1897, en fluttist til Vesturheims 1899. Braust með miklum dugnaði í framhaldsnámi og lauk læknaprófi í Chicago 1907. Hefir síðan löngum stundað læknisstörf og verið búsettur í Winnipeg síðustu 30 árin. Auk þess hefir hann tekið margháttaðan þátt í vestur-íslenzkum félagssmálum og fengist mikið við blaðamennsku og önnur ritstörf.

Áður en hann fór af Íslandi hafði hann verið aðalstofnandi og fyrsti ritstjóri barnablaðsins **Æskan** og ritstjóri **Dagskrár** (1898-99), en vestan hafs hefir hann verið ritstjóri þessara blaða: **Dagskrár II.** (1901-03), **Lögbergs** (1914-17) og **Voraldar** (1918-21). Léttur og lifandi stíll hans hefir notið sín ágætlega í blaðamennskunni, og alstaðar í blaðagreinum hans eru frelsisást hans, hugsjóna- og mannást, ljósu letri skráðar, samhliða róttækum þjóðfélagsskoðunum hans og brennandi umbótaáhuga.

Skerfur hans til íslenzkra æskulýðsbókmennta hefir verið sérstaklega mikilvægur. Í bæði **Lögbergi** og **Voröld** hafði hann sérstaka unglingadeild, er hann samdi að miklu leyti sjálfur í bundnu máli og óbundnu; einnig var hann ritstjóri barnablaðsins **Baldursbrá** (1934-40), sem Þjóðræknisfélagið gaf út, og vinsælt varð í höndum hans. Lætur honum einnig framúrskarandi vel að rita við hæfi barna og unglinga, bæði um efnisval og meðferð þess. Barnasögur hans, sem upphaflega komu út í **Æskunni,** voru prentaðar í bókarformi í Reykjavík 1930, og sama ár kom út safn fimmtíu barna- og unglingaljóða hans.

Mörg af eldri kvæðum Sigurðar voru ort á Íslandi og eru í fyrstu kvæðabók hans, **Sögur og kvæði** (Winnipeg, 1900-03). Þar eru vel ort og tilfinningarík

kvæði, eins og "Sögunarkarlinn", "Halta Finna" og "Guðsríki", er sýna ótvírætt ríka ljóðgáfu höfundarins og göfuga lífsskoðun hans. Hann hefir auðsjáanlega opið auga fyrir misrétti þjóðfélagsskipulagsins, og rík samúð hans er sterkur strengur í flestum þessum kvæðum. Átakanleg er lýsing hans á Höltu Finnu, sem lífið hefir leikið svo grátt, að hún "flækist á milli búa". Jafn glögg og samúðarrík er lýsingin á "Sögunarkarlinum", þó að sú myndin sé sterkari og hvassari dráttum dregin.

Skáldgáfa Sigurðar kom þó stórum betur í ljós í næstu kvæðabók hans, **Kvistir** (Reykjavík, 1910) Hér eru mörg kvæði þar sem saman fara ágætur búningur og skáldleg fegurð, svo sem "Mús í gildru", "Jólahugsun" og "Í leiðslu". Margar lausavísurnar eru einnig prýðilega kveðnar, þrungnar að hugsun og tilfinningu. Í smákvæðinu "Stökur" ("Ef eg gæti gleðirós grætt á lífsins hjarni") lýsir skáldið fagurlega lífsskoðun sinni, og sú heita og djúpa samúð með mönnum og málleysingjum er löngum undirstrumurinn í kvæðum hans. Hann sækir tíðum yrkisefni sín beint í mannlífið umhverfis sig; hann finnur sárt til þjóðfélagsböls samtíðar sinnar, og þessvegna verða kvæði hans oft óvæg ádeila á ranglæti og hverskonar kúgun. Hann er eldheitur byltinga- og umbótamaður, enda var hann á sínum tíma (1901) einn af stofnendum Jafnaðarmannafélagsins í Winnipeg. Umbótaáhugi hans lýsir sér í mörgum af þessum kvæðum hans, t. d. í ágætiskvæðinu "Hvar er verk til að vinna?", sem er mælsk og máttug eggjan til dáða, og gætir hins sama ekki síður í kröftugum kvæðum hans, frumsömdum og þýddum, í þágu bindindismálsins, sem hann hefir barist fyrir af brennandi áhuga meðal landa sinna, en hann hefir áratugum saman verið áhrifamikill formælandi íslenzkra Good-Templara. Á öðrum sviðum hefir hann einnig verið djarfmæltur málsvari lítilmagnans, og aldrei hikað við að ganga fram fyrir skjöldu á þeim vettvangi.

Í **Kvistum** eru, auk frumsömdu kvæðanna, ágætar þýðingar merkiskvæða, eins og hinn voldugi "Skyrtusöngur" eftir Thomas Hood, og hið víðfræga kvæði "Maðurinn með skóflun" eftir Edwin Markham, og lýsir víðfeðm og mannúðarrík lífsskoðun Sigurðar sér vel í því þýðingavali.

En hann hefir drjúgum færst í aukana sem skáld síðan **Kvistir** komu út. Fjöldi ágætra kvæða, jafnt um búning sem hugsun, hafa á síðastliðnum 40 árum birtst eftir hann í vestur-íslenzkum blöðum og tímaritum. Mörg þeirra eru hugsæilegs og almenns efnis, og löngum ljóðræn vel. Tækifæriskvæði hans eru altaf lipur og fögur að hugsun, og hitta oft ágætlega í mark, enda lætur honum flestum betur að slá á þá strengi, sem til hjartans tala. Hin mörgu kvæði hans ort til einstakra manna bera vitni drengskap hans og djúpstæðum góðhug.

Á síðari áratugum hefir einnig komið í blöðum og tímaritum vestan hafs sægur af þýðingum eftir Sigurð af erlendum úrvalskvæðum, einkum enskum og amerískum, en hann er óvenjulega lipur og orðhagur þýðari, og er sérstaklega sýnt um það að gera þýðingar sínar íslenzkar að blæ og málfari. Meðal meiriháttar þýðinga hans frá seinustu árum má nefna hið stórbrotna kvæði "Núverandi tímamót" eftir James Russell Lowell og hið

margdáða kvæði Rudyards Kiplings "Eftir Hátíðahöldin".

Sigurður er því auðsjáanlega gæddur auðugri og fjölþættri skáldskapargáfu, og afkastasemi hans að sama skapi. Hann hefir einnig snúið á íslenzku ýmsum ritum í óbundnu máli og birt, utan ritstjórnartíðar sinnar, mikinn sæg greina um margvísleg efni í vestur-íslenzkum blöðum og tímaritum.

Hann er hugsjóna- og mannúðarmaður, er á sér heimsvíðan sjónhring, og er grunnfær og þröngsýnn þjóðrembingur hvimleiður. En þó að hann sé heimsborgari og hafi dvalið langvistum erlendis, ber hann í brjósti djúpa og einlæga ást til ættlands og þjóðar, eins og sjá má glöggt af kvæðum hans og ritgerðum, ekki síst hinum mörgu og hjartaheitu ættjarðarkvæðum hans. Honum er annt um að landar hans beggja megin hafsins varðveiti og ávaxti dýrkeyptar menningarerfðir þeirra, og hann er metnaðargjarn fyrir þeirra hönd, því að hann er fasttrúaður á hið bezta í íslenzku þjóðareðli.

11. **Gísli Jónsson** var fæddur að Háreksstöðum í Jökuldal 9. febr. 1876, og kominn af góðum bændaættum austur þar. Hann lauk námi á Möðruvallaskóla 1896, fluttist til Canada 1903 og hefir jafnan síðan verið búsettur í Winnipeg. Kona hans, Guðrún H. Finnsdóttir (1884-1946), var, eins og kunnugt er, mikilhæf skáldkona, og er því að verðleikum sérstaklega getið meðal vestur-íslenzkra sagnaskálda.

Gísli er prentari að iðn og hefir fram á síðustu ár verið prentsmiðjustjóri í Winnipeg. Hann hefir tekið margvíslegan þátt í vestur-íslenzkum félags- og menningarmálum, og var meðal annars árum saman ritari Þjóðræknisfélagsins. Hann gat sér einnig mikið orð sem tenórsöngvari og hefir lagt drjúgan skerf til íslenzkra söngmála i heimaborg sinni. Ásamt séra Rögnvaldi Péturssyni stofnaði hann og gaf út tímaritið Heimir og árið 1940 varð hann eftirmaður séra Rögnvaldar sem ritstjóri þessa tímarits, og hefir birt þar bæði greinar og kvæði eftir sig.

Kvæðabók hans, **Farfuglar,** kom út í Winnipeg 1919. Upphafskvæðið, eða öllu heldur kvæðaflokkurinn, "Útilegumaðurinn", segir "gömlu söguna" um ungan pilt og stúlku, sem fá eigi að njótast vegna stéttarmunar, og kjósa útlegð á fjöllum frammi, fremur en að skiljast. Er þar rakin í megindráttum atburðarík raunasaga söguhetjunnar, og sú saga sögð með glöggskyggni og samúð, en bragarháttum kvæðanna breytt til í samræmi við svipbrigði frásagnarinnar. Eru margar lýsingar prýðisvel gerðar, svo sem fyrsta kvæðið, er tjaldar sviðið ágætlega. Sérstaklega orðhagir og myndauðugir eru einnig margir kaflarnir í öðrum aðal kvæðaflokki bókarinnar, "Að boða baki".

Auk þess hefir hún inni að halda tækifæriskvæði, náttúrulýsingar og persónuleg kvæði, sem löngum eru bæði ort af smekkvísi og ljóðræn, og ósjaldan með undirstraum íhygli. Mannúðarandi skáldsins og hugsjónaást lýsa sér vel í kvæðum eins og "Samherjar". En draumar og veruleiki fléttast fagurlega saman í kvæðinu "Bjarmaland".

Meðal hugþekkustu kvæðanna í bókinni eru einnig hið hjartnæma vögguljóð "Góða nótt", til sonar

skáldsins, er eftir varð um stundar sakir á Íslandi, og "Móðurmálið", hreimmikill lofsöngur til íslenzkrar tungu, sem mikið hefir verið sunginn undir fögru lagi Sveinbjörns Sveinbjörnssonar tónskálds. Djúpstæð rækt skáldsins við íslenzkar menningarerfðir og ættjarðarást hans finna sér framrás í kvæði þessu og í ættjarðarkvæðum hans eins og "Íslandi", sem er myndauðugt mjög. Annarsstaðar vottar hann kjörlandinu, Canada, hollustu sína í ljóðum, sem svipmerkjast af sömu einlægninni og glöggum lýsingum.

Í kvæðasafninu eru einnig margar þýðingar úr verkum þýzkra, enskra, amerískra og Norðurlandaskálda, er bera fagurt vitni víðtækum lestri og bókmenntaáhuga þýðandans. Meðal þýðinganna, sem yfirleitt eru bæði liprar og nákvæmar, má sérstaklega nefna "Álfakonunginn" eftir Göthe, "Ef" og "Síðustu myndina" eftir Kipling, og "Kvöldsöng" eftir Tennyson, ásamt nokkrum þýðingum úr verkum canadisku skáldkonunnar E. Pauline Johnson.

Síðan bók hans kom út, hefir Gísli birt mörg vel ort og fögur kvæði í vestur-íslenzkum blöðum og tímaritum, sérstaklega hér í ritinu. Meðal þeirra eru flokkur af ljóðrænum söngtextum frumsamdir og þýddir, og þrjú af mestu kvæðum hans.

"Fardagar" eru efnismikið kvæði og þrungið að einlægri tilfinningu, en þar er andstæðunum milli elli og æsku, kynslóðunum á krossgötum lífsins, lýst á táknrænan og áhrifamikinn hátt. Í "Áning", sem ort er í tilefni sextugsafmælis skáldsins, og með mildum blæ, rennir höfundur sjónum yfir farinn veg; það er vel ort kvæði, með þungri undiröldu tilfinninganna, og lýsir drengilegri lífsskoðun skáldsins. "Iðunnarkviða" er mælskur og andríkur lofsöngur skáldskaparins, hreimmikil hrynhenda að búningi.

12. **Guttormur J. Guttormsson** skipar mjög mikinn merkissess og að mörgu leyti sérstæðan í hópi vestur-íslenzkra skálda. Hann er hið eina meiriháttar ljóðskáld íslenzkt, sem fæddur er í landi þar. Hann er sonur austfirzkra landnámshjóna og fæddur 21. nóv. 1878 (ekki 5. eða 15. desember eins og áður hefir verið talið) að Víðivöllum við Íslendingafljót (nú Riverton) í Nýja Íslandi, og ólst upp þar í frumbyggðinni. Ætterni hans og æviferill eru rakin í ritgerðinni um vestur-íslenzka rithöfunda í óbundnu máli. Hér skal aðeins á það bent, að skáldskaparhneigðin virðist hafa verið rík í ættinni, því að móðir Guttorms var skáldmælt vel, og birtust kvæði eftir hana í báðum fyrstu íslenzku blöðunum í Vesturheimi, **Framfara** og **Leifi.**

Þar sem hann hafði misst báða foreldra sína er hann var 16 ára, varð Guttormur snemma að fara að hafa ofan fyrir sér, og vann fyrir sér með erfiðisvinnu, því að skólagangan hafði að vonum verið af mjög skornum skammti. Eftir að hafa unnið að hinum margvíslegustu störfum á ýmsum stöðum í Manitoba, og oft átt í vök að verjast, festi hann árið 1911 kaup á landnámsjörð föður síns að Víðivöllum og hefir búið þar síðan; hafa þau hjón komið til manns stórum og mannvænlegum barnahóp.

Þegar litið er á aðstæður Guttorms, eru bókmenntaleg afrek hans því hin merkilegustu. Vafalaust hafa hin ó-

hægu kjör orðið steinn á vegi þroska hans, en samtímis frjósöm eggjan til dáða. Auk leikritasafns hans (1930) hafa komið út þessar kvæðabækur hans, allar í Winnipeg: **Jón Austfirðingur** (1909), **Bóndadóttir** (1920), **Gaman og alvara** (1930), þar sem, auk nýrra kvæða, er að finna meginefni eldri kvæðabóka hans, **Hunangsflugur** (1944), og loks heildarútgáfa ljóða hans, **Kvæðasafn** (Reykjavík, 1947), sem Arnór Sigurjónsson gaf út með ítarlegri inngangsritgerð um skáldið. Þó að allt í hinu mikla safni kvæða hans sé eigi, fremur en vænta má, með sömu ágætum, bera kvæðabækur hans órækan vott auðugri og frumlegri skáldgáfu hans og skörpu gáfnafari. En það er til marks um orðstír hans heima á ættjörðinni, að hann þáði virðulegt heimboð þangað af hálfu ríkisstjórnar og Alþingis sumarið 1938.

Guttormur hefir bætt sér upp litla og slitrótta skólagöngu með óvenjulega víðtækum lestri. Hann er eigi aðeins þaulkunnugur íslenzkum bókmenntum að fornu og nýju, heldur einnig víðlesinn í öðrum bókmenntum Norðurálfu og Vesturheims. Í skáldskap sínum er hann nútíðarmaður í húð og hár um lífsskoðun og viðhorf til yrkisefna sinna.

Þó að hann sé Íslendingur að ætterni og menningarerfðum, er hann eigi að síður hreinræktaður Canadamaður. Er sú staðreynd ljósu letri skráð í skáldskap hans. Hann er sér jafnmeðvitandi skyldunnar við fæðingarlandið og skuldarinnar við ættlandið. Í söguljóðaflokknum **Jón Austfirðingur** hefir hann túlkað líf og baráttu íslenzkra frumbyggja í Manitoba í glöggum lýsingum og með djúpu innsæi og samúð. Hvergi hefir hann þó reist frumherjunum varanlegri bautastein heldur en í hinu andríka kvæði sínu "Sandy Bar"; í þessum göfuga lofsöng fara saman djúpsæi, skilningur, og snilld í búningi. Með sömu glöggskyggni og samúð lýsir hann í kvæðinu "Indíánahátíðin" lífi Indíánanna eins og hann hafði kynnst því á æskuárunum í Nýja-Íslandi. Kvæðið er því bæði með ósviknum veruleikablæ og einstætt að efni til í íslenzkum bókmenntum.

Mörg önnur merkustu og frumlegustu kvæði hans eiga einnig rætur sínar beinlínis í lífsreynslu hans, eins og "Býflugnaræktin", er verður skáldinu jafnframt áhrifamikil og algild táknmynd andlegrar harmsögu allra þeirra, sem af andvígum ástæðum fá eigi að njóta hæfileika sinna og sjá drauma sína rætast. Þetta frumlega kvæði er ágætt dæmi táknrænna ljóða skáldsins, sem farið hefir fjölgandi á síðari árum, þó að jafn prýðilegt kvæði af því tagi eins og "Sál hússins" sé að finna meðal eldri verka hans, en þar verður honum arineldurinn táknræn mynd sálar hússins.

Í skáldskap hans eru einnig gnótt frumlegra og litauðugra náttúrulýsinga, þar sem skáldlegra samlíkinga gætir um annað fram, í kvæðum eins og "Haustsöngur", Desemberkvöld" og "Vetrarkvöld". Einhver allra skáldlegasta náttúrulýsing hans er smákvæðið "Indíána sumar er svanni", sem er ágætlega samræmt og markvisst.

Ljóðrænn blær og mýkt einkenna aðrar náttúrulýsingar hans, og verður það þó sérstaklega sagt um hið fagra kvæði hans "Góða nótt", og þar kemur einnig glöggt í ljós grunntónninn í lífsskoðun Guttorms og undirstraumurinn í skáldskap hans: —djúpstæð samúð hans með þeim, sem bera skarð-

an hlut frá borði í lífsbaráttunni, sem "brjóta skipin sín í flök og fljóta fram hjá öllu". Hann er málsvari þeirra og finnur róttækum og mannúðlegum skoðunum sínum framrás í vægðarlausum ádeilum á misrétti, græðgi og aðrar veilur þjóðfélagsskipunarinnar. "Bölvun lögmálsins" er óvæg og beinskeytt ádeila á gróðabrallsmennina, sem auðgast á svita og striti bændanna. Í sama anda er lýsingin á vatninu í samnefndu kvæði; lygnt og fagurt er það til að sjá, en dylur sér í djúpi hatrama baráttu milli smáfiskanna og geddunnar, sem gleypir þá í hrönnum. Þetta kvæði er einnig ágætt dæmi þess, hve táknrænar ádeilur Guttorms eru að öðrum þræði. Jafn markviss er ádeilan, og þá eigi síður kaldhæðnin eða græskulaus glettnin (því að hann á hvortveggja til) í lausavísum hans. Í snjöllum ferskeytlum, bæði af því tagi og í náttúrulýsingum, sver hann sig beint í ætt til alþýðuskáldanna íslenzku.

Ber það órækan vott rímfimi hans, hve létt hann leikur sér að slíkum bragarháttum, og jafn tiltækir eru honum sumir ennþá dýrkveðnari hættir, sem hann hefir sjálfur fundið upp. Hann yrkir jöfnum höndum undir fornkvæðaháttum, sléttubönd, þungstíga hexametra, og undir léttum háttum og mjúkstígum. Málfar hans er jafn auðugt og fjölkrúðugt, og ber vitni frábæru valdi hans á íslenzkri tungu, sem jafnframt er vottur þess, hve djúpt hann hefir drukkið af lindum íslenzkra færða, sögu og bókmennta. En vitanlega hefir hann einnig sótt andlega næringu í brunn enskra og annarra erlendra bókmennta, sem hann hefir mikið kynnt sér.

Hin merkilegu leikrit Guttorms, sem aukið hafa á skáldfrægð hans, eru rædd í ritgerðinni um óbundið mál vestur-íslenzkra rithöfunda.

Guttormur sameinar á fágætan hátt frjósama rækt við íslenzkar menningarerfðir og ást á Íslandi og djúpa sonarlega hollustu við fæðingarland sitt, Canada, og hefir hyllt bæði löndin jafn drengilega í kvæðum sínum. Í hinu djúpúðuga kvæði "Íslendingafljót" hefir hann á snilldarlegan hátt túlkað sambandið milli Íslendinga austan hans og vestan; bjarkirnar sem tengja saman greinar sínar yfir fljótið, verða honum táknmynd þess bróðurlega handtaks, sem hann vill að brúi alla daga hafið, sem skilur þá.

Hann hefir sjálfur sagt, að norræni andinn í íslenzkum bókmenntum hafi heillað hug sinn mest, karlmennskan og þrótturinn, og er það í fullu samræmi við skapgerð hans, eins og hún lýsir sér í kvæðum hans. Með sama hætti og hinn dáði vinur hans og skáldbróðir í bændasessi, Stephan G. Stephansson, hefir Guttormi tekist að sigrast á mótdrægum kjörum og gera þau uppsprettu andríkra ljóða og sálarþróttar. Og með raunsönnum og djúptækum lýsingum sínum af íslenzku frumbyggjalífi í Canada og af umhverfinu í landi þar hefir hann numið íslenzkum bókmentum nýtt land í yrkisefnum, sem hann hefir klætt í frumlegan og oft háskáldlegan búning.

13. **Þorsteinn Þ. Þorsteinsson** var fæddur 11. nóv. 1879 að Uppsölum í Svarfaðardal. Hann fluttist til Canada 1901 og hefir árum saman átt heima í Winnipeg, en er nýfluttur að Gimli. Hann er fjölhæfastur vestur-íslenzkra skálda, því að hann hefir jöfnum höndum samið snjallar smásögur, huganir

(essays) og þætti, auk hinna umfangsmiklu og merkilegu rita sinna um sögu Íslendinga í Vesturheimi. Frá þessum fjölbreyttu verkum hans í óbundnu máli er því sagt og æfiferill hans rakinn nánar í frásögninni um vestur-íslenzk sagnaskáld.

Hann hefir ennfremur gefið út tvær kvæðabækur, en þær eru: **Þættir** (Winnipeg, 1918) og **Heimhugi** (Reykjavík, 1921). Þróttmikil hugsun og kjarnmikið mál einkenna öll beztu kvæði hans. Hann er frumlegur í efnismeðferð, orðavali og bragarháttum, smíðar þá ósjaldan sjálfur og fellir þá vel að efni. Má hann því teljast gæddur mikilli rímfimi, þó að hugsunin beri stundum ljóðformið ofurliði og hrynjandin verði þungstígari að sama skapi.

Hann hefir ort fjölda af athyglisverðum sonnettum, þrungnum að hugsun, eins og "Áfram", sem er lögeggjan um að stefna "beint á hugans hæstu fjöll" og láta ekkert aftra för manns. Í öðrum sonnettum, jafn ágætum, hefir hann hyllt eftirlætisskáld sín, Walt Whitman og St. G. Stephansson.

Samfara hinni þróttmiklu hugsun er einnig undirstraumur djúpra tilfinninga í mörgum kvæðum hans. Sjálfstæðar og róttækar skoðanir hans, er eiga rætur sínar í frelsis- og sannleiksást hans og mannúðaranda, finna sér farveg í kröftugum ádeilum. Hvað það snertir virðist hann hafa orðið fyrir nokkrum áhrifum af Þorsteini Erlingssyni, eða líklega öllu fremur orðið skáldskapur hans hvatning í þá átt, því að ekki fer Þorsteinn Þorsteinsson í smiðju til neins. Í hinu tilkomumikla kvæði sínu "Vorsöngur", sem ort er í háfleygum hrifningaranda, er þjóðfélagsdeilan fléttuð á áhrifamikinn hátt inn í glögga náttúrulýsinguna og eggjanina til frjósams ævistarfs.

Skáldið slær á sann-ljóðrænan streng í kvæðum eins og "Dögg" og "Hljómdísin", og ekki síst í hinum hugljúfu og léttstígu vísum "Til Íslands á nýári", þar sem djúp ættjarðarást hans klæðist fögrum búningi. Íslenzk bókmenntaarfleifð er runnin honum í merg og bein, og hann er eldheitur og djarfmæltur málsvari norræns anda og íslenzkra menningarverðmæta. Heitið á síðari ljóðabók hans, **Heimhugi**, er ekki út í bláinn; sá hugur er hjartastrengurinn í skáldskap hans.

Í heild sinni eru kvæðin í þessum tveim bókum Þorsteins óvenjulega jöfn að bókmenntalegu gildi. Þau bera vitni smekkvísi hans, sem þroskast hefir við víðtækan lestur hans bæði í íslenzkum og erlendum bókmentum. Meðal sérstæðustu kvæða hans eru "Leikmærin" og "Söngmærin", þar sem rímleikni og myndauðgi fléttast ágætlega saman. Margar af náttúrulýsingum hans eru einnig hinar snjöllustu.

Síðan seinni kvæðabók hans kom út hefir hann birt fjölda af vel ortum merkiskvæðum, og birtust mörg þeirra í tímariti hans **Sögu** (1925-30). Skal þriggja þeirra sérstaklega getið.

Kvæðaflokkur hans "Á Þingvelli 1930", í tilefni af Alþingishátíðinni, er hugsun hlaðinn og myndauðugur, með viðeigandi undiröldu einlægrar ættjarðarástar. Í "Askur Yggdrasils" er yrkisefnið, eins og nafnið bendir til, hinn mikli heimsmeiður norrænnar goðafræði, og er honum eigi aðeins lýst með miklu háfleygi, en verður jafnframt skáldinu tilefni skarpra athugana og skáldlegra samlíkinga. Í "Signýjarfórnin" sækir skáldið efnið í hina alkunnu frásögn um Sigyn og Loka í Sæmund-

ar-Eddu, og verður dæmi Sigynar í höndum skáldsins áhrifamikil táknmynd sjálfsfórnarandans.

Af öðrum kvæðum Þorsteins frá síðari árum má t. d. nefna hið skörulega ljóðalof hans til Vilhjálms Stefánsson landkönnuðar og þá ekki síður hið stórbrotna kvæði hans "Lofsælu ljóðsins", svifhátt að hugsun og dýrt að rími, sem kom í þessu riti. Þá hefir hann birt í vestur-íslenzkum blöðum og tímaritum fjölda af eftirmælum um íslenzka landnema eða aðra Íslendinga vestan hafs, sem skarað hafa fram úr á einhverjum sviðum; eru kvæði þess ort af djúpri samúð og skilningi, enda er höfundurinn manna kunnugastur sögu Íslendinga í Vesturheimi. Ágæt dæmi slíkra kvæða hans eru erfiljóðin um Önnu frá Þverá (konu Jóns Friðfinnssonar tónskálds) og um Helgu S. Baldvinsdóttur (Úndínu) skáldkonu. En þó að Þorsteinn standi föstum fótum í jarðvegi ættjarðarinnar og íslenzkri bókmenntarfleifð, hefir hann af jafn mikilli einlægni túlkað ræktarhug sinn til Canada bæði í fallegri sonnettu og lengri kvæðum um það efni.

14. **Einar P. Jónsson** var fæddur að Háreksstöðum á Jökuldal 1880, og er hálfbróðir Gísla Jónssonar skálds. Einar stundaði nám á Lærða skólanum í Reykjavík 1902-05, en hefir stórum aukið við skólamenntun sína með víðtækum lestri úrvals skáldrita. Á Reykjavíkurárum sínum tók hann mikinn þátt í almennum málum, en fékkst jafnframt við blaðamennsku og önnur ritstörf. Hann fluttist til Canada 1913 og hafa ritstjórn og blaðamennska orðið aðalævistarf hans þar. Hann var meðritstjóri **Lögbergs** 1917-27, og hefir síðan nærri óslitið verið aðalritstjóri blaðsins og lengi undanfarið eini ritstjórinn. Hann er maður sönghneigður, var organleikari framan af árum, og hefir jafnvel fengist við tónsmíðar. Með mörgum hætti hefir hann lagt mikilvægan skerf til félagsmála og menningarviðleitni landa sinna í Winnipeg og Vesturheimi almennt.

Þegar þess er gætt, hve mörg járnin ritstjóri eins og hann verður að hafa í eldinum, sætir það furðu, hver bókmenntabragur er á mörgum ritstjórnargreinum hans, ekki síst þeim, sem fjalla um menningarmál, svo sem bókmenntir og listir, íslenzkar menningarerfðir, hugsjónir og lífshorf. Bera slíkar greinar vitni víðfeðmum áhugamálum hans, frelsisást og djúpstæðri trú á alþjóða-samvinnu.

Eigi að síður er það með kvæðum sínum, sem Einar hefir sérstaklega haslað sér völl í íslenzkum bókmenntum, en þau eiga yfirleitt mikið bókmenntagildi. Í fyrstu bók hans, **Öræfaljóðum** (Winnipeg, 1915) eru mörg góð kvæði persónuleg og ljóðræn að svip, látlaus og lipur, smekkleg að máli og búningi. Hér eru einnig ágætar lausavísur. En síðan þessi fyrsta bók hans kom út, hefir Einar stórum færst í aukana bæði um stílþrótt, dýpt og formfestu, að óbreyttri smekkvísinni og hinum ljóðræna blæ. Sjást alls þessa næg merki í seinni kvæðabók hans, **Sólheimar** (Reykjavík, 1944).

Tíðum finnur hann hugrenningum sínum og tilfinningum táknrænan búning í aðlaðandi myndum úr skauti náttúrunnar; af því tagi eru kvæði eins og "Haf", ljóðræn og litauðug lýsing á heillandi útsænum, og "Brim". þrungið að djúpri hugsun og fastmeitl-

að að máli. Önnur kvæði hans eru hreinræktaðar náttúrulýsingar, eins og "Upprisa vorsins", en þar haldast í hendur skáldlegar samlíkingar og frjó hugsun, enda hlaut kvæði þetta önnur verðlaun í víðtækri ljóðasamkeppni í Manitobafylki. Haustkvæði hans — "Sumarlok" er þó ennþá áhrifameira um myndaauðlegð og táknrænt gildi. Og "eilífðartrúin á sumarið", sem þar finnur sér framrás, er dýpsti og sterkasti strengurinn í lífsskoðun skáldsins. Sú hugsjónaást, sem gerir það að verkum, að hann heyrir hjartaslög vorsins í vetrarbyljunum, lýsir sér í hinu kröftuga kvæði hans "Vetur", og svipuð er undiraldan í kvæðinu "Frosti".

Í öðrum kvæðum sínum bregður Einar upp glöggum og raunsönnum lífsmyndum, eins og í "Jarðyrkjumaður", djúpúðugt kvæði og samúðarríkt um þá, er jörðina erja. Trú skáldsins á sigurmátt frjósams lífsstarfs—hugsjónaást í sönnustu merkingu—er ljósu letri skráð í kvæðinu "Þjónn ljóssins", sem er lofsöngur til hins brattsækna brautryðjanda, og í "Draumur", er fagurlega túlkar þau sannindi, að öll afrek verða fyrst til í draumum hugsjónamannsins.

Hin mörgu og prýðilegu kvæði Einars um Ísland og íslenzkar menningarerfðir eru mikill og merkur þáttur í ljóðagerð hans. Þau anda hjartagróinni rækt til heimalandsins og heimaþjóðarinnar og túlka með næmleik skáldsins hið nána samband Íslendingsins og móðurmoldarinnar. Gott dæmi þess er hið fagra kvæði "Móðir í austri". Lögeggjanin til dáða um varðveizlu íslenzkra erfða vestan hafs brennur sem glaður eldur í mörgum kvæðum hans. Með ljóðum sínum, blaðamennsku og öðrum störfum, hefir hann sjálfur lagt drjúgan skerf til þeirrar varðveizlu. Hefir hann jafnframt í ágætum kvæðum lofsungið þá, er trúir auðugum íslenzkum arfi sínum og uppruna, hafa varpað ljóma á nafn Íslands með afrekum sínum í Vesturheimi. Í sama anda og svipmikil eru kvæði hans um íslenzka andans skörunga eins og Einar skáld Benediktsson og Einar Jónsson myndhöggvara. Af erfiljóðum Einars má sérstaklega nefna minningarkvæðin um skáldin Matthías Jochumsson og K. N., er lýsa vel þeim ólíku bragabræðrum. Meðal beztu kvæða hans frá síðustu árum eru kvæðin úr Íslandsferðinni, og þá ekki síst af bragðskvæðið "Við heimsókn í Jökuldal 1946."

Að öllu samanlögðu finnur auðug skáldgáfa Einars sér þó hvergi fegurri búning en í hjartnæmu kvæði hans "Við leiði móður minnar", þar sem djúpsæi í hugsun og fágað ljóðform samræmast snilldarlega, en undir ólgar tregi og þrá. Fegurðarnæmleiki hans og orðleikni lýsa sér í góðum þýðingum, einkum hinum ágætu þýðingum af "Vestigia" eftir Bliss Carman og "Woodrow Wilson" eftir Worrell Kirkwood.

15. **Jónas Stefánsson,** er kennir sig við Kaldbak í Suður-Þingeyjarsýslu, var fæddur 31. marz 1882. Hann lauk námi á Búnaðarskólanum á Hólum 1902, fluttist til Canada 1913 og var árum saman bóndi í Mikley, Manitoba, en hefir síðustu árin átt heima í British Columbia. Hann er maður mjög vakandi andlega og víðlesinn.

Eftir hann hafa komið út þessar tvær kvæðabækur: **Ljóðmæli** (Víðir, Manitoba, 1939) og **Úr útlegð** (Winnipeg, 1944). Þó að þessi kvæði séu mis-

jöfn að gildi og fjarri því að vera gallaus að búningi, bera þau vitni sterkri og ósvikinni ljóðæð, og hinn heiti undirstraumur tilfinninganna finnur sér ósjaldan framrás í skáldlegum og fögrum myndum.

Skáldið er næmgeðja sál og eldheitur hugsjónamaður, er svellur umbóta- og byltingahugur í brjósti, þegar hann hugleiðir það, hve réttur hins veika og varnarlausa er fótum troðinn í heiminum og hverjum örlögum sannleikurinn og kærleikurinn eiga þar að sæta. Þessi tilfinning finnur sér útrás í kvæðum eins og "Jól", á enn þróttmeiri hátt í "Borgin brennur", og ekki síst í hinu napra háðkvæði "Lofgerð dalsins". Ekki er það heldur nein tilviljun að Jónas Stefánsson hefir opið auga fyrir misbrestum þjóðfélagsskipunarinnar og finnur sárt til með þeim, sem næðingssöm hefir orðið æviferðin, hann hefir sjálfur tíðum staðið áveðurs um dagana, og hann yrkir eitt af beztu kvæðum sínum, "Eg ann þér", til þess mannsins, "sem áveðurs stendur í illhryssing köldum", og býður storminum byrginn.

Bezt tekst honum samt oft í ljóðrænum kvæðum, þegar hann leggur af sér herklæðin og hvílir sál sína í svalandi fegurðarlindum náttúrunnar, í kvæðum eins og "Nótt" og "Vor". Skylt að efni og anda, og ef til vill fegursta kvæði hans, er "Októberfífillinn"; í því er seiðandi angurblíða og þar speglast mannlífið ágætlega á táknrænan hátt. Ást skáldsins á Íslandi, sem hann getur eigi gleymt í útlegð sinni, kemur fagurlega fram í "Óður útlagans". Þó að ágætir sprettir séu í tækifæriskvæðum hans, t. d. "Heimför" og "Stephan G. Stephansson", standa þau yfirleitt að baki kvæðum hans persónulegs og almenns efnis. Margar af ferskeytlum hans hitta, hinsvegar, vel í mark.

16. **Páll S. Pálsson** var fæddur í Reykjavík 17. sept. 1882, en ólst upp að Norður-Reykjum í Borgarfirði syðra. Hann er að miklu leyti maður sjálfmenntaður, en víðlesinn. Hann hefir átt heima í Winnipeg síðan hann kom vestur um haf 1897 og tekið mikinn þátt í íslenzkum félags- og menningarmálum, og þá ekki síst á sviði leiklistar og leiksýninga, því að hann er bráðsnjall leikari. Eftir hann hafa á prent komið tvær kvæðabækur: **Norður-Reykir** (Winnipeg, 1936), með formála eftir séra Rögnvald Pétursson, og **Skilarétt** (Winnipeg 1947).

Ungur byrjaði Páll að yrkja, því að elzta kvæðið í fyrri bók hans er ort þegar hann var 15 ára; og ekki þarf lengi að blaða í bókum hans til þess að sannfærast um, að honum er létt um stuðlað mál. Kvæði hans eru löngum mjög vel kveðin og ljóðræn, bera vitni miklum næmleik tilfinninganna og sterkri fegurðarást. Einkar hugþekkar og ómþýðar eru náttúrulýsingar hans, eins og "Vormorgun", "Sólaruppkoma", "Nótt", og "Kvöldkyrrð", og ekki síst "Haustnótt", þar sem haustblænum er ágætlega náð. Í seinni bók hans, sem óneitanlega sýnir það með ýmsum hætti, að hann hefir sótt í sig veðrið í skáldskapnum, bæði um formfestu og ljóðfágun, er ágætiskvæðið "Hjá Kleppum". En það bregður upp glöggri mynd af fjárrekstrum, leitum og réttum, en er jafnframt slungið orðhögum náttúrulýsingum með undirstraum heitra tilfinninga.

Í annarri tóntegund, ekki eins ljóðræn en sérkennilegri og tilþrifameiri, eru "Tréð á Fljótsbakkanum", "Í

Surtshelli", "Holskeflan" og "Hraungangan", sem öll eru táknræn, þrungin að hugsun og heilsteypt. Afstaða skáldsins til samtímaatburða og djúpstæður mannúðarandi hans lýsa sér einnig í kvæðum þessum eins og víðar í ljóðum hans. Þeir, sem eiga undir högg að sækja í lífinu, eiga samúð hans alla, eins og lýsir sér í "Eintal flóttamannsins" og "Týndi sonurinn". Ber og meira á beinni ádeilu en áður í seinni kvæðum hans, t. d. "Konungsefnið" og "Dollarinn"; en mannástin, aðdáunin á þeim, sem líknarverkin vinna, er undiraldan í hinu fagra og rauntrúa kvæði, "Nýlendulæknirinn".

Af skyldum toga spunnin og ádeilan eru gamankvæði skáldsins, sem vinsæl hafa orðið, enda nýtur góðátleg glettni hans sín víða vel í þeim.

"Jólanótt" og "Íslenzki smaladrengurinn" eru prýðileg kvæði, hið fyrra myndauðugt og þrungið íhygli, hið síðara glögg mynd frá æskuárum skáldsins í íslenzkri sveit. Tíðum er einnig slegið á þá strengi minninganna í kvæðum hans, og náttúrulýsingarnar ósjaldan sömu ættar. Skáldið er tengdur átthögum og móðurmoldu nánum böndum. Í "Sumarnótt á Signýarstöðum" er ástfólgnum Borgarfirði hans fagurlega lýst í faðmi hljóðrar sumarnætur.

Í kaflanum "Þorpið hljóða" í seinni bók hans eru mörg prýðileg eftirmæli um ættingja höfundar, samherja og vini, en hjartnæmast þeirra er hið faguryrta og tregadjúpa minningarljóð um bræður hans þrjá, Hjört, Kristján og Jónas, merkismenn og drengi góða. Trúarljóð skáldsins í seinni bók hans eru þrungin að fagurri hugsun og innilegri trúartilfinningu og bera vitni víðsýni hans í trúmálum.

17. **Jakobína Johnson** var fædd að Hólmavaði í Suður-Þingeyjarsýslu 24. okt. 1883, dóttir Sigurbjörns Jóhannssonar skálds, er fyrr getur. Fór vestur um haf með foreldrum sínum 1889, er settust að í Argyle-byggðinni íslenzku í Manitoba, og ólst þar upp. Eftir að hafa lokið prófi á Kennaraskólanum í Winnipeg, var hún um nokkur ár barnakennari í Manitoba, þangað til hún giftist Ísak Jónsson, byggingarmeistara, bróður þeirra skáldanna Gísla og Einars P. Jónssonar, en þá fluttist hún til Seattle, Washington, og hefir verið búsett þar síðan. Hún hefir átt stóran barnahóp að annast og umfangsmikil heimilisstörf að sama skapi; eigi að síður hefir henni unnist tími til mikilla ritstarfa og þátttöku í menningar- og bókmenntafélögum, og hefir flutt fjölda erinda um Ísland, bókmenntir þess og menningu. Árið 1935 þáði hún heimboð til Íslands sem gestur Ungmennafélaganna og annarra félaga, og ferðaðist víða um landið við hinar ágætustu viðtökur. Varð heimförin henni, að vonum, tilefni margra fagurra ljóða.

Úrval úr kvæðum hennar, **Kertaljós**, kom út í Reykjavík 1939. Þessi kvæði eru bæði fögur, framúrskarandi ljóðræn og listræn í senn. Málmýktin og áferðarfegurð þess eru sérstaklega eftirtektarverð, þegar í minni er borið, að skáldkonan fór af Íslandi barn að aldri.

Í þessu úrvali eru mörg kvæði sprottin upp af djúpri ást hennar á Íslandi og íslenzkum menningarerfðum, ekki síst fornsögunum og fornskáldunum, eins og glöggt sést í "Íslendingur sögufróði" og "Fornmenn". Í kvæðinu "Íslenzk örnefni" er brugðið upp mjög sérstærði mynd af landinu sjálfu, þar

sem örnefnin eru fléttuð saman á snjallan og hrífandi hátt.

Þá eru hinar fögru náttúrulýsingar, eins og "Vor" og "Spörfuglinn". Tilfinningarík og kvenleg móðurkvæði hennar, svo sem "Gestur í vöggu" og "Vögguljóð", eru þrungin móðurást og móðurgleði, en "Hugsað á heimleið" ber því fagurt vitni, hve heimilið er henni hjartfólgið.

Ekki kemur það þá á óvart, að ljóð hennar helguð börnum eru með sérstökum ágætum, bæði að tilfinninganæmleik og skáldlegri fegurð, en þeim er safnað í einn stað í bók hennar **Sá eg svani** (Reykjavík, 1942).

Þjóðleg að blæ og efni eru barnaljóðin einnig, og á það ekki síður við um ýms kvæðin í eldri bókinni, sem eru nokkurs konar forsöngur að síðasta kvæðaflokknum, kvæðunum úr heimferðinni, þrungin ljúfum minningum þaðan. Eru kvæði þessi sérstaklega aðlaðandi vegna tilfinningahlýju þeirra og ljóðmýktar. Í "Harpan" túlkar skáldkonan skuld sína við fortíðina, hina gömlu íslenzku bókmenntarfleifð, þó að skáldgáfa hennar hafi einnig nærst og þroskast við aðrar lindir. Göfug lífsskoðun hennar og bjartsýni svipmerkja einnig kvæði hennar sem vænta mátti.

Hin mörgu ágætu og fögru frumort kvæði Jakóbínu eru þó aðeins ein hliðin á ritstörfum hennar. Hún hefir einnig snúið á ensku fjölda af íslenzkum úrvalsljóðum, og eru þær þýðingar löngum gerðar af fágætum næmleik og sambærilegri formsnilld. Hafa þær komið út í ýmsum amerískum bókmenntaritum, og allmargar þeirra eru einnig í þýðingasöfnunum **Icelandic Lyrics** (Reykjavík, 1930) og **Icelandic Poems and Stories** (New York, 1943), er Richard Beck gaf út. Hinar ensku þýðingar hennar af leikritunum **Lénharður fógeti**, eftir Einar H. Kvaran, **Galdra-Loftur** eftir Jóhann Sigurjónsson, og **Nýársnóttin** eftir Indriða Einarsson, eru einnig prýðisvel af hendi leystar. Með þýðingum sínum á ensku hefir Jakobína því fært út landnám íslenzkra bókmennta eins og hún hefir að hinu leytinu auðgað þær með frumortum kvæðum sínum, er bregða upp mörgum myndum og minnisstæðum úr svipmiklu umhverfi hennar á Kyrrahafsströndinni.

18. **Sveinn E. Björnsson** læknir var fæddur á Lýtingsstöðum í Vopnafirði 13. okt. 1885 og er að mestu austfirzkrar ættar. Hann kom til Canada 18 ára að aldri, stundaði nám á Wesley College í Winnipeg, las síðan læknisfræði á Manitoba-háskóla og útskrifaðist þaðan 1916; hefir verið héraðslæknir á ýmsum stöðum í Manitoba, lengstum í Árborg (1919-45), og tekið mikinn þátt í íslenzkum félagsmálum, einkum kirkju- og þjóðræknismálum. Hann er einnig kunnur taflmaður.

Kvæðasafn hans, **Á heiðarbrún**, kom út í Winnipeg 1945. Þar er að finna margt fallegra og ljóðrænna kvæða og sumra ágætra bæði um hugsun og málfar.

Íslandskvæðin, og önnur ættjarðarljóð, skipa þar heiðurssessinn, og það er engin tilviljun, því að höfundurinn er Íslendingur inn í hjartarætur, eins og hann hefir sýnt í verki. Og víðar er ást hans á landi og þjóð heitur undirstramur ljóða hans, svo samgróinn er hann móðurmoldinni. Hann er einnig góður og trúr sonur síns nýja fósturlands, eins og fram kemur í hlýyrtum Canadakvæðum hans. Íslenzku land-

nemana vestan hafs hyllir hann í aðdáunarríkum kvæðum.

Auk þjóðminningarkvæða hefir hann ort sæg annarra tækifæriskvæða, og er þar víða spaklega og smekklega að orði komist, og öll lýsa þau kvæði ríkum drengskaparhug í garð samferðamannanna. Hann yrkir t. d. vel til Vilhjálms Stefánssonar landkönnuðar. En ágætast og samfelldast allra slíkra kvæða skáldsins, og jafnframt eitthvert allra bezta kvæðið í bók hans, er minningarkvæðið um föður hans, Eirík Björnsson. Er það kvæði einnig gott dæmi þess, hve vel höfundinum lætur að yrkja undir fornum íslenzkum bragarháttum, og jafnframt vottur þess, hve handgenginn hann er íslenzkum bókmentum. Margar lausavísur hans bera einnig vitni rímfimi hans og hugkvæmni, bæði vel kveðnar og bráðsmellnar.

Af lengri kvæðum almenns efnis kveður einna mest að kvæðunum "Frá Mayflower til Plymouth Rock", "Landrými" og "Týsfórnin". Hugstæðust verða þó ljóðrænu kvæðin, "Íslenzkt vor", "Smáblómið", "Útsýn", "Þagnarmál", "Haust" og "Sumarmorgun á Íslandi". Í þeim er undiralda einlægrar tilfinningar, sem finnur sér framrás í fáguðum ljóðbúningi. "Grímsey" er og gott kvæði, sem bregður upp skýrri mynd, og ágætlega ort og fögur eru ljóðin "Jólavísa" og "Jólakvæði", hið síðarnefnda sérstaklega heilsteypt kvæði, hugsun hlaðið og vel samræmt.

Í kvæðasafninu eru einnig eigi allfáar mjög athyglisverðar þýðingar merkiskvæða úr ensku, meðal þeirra "Skýið" eftir Shelley og "Náttgalaóður" eftir Keats, bæði víðfræg mjög í enskum bókmenntum.

19. **Kristján S. Pálsson** var fæddur á Signýjarstöðum í Hálsasveit í Borgarfjarðarsýslu 5. sept. 1886, og albróðir Páls S. Pálsson skálds. Fluttist til Canada 1897, en var búsettur í Selkirk, Manitoba, frá því að hann var rúmlega tvítugur. Litla skólagöngu bætti hann sér upp með lestri góðra bóka, íslenzkra og enskra, einkum skáldrita og ljóðabóka. Hann varð bráðkvaddur 11. febr. 1947.

Safn kvæða Kristjáns, **Kvæðabók,** kom út að honum látnum í Winnipeg 1949, búin til prentunar af Gísla Jónsson. Kvæði Kristjáns bera því órækan vott að hann var gæddur næmum fegurðarsmekk og mjög létt um að yrkja, því að þau eru þýð og ljóðræn. Fjölbreytnin í kvæðum hans er einnig mjög áberandi; hann slær á marga og fjarskylda strengi hörpunnar og fer högum höndum um hin ólíkustu yrkisefni.

Ættjarðarkvæðin, sem öndvegi skipa í bókinni, bera því fagurt vitni, hve djúpstæða sonarrækt skáldið bar í brjósti til ættlands og átthaga. Ágætt dæmi þess er upphafskvæðið "Tigna drottning", ort í tilefni af lýðveldisstofnuninni; í því er fagnaðarhreimur og hrifning. Sögu Íslands og fegurð túlkar skáldið af sama ástarhuga í öðrum kvæðum sínum, og jafn glöggskyggn er hann á gildi íslenzkra menningarerfða, eins og lýsir sér vel í kvæðinu "Heimanmundurinn". Eigi er þó í skáldskap hans, fremur en annarra vestur-íslenzkra skálda, neinn árekstur milli órofa ræktarhuga hans til ættlandsins og heilhuga hollustu hans við kjörlandið, sem hann ann innilega og metur að verðleikum, eins og hin fögru Canada- og Manitobakvæði hans sýna órækast.

Listhneigð Kristjáns og ljóðræn skáldgáfa hans lýsa sér þó hvergi betur en í náttúrulýsingum hans, sumar- og vorljóðum hans og öðrum árstíðakvæðum. "Winnipegvatn" er ágætt dæmi þess, hve opið auga skáldið átti fyrir fegurð og litbrigðum umhverfis síns á láði og legi. Kvæðið "Indíána sumarið" er einnig einkar fallegt. En skáldið gat einnig náð í strengi sína andblæ haustsins og eggjandi raust vetrarins, eins og kvæði hans um þau efni sýna.

Kvæði hans um söguleg efni eru einnig mjög vel ort, og er "Skjöldurinn" þeirra hvað tilkomumest; hinum kunna atburði úr Egils sögu Skallagrímssonar, sem þar er tekinn til meðferðar, eru gerð góð skil.

Ádeilu kennir allvíða í kvæðum Kristjáns og missir ekki marks í kvæðum sem "Minni Heródesar" og "Vargöld" frá stríðsárunum síðari, og þar kemur eftirminnilega fram frelsis- og réttlætiskennd höfundarins og samúð hans með lítilmagnanum. Vinsæl gamankvæði hans, sem bera vitni glettnisríkri kímnigáfu hans, eru vel kveðin, víða hnyttilega að orði komist og eigi ósjaldan nokkuð meinlega, þó að meira kenni þar glettni en græsku. Gott kvæði af því tagi er "Vegur spámannsins".

Tækifæriskvæði Kristjáns eru með sömu einkennum lipurðar, léttleika og smekkvísi í orðavali, sem önnur kvæði hans, samhliða drengilegri vinhlýju í ríkum mæli. Eins og vænta mátti um jafn bragfiman mann og hann var, leikur ferskeytlan í höndum hans, jafnt í gamni sem alvöru.

Andlegu ljóðin eru merkur þáttur í skáldskap hans. Þar renna ljóðræn fegurð og einlægni í tilfinningu, samhliða trúarvissu, í einn farveg, hvort heldur er í bljúgum bænarmálum eða lofsöngvum til lífsins herra, eins og í "Vorið kemur".

20. Af hinum mörgu öðrum vesturíslenzkum skáldum og ljóðasmiðum, sem gefið hafa út kvæði sín í bókarformi, eiga eftirfarandi að minnsta kosti skilið stutta umsögn:

Sigfús B. Benedictsson (f. 1865), Norðmýlingur að uppruna, er um langt skeið hefir verið búsettur í Manitoba (lengi í Winnipeg, en á síðari árum í Langruth), hefir, auk útgáfu blaða og annarra rita, fengist mikið við ljóðagerð. Meðal annars hefir hann gefið út kvæðasafnið **Ljóðmæli** (Winnipeg, 1905), sem er að vísu merkilegra fyrir hinar róttæku og frjálslyndu skoðanir höfundarins (en hann hefir altaf hallast eindregið á þá sveif), fremur en fyrir búning ljóðanna og almennt skáldskapargildi. Hins er þá jafnframt að geta, að síðan þessi bók hans kom út hefir Sigfús birt í vesturíslenzkum blöðum og tímaritum mörg kvæði, frumort og þýdd, stórum betur ort og ljóðrænni, bæði tækifæriskvæði og önnur almennara efnis, eins og "Sólaruppkoma" (Heimskringlu, 1942), sem lýsir vel hugsjónaást hans og hneigð til íhygli.

Bjarni Þorsteinsson (1868-1943) var Austfirðingur að ætt, kom vestur um haf 1903 og stundaði lengstum ljósmyndagerð í Selkirk, Manitoba. Kvæði hans, sem komið höfðu öðru hvoru árum saman í vestur-íslenzku vikublöðunum, voru prentuð í úrvali að honum látnum, **Kvæði** (Winnipeg, 1948), og annaðist Gísli Jónsson útgáfuna. Þar eru ljóðrænar náttúrulýsing-

ar, eins og sonnettan "Haust", og nýtur skáldgáfa höfundarins sín yfirleitt bezt í slíkum kvæðum. Hinsvegar svipmerkir rík íhygli hans kvæðið "Í grafreitnum", sem bæði er þrungið að einlægri tilfinningu og vel ort. Margt er hér einnig áferðargóðra ættjarðarkvæða og annarra tækifæriskvæða. Svipmeiri eru þó hin sögulegu kvæði; brugðið er upp glöggri mynd í kvæðinu "Brók-Auður", en "Höfuðlausnin" þó hreimmeira kvæði. Bjarni var tungumálamaður góður, orti á ensku, og sneri einnig allmörgum kvæðum á íslenzku. Er mestur fengur að þýðingunum af hinum sérkennilegu kvæðum Robert W. Service.

Bjarni Lyngholt (1871-1942) var Rangvellingur að ætt, fluttist vestur um haf 1903 og var á síðari árum búsettur á Kyrrahafsströndinni. Hann var leikari ágætur, en fékkst einnig talsvert við skáldskap. Hann gaf út kvæðabókina **Fölvar rósir** (Winnipeg, 1913), og síðar birtust einnig kvæði eftir hann í vestur-íslenzku blöðunum, einkum tækifæriskvæði. Ljóð hans eru lipurlega kveðin, borin uppi af næmum tilfinningum og ríkri samúð með auðnuleysingjum og olnbogabörnum lífsins. Í minningarkvæðinu um son höfundar koma bæði fram bjargföst eilífðartrú hans og fegurðarást, og í því eru fallegir kaflar. Hann þreytist aldrei á að lofa og vegsama ættlandið í ljóði. Eitt af beztu og ljóðrænustu kvæðum hans er "Við hafið" (**Alm. Ó. S. Th. 1943**).

Lárus Sigurjónsson (f. 1874) er ættaður úr Borgarfirði eystra, lauk guðfræðiprófi á Prestaháskólanum í Reykjavík 1906, en fluttist vestur um haf árið eftir. Fram til ársins 1920 átti hann lengstum heima í Leslie, Saskatchewan, en síðar í Chicago, þar sem hann rak söngskóla ásamt konu sinni árum saman. Hvarf heim til Íslands 1943 og dvelur nú í Reykjavík. Var áður en hann fór vestur ritstjóri barnablaðsins **Unga Ísland**, og liggur ýmislegt eftir hann, frumsamið og þýtt, í óbundnu máli. Kvæðasafn hans, **Stefjamál**, kom út í Reykjavík 1946. Ljóð hans frá yngri árum eru þýð og fögur, en á seinni árum breytti hann um kveðskaparlag, gerðist myrkur í máli og fór svo ferða sinna í skáldskapnum, að erfitt mun mörgum lesendum reynast að fylgja honum á fluginu.

Vigfús Guttormsson (f. 1874), bróðir Guttorms skálds Guttormssonar, fluttist 6. mánaða gamall með foreldrum sínum af Fljótsdalshéraði til Nýja Íslands, en hefir lengi verið búsettur að Lundar, Manitoba, stundað búskap, rekið verzlun, og tekið mikinn þátt í félagsmálum, meðal annars stjórnað söngflokki í heimabæ sínum við góðan orðstír; enda er hann maður söngvinn og sönghneigður. Safn kvæða hans, sem áður höfðu birtst í vestur-íslenzkum blöðum, kom út í bókinni **Eldflugur** (Winnipeg, 1947). Þau eru lipur og létt, og ýms náttúruljóðin meðal fallegustu og ljóðrænustu kvæðanna í bókinni, t. d. "Sumarmorgun". Sérstæðari eru þó kvæðin "Froskar" og "Whip-poor-will", því að þar er á íslenzku ort um nýstárleg efni tekin beint út úr hinu vestræna umhverfi skáldsins. Margt er af lausavísum í bókinni, sumar bæði prýðisvel kveðnar og smellnar, svo sem vísan "Borguð skuld". Lífsskoðunin í kvæðunum er björt og víðsýn.

Hallur E. Magnússon (f. á Sauðar-

króki 1876, en ólst upp í Loðmundarfirði), fluttist vestur um haf 1904. Lengi búsettur á Lundar, Manitoba, en á seinni árum byggingarmeistari og kaupmaður í Seattle, Washington. Gaf út kvæðasafnið **Lykkjuföll** (Wynyard, 1923) og hafa gamankvæði hans vinsæl orðið. Hann hefir einnig síðan birt lipur tækifæriskvæði, meðal annars ættjarðarkvæði, er lýsa vel djúpstæðri ást til Íslands, enda er hann maður áhugasamur um þjóðræknismál. Lausvísur hans eru ennfremur margar hverjar vel ortar.

Friðrik P. Sigurðsson, bóndi í Geysisbyggð í Nýja-Íslandi, sem nú er hálfsjötugur að aldri, hefir lengi verið kunnur innan heimabyggðar sinnar og víðar, fyrir kveðskap sinn, þó að hann hafi haft öðrum hnútum að hnýta um dagana en iðka ljóðagerð, því að hann hefir unnið hörðum höndum fyrir stórri fjölskyldu. Og viðleitni hans í skáldskapnum er þeim mun lofsverðari, þegar þess er gætt, að hann er fæddur vestan hafs og hafði aldrei ættlandið augum litið, fyrr en hann heimsótti það síðastliðið sumar (1950). Í þeirri ferð gaf hann einnig út safn kvæða sinna og vísna, er hann nefnir **Römm er sú taug,** og vitnar bókarheitið sjálft um það, hve nánum böndum hann finnur sig tengdan ættarmold og menningu. Flest eru kvæðin tækifæriskvæði, því að þau efni verða alþýðuskáldinu eðlilega nærtækust, og eru þau kvæði lipurlega kveðin. Hitt er þó enn merkilegra, hve höfundurinn leikur sér að dýrum háttum, yrkir hringhendur og jafnvel sléttubönd, og ber það vitni hagmælsku hans.

Jóhannes H. Húnfjörð (f. 1884) er Húnvetningur að ætt, og var Halldór Sæmundsson faðir hans hagyrðingur góður. Jóhannes fluttist vestur um haf aldamótaárið og hefir löngum dvalið í Brown-byggðinni íslenzku í Manitoba og skrifað skilmerkilega sögu hennar. Hann er maður lítt skólagenginn, en bókhneigður, og lýsir bókmentalegur áhugi hans sér í kvæðagerð hans. Eftir hann kom út kvæðasafnið **Ómar** (Winnipeg, 1938). Jafn beztar eru sumar lausavísurnar og sjálfslýsingar, en heilsteyptasta kvæðið og markvissasta "Oflátungurinn", sem bregður upp glöggri mynd. Grunt er alstaðar á samúð höfundar með olnbogabörnum lífsins, enda mun vegferð ævinnar hafa orðið honum ærið næðingssöm; ættjarðarást hans og þjóðrækni eru einnig sterkur þáttur í kveðskap hans, enda hefir hann verið góður liðsmaður þeirra mála í byggð sinni.

21. Loks er fjöldi annarra vestur-íslenzkra skálda og hagyrðinga, sem árum saman hafa birt athyglisverð kvæði eða lausavísur í vestur-íslenzkum blöðum og öðrum ritum, en hafa eigi gefið þau út í bókarformi, og eru þó mjög góð skáld í þeim hóp. Verða nú nokkur hin helztu talin í aldursröð, eftir því, sem greinarhöfundi er kunnugt:

Sigurður Jóhannsson (1850-1933) var Dalamaður að uppruna, fluttist til Canada 1892 og hafði lengi dvalið á Kyrrahafsströndinni. Hann orti allmargt tækifæriskvæða, náttúrulýsinga og ættjarðarkvæða, og kennir þar tíðum djúprar íhugunar. Birtust sýnishorn úr skáldskap hans í grein í þessu riti 1936. En það merkilega um hann, eins og þar er tekið fram, er það, að

kvæði hans urðu því ljóðrænni sem hann varð eldri. Fagurt er kvæði hans "Eg leita" og hljómþýtt að sama skapi, og þá eigi síður athyglisvert kvæðið "Heimspeki áttræðs manns", hreimmikið að búningi og lýsir vel sjálfstæðum íslenzkum anda höfundarins, sem fátækt og óblíð kjör fengu eigi bugað, og jafn glöggt kemur það fram, eins og víðar í ljóðum hans, hve djúpar rætur hann átti í jarðvegi heimalandsins.[1]

Jónas Pálsson (1875-1947), bróðir þeirra skáldanna Páls og Kristjáns Pálssonar, er fluttist til Canada um aldamótin og varð víðkunnur bæði sem hljómlistarkennari og tónskáld, orti einnig umtalsverð ljóðræn kvæði, er birtust í vestur-íslenzku blöðunum.

Jón Jónatansson (f. 1876) er Norðlendingur að ætt, en hefir lengi og fram á síðustu ár verið rakari í Winnipeg, maður sjálfmenntaður. Hann á ekki langt að sækja skáldskaparhneigðina, því að hann er sonar-sonarsonur þjóðskáldsins séra Jóns Þorlákssonar á Bægisá. Jón Jónatansson hefir birt fjölda af margskonar kvæðum í vesturíslenzkum vikublöðum og tímaritum, einkum náttúrulýsingar og ýmisleg tækifæriskvæði, er bera vitni allmikilli rímfimi og frumleik í hugsun og máli. Eitt af heilsteyptustu kvæðum hans er "Á jólunum 1946", sem birtist hér í ritinu. Meðal beztu kvæða hans eru annars sum eftirmæli hans, sem eru ósjaldan glöggar mannlýsingar, t. d. erfiljóðin um Vigfús Sveinsson (Deildal), og þá ekki síður um þá Sigurð Vilhjálmsson og Sigtrygg Ágústsson, enda ber höfundurinn í brjósti ríka samúð með þeim, er höllum fæti standa í lífinu.

Hjálmar Gíslason (f. 1876) er Austfirðingur að ætt og albróðir Þorsteins Gíslasonar skálds og ritstjóra; kom vestur um haf 1903 og hefir verið málari (einnig um skeið bóksali) í Winnipeg. Hann er, eins og hann á kyn til, hagur á bundið mál, þó ekki liggi ýkjamikið eftir hann á prenti af því tagi. Hreimfagurt og myndauðugt er kvæði hans "Tónleikar", og heilsteypt náttúrulýsing hans "Skammdegi" með þungum undirstraum íhugunar, sem bæði eru í safninu **Aldrei gleymist Austurland** (Akureyri, 1949). Hann hefir einnig kveðið prýðilegar lausavísur.

Páll Guðmundsson (f. 1887) er Húnvetningur, fluttist til Canada 1913 og hefir unnið að húsamálningu í Winnipeg. Hann stundaði um tveggja ára skeið nám á Gagnfræðaskólanum á Akureyri, en er að öðru leyti maður sjálfmenntaður.

Hann hefir á undanförnum áratugum birt fjölda af kvæðum persónulegs og almenns efnis, ættjarðarljóðum og náttúrulýsingum, jafnan með handbragði góðrar smekkvísi um málfar og bragarháttu, og ljóðræn að sama skapi Kvæðin tvö eftir hann, "Á sléttunni" og "Til Íslands", sem komu í safninu **Vestan um haf** (Reykjavík, 1930) bera vitni ofangreindum einkennum kvæða hans og kostum.

---

1) Þegar eg fór að hugsa um undirbúning þessarar ritgerðar, tók eg fyrst eftir því, að í hinni ensku ljóðskáldasögu minni (**History of Icelandic Poets**) hafði ruglast saman umsögnin um þá nafna, Sigurð Jón Jóhannesson og Sigurð Jóhannsson, og hafa þau leiðu mistök verið leiðrétt í þessari grein. Mun þessi ruglingur hafa orðið í hreinritun af frumritinu eða í vélritun, en eigi verið eftir honum tekið, vegna þess hve nöfnin voru lík.

En hann hefir síðan ort mörg kvæði jafn hugþekk og vel gerð, að eigi sé sterkara að orði kveðið, og önnur svipmeiri. Af prýðilega ljóðrænum kvæðum, þar sem náttúrulýsingin og minningarnar um ættlandið og heimahaganna renna fagurlega saman, má nefna "Í svefnrofum" og "Manstu þegar" (bæði frá 1947). Hvernig skáldið snýst við vandamálum samtíðarinnar, er sækja á hug hans, lýsir sér í stærri kvæðum hans, svo sem 'Yfirlit" (1940) og þá eigi síður hinu kröftuga tímabæra kvæði "Hiroshima" (1946), sem vakti verðuga athygli margra vesturíslenzkra lesenda. Og væri kvæðum hans safnað í bók, myndi það koma á daginn, að honum ber sess meðal vestur-íslenzkra góðskálda.

Ragnar Stefánsson (f. 1888), sem einnig er Húnvetningur, hefir dvalið vestan hafs áratugum saman og er góðkunnur leikari og upplesari meðal landa sinna. Hann hefir eigi birt mjög mikið eftir sig, en þó eigi allfá kvæði í vestur-íslenzkum blöðum og tímaritum á síðasta áratug, og eru þau öll prýðisvel ort og með ljóðrænum blæ. Náttúrulýsingar hans eru orðhagar og glöggar, t. d. "Sólhvörf" (1947), en jafnframt ádeila að öðrum þræði. Beinna gætir ádeilunnar á ástandið í heimsmálunum þó í hinu hreimmikla kvæði hans "Rökkur-röf", sem birtist í riti þessu 1942, enda var styrjöldin þá í algleymingi. Hann hefir ort fögur og þýð ættjarðarljóð, og fagurlega minnist hann íslenzku landnemanna vestan hafs í kvæðinu "'Við lát gamals landnámsmanns", sem einnig birtist í þessu riti (1944).

Gunnbjörn Stefánsson (f. 1886), bróðir Ragnars, sem einnig hefir dvalið langvistum vestan hafs, er og hið liprasta skáld og sérstaklega snjall í vísnagerð.

Séra Eyjólfur J. Melan (f. 1890), prestur í Nýja-Íslandi, er Reyðfirðingur að ætt og uppruna, og hefir dvalið lengi vestan hafs. Hann hefir eigi verið stórvirkur í ljóðagerðinni, en er gott skáld, þegar hann vill það við hafa, eins og minningarljóð hans um Matthías Jochumsson og fleiri kvæði sanna, og þá eigi síður prýðilegar þýðingar hans af **Ferhendum** (Rubáiyát) Omars Khayyam og fleiri erlendum merkiskvæðum.

Andrew H. Pálmi, ljósmyndasmiður og taflkappi í Jackson, Michigan, hefir árum saman (í **Lögbergi**) birt bæði kvæði og vísur; lætur honum einkar vel vísnagerðin, því að ferskeytlur hans eru margar mjög snjallar; sum af lengri kvæðum hans eru einnig orðhög og ljóðræn, t. d. "Garðyrkjumaðurinn".

Ármann Björnsson hefir á síðustu árum sent frá sér kvæði, einkum minni og önnur tækifæriskvæði í vestur-íslenzkum blöðum og tímaritum. Eru þau vel hugsuð og sér um svip og mál, og í sumum þeirra hefir höfundurinn farið haglega með efni sótt í íslenzkar þjóðsögur.

Lúðvík Kristjánsson hefir ort og lesið upp lipur og sniðug gamankvæði, sem vinsæl hafa orðið. **Hjörtur Brandson** og **Jónbjörn Gíslason** eru einnig vel skáldmæltir. **G. O. Einarsson** í Árborg hefir líka ort mörg vel kveðin samkomu- og sveitaminni.

Mætti þannig lengi telja, ef hér væri um að ræða tæmandi bókfræðilega skrá yfir alla þá Íslendinga vestan hafs, sem

gefið hafa út bundið mál í bókarformi eða birt kvæði og vísur í blöðunum; það væri þess virði að gera í heild sinni, þó ekki væri nema fróðleiksins vegna, en á heima á öðrum vettvangi en þessum. Og hvað, sem annars má um hana segja, ber þessi mikla framleiðsla í ljóðagerð vitni djúpstæðri bókmenntahneigð Íslendinga vestan hafs, þó að kjör alls þorra þeirra hafi löngum verið óhæg til andlegrar iðju.

22. Sumir þeir Íslendingar, sem vestur fluttust á bernskuskeiði, eða fæddir eru þeim megin hafsins, hafa einnig, eins og vænta mátti, iðkað ljóðagerð á enska tungu. **Christopher Johnston** (d. í Chicago 1927) birti fjölda af ljóðrænum kvæðum og fallegum í canadiskum og amerískum blöðum, og sneri einnig mörgum íslenzkum kvæðum á ensku. Skáldkonan **Laura Goodman Salverson** (f. í Winnipeg 1890) varð þó fyrst til þess af löndum sínum vestan hafs að gefa út safn frumortra kvæða á ensku. **Wayside Gleams** (Toronto, 1925), ljóðræn vel og með bókmenntabrag að öðru leyti. **Helen Swinburne** (f. 1892), dóttir Sveinbjörns Sveinbjörnssonar tónskálds, er um langt skeið hefir verið búsett í Alberta, hefir birt í canadiskum blöðum og öðrum ritum fjölda af ljóðrænum og vel ortum kvæðum. **Albert L. Halldórsson,** ungur maður í Winnipeg, gaf einnig út nýlega nokkurt safn ljóða og íhuguna í samfelldu máli, **Wings of the Wind** (Winnipeg, 1948), er ber vitni talsverðu hugararflugi, og valdi á máli og ljóðformi, ekki síst sumar náttúrulýsingarnar. Og enn aðra mætti nefna, sem ort hafa athyglisverð kvæði á ensku. Er þess að vænta að rödd hinnar yngri kynslóðar af íslenzkum stofni vestan hafs verði, er stundir líða, hljómdýpri og sterkari en ennþá er orðið, verðugur arftaki hinnar aldagömlu íslenzku bókmenntaarfleifðar.

Auk þeirra Jakobínu Johnson og Christopher Johnston hafa ýmsir aðrir Íslendingar vestan hafs unnið þarft verk með því að snúa á ensku íslenzkum ljóðum; afkastamestir og athyglisverðastir eru: **Guðmundur J. Gíslason** læknir (1877-1934), séra **Rúnólfur Féldsted** (1879-1921), **Vilhjálmur Stefánsson** landkönnuður (f. 1879), **Páll Bjarnason** (f. 1888) og Prófessor **Skúli Johnson** (f. 1888). Allir hafa þeir einnig ort á ensku, og Páll einnig ort og snúið enskum og amerískum kvæðum á íslenzku.

Með sama hætti og vestur-íslenzk skáld hafa auðgað íslenzkar bókmenntir að nýjum yrkisefnum og með þýðingum erlendra ljóða á íslenzku, hafa ofannefndir þýðendur í þeirra hópi, með þýðingum sínum af íslenzkum kvæðum á ensku, stækkað landareign íslenzkra bókmennta með því að gera úrval úr þeim aðgengilegt enskum lesendum. Í báðar áttir hafa vestur-íslenzk skáld á þann hátt verið flytjendur bókmennta- og menningarverðmæta, brúarsmiðir milli Norður- og Vesturálfu.

GÍSLI JÓNSSON

NOKKUR VESTUR-ÍSLENSK TÓNSKÁLD

Ein er sú grein lista, sem þróast hefir á nærri yfirnáttúrlegan hátt á meðal vor Vestur-Íslendinga, en að engu eða örlitlu leyti var sótt til heimaþjóðarinnar,—og er það tónlistin. Hér verður þó engin tilraun gerð til þess, að telja eða nefna allan þann aragrúa, manna og kvenna, sem lagt hafa fyrir sig eina eða fleiri greinar tónlistarinnar, svo sem söng, píanó og organslátt, fiðluleik og önnur strengja hljóðfæri, eða blásturs hljóðfæri ýmsileg, og öðlast hafa leikni á háu stigi eða getið sér góðan orðstír útávið. Hefir fæstu af því fólki verið sungið nokkurt lof. En eins og fyrirsögnin bendir til verð eg að takmarka mig við þá eina, sem eitthvað hafa lagt til frá sjálfum sér í áttina til tónmenta—í einu orði sagt, tónskáldin.

Þegar vesturflutningar hófust fyrir alvöru, fyrir 75 árum eða betur, var ekki um auðugan garð að gresja í tónment á Íslandi. Hljóðfæri voru nálega engin, og hver söng sem mest með sínu nefi. Um heimaunnin sönglög var ekki að ræða. Sveinbjörn hafði að vísu samið "Ó,guð vors lands" um það leyti og þar við sat að mestu fram undir aldamót. Jónas Helgason, sá ágæti frömuður söngs og söngmenta, byrjaði á útgáfu sönghefta, sem mest voru þrí- og fjórrödduð Norðurlanda lög, og Helgi bróðir hans gerðist allfrjósamt tónskáld undir aldarhvörfin. Eitthvað af bókum þeirra bræðra barst hingað vestur og var notað hér við hópsöng, og er þá talið. Það gekk því dularfullu fyrirbrigði næst, þegar fyrstu tilraunirnar til sjálfstæðrar tónsmíði bárust utan úr afskektustu bygðum Íslendinga hér í álfu.

Í stóra hópnum, sem flutti vestur af Austurlandi sumarið 1876, voru tveir drengir, nálega jafnaldra, sem urðu samferða með foreldrum sínum alla leið til Nýja Íslands. Á leiðinni tókst með þeim vinátta, sem aldrei slitnaði meðan báðir lifðu. Þessir drengir voru þeir Gunnsteinn Eyjólfsson og Jón Friðfinnsson, og fyrir þeim átti það að liggja, að verða fyrstu tónskáld Vestur-Íslendinga. Þótt Jón væri meira en hálfu ári eldri, tel eg Gunnstein fyrstan á blaði, því vissa er fyrir því, að eftir hann er fyrsta frumsamda sönglagið, sem út kom eftir Vestur-Íslending.

1. **Gunnsteinn Eyjólfsson** var fæddur á Unaósi við Héraðsflóa í Norður-Múlasýslu 1. apríl 1866. Foreldrar hans voru Eyjólfur Magnússon og seinni kona hans Vilborg Jónsdóttir, gáfað bændafólk í ættir fram. Tíu ára flutttist hann vestur um haf með foreldrum sínum, er námu land nyrst í Nýa-Íslandi og nefndu bæ sinn Unaland. Engir voru þar þá skólar eða önnur mentunar skilyrði. Er því lítt skiljanlegt hvernig Gunnsteinn varð á fáum árum vel að sér, ekki aðeins í

ensku og íslensku heldur og í almennum fræðum og sönglist. Segir sagan, að fyrsta hljóðfæri, sem hann náði í, hafi verið Langspil. Ungur eignaðist hann stofuorgel og kendi sér sjálfum að mestu að leika á það. Hann stóð snemma í broddi fylkingar í bygð sinni í leiklist og söngment. Hann skrifaði mikið um almenn mál, og auk þess merkilegar smásögur (sjá ritgjörð St. E. hér að framan). Þar við bættist erfiður búskapur, verslun, póstafgreiðsla, sveitarstjórnarstörf og margt fleira. Hann kvæntist ungur Guðfinnu Eiríksdóttur frá Heiðarseli í Hróarstungu, og áttu þau saman 9 börn, sem öll eru á lífi og mörg hafa fengið söngmentun að meira eða minna leyti. En heilsan var ekki sterk og henni að líkindum ofboðið; og hinn 3. mars 1910 andaðist hann í Rochester, Minn., eftir holskurð, þá tæpra 44 ára.

Eigi er það nú ljóst, hve snemma Gunnsteinn fór að búa til sönglög. En fyrsta vestur-íslenskt sönglag sem vissa er fyrir, var lag hans í Sunnanfara um eða eftir 1890, við nýort kvæði Þorst. Erlingssonar, "Mig hryggir svo margt." Mun honum hafa þótt raddskipun sinni ábótavant og bað ritstjórann að láta söngfróðan mann færa til betri vegar. Við háskólann í Khöfn var þá ungur stúdent, Árni Beinteinn Gíslason, sem skrifaði lög í stíl Nordraaks, en dó ungur. Hann raddsetti lagið mjög einstrengingslega, og var Gunnsteinn sáróánægður með það, og einsetti sér þá strax að klífa þrítugan hamarinn til að afla sér þekkingar í tónfræði, svo hann þyrfti ekki að leita á náðir annara. Löngu seinna raddsetti hann þetta lag bæði fyrir blandaðar raddir og til einsöngs með enskri þýðingu kvæðisins eftir Meistara Eirík Magnússon. Stundaði hann nú af kappi nám í raddskipunarfræði heima hjá sér með aðstoð bréflegrar kenslu merkra tónfræðinga í Bandaríkjunum, og orkti jafnframt allmörg lög við enska og íslenska texta—auðvitað í hjáverkum sínum.

Það af lögum Gunnsteins, sem varðveitst hefir eða verið prentað, eru þessi:

1. Mig hryggir svo margt. — Þ. E., (Sunnanfari 1891?)
   It grieves me — sama lag í tvenskonar raddsetningu.
2. Eg uni á flughröðu fleyi—H. Hafstein, (Sunnarfari 1894)
3. Rock of Ages og
4. Nearer my God to thee, bæði í ensku kirkjuriti, Chicago, 1897.
5. Blunda þú, blunda. Vald. Briem (Eimreið 1898).

6.-7. Tvo Vestur-íslensk sönglög
   Sólu særinn skýlir — Stgr. Thorsteinsson.
   Sumarnótt á heiði — Jón Ólafsson, Khöfn 1898

8. His Mother's his Sweetheart — Montreal 1901.
9. Um nótt — E. S. (Freyja 1901)
10. Morgunbæn — Har. Sigurgeirsson (Dvöl 1902).
11. Gleðileg Jól — (Freyja 1903).
12. Já, vér elskum Ísafoldu — Jón Ólafsson (Frækorn 1905) Verðlaunalag á Íslendingadegi.
13. Heiðbláin — Indriði Einarsson (Eimreið 1913).
14. Morgunbæn — Sigurbjörn Johannsson, óprentað.
15. Kom þú mín kæra; og veit eg engin deili á því.

Númer 13. er áreiðanlega síðasta lag Gunnsteins; Sendi hann mér það í handriti tveim vikum áður en hann

dó, þá nýlega skrifað. Hann hafði og haft í smíðum tónverk um Jósef í Egyptalandi, sem enginn veit nú hvað af hefir orðið. Þá bjó hann og undir prentun allstóra söngvabók um eða eftir aldamótin, og voru í henni tvö eða fleiri frumsamin lög. Handritið glataðist, að því er haldið var, úr vörslum íslensks námsmanns í Kaupmannahöfn, sem hafði verið borgað fyrir að sjá um útgáfuna. Dætur Gunnsteins tvær létu nú á síðari árum fjölrita flest þessi lög í eina bók.

Lög Gunnsteins eru yfirleitt þýð og björt, þó með draumkendum þunglyndisblæ. Í því sambandi minnist eg einkum 1. 5.-7. og 13. Hann féll frá á besta skeiði, þegar hagur hans var að rýmka, og er ómögulegt að segja, hve miklu hann hefði afkastað á þessu sviði og öðrum, ef heilsa og líf hefði enst. Til samanburðar má benda á vin hans og jafnaldra, Jón Friðfinnsson, sem samdi öll sín bestu tónverk og lög eftir daga Gunnsteins.

2. **Jón Friðfinnsson** var fæddur á Þorvaldsstöðum í Breiðdal, Suðurmúlasýslu, 16. ágúst 1875. Voru foreldrar hans hjónin þar, Friðfinnur Jónsson og Halldóra Pálsdóttir. Jón fluttist með foreldrum sínum til Nýja-Íslands sumarið 1876, og ílentist þar með þeim um nokkur ár, en flutti síðar til Winnipeg. Tvítugur nam hann land í Argylebygðinni og kvæntist þar tveim árum

síðar (1887) Önnu Jónsdóttur, Eyfirskri að ætt. Eignuðust þau 11 börn, náðu 8 fullorðins aldri, og hafa sum þeirra fengið söngmentun. Búskapurinn batt honum þrönga skó, eins og fleirum, en sönghneigðin varð þeim þó yfirsterkari. Hann byrjaði lítið eitt á fiðluspili, en brátt fékk hann sér orgel og lærði að leika á það mest af sjálfsdáðum. Áður langt um leið varð hann organleikari í kirkjum bygðanna. Eftir það fór hann að semja sönglög við ýms kvæði og sendi vini sínum Gunnsteini þau til yfirlits. Þá hafði Gunnsteinn öðlast nokkra þekkingu í raddskipun og hvatti Jón til náms. Fékk hann í fyrstu tilsögn bréflega hjá fyrv.kennurum Gunnsteins. Mun Gunnsteinn hafa litið yfir og endurbætt raddsetningu á "Tólf Sönglög", eftir Jón, sem út komu í Reykjavík 1904. Eftir 20 ára búskap flytur Jón (1905) til Winnipeg með alt sitt sifjalið. Fer hann þá fyrir alvöru að gefa sig við tónfræði námi hjá ágætum kennara í borginni. Á næstu 15 árum orkti hann mörg af sínum ágætustu lögum, sem prentuð voru ýmist eftir handriti í blöðunum eða í lausu formi. Seinna safnaði hann þeim flestum eða öllum í heild og gaf út með nafninu "Ljósálfar", 1921. Er það hin glæsilegasta söngbók og hin ágætasta að innri og ytri frágangi. Þar er að finna mörg af hans markverðustu lögum, svo sem "Vor" við kvæði Jóhanns Sigurjónssonar, "Ljósálfar" við kvæði Gutt. J. Guttormssonar, "Sumar" og "Vormenn" við kvæði eftir Guðmund Guðmundsson, "Vögguljóð" við kvæði Jóh. Magnúsar Bjarnasonar, svo aðeins fá séu nefnd af þeim 24 lögum, sem í bókinni eru. Telja má víst, að Jón hafi ritað eitthvað talsvert á næstu árum, þó eg kunni nú ekki að

nefna það. Enda er svo sagt, að eftir hann liggi milli 50 og 100 lög, sem reyndar sýnist helst til óákveðin tala, þar sem aðeins tæp 40 hafa verið gefin út. Á síðari árum mun hann hafa gjört nokkrar tilraunir við orkestralög. Man eg eftir a.m.k. einum strengleik fyrir fjögur hljóðfæri, sem lét mjög vel í eyrum. Yfirleitt má segja um lög Jóns, að þau lýsi hreysti og sjálfstrausti allflest, sum þó gleði og fagnaðarkend, en færri draumblíðu, viðkvæmni eða trega.

Þegar líða tók að árinu 1930 lét hátíðanefndin á Íslandi boð út ganga um kantötu-samkeppni við þúsund ára minningarljóð Davíðs Stefánssonar, er hlotið hafði fyrstu kvæðaverðlaun. Þó Jón væri þá hálf-sjötugur og ekki sem hraustastur, gekk hann til verks og skrifaði kantötuna á tiltölulega stuttum tíma, og er það mikið verk. Ekki fékk hann samt neina viðurkenningu eða verðlaun, sem varla var við að búast, þar sem annar Vestur-Íslendingur, honum lærðari og snjallari, komst ekki heldur nálægt verðlaununum. En viðurkenningin kom, þó síðar væri og á nokkuð annan hátt. Síðasta árið, sem hann lifði, þegar ljóst var, að hann ætti ekki langt í land, sameinuðu sig tvö íslensk söngfélög hér í bæ, Karlakór Íslendinga og The Icelandic Choral Society, og æfðu hátíðakantötu Jóns, og var hún sungin í Fyrstu Lúthersku kirkjunni hér í borginni fyrir húsfylli. Var það Íslendingum hér til ævarandi sóma og hinu aldna tónskáldi til ósegjanlegrar gleði. Var heilsan þá svo að þrotum komin, að styðja þurfti hann til sætis. Þetta var um vorið 6. maí 1936, og endurtekið tveim vikum síðar. Leið nú óðum að endadægri, því 16. desember 1936 var hann örendur.

Bæði blöðin hér skrifuðu af samúð og skilningi um samsönginn og luku lofsorði á kantötuna og hin önnur tónverk höfundarins, sem þar voru flutt. Skrifaði E. P. Jónsson í blað sitt, "Lögberg", en Ragnar H. Ragnar, hinn alkunni kennari og tónfræðingur, í Heimskringlu. Er því miður ekki rúm til að endurtaka neitt af því hér.

3. **Haraldur Sigurgeirsson** var fæddur á Grund í Eyjafirði 20. jan. 1871. Foreldrar hans voru séra Sigurgeir Jakobsson, prestur þar, og kona hans Ingibjörg Jónsdóttir. Að föður hans látnum fluttist hann með móður sinni og systkinum hingað vestur árið 1888 og settust þau að í Mikley í Winnipegvatni. Ól hann þar aldur sinn uns hann létst, þann 28. sept. 1911. — Haraldur kvað hafa verið fjölhæfur til munns og handa og mjög listhneigður; lærði tungumál auðveldlega, fékst töluvert við smásagna og ljóðagjörð og gaf út lítið kvæðakver. Lék óvenju vel á stofuorgel, að mestu sjálflærður, og bjó til nokkur sönglög. Kvað allstór syrpa af söngvum hans vera til í fórum frændfólks hans, sem eg hefi því miður ekki átt kost á að sjá. Hann mun hafa fengið bréflega kenslu í tónfræði og einhverja aðra tilsögn að auk. Eitt lag var prentað og hét "Frelsissöngur". Var bæði kvæðið og lagið eftir Harald.

4. **Helgi Sigurður Helgason** er fæddur í Reykjavík á Íslandi 12. febrúar 1872. Foreldrar hans voru Helgi Helgason tónskáld, af þingeyskum ættum og kona hans Guðrún Sigurðardóttir, ættuð úr Húnaþingi. — Sigurður ólst upp í Reykjavík í andrúmslofti söngs og tónlista, því faðir hans var tónskáld og mikið viðriðinn músík-líf bæjarins. Svo var föðurbróðir hans, Jónas Helgason, organleikari við dómkirkjuna, kennari og útgefandi söngbóka, og bjó auk þess til smekkleg smálög. Sigurður lærði því ungur söng og hljóðfæraslátt hjá föðurbróður sínum, hjá Steingrími kennara Johnsen og hjá móður Dr. Helga Péturss. — Átján ára unglingurinn fór hann til Vesturheims, árið 1890. Hér vestra stundaði hann nám í raddþjálfun, hljómfræði og tónskáldskap, bæði hjá prívat kennurum og síðar við "Polytechnic Institute of Los Angeles, Cal." Hann tók kennarapróf og heldur kennaraleyfi í Washington ríkinu. Sigurður er tvíkvæntur; fyrri konan var Ingibjörg Johnson, ættuð úr Norður Dakota. Þrír synir eru á lífi. Seinni konan heitir Hildur Levita Lindgren, af sænskum ættum, "hámentuð í tónlist og fyrirtaks kennari". Sigurður hefir átt heima víðsvegar í þessu landi, um tíma í Winnipeg, en allmörg síðustu árin í Blaine, Washington, þar sem þau nú búa.

Ekki mun Sigurður hafa fengist við tónkveðskap fyr en löngu eftir að hann kom hingað vestur. Fyrsta lag hans, "Skagafjörður," naut strax hylli almennings, og kvað nú vera fastur héraðssöngur Skagfirðinga. Síðari ára lög hans kváðu bera á sér vissan snildarbrag og hafa hlotið góða dóma. Því miður hef eg ekki átt kost á, að kynnast þeim af eigin sjón eða heyrn, og gef því hér nöfn þeirra án frekari athugasemda.

Við kvæði eftir Matth. Jochumsson:

1. Skagafjörður.
2. Stillið hörpu, hefjið dans.

Kvæði eftir St. G. Stephansson:

3. Jón Sigurðsson.
4. Þó þú langförull legðir.

Kvæði eftir Davíð Stefánsson:

5. Eilífi andi.
6. Íslensk tunga.
7. Heill yður landnámsmenn.
8. Á túni sefur bóndabær.

Kvæði eftir Pál J. Árdal:

9. Yfir sveitum tíbrá titrar.
10. Fjóla.

Kvæði eftir Benedikt Gröndal:

11. Hret (Fölnuð er liljan).

Kvæði eftir Gutt. J. Guttormsson:

12. Vormorgunn.

Kvæði eftir Gutt. J. Guttormsson:

13. Áróra.

Kvæði eftir séra Albert E. Kristjánsson:

14. Heyr oss!

Kvæði eftir Dr. Richard Beck:

15. Þá ást telur stundir.

Kvæði eftir Hannes Hafstein:

16. Nei, smáfríð er hún ekki.

Kvæði eftir Dr. Sig. Júl. Johannesson:

17. Íslenskir söngvasvanir.

Kvæði eftir Þorstein Erlingsson:

18. Nú sé eg og faðma þig, syngjandi vor.

Kvæði eftir Jakobínu Johnson:

19. Síglaði sunnanblær.

Kvæði eftir Helga Valtýsson:
20. Nu staar ingen Flagstang naken. (75 ára afmæli Hákonar Noregs konungs).
21. Lilja.
Kvæði eftir Bjarna Thorarensen:
22. Eldgamla Ísafold.
Kvæði eftir P. V. G. Kolka:
23. Vornótt (Sóló með kór og píanó).

Þetta síðastnefnda lag fékk eg með póstinum, þegar eg var að ljúka við framanskráðar línur. Vera má, að Sigurður hafi samið fleiri lög, þó mér sé það ekki kunnugt. — Sigurður hafði góða tenór söngrödd á yngri árum og vel þjálfaða. Var hann jafnan hrókur als fagnaðar, hvar sem söngvasveit var saman komin.

5. **Þórarinn Jónsson** var fæddur á Háreksstöðum í Jökuldalsheiði 15. september 1873. Foreldrar hans voru Jón Benjamínsson, bóndi þar, og fyrri kona hans Guðrún Jónsdóttir. Voru þær Vilborg móðir Gunnsteins Eyjólfssonar og Guðrún alsystur. Þórarinn ólst upp í föðurhúsum og naut eigi annarar mentunar en þar var fáanleg og lögskyld var til fermingar. Hugur hans hneigðist snemma til söngs, og hafði hann í æsku fagra söngrödd, en lagði litla rækt við hana síðar. Innan við tvítugs aldurs fékk hann sér stofuorgel, og var fyrsti kennari hans Kand. Vigfús Þórðarson, síðar prestur í Eydölum, og tileinkar Þórarinn honum eitt lagið í einu af söngheftum sínum. Síðar naut hann tilsagnar hjá Magnúsi Einarssyni á Akureyri og Brynjólfi Þorlákssyni í Reykjavík.

Sumarið 1903 flutti Þórarinn vestur um haf og átti heima í Winnipeg í næstu 20 ár. Rak hann þar ýmist matvöruverslun eða rakara og hárskurðarstofu. Í mörg ár lék hann á orgelið í Unítarakirkjunni og stjórnaði þar kirkjusöng. Vorið 1923 fór hann vestur að Kyrrahafi og bjó lengst um í Seattle, Wash., næstu 8 ár. Þar sá hann og um kirkjusöng um lengri eða skemri tíma. Síðustu ár hans þar var fjárkreppan í almætti sínu og rán, þjófnaður og gripdeildir daglegir viðburðir. Fór Þórarinn ekki varhluta af því, og svifti hann því tjöldum og fór alfari heim til Íslands. Settist hann að á Seyðisfirði og átti þar heima til dauðadags. Hann andaðist þar 21. jan. 1941. Þórarinn var ókvæntur alla ævi.

Hann lifði og dó með söng í sál,
og söngurinn var hans hjartans mál.

var sagt um hann látinn. Þegar hann var ekki önnum kafinn við störf sín, sat hann oftast við hljóðfærið sitt og lét fingurnar reika yfir nóturnar. Eg held, að á hinum mörgu einverustundum hafi hann fyrst byrjað að gefa tilfinningum sínum nýtt mál. Eitt er víst, að einhverju sinni trúði hann mér fyrir því, að hann væri búinn að skrifa allmörg lög við ýms íslensk kvæði. En hann kvartaði yfir því, að hann hefði aldrei fengið tilsögn í hljómfræði, og því gengi sér svo illa að raddsetja þau. Prófessor Sv. Sveinbjörnsson var þá í Winnipeg og daglegur heimagangur í húsi okkar hjóna. Það varð því úr að hann raddsetti 18 lög, sem Þórarinn gaf út skömmu síðar og nefndi "Vest-

rænir Ómar." En bæði var það, að þessi aðferð reyndist kostnaðarsöm og svo flutti Sveinbjörnsson heim til Íslands og dó skömmu síðar. Upp frá þeim tíma tók Þórarinn til að raddsetja lög sín sjálfur. Á Íslandi gaf hann út þrjú hefti, sem hann nefndi "Hljómboða". Þau eru öll raddsett þannig, að hver sem les nótur og spilar dálítið, getur komist fram úr þeim fyrirhafnarlítið. Als eru í þessum fjórum bókum um hundrað lög—sum snildarfögur og öll við gott hæfi mannsraddarinnar. Hann átti mörg fleiri lög óprentuð, sem að líkum hafa dáið með honum. Eftirtektarvert er það, hversu vítt rúm hann gefur sér í vali íslenskra ljóða. Meðal heima-skáldanna frá Símoni Dalaskáldi og niður til Davíðs Stefánssonar og annara samtíðarmanna. En af skáldunum hér vestra er St. G. Stephansson hæstur á blaði. Næst ganga, að eg held, Jakobína mágkona hans og bræður hans Gísli og Einar Páll. Af hinum mörgu ágætu lögum í Vestrænum ómum, má sérstaklega nefna "Brim" og "Dísarhöll", bæði við kvæði eftir Einar Benediktsson, "Dís Gróandans" og "Sumarlok", við kvæði eftir Einár Pál Jónsson, og "Sumar á förum". Af hinum mikla aragrúa af fallegum lögum í seinni heftunum nefni eg af handahófi "Árdís" við kvæði eftir Guðmund Friðjónsson, "Í sumarheimi" kvæði eftir St. G. Stephansson, "Þrá", við kvæði Jakobínu Johnson og "Mánadísin", við kvæði Davíðs Stefánssonar, sem er hreinasta perla.

Það ber mest að harma, að Þórarinn hafði ekki djörfung eða efnahagslegar ástæður, meðan hann var á hæfilegu aldursskeiði, til að rífa sig upp með rótum, gefa atvinnuna á bátinn og ganga á reglulegan hljómlistarskóla, sem gefið hefði honum verklega tækni, því andann vantaði ekki.

6. **Hjörtur (Harry) Lárusson** er fæddur 14. nóv. 1874. í Ferjukoti í Borgarfirði syðra. Faðir hans var Lárus Guðmundsson, söðlasmiður, sem lengi bjó í Winnipeg og oft skrifaði í íslensku blöðin um ýms málefni. Hjörtur er hálfbróðir skáldkonunnar Laura Goodman Salverson og þeirra systkina, og er þeirra elstur. Sextán ára flutti hann vestur og settist að í Winnipeg, 1890. Hann fékk ungur tilsögn í orgelspili og lúðrablæstri. Er þess getið, að sumar eitt var hann í járnbrautavinnu og varð að æfa sig á hornið úti í skógarrjóðri, eftir kvöldhætti, svo hann raskaði ekki ró félaga sinna. Um tvítugt er hann farinn að leika á Cornet í flokki, sem hét "Evans Concert Band". Árið sem Victoria Breta drottning hélt hátíðlegt sextíu ára ríkisstjórnar afmæli (1897) stofnar Hjörtur hornleikaraflokk, með 19 leikendum, og voru 15 þeirra Íslendingar. Í tilefni af þessum tímamótum er flokkurinn nefndur "The Jubilee Band". Fyrstu samkomu halda þeir svo 9. nóv. 1898. Er Hjörtur þá orðinn svo vel að sér í tónfræði, að hann raddsetur lögin fyrir flokkinn, þegar nauðsyn krefur. Í kringum aldamótin flytur hann alfarinn frá Winnipeg til Bandaríkjanna og hefir átt heima í Minneapolis ávalt síðan. Hann hefir algjörlega helgað sig tónlistinni.

Í mörg ár lék hann í "Minneapolis Symphony Orchestra", sem stendur í fremstu röð samskonar hljómsveita, hvar í heimi sem er. Ennfremur stýrði hann ýmist eða lék með bestu lúðurþeytaraflokkum bæjarins, og í nokkur ár æfði hann íslenskan kvennakór. Hann kendi einnig hljómlist lengi við "McPhail School of Music", en er nú sestur í helgan stein, og stillir hljóðfæri skólans í viðlögum. Hjörtur var þríkvæntur og á tvö börn á lífi, stúlku sem er söngkona og pilt sem leikur á hljóðfæri, eða lék á meðan hann stundaði nám við háskóla Minnesotaríkis.

Hjörtur er nokkuð einstæður meðal íslenskra tónskálda, að því leyti að flest hans tónverk munu vera skrifuð fyrir hljóðfærafokka. Samt veit eg með vissu að hann hefir fengist eitthvað við sönglagagerð. Fyrir mörgum árum samdi hann lag við kvæði Jóns Ólafssonar "Já, vér elskum Ísafoldu" og hlaut verðlaun fyrir á Íslendingadegi hér í borg. Einnig er sunginn við vísu eftir hann sjálfan partur í "Zurrah Temple March", sem hann ritaði fyrir hóp blásturs hljóðfæra og píanó. Hjörtur vill sem minst úr þessum verkum sínum gera sjálfur, en úr annari átt hefi eg komist yfir nokkrar skemtiskrár, þar sem verk hans voru leikin. Er það eftirtektarvert, að á þessum skrám eru verk heimsfrægra tónskálda, svo sem Strauss, Griegs, Bizet, Sibeliuss og fleiri, og má af því nokkuð marka hvers kyns verk hans eru. Hér eru fáein lög, sem eg kann aðeins að nefna:

1. Já, vér elskum Ísafoldu.
2. Zuhrah Temple March.
3. Harriet Intermezzo.
4. Minnetonka Intermezzo.
5. Aurora Waltz.
6. War Dance.

En þetta er að líkindum aðeins lítill hluti þeirra tónverka, sem hann hefir skrifað. Honum er mjög sýnt um raddskipun fyrir hljómsveitir, og er ekki nema bestu hljómfræðingum trúað fyrir þesskonar verki.

7. **Jónas Pálsson** var fæddur á Norður-Reykjum í Hálsasveit í Borgarfjarðarsýslu, 29. ágúst 1875. Foreldrar hans voru hjónin Páll Jónasson og Sigurbjörg Helgadóttir. — Jónas lærði undirstöðu atriði í söngfræði og orgelspili hjá Jóni Pálssyni á Eyrarbakka og Brynjólfi Þorlákssyni í Reykjavík. Hann flutti vestur árið 1900 og lagði stund á píanó nám einkum, bæði hér í Canada og á Englandi og í Þýskalandi. Hann var um langt skeið einn helsti píanó-kennari í Winnipeg. Síðar kendi hann í Calgary og New Westminster, og þar létst hann 4. sept. 1947. Um jólin 1905 kvæntist hann Emilíu Bandvinsson, ritstj. og fylkisritara, og eignuðust þau 5 dætur, sem allar komust til fullorðinsára, og lærðu og kendu píanóspil flestar.

Í þessu tímariti birtist fyrir tveim árum grein, sem nefndist "Tónlistarmaðurinn Jónas Pálsson", og vísa eg mest til hennar. Þar stendur meðal annars þessi málsgrein:

"Af sjálfstæðum tónsmíðum liggur ekki mikið eftir hann, svo á prent

hafi komist. Í þá tíð er hann fékst mest við æfingu söngflokka, gaf hann út dálítið kver af sönglögum fyrir blandaðar raddir, og voru þrjú lögin frumsamin: "Heim til fjalla", "Órar" og "Já, vér elskum Ísafoldu". Hefir hið fyrsta einkum öðlast hylli, þótt hin tvö séu vafalaust vel á borð við það."

Kvæðin við þessi lög eru eftir Guðmund Guðmundsson, Þorst. Þ. Þorsteinsson og Jón Ólafsson. Við þetta vil eg bæta því, að hann var um tíma að hugsa um, að semja flokk af lögum við kvæði í Strengleikum Guðmundar Guðmundssonar, og heyrði eg hann spila að m. k. eitt þeirra: "Komum; tínum berin blá". Sömuleiðis bjó hann til eitthvað af sálmalögum, sem hann lét stundum syngja við guðsþjónustur, þegar hann var organleikari í kyrkjum hér í borginni. En eftir því sem árin liðu og aldur færðist yfir hann, varð hann meira og meira bundinn viðjum sinnar eigin köllunar, sem að lokum lagði hann í gröfina.

8. **Steingrímur Kristján Hall** er sonur hjónanna Jónasar (Hallgrímssonar) Hall og Sigríðar Kristjánsdóttur, bæði þingeysk að ættum. Þau fluttu ung til Vesturheims — frá Fremstafelli í Köldukinn, Suðurþingeyjarsýslu, árið 1874, staðnæmdust fyrst í Austur Canada og komu þrem árum síðar til Gimli. Þar fæddist Steingrímur þann 16. nóvember 1877. Árið 1880 fluttu þau alfarin til Norður Dakota, þar sem Jónas varð friðdómari, á Gardar og Edinburg, og vel metinn maður til dauðadags.

Að algengu skólanámi loknu gekk Steingrímur inn í Music-deild Gustavus Adouphus College í St. Peter, Minn., og útskrifaðist þaðan með heiðri árið 1899 með Bachelor of Music gráðunni. Síðar stundaði hann framhaldsnám hjá frægustu kennurum í Chicago og víðar. Haustið 1902 var hann ráðinn kennari við "Gustavus Adolphus Conservatory of Music". og hélt þeirri stöðu í 3 ár, með prófessors nafnbót.

Árið 1904 kvæntist Steingrímur hinni vinsælu og ágætu söngkonu Sigríði Jónsdóttur Hördal; eignuðust þau tvær dætur, sem báðar lærðu music af foreldrum sínum, og eru nú giftar.

Sumarið 1905 fluttu þau hjónin til Winnipeg, og gerðist hann organleikari við Fyrstu Lúthersku kirkjunna, hina íslensku; hélt hann þeirri stöðu í 30 ár, og hafði auk þess fulla söngstjórn á hendi í 17 ár. Þá stofnaði hann og hornleikaraflokk, "West Winnipeg Band" og stjórnaði honum í 5 ár. Öll þessi ár var hann jafnframt önnum kafinn píanó-kennari og í þrjú ár fastur kennari í píanóspili við "St. Johns College" hér í borginni.

Árið 1936 fluttu þau Steingrímur og Sigríður til Wynyard, Sask. Þar hefir hann síðan haft á hendi kenslu í sambandi við háskóla Saskatchewanfylkis, og nemendur hans gengið þar undir próf með hæsta vitnisburði.

Steingrímur hefir um langan tíma átt heillaríkan þátt í tónlistarstarfsemi Íslendinga hér vestra; en samt mun óhætt að fullyrða, að lengst muni halda nafni hans á lofti hin frumsömdu tón-

verk hans. Með honum má með nokkrum sanni segja, að byrji nýtt tímabil í tónskáldasögu okkar. Hér um bil öll okkar tónskáld byrjuðu af vanefnum og lítilli eða engri undirstöðu mentun í tónlist, og unnu sig upp, þó misjafnlega; en eftir Steingrím sést ekkert fyr en löngu eftir að hann hafði öðlast alla sína tónmentun. Enda bera öll lög hans þess glöggan vott. Þau eru flest skrifuð fyrir sólósöng, og er undirleikurinn fast samanofinn söngröddinni og óaðskiljanlegur hluti heildarinnar. Að skáldlegri fegurð og listahagleik minna sum þeirra helst á Schumann, þótt vitanlega sé þar um engar stælingar að ræða.

Út hafa komið eftir Steingrím tvö sönghefti fyrir einsöng með undirspili, og er hið þriðja nú á uppsiglingu. Hið fyrsta nefnist "Icelandic Song Miniatures", var prentað 1924 og vakti strax eftirtekt meðal söngfróðra og söngelskandi manna og kvenna. Kvæðin eru bæði á ensku og íslensku, og eru lögin sem hér segir:

1. Vængir næturinnar — Christopher Johnston.
2. Björkin — Stgr. Thorsteinsson.
3. Ástarsæla — Stgr. Thorsteinsson.
4. Sönglistin — Stgr. Thorsteinsson.
5. Sof þú mitt barn — Stgr. Thorsteinsson.
6. Þú ert sem bláa blómið — Þýtt, Ben. Gröndal.
7. Gleym-mér-ei — Stgr. Thorsteinsson.
8. Dýru verði keypt — Chr. Johnston.

Næsta hefti heitir "Söngs of Iceland", og var prentað 1949. Í því eru þessi lög:

1. Þó þú langförull legðir —St. G. Stephansson.
2. Hjarta mitt og harpa — Thomas Moore.
3. Á sprengisandi — Grímur Thomsen
4. Altaf man eg — Thomas Hood.
5. Vögguljóð — Jakobína Johnson.
6. Farewell — Charles Kingsley.
7. Prayer at Eventide
8. Remorse.

Þriðja bókin, sem bíður eftir prentun og heitir "Songs of the North", hefir þessi lög:

1. Tónninn — Guðm. Stefánsson.
2. Nafnið — Stgr. Thorsteinsson.
3. Vorsöngur — Stgr. Thorsteinsson.
4. Lof — H. S. Axdal.
5. Þú ein — Páll S. Pálsson.
6. Láttu guðs hönd — Hallgr. Pétursson.
7. Bros — Páll S. Pálsson.
8. Þrjú þjóðlög — þýð. Próf. Skúli Johnson.

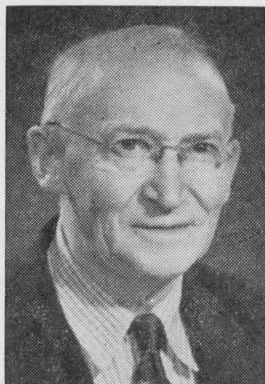
Þýðingarnar í þessum bókum hafa gjört: Jakobína Johnson, Dr. Sig. Júl Johannesson, séra Runólfur Fjeldsted, prófessor Skúli Johnson, Ben. Gröndal, Páll Bjarnason, H. S. Axdal, Einar P. Jónsson, A. H. Pálmi.

Þá hefir og verið prentað lag andlegs efnis: "My God, why hast thou forsaken me", með þýðingum eftir Dr. B. B. Jónsson. Ennfremur liggja óprentuð í handriti fjöldi af lögum fyrir sólósöng, karlaraddir, og blandaðan kór, sömuleiðis píanó,- orgel- og fiðluleikir.

Lög Steingríms hafa verið sungin bæði í útvarp og á óteljandi samkomum og hafa hlotið almenna hylli og óteljandi lofsverð ummæli söngfróðra manna og kvenna, sem enginn vegur er til að endurprenta í þessu stutta yfirliti.

9. **Ólafur Hallsson** er fæddur í Vestdal í Seyðisfirði eystra, 1. október 1885. Foreldrar hans voru Hallur Ólafsson, Hallssonar frá Efri Hömrum í Holtum í Rangárvallasýslu og kona hans Guðrún Kristjana Björnsdóttir Þorleifssonar kaupmanns á Bíldudal.

Ólafur fluttist með foreldrum sínum vestur sumarið 1903, en hvarf aftur heim til Íslands 1907 og vann í næstu þrjú ár við verslun Thomsens í Reykjavík. Árið 1908 kvæntist hann Guðrúnu Björnsdóttur Ívarssonar bónda á Vaði í Skriðdal. Sumarið 1910 fluttu þau vestur, og þá um haustið setti hann á stofn verslun í Eiríksdale í Manitoba og hefir rekið hana þar æ síðan. Þau hjón hafa eignast 4 börn, sem öll eru á lífi.

Ólafur er að eðlisfari mjög sönghneigður maður, en mun hafa að mestu leyti farið á mis við mentun í þá átt á æskuárum. Hann ann líka, eins og svo margir eldri Íslendingar, lýriskum ljóðum, sem svo á síðari árum hafa runnið saman í huga hans við lög af eigin uppruna. Hann dregur engin dul á það, að hann hafi ekki raddsett lög sín sjálfur. Enda hefir hann fengið til þess lærða tónfræðinga hér vestra og heima á föðurlandinu. Síðastliðið sumar heimsótti hann Ísland eftir fjörutíu ára fjarveru, og varð, eins og hann sjálfur komst að orði, "fyrir mikilli hrifningu". Lét hann þá ekki aðeins raddsetja sum lög sín, heldur fékk hann og ungan söngmann til að syngja sex þeirra á hljómplötur. Láta þau öll vel í eyrum. — Hér fer á eftir listi yfir lög Ólafs:

1. Mig hryggir svo margt — Þorst. Erlingsson.
   Útsett fyrir karlakór og sóló með undirspili.
2. Anda á mig andi guðs — Þýtt. Gísli Jónsson.
   Helgisöngur fyrir kór, með sóló og dúet.
3. Heyannir — Jónas Kr. Jónasson
   Sóló með píanó og fjórraddað.
4. It matters not — Það gildir ei —Þýð. Helgi Valtýsson
5. Nótt — Páll S. Pálsson
6. Veit þá engi að eyjan hvíta — Jónas Hallgrímsson.
7. Nótt — Dr. Sv. E. Björnsson.
8. Íslenskt vor — Sv. E. Björnsson.
9. Haust — Sv. E. Björnsson.
10. Að Lögbergi 1950 — Inn á milli Íslands fjalla — Sv. E. Björnsson.

Lögin 4—10 eru öll fyrir einsöng með píanó undirleik.

10. **Thordur J. W. Swinburne** er fæddur í Edinborg á Skotlandi 2. apríl 1891. Foreldrar hans vor tónskáldið Sveinbjörn Sveinbjörnsson, síðar prófessor, og kona hans Eleanor, fædd Christie, skotsk að uppruna, sem nú stendur á áttræðu og á heima hjá börnum sínum í Calgary, Alberta.

Thordur útskrifaðist í læknisfræði frá háskólanum í Edinborg með besta vitnisburði 1914, var síðan tvö ár í styrjöldinni 1914—1918 en var leystur úr herþjónustu, þegar heilsan brotnaði í öngþveiti stríðsins. Hann fluttist með fólki sínu til Canada árið 1919 og stundaði lækningar um nokkur ár til og frá í Vesturlandinu.

Thordur var snemma mjög listrænn, lék á hljóðfæri og æfði listmálningu í frístundum sínum framhjá háskólanáminu. Var olíumynd sú, er hann gerði af föður sínum, um eitt skeið höfð til sýnis á listasafni Edinborgar, sem ekki leyfir aðgöngu nema bestu tegund málverka.

Eigi er mér ljóst, hvort Thordur hefir iðkað málaralistina á síðari árum að mun, en eftir því sem tímar liðu fram fór hann að gefa sig meir og meir að tónlistinni. Má geta sér þess til, að eftir að faðir hans hvarf af sviðinu og harpa hans var rofin strengjum, hafi þögnin og tómleikinn knúð hann til að taka upp merkið og halda því á lofti eftir bestu getu. Eitt er víst, að á síðasta áratug, eða svo, hefir hugur hans leitað sér léttis í frumsömdum tónverkum, bæði til söngs og fyrir ýms hljóðfæri, svo sem pípuorgan, fiðlu og píanó. Kann eg að nefna tíu, sem hér segir:

1. Sonata í A-dúr fyrir fiðlu og slaghörpu.
2. Fugue í F-dúr fyrir fóttroðið organ.
3. Spring Song, sóló og píanó, við kvæði eftir systur hans Helen Swinburne.
4. Only for Love, annað lag samskonar við kvæði eftir sama höfund.
5. The Sleep, fjórraddað lag með orgel-undirspili. Kvæði eftir Elisabeth B. Browning

6.—10. Stuttir hljóðfæraslagir fyrir orgel með fótabassa. Voluntary (F-dúr) Impromtu (B-flat-dúr), Prelude (F-dúr), Prelude og Fugue í G., Sonata (1. movement).

11. **Björgvin Guðmundsson** var fæddur á Rjúpnafelli í Vopnafirði 26. apríl 1891. Foreldrar hans voru Guðmundur Jónsson bóndi og kona hans Anna Margrét Þorsteinsdóttir. Sautján ára misti hann föður sinn, og þrem árum síðar (1911) flutti hann ásamt móður sinni og tveim bræðrum vestur um haf.

Nokkrum árum áður höfðu systur hans tvær flutst hingað vestur og staðfest ráð sitt hér. Þau settust að í Winnipeg og stundaði Björgvin helst trésmíði. Árið 1914, þegar styrjöldin skall á, fóru þeir allir vestur í Saskatchewan og tóku upp landbúnað í Íslendingabygðinni hjá Leslie, og þar búa bræður hans og eldri systir enn. Hefir Björgvin lýst því á einum stað, hvernig akuryrkjan og velvild íslensks umsjónarmanns frelsaði þá frá því, að verða hervaldi og byssukjöftum að bráð. Árið 1923 flutti Björgvin aftur til Winnipeg og kvæntist vestur-íslenskri stúlku, er Hólmfríður Freeman nefndist. Eignuðust þau eina dóttur. Árið 1931 bauðst honum lífvænleg staða á Akureyri við kenslustörf og fluttu þau þá alfari heim og hafa búið þar ávalt síðan.

Tónlistarstarfsemi Björgvins er svo einstæð og víðtæk, að lítill vegur er til

að segja sögu hennar í þessu takmarkaða yfirliti. En óhikað tek eg mér það vald, að telja hann fjölhæfasta og líklega afkastamesta tónskáld, sem þjóð vor hefir enn alið. Að vísu hefi eg ekki átt kost á að fylgja ferli hans til fulls á síðari árum. En það, sem hann hafði afkastað hér vestra, er nægur vottur, og alt sem hann hefir skráð síðan er vitanlega áframhald og afleiðing þeirrar þekkingar og þess sálarþroska, sem hann öðlaðist á þessu tuttuga ára skeiði í þessu landi.

Björgvin hafði litla eða enga tónmentun þegar hingað kom; en snemma mun þó krókurinn hafa beygst, og eins og með suma aðra, sem skemra komust, byrjaði löngunin til sjálfstúlkunar á undan tækninni. En strax mun hann þó hafa farið að stunda nám, og var Jónas Jálsson um tíma einn af kennurum hans. En svo lét hann víst fá tækifæri undan ganga, að hlusta á og kynnast því besta, sem hér var fáanlegt í söng og tónlist. Í þá tíð voru hreyfimyndirnar ekki búnar að leggja undir sig skemtanalíf borgarbúa eins og síðar varð. Var því tiltölulega fleira listafólk hér á ferðinni með óperur og ýmiskonar aðra hljómleika. Auk þess voru óratoríur þeirra Handels, Haydn's og Mendelsohns árlega sungnar hér í kirkjunum. Björgvin varð þá strax skrítilega hugfanginn af þeim stíl tónkveðskapar, einkum þó Handels.

Um það bil að Björgvin flutti út á landsbygðina, hafði hann samið allmörg einstök sönglög, en eftir að þangað kom fóru hin stærri verk að grafa um sig í huga hans. Urðu þar til bæði "Friður á jörðu" og "Strengleikar", sem hann óefað hefir endurbætt og endurskoðað síðan, bæði við kvæðabálka eftir skáldið Guðmund Guðmundsson. Það var naumast af neinni hendingu, að hann kaus sér "Friður á jörð" fyrir yrkisefni, einmitt þegar hin mikla heimsstyrjöld stóð yfir. Í sama farveg rennur helgi kantatan "Adveniat Regnum Tuum", sem hann skráði nokkrum árum síðar, og er reyndar fult eins mikið í oratoríu stíl eins og hið fyrnefnda. Í "Friður á jörð", sem hann nefnir á íslensku **söngdrápu**, bregður hann í tvennu útfrá óratoríu-formi heimsmeistaranna. Hann velur fyrir texta rímaðan ljóðflokk hálf veraldlegs efnis í stað hins viðtekna biblíutexta, eða jafnvel biblíusögu. Ljóðsins vegna er líklega hin breytingin gjörð; en hún er sú, að "recitatívinu", sem e. t. v. mætti nefna tónlag, er slept algjörlega. Aftur vottar fyrir því í helgi kantötunni, sem ofin er utan um biblíugreinar, en á þar þó síður heima, samkvæmt eðli kantötunnar. "Strengleikar", sem eru fullir af heillandi söngvum, eiga sér víst ekkert fordæmi. Þar eru dýrt rímuð veraldleg ljóð, mjög persónulegs eðlis, sniðin, klipt og saumuð í eina heild—í óratoríu-formi. Tónverkið er fult af fögrum skáldskap, en vafasamt hvort höfundi kvæðanna eru ekki bundnir of þröngir skór.

Eftir að Björgvin kom til Winnipeg aftur orti hann mörg bestu lög sín, svo sem "Kvöldbæn", "Sönglistin", Dauðsmannssundið", o. s. frv. Og varla þarf að taka það fram, að hann hafði strax fullar hendur í músíkstarfi meðal Íslendinga, spilaði í kirkjum, stjórnaði söngflokkum, barnaflokkum og karlakór. Veturinn 1925—26 æfði hann biblíu-kantötuna, sem áður er nefnd og þá var ný af náinni. Vakti hún mikla hrifningu áheyrenda og fékk ágætustu ummæli blaðanna, enskra sem íslenskra. Varð það til þess, að fé var

safnað meðal Íslendinga í námssjóð og Björgvin sendur til Lundúna, þar sem hann lauk þriggja ára námsskeiði á rúmlega hálf-öðru ári með besta vitnisburði við the "Royal College of Music".

Þegar Björgvin kom heim til Winnipeg, var farið að draga að undirbúningi Alþingishátíðarinnar á Íslandi. Eins og sagt er frá á öðrum stað, var verðlaunum heitið fyrir bestu kantötu við kvæði Davíðs Stefánssonar; Björgvin samdi kantötu og nefndi hana "Íslands þúsund ár". Er það mikið tónverk, en engin hlaut hann samt verðlaun. Var hún sungin hér undir stjórn tónskáldsins sjálfs skömmu áður en hann flutti alfari heim, og hlaut mikið og verðskuldað lof.

Engin leið er til að telja hér upp öll tónverk Björgvins. Eg var svo lánsamur að njóta vináttu hans, meðan hann dvaldi hér, og sendi hann mér tíðum afskrift af lögum sínum, en síðan hann hvarf á brott hefi eg aðeins séð og eignast "Friður á jörð" og tvö hefti af "Tónhendum", annað með 8 lögum, hitt með 12, lag við kvæði Shelley's "I arise - - - - ", er hann mun hafa skrifað sumarið 1924 í Chicago, ennfremur "Í dalnum", undurfagurt lag við kvæði Stgr. Thorsteinsson. Eg veit, að hann átti í fórum sínum kynstur af alskonar smærri og stærri tónverkum, í sköpun og fullgerð, þegar hann fór héðan, og síðan vitanlega aukið við þau að miklum mun.

Þó tónlistin hafi verið ráðandi aflið í hugsun og starfi Björgvins, þá hefir hann þó kannað aðrar brautir. Nýskeð kvað vera komin út sjálfs ævisaga hans, mikil bók, og áður hafði hann skrifað eitt eða fleiri leikrit. Hið fyrsta mun hafa verið "Skrúðsbóndinn", sem var leikinn, og hafði víst eitthvað af frumsömdum lögum. Án þess að leggja nokkurn dóm á þann leik, tel eg samt mikla eftirsjá í því, að höf. þjappaði ekki efninu saman í "libretto" fyrir reglulegan söngleik. Hann skrifaði fyrstur íslenska óratóríu—hann ætti að verða fyrsta íslenska óperuskáldið.

12. **Sigurbjörn Sigurðsson** er fæddur í Árnesi við Winnipegvatn í Manitoba 6. október 1892. Foreldrar hans voru þau Sigurður Sigurbjörnsson frá Núpi í Axarfirði og kona hans Snjólaug Jóhannesdóttir frá Laxamýri. Voru þeir Jóhann skáld Sigurjónsson og Sigurbjörn þrímenningar. Sigurbjörn er kvæntur Kristbjörgu Hólmfríði Jónsdóttur, systur Jóns J. Vopna og þeirra systkina. Þau hafa eignast sjö börn, sem öll hafa útskrifast frá ýmsum hærri mentastofnunum landsins; eitt þeirra er píanóleikarinn Agnes Helga, sem getið hefir sér frægðarorð, ekki aðeins hér vestra heldur og heima á Íslandi og víðar um heim.

Sigurbjörn hefir stundað verslun og bókfærslu lengstan hlut ævinnar.

Sigurbjörn fékk fyrstu tilsögn í tónlist hjá próf. Stgr. K. Hall og lék um tíma í "West Winnipeg Band" undir hans stjórn. Hann lærði að leika á knéfiðlu (Cello) hjá Fred Dalman, Issak Mamot og Bruno Schmidt (nú dáinn), sem allir standa framarlega í þeirri list. Hann lærði og söngstjórn,

og þykir ágætur leiðari söngflokka og hljómsveita; stofnaði hljómsveit í Árborg og stjórnaði henni í nokkur ár, stjórnaði lúðraflokki og kirkjusöng í Riverton í mörg ár, og hátíðasöngflokk Norður-Nýja-Íslands í þrjú ár. Síðan hann flutti til Winnipeg hefir hann stýrt söng í Fyrstu Lút. kirkjunni í tvö ár og karlakór Íslendinga að nokkru leyti í þrjú ár.

Sigurbjörn nam raddskipunarfræði og "kontrapunkt" bréflega hjá merkum hljómfræðingi í Chicago, og hefir samið allmörg frumort sönglög og hljómleika. Hér kemur skrá yfir flest af verkum hans:

I. Veraldlegs efnis.

1. Sofðu unga ástin mín (Jóhann Sigurjónsson). Sóló með píanóundirleik.
2. Vögguljóð (Til Agnesar, frumort) Sóló og píanó.
3. Vorið góða grænt og hlýtt (Jónas Hallgrímsson) Sóló og píanó.
4. Ó blessuð vertu sumarsól (Páll Ólafsson) Karlaraddir.
5. Þið þekkið fold — (Jónas Hallgrímsson) Blandaðar raddir.
6. Þó þú langförull legðir (St. G. Stephansson) Blandaðar raddir.
7. Fannhvíta móðir (Benedikt Gröndal) Blandaðar raddir.
8. Tunglsljós (cello og píanó).
9. Skin og skuggi (tileinkað Dr. J. P. Pálsson) "Overture" fyrir hljómsveit.
10. Skrúðganga (March fyrir hljómsveit).

II. Helgilög.

1. Lofgjörð og bæn (úr Davíðssálmum) Blandaðar raddir.
2. Nú dagur þver og nálgast nótt (Stgr. Thorst.) Blandaðar raddir.
3. Þú ljós og dagur drottinn ert (V. Briem) Blandaðar raddir.
4. Láttu guðs hönd þig leiða hér (Hallgr. Pétursson) Blandaðar raddir.
5. Vertu guð faðir, faðir minn (Hallgr. Pétursson) Blandaðar raddir.
6. Víst ertu Jesús kóngur klár (Hallgr. Pét.) Sóló með píanó-undirspili.
7. Barnabæn (Hallgr. Pétursson) Sóló og píanó undirspil.

Ennfremur hefir Sigurbjörn útsett allmikið af íslenskum lögum í ýmiskonar raddskipun til söngs og hljóðfæraslátttar fyrir beiðni eða til eigin þarfa.

13. **Thordis Louise Ottenson Gudmunds** er fædd í Winnipeg 16. september 1896. Foreldrar hennar eru hjónin Nikulás Ottenson (Össursson) og Anna Guðmundsdóttir, föðursystir Hjartar Lárussonar (sjá númer 6). Lovísa, eins og hún er oftast nefnd, fékk almenna mentun í alþýðuskólum borgarinnar og í hússtjórnar deild búnaðarskóla Manitoba-fylkis.

Átta ára gömul fór hún að læra orgelspil, og þrettán ára píanó-spil hjá Jónasi Pálssyni og síðar hjá Lyle Sweatman, sem lært hafði eins og Jónas, hjá frægum kennurum í Þýzkalandi. Síðar varð hún að hætta námi fyrir efnahagslegar ástæður. En brátt fór hún að kenna sjálf, og lærði þá jafnframt að leika á pípuorgel hjá Fred Gee, besta organleikara Winni-

pegborgar í þá tíð. Þá var hún 18 ára og fór skömmu síðar til Minneapolis til frekara náms í organslætti. Eftir það tók hún að sér söngstjórn og organslátt í kirkju Tjaldbúðarsafnaðar og hélt þeirri stöðu þangað til séra Friðrik Bergman dó og kirkjan var seld. Auk þessa æfði hún barnasöngflokka og aðstoðaði við söngsamkomur frá því hún var 15 ára.

Að læknisráði varð Lovísa að taka sér hvíld, og á því tímabili bauðst henni af hendingu atvinna í hljóðfæraflokki, sem lék á gildaskálum og í danshöllum. Hún var ekki sérstaklega hrifin af því starfi, en það var léttara en kenslan og gaf meira í aðra hönd. Við þetta var hún fram að jólum 1927, er hún flutti til Los Angeles, California. Ári síðar eða í byrjun ársins 1929 hóf hún nám í hærri tónfræði við "Olga Steeb" píanó skólann undir leiðsögn Dr. Mary Carr Moore, sem talin er fremsta tónskáld, meðal kvenna, í ópera-stíl, í Bandaríkjunum. Hún lauk þriggja ára námsskeiði á ári og hálfu með kennaraprófi í tónfræði í júní 1930. Jafnframt náminu vann hún í hljóðfærabúð og kendi. Skömmu áður, eða í marz 1930 giftist hún Steinthor Gudmunds, og fluttu þau brátt til Blaine, Wash., þar sem hún hafði á hendi kenslu. Að hálfu öðru ári liðnu fóru þau suður til San Francisco og síðar til Berkeley, þar sem þau nú eiga heima. Þau eiga tvo sonu stálpaða.

Á síðari Winnipeg árunum mun Lovísa fyrst hafa farið að búa til sönglög, þó þekking hennar í raddskipun væri lítil eða engin. Var eitthvað af þeim sungið á samkomum og þóttu góð. Og þegar hún hóf tónfræðinám við skólann, voru henni veitt námsverðlaun fyrir þessi fyrri ára lög.

Þrátt fyrir heimilis annir, barnauppeldi og önnur nauðsynjastörf hefir hún gefið tilfinningum sínum lausan taum við og við í nýjum söngvum og hljóðfæra lögum . Tónskálda samkunda Californíu hafði nokkur af tónverkum hennar á heimssýningunni í San Francisco 1939-40, og í árssamkepni félagsins vann hún fyrstu verðlaun 1940 fyrir "Spinners Song" og næsta ár fyrir "Mamma ætlar að sofa" við kvæði Davíðs Stefánssonar. En hið fyrnefnda er við kvæði eftir skáldkonuna Laura Goodman Salverson (Lára og Lovísa eru systkina dætur) í þýðingu eftir Dr. Sig. Júl. Jóhannesson. "Visnar vonir" við kvæði eftir Dr. Richard Beck var sungið í útvarp 1941. Reyndar hafa mörg lög Lovísu verið flutt í útvarp og á samsöngum víðsvegar í Canada og Bandaríkjunum og jafnvel úti á Íslandi. Að minsta kosti 40 tónverk liggja eftir hana, af ýmsum tegundum, svo sem einsöngvar og tvísöngvar með píanó undirspili, kórsöngvar, kantata, hljóðfæraslagir o.s.frv. Um eitt skeið skrifaði hún fáeina glenssöngva (jazz), meðan hún vann við og var snortin af þeirri tegund hljómlistar, en gaf það fljótt á bátinn.

Meðal þeirra laga, sem flutt hafa verið í útvarpi og á almannafæri, eru þessi:

1. The Spinners Song (Laura G. Salverson).
2. Visnar vonir (Richard Beck).
3. Mamma ætlar að sofa (Davíð Stefánsson)
4. Dagarnir (Höf. ekki nefndur)
5. Harmaljóð (Höf. ónefndur).
6. Caprice.
7. Sleep, Sleep.
8. Slumber Song.
9. Strange Flower (með upplestri).

10. High O'er Dune Hills.
11. Jú, eg hefi áður unnað (Jakobína Johnson).
12. Need.

Meðal þeirra mörgu, sem enn hafa ekki verið flutt opinberlega, má nefna:

1. Love Scene — tvísöngur, Leifur hepni og unnusta hans, úr sögunni "Lord of the Silver Dragon" eftir frænku hennar Laura Goodman Salverson.
2. Simon the Cobbler (kantata)
3. Intermezzo, og
4. Icelandic Prelude, bæði fyrir píanó.

Þau af lögum frú Gudmunds, er eg hefi kynst, eru frumleg og kveða nokkuð við annan tón en íslensk lög yfirleitt, án þess þó að sleppa sér út í fjarstæður sumra nýtísku höfunda.

14. **Ragnar H. Ragnar** var fæddur 28. sept. 1898. Foreldrar hans voru hjónin Hjálmar Jónsson og Áslaug Torfadóttir á Ljótsstöðum í Laxárdal í Suður Þingeyjasýslu. Ragnar flutti vestur um haf í kringum árið 1920 og settist að í Winnipeg. Hann mun þá hafa haft lítilsháttar undirstöðu mentun í hljómlist, og strax byrjaði hann á námi hér í píanóspili, fyrst hjá Jónasi Pálssyni og síðar um lengri tíma hjá Eva Clare, sem um langan tíma hefir veitt hljómlistardeild Manitoba háskólans forstöðu. Hann mun hafa tekið kennarapróf í píanóspili, raddskipun og söngstjórn undir leiðsögn kennara sinna. Jafnframt hafði hann ofan af fyrir sér með kenslu og söngstjórn, og vann sér mikið álit við hvorttveggja. Hann kendi lengst um í Winnipeg, æfði barnasöngflokk með góðum árangri og stýrði karlakór Íslendinga, eftir að Björgvin Guðmundsson fór heim til Íslands. Var flokkurinn í mjög miklu áliti undir stjórn hans.

Skömmu fyrir síðasta heimsstríð flutti Ragnar suður til Norður Dakota og kendi þar þangað til að hann gekk í Bandaríkjaherinn. Var hann sendur til Íslands og dvaldi þar þangað til hann var leystur frá herþjónustu. Hann kvæntist heima á Íslandi Sigríði Jónsdóttur frá Gautlöndum við Mývatn. Settust þau aftur að í Íslendingabygðinni í Norður Dakota. Síðar bauðst honum kenslustarf á Ísafirði og fóru þau alfari heim árið 1948.

Ekki liggur mikið að vöxtunum til eftir Ragnar frá veru hans hér vestra. En hann raddsetti talsvert af lögum fyrir karlakórinn og einkum þó fyrir barnasöngflokkinn, þjóðlög og ýmislegt annað. Það af frumsömdum lögum hans, er eg hefi undir hendi eru:

1. Vikivaki — kvæði eftir Huldu skáldkonu.
2. Ísland — kvæði eftir Kr. Jónsson.
3. Leiðsla — kvæði eftir Grím Thomsen.
4. Liltu hjónin — kvæði e. Davíð Stefánsson.

Því miður hefi eg ekki getað náð sambandi við Ragnar í fjarlægðinni, og veit því eigi um áframhaldið.

15. **Elma Gíslason** er fædd í Glenboro, Manitoba, 28. febrúar 1910. Foreldrar hennar voru Ingólfur Árnason, nýdáinn, og kona hans María Frímannsdóttir, sem lengi bjuggu í Glen-

boro og Cypress River bygð. Elma fékk almenna uppfræðslu í barna og miðskóla í Cypress River. Þrettán ára byrjaði hún að læra píanóspil hjá Steingrími Hall og síðar hjá fleiri kennurum, en aðrar greinar söngfræðinnar hjá Gwenda Owen Davis. Tók hún kennarapróf undir umsjón "Toronto Conservatory of Music" með hárri einkum. Brátt kom það í ljós, að hún hafði fagra söngrödd; og hefir hún nú í mörg ár stundað söngnám og raddþjálfun hjá bestu kennurum borgarinnar. Mun fyrsti kennari hennar hafa verið hinn velþekti söngmaður Pétur Magnús, næst frú Sigríður Olson, Roberto Wood og nú seinast franska söngkonan Therese Deniset. Elma giftist árið 1932 og heitir maður hennar Ragnar Gíslason. Þau Ragnar og Elma hafa eignast 4 börn.

Elmu má nú óhætt telja eina hina bestu söngkonu íslenska hér vestan hafs, þeirra er nú lifa og starfa. Hún heldur fastri stöðu í Sambandskirkjunni íslensku hér í borg, og syngur auk þess iðulega á opinberum söngmótum. Eigi als fyrir löngu söng hún aðal sópranó hlutverkið í hinni alþektu og frægu Oratóríu Handels, Messiah, undir stjórn hins merka tónfræðings Bernard Naylors, og fékk mjög vinsamleg ummæli enskra blaða.

Á síðari árum hefir Elma fengist dálítið við sönglagagerð, þrátt fyrir margvíslegar annir dagsins. Fyrsta lag hennar var við kvæði eftir Bergþór E. Johnson, sem dó hér á síðastliðnum vetri. Lagið heitir "Dagsetur". Annað lag er við kvæði Páls S. Pálssonar: "Þú söngst mér lag". Hið þriðja er við kvæði Richards Beck: "Sál minni vaxa vængir." Fjórða lagið er við sálminn "Í Betlehem er barn oss fætt," þar sem öll versin eru tengd saman í einn hátíðasöng, fagurt lag og frumlegt. Fimta lagið, sem eg hefi frétt um, er við kvæði eftir tengdaföður hennar, Hjálmar Gíslason og byrjar svo: "Renni, renni rekkja mín". Flest þessi lög hefir hún sungið sjálf á samkomum og við kirkju, og hafa vakið talsverða athygli, enda láta þau vel að rödd hennar og eru nokkuð frábrugðin því, er almennt gerist. Þess má geta, að lög hennar hafa fengið mjög lofsverð ummæli merkra söngfræðinga.

Auk þessara fimmtán, sem að framan eru taldir, eru óefað einhverjir, sem mér er ekki kunnugt um, og aðrir sem ekki hafa fengist upplýsingar frá. Svo eru og einhverjir af yngri kynslóðinni, sem ef til vill eru að reyna nýjar leiðir og kæra sig síður um að vera nefndir í sambandi við hina eldri, eða vera merktir neinum þjóðernislegum stimpli. Samt er eitt mjög eftirtektarvert í sambandi við þessi 15. tónskáld —og eru jafnvel þau, sem aldrei hafa Ísland séð, engin undantekning: Þau hafa svo að segja öll valið sér íslensk ljóð til meðferðar, eða látið jafnframt þýða þau ensku.

Loks verður að geta þess, að tvö viðurkend tónskáld dvöldu um lengri eða skemri tíma hér vestan hafs og skrifuðu á því tímabili allmörg tónverk, en eiga þó ekki heima í þessum hóp. Það voru þeir Helgi Helgason og prófessor Sveinbjörn Sveinbjörnsson.

HÓLMFRÍÐUR DANIELSON

NOKKRIR VESTUR-ÍSLENZKIR LISTAMENN

I

Bókmenntir og ritstörf hafa ætíð skipað háan sess í hugum Íslendinga og til skamms tíma hefir almennt verið álitið að listhneigð þeirra, bæði heima á Íslandi og hér vestra hafi fengið eðlilega framrás í iðkun ritlistarinnar.

Víst er um það að mikið hefir borið á ritstörfum Vestur-Íslendinga og það starf verið tekið fram yfir alt annað menningarstarf þeirra á meðal. Þetta er eðlilegt þar sem almenningi er auðvelt að kynnast því sem út kemur á prenti, og því er oftast haldið á lofti sem hinni einu góðu og gildu menningarvöru. Vitanlega er þar að finna margt gullkornið þó að hitt og annað sem birzt hefir sé misjafnlega þungt á menningarmetaskálunum.

Þó hefir tónlistin einnig megnað að vinna hér verðugt hlutverk og náð nokkrum tökum í húgum almennings, því það er með hana eins og ritstörfin, að hún hlýtur að ná að nokkru leyti almennings áheyrn þar eð tónverk eru sungin og leikin á opinberum samkomum.

Alt öðru máli er að gegna hvað myndlistinni viðvíkur! Starfið er þess eðlis að það er mestmegnis unnið í kyrþey og kemur aldrei fyrir almenningssjónir. En Vestur-Íslendingum, ekki síður en öðrum mönnum er margt til lista lagt. Ennfremur eiga þeir arfgenga útþrá, — löngun til þess að kanna nýjar brautir, — ný viðfangsefni! Þeir una ekki andlegri kyrstöðu og, þó bundnir séu hversdagsstörfunum, finnur andleg atorka þeirra framrás í iðkun allskonar lista. Eins og tónskáldin hafa þeir lánað listinni haga hönd og hugvit sitt án nokkurs tillits til veraldlegs hagnaðar, aðeins knúðir af innri nauðsyn til þess að þroska sjálfa sig andlega og verklega. Samt sem áður hafa þeir sýnt lofsverðann skilning á gildi starfsins og hafa lagt mikið á sig til þess að öðlast fræðilega og verklega þekkingu í listrænum efnum. Standa þeir að því leyti sízt að baki þeim sem iðkað hafa orðsins list, því flestir hafa þeir stundað nám við listaskóla, notað sér skemmri námskeið á kvöldskólum, og hafa einnig af sjálfsdáðum aflað sér tæknilegrar undirstöðu í fögrum listum með því að kynna sér góðar námsbækur.

Öllu því starfi sem afkastað hefir verið á myndlistasviðinu meðal Vestur-Íslendinga verður ekki gerð sæmileg skil í stuttri ritgerð. Óefað mætti rita um það allstóra bók. Heillandi hefði það verið að hafa ofurlítinn undirbúningstíma til þess að afla sér upplýsinga í þessum efnum og mega rita um það ítarlega, en í þetta sinn er hvorki tími né rúm til þess. Verður því að nægja hér að minnast aðeins lítillega örfárra Vestur-Íslendinga sem iðkað hafa málaralist eða aðrar hliðstæðar listir.

II

Eins og gefur að skilja eru þeir ekki ýkjamargir, sem gert hafa myndhögg

eða málaralist að lífsstarfi sínu, enda lítil tækifæri fyrir syni og dætur fátækra frumherja til að öðlast menntun í þeirri grein.

Nokkrir eru þeir þó, og má þar fyrstan telja landslags málarann fræga **Emile Walters.** Sigur hans á listabrautinni má þakka góðum gáfum hans, þrautseigju, og fórnfærslu í þágu listarinnar. En yfirnáttúrlegur kraftur virðist einnig hafa komið honum til aðstoðar þegar mest lá við, eins og þegar miljónamæringurinn, Louis Comfort Tiffany tók hann undir sinn verndarvæng þegar hann hálfsvalt í þakherbergisholu í New York. Hafði hann þá nýverið fengið $150 listamannastyrk til framhaldsnáms, en hafði ekki ráð á því að þiggja hann sökum þess að ekkert fé var fyrir hendi til þess að borga fæði og húsnæði.

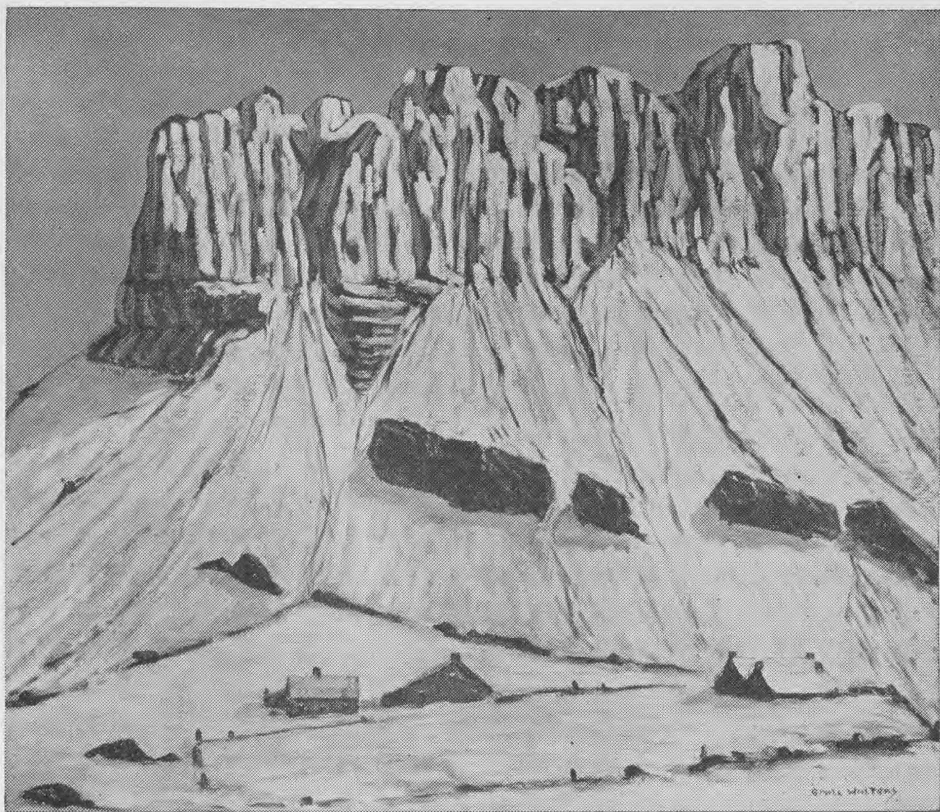
Pennsylvania Academy, sem veitt hafði honum styrkinn, hafði einnig mælt með honum við Tiffany, er þá nýlega hafði stofnað 'The Tiffany Foundation', í Long Island til styrktar efnilegustu listamönnum Bandaríkjanna. Veitti hann nú Emile $2,000 styrk, en þó var vandinn ekki leystur enn, því fyrirtækið var aðeins í undirbúningi þá er Emile hafðist við í þakherberginu við 57du götu, og hefði e. t. v. ævi hans og listaferill orðið öðrum þráðum ofinn, ef Tiffany hefði ekki komið til sögunnar í eigin persónu og tekið hinn unga listamann heim með sér.

"Taktu saman töskur þínar drengur minn", sagði Tiffany, "eg tek þig heim til mín þar til Tiffany Foundation tekur til starfa". Emile, sem varð að viðurkenna að hann átti alls engan farangur, varð nú heimamaður í 90-herbergja höll og kynntist brátt nágrönnum Tiffany's sem allir voru vellauðugir hefðarmenn.

Á meðal þeirra var fyrv. bandaríkjaforseti Theodore Roosevelt, og geymir Emile hugnæmar endurminningar frá þeim árum, er hann sat og málaði á óðalssetri þeirra hjóna og naut vináttu allrar fjölskyldunnar.

Þá var það, að Emile málaði hina alkunnu mynd sína, "Roosevelt Haunts, Early Autumn", sem hefir e. t. v., eins og hin mikla **'Jason'** myndastytta Thorvaldsens, orðið "hyrningarsteinninn undir frægð hans". Fyrir þetta málverk hlaut hann verðlaun frá Art Institute of Chicago, og var það eitt af þrjátíu málverkum eftir ameríska listamenn sem valin voru fyrir allsherjar sýningar er flutt skyldi stað úr stað milli allra helztu borga Bandaríkjanna. Síðan var það keypt af stjórninni og hengt í málverkasal þjóðlistasafnsins (National Collection of Fine Arts, Smithonian Institution) í Washington.

Þó að Emile Walters sem listamaður hafi fetað sínar eigin leiðir hefir hann að jafnaði haldið sig að reyndum og traustum reglum listarinnar, og þeirra afkáralegu öfgastefna sem nú eru hæst móðins í málaralistinni gætir hvergi í starfi hans. Málverk hans bera vitni um einlæga ást á náttúrunni í öllum hennar margvíslegu myndum. Því til dæmis má nefna Blossom Time; Birches in Winter; Early Spring; Day in May; og Depth of Winter. Næm tilfinning fyrir jarðfræði og veðurfræði hefir einnig haft áhrif á sköpunargáfu hans, eins og sjá má af hinum sérkennilegu myndum hans: The Advancing Glacier; Glacier Blink; Plains of Parliament, Iceland; The Storm; Morning Light; Winter Haze; og Sunset at Lagarfljót.

The Harp of the Valkyries, eftir Emile Walters

Myndir eftir hann eru til sýnis í tuttugu og sex lista söfnum víðsvegar um Ameríku og Evrópu. Nýlega eignaðist hið virðulega listasafn Skotlands (Glasgow Art Galleries) mynd hans: "The Harp of the Valkyries", og Thomas J. Watson keypti "Southward View, Plains of Parliament, Iceland", fyrir listasafn sitt (United Nations Collection, New York). Fjórar myndir, "The Seasons", eru í þjóðlistasafni Íslands, í Reykjavík; ein er í Municipal Gallery of Modern Art, Dublin, Ireland; ein í þjóðlistasafni Finlands í Helsinki; tvær myndir eru í listasöfnum á Frakklandi (The Luxemburg, Paris, og Rouen). Í Canada eiga þrjú listasöfn myndir eftir hann: Winnipeg (Man.), Edmonton, (Alta.), og University of Saskatchewan.

Margvíslegan heiður og viðurkenningu hefir Walters hlotið fyrir starf sitt. Árið 1924 hlaut hann hin mjög svo eftirsóttu J. Francis Murphy verðlaun frá National Academy of Design, New York. Er hann annar í röð íslenzkra listamanna sem hlotið hefir þann heiður, en hinn var myndhöggvarinn frægi, Bertel Thorvaldsen.

Walters er meðlimur í ýmsum listasamtökum í Bandaríkjunum, (Pennsylvania Academy of Art; Louis C. Tiffany Foundation Art Guild; Art Student's League of Chicago), og lífstíðar

heiðursfélagi í 'The Canadian Club of New York, og 'Alpha, Kappa Pi Fraternity'. Einnig tilheyrir hann 'The Explorers' Club of New York'. Um sjö mánaða tímabil dvaldi Emile á Íslandi og málaði þar fjölda af landslagsmyndum. Hafa þær verið sýndar víða í Bandaríkjunum og hafa vakið aðdáun meðal listamanna. Árið 1939 var hann sæmdur Riddarakrossi Fálkaorðunnar af konungi Íslands og Danmerkur.

Emile Walters er fæddur 31. janúar, 1893 í Winnipeg, Manitoba. Foreldrar hans voru Páll Valtýr Eiríksson frá Bakka í Víðivíkursveit í Skagafjarðarsýslu, og kona hans Björg Jónsdóttir frá Reykjum á Reykjarströnd. Rúmlega fimm ára að aldri fluttist hann til Garðar, Norður Dakota. Það var af hendingu að hann komst yfir auglýsingakver gefið út af Art Institute of Chicago, og tveim árum síðar auðnaðist honum að komast þangað til náms. Var hann þá seytján ára og blásnauður en fús til þess að leggja alt í sölurnar fyrir listina. Vann hann nú fyrir sér með því að fara á fætur fyrir dagmál og sópa skólastofurnar meðan aðrir sváfu, bera á borð í matstofunni, og fylgja samkomugestum til sætis við Chicago Operuna á kveldin. Þess á milli stundaði hann námið af kappi með þeim árangri, að hann hlaut hæstu verðlaun skólans þau þrjú ár sem hann var þar. Því næst lærði hann við Philadelphia Academy of Fine Arts og vann fyrir sér, m. a. með því að slá grasflötinn í kring um skólann. Var það skömmu síðar, að hann fór til New York og kynntist Tiffany eins og að framan er getið.

Emile og kona hans Thorstína (Jackson) eiga heima á Lythend Farm, Poughkeepsie, New York. Er það æva gamalt og sögulegt landssetur og unaðslegt að búa þar fyrir listamann sem í starfi sínu hefir fundið fullnægju lífsins, og gaf hann heimili sínu hið sögulega íslenzka nafn "Hlíðarendi".

Jón Magnús Jónson er annar mikilhæfur Vestur-íslenzkur listamaður sem orðið hefir fyrir þeim heiðri, að fá Tiffany Foundation verðlaunin árið 1927. Hafði hann valið sér það hlutverk að ryðja sér braut á einhverju hinu allra erfiðasta sviði listarinnar, höggmyndalistinni.

Jón Magnús fæddist í fátæklegum frumbyggja híbýlum nálægt Upham, Norður Dakota, 18. desember 1893. Foreldrar hans voru hjónin Stefán Jónsson frá Einfætlingsgili í Bitruhreppi í Strandasýslu, og Hólmfríður Hansdóttir Hjaltalín frá Lilta Hrauni í Hnappadalssýslu. Faðir Stefáns var Jón Magnússon, póstur.

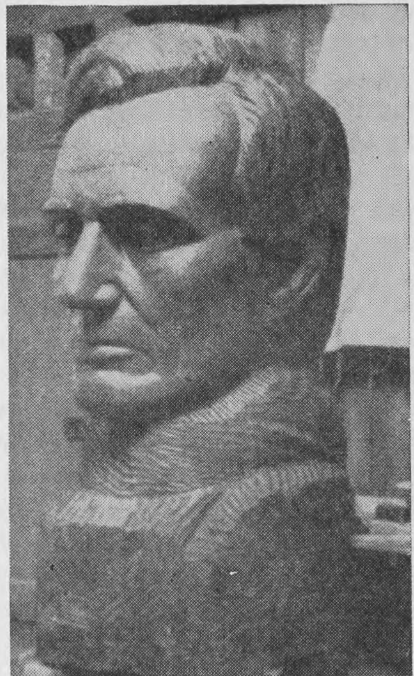
Níu ára að aldri fór Jón Magnús að vinna ofurlítið fyrir sér sem nautgripahirðir hjá bónda þar í sveitinni, jafnframt því sem hann gekk í barnaskóla. Að loknu miðskólanámi í Fargo, N. D. hóf hann dráttlistar- og myndamótunarnám við búnaðarskólann þar í bænum. Gekk hann svo í Bandaríkjaherinn, varð hersveitaforingi og fór með sveit sinni til Frakklands. Er heim kom aftur, stundaði hann nám við Minneapolis School of Art, Art Institute of Chicago og Beaux Arts listaskólann í New York. Á þessum árum kynntist hann frægum listamönnum, þar á meðal Lorado Taft og Ordway Partridge og varð samstarfsmaður margra þeirra. Skömmu síðar var honum boðið til Utah til þess að vinna að hermannaminnisvarða Mormóna sem verið var

að reisa á þinghúshæðinni í Salt Lake City.

Eftir að hann hlaut Tiffany verðlaunin, var hinum unga listamanni meiri gaumur gefinn og voru honum nú fengin í hendur ýms mjög vandasöm viðfangsefni. Þar á meðal voru marmara gosbrunnar í listigörðum í Frankfort og Richmond, Indiana; úthöggnar myndir á International House, í Chicago, og ýmsum öðrum almennum byggingum. Minnisvarða hjó hann ýmist úr steini eða marmara í Vincennes, Indiana og víðar, Standmyndir hans hafa verið á mörgum merkum sýningum og hafa hlotið mikið lof og mörg verðlaun. Árið 1931 hlaut hann "The Garden Sculpture Prize" á Hoosier sýningunni og þrem árum síðar Hickox verðlaunin. Á Hoosier sýningunni 1936 var honum veittur 'The Prize for Merit' fyrir framúrskarandi mynd úr marmara sem hann nefndi "Móðir og barn". Árið 1937 hlaut hann "The Indianapolis Art Association Prize' sem gefinn var það ár í fyrsta sinn, við Herron Art Institute.

Um haustið 1944 hóf Jónson starf sitt sem kennari í höggmyndalist við Cranbrook Academy of Art í Michigan, sem er álitið einn hinn allra fullkomnasti af listaskólum landsins. Hann andaðist á heimili sínu í Bloomfield Hills 21. janúar, 1947.

Til minningar um hinn mæta kennara og vin keypti Cranbrook skólinn tvær merkar myndastyttur eftir hann fyrir listasafn sitt og sérstök sýning á verkum hans var haldin, sem bar ótvírætt vitni um fjölhæfni hans og fegurðarsmekk. Þar voru sýndar myndir úr steini, marmara, alls konar harðviði, gipsmyndir og myndir mótaðar úr leir (plasticine og terra cotta). Mun hann hafa haft fágæta hæfileika til þess að velja að jafnaði þann efnivið fyrir listaverk sín sem áhrifamestur var til að túlka hugsjónir hans. Þannig er hin hrikalega standmynd hans "Cargador", höggvin úr Mexican Granite, en frá-

Abraham Lincoln, eftir Jón M. Jónson

bærlega fíngert og fágað brjóstlíkneski af konu listamannsins hefir hann meitlað úr ljósrauðum marmara (Pink Georgia marble). Er hann vildi láta andlitsmyndir sínar tákna einkum góðmensku og göfgi sálarinnar skar hann þær úr áferðarfögrum hnetuviði, eins og t. d. höfuðlíkan það er hann nefnir "Sigrún", og virðist heiðríkja hugans, og rósemi og staðfesta íslenzkrar kvennhetju geisla út frá myndinni.

Af listaverkum Jónsons hefir e. t. v. vakið mesta athygli mynd hans af Abraham Lincoln, og er hún álitin ein

sú allra bezta sem til er af honum. Í þeirri mynd hefir efnisval og framúrskarandi hagleiki listamannsins sameinast fullkomlega til þess að framleiða meistaraverk. Myndin er skorin úr hnetuvið (African Walnut) og er sem hin mjúka áferð, bjarmi og innri ylur efnisviðsins túlki fyllilega eiginleika hins göfuga og vitra forseta.

Líf sitt alt helgaði Jón Magnús Jónson listinni af einlægni og heilum huga með það fyrir augum, að hún ætti að fegra og betra hið innra líf mannsins. Hann trúði því, að hún gæti orðið göfugt verkfæri í höndum listamannsins til þess að bjarga mönnunum frá því að verða að endingu þrælar þeirrar yfirgnæfandi vélamenningar, sem þeir sjálfir höfðu skapað til að þjóna mannkyninu, en sem væri að verða þeim yfirsterkari. Samverkamenn hans við Cranbrook listaskólann fundu því fljótt, að hann var vel til þess kjörinn að hrífa huga nemendanna og blása þeim í brjóst áhuga og ástundunarsemi, og hans er hvervetna minnst sem göfugs prúðmennis.

Óhjákvæmilegt virðist vera að telja með í þessum flokki Vestur-íslenzkra listamanna, **Nínu Sæmundson** og **Magnús Á. Árnason,** þó að ungfrú Sæmundson fengi menntun sína mest megnis erlendis og Magnús sé nú fluttur aftur til Íslands þar sem hann stundar list sína.

Í Ameríku hefir Nína Sæmundson stundað höggmyndalist í meira en tuttugu ár og unnið sér frægð og frama fyrir listaverk sín. Hún er dóttir Gunnars Sæmundssonar, bónda í Fljótshlíð, og konu hans Þórunnar Gunnlaugsdóttur, og er yngst fimtán systkina. Stundaði hún listanám í Kaupmannahöfn við Royal Academy of Beaux Arts, og útskrifaðist með heiðri. Voru myndir hennar þá sýndar víða og henni fengin í hendur ýms verkefni fyrir almennar stofnanir. Síðan fór hún til Parísar og Rómaborgar til þess að fullkomna sig í höggmyndagerð, og ferðaðist einnig til Tunis í Afríku. Í París hjó hún myndastyttuna "Móðir og barn", sem ávann henni mikinn heiður og var sýnd í 'Grand Palais', og listakonunni veitt viðtaka sem meðlims þeirrar stofnunar. Mynd þessi stendur

Nína Sæmundson við vinnu sína

í listigarði í Reykjavík, og einnig keypti íslenzka stjórnin "Sofandi drengur", en það var fyrsta mynd hennar gerð í fullri stærð.

Eftir að til Ameríku kom hélt Nína Sæmundson nokkrar sýningar í New York, og hjó hún þar út brjóstlíkan af mörgum frægum mönnum og konum. Voru þar á meðal: Greta Nissen; rithöfundurinn Fannie Hurst; leikonan Eva LeGallienne; og landkönnuðurinn Vilhjálmur Stefánsson.

Ungfrú Sæmundson vann sigur úr býtum í samkeppni sem Waldorf Ast-

oria hótelið í New York efndi til, til þess að skera úr því, hver hæfastur myndi til að búa til vandasamt listaverk við bygginguna. Hjó hún þá standmynd mikla sem stendur við útidyr hótelsins og nefnist: "The Spirit of Achievement". Er sú mynd fræg orðin og er notuð sem fangamark á skrifpappír hótelsins og vörumerki á auglýsingaskrám þess.

Nú í mörg ár hefir ungfrú Sæmundson haft aðsetur sitt í Hollywood, California, og hefir hún þar nóg verkefni. Hún hefir höggvið þar brjóstlíkneski af kvikmynda "stjörnum", og öðru frægu fólki og standmyndir fyrir listigarða. Standmyndir hennar af Leifi Eiríkssyni, er Skandinavisk félagssamtök í Los Angeles gáfu borgarstjórninni, stendur í Griffith Park.

Nína Sæmundson heggur úr steini og marmara, sker úr tré og notar einnig leir og 'terra cotta'. Nýverið hefir hún verið að gera tilraunir með leirkerasmíði og hefir sett up leirbrennsluofn í vinnustofu sinni í Hollywood. Síðan hún kom til California hefir hún haldið margar sýningar á verkum sínum, og þau er að finna á ýmsum listasöfnum.

Magnús Á. Árnason er myndhöggvari, málari, ljóðskáld og tónskáld. Hann er fæddur 28. des. 1894 í Narfakoti í Njarðvíkum, sonur Árna bónda og kennara, Pálssonar og konu hans Sigríðar Magnúsdóttur frá Miðkoti í Fljótshlíð.

Árið 1912-13 stundaði hann nám við Den Tekniske Selskabs Skole í Kaupmannahöfn en fór því næst til Ameríku og nam bæði málara- og höggmyndalist við California School of Fine Arts, í San Francisco í fjögur ár. Einnig stundaði hann tónlistanám við Annilaga Musical College árin 1924-26. Málverk og höggmyndir Magnúsar hafa verið sýnd hjá California Art Association, East—West Gallery í San Francisco, og víðar á Kyrrahafsströndinni.

Kvæði hafa birzt eftir Magnús í blöðum og tímaritum bæði á Íslandi og hér vestra. Hann hefir þýtt kvæði úr ensku, þar á meðal, **Ljóðfórnir** (1919) og **Farfugla** (1922) eftir Indverska skáldið Rabindranath Tagore. Tvö eða þrjú sönglagasöfn hafa komið út eftir hann: **Our Songs**, sex lög við ljóð eftir amerízku skáldkonuna Sara Bard Field; **Steinsljóð**, níu lög við ljóð eftir Stein Steinarr; og nokkur sönglög á lausum blöðum.

Hann flutti aftur til Íslands árið 1930 og stundar aðallega myndhögg, en málar einnig landslagsmyndir. Hefir hann haldið 10—12 sýningar í Reykjavík og einnig nokkrar á Akureyri og víðar. Hann kvæntist enskri listakonu árið 1937, og eiga þau heima á Lækjarbakka við Borgartún í Reykjavík.

III

Þeim fjölgar nú óðum sem fullnuma sig í dráttlist með það fyrir augum að stunda auglýsingateikningar eða kennarastöðu við háskóladeildir í verklegum listum (Architecture and Interior Design) eða æðri listum (Fine Arts).

Í þessum flokki er ung stúlka, **Carol Feldsted** að nafni sem nýlega hefir vakið sér athygli með margvíslegu starfi sínu á listasviðinu. Síðast liðin þrjú ár hefir hún verið dráttlistakennari við byggingarlistadeild (Faculty of Architecture and Interior Design) Manitoba háskólans og er nýkomin út eftir hana bók sem fjallar aðallega um grundvallarreglur dráttlistarinnar. Er bókin bein afleiðing af starfi hennar við há-

skólann, sem hún sjálf varð að skipuleggja að mestu, og semja lexíur fyrir nemendur sína, þar sem engin fullnægjandi kenslubók í þeim efnum var við hendina.

Bókin heitir "Design Fundamentals", og hefir hlotið góða dóma sérfræðinga sem hæfileg kennslubók í þeirri grein. Þá hefir Miss Feldsted einnig hlotið lof listamanna fyrir eirtöflur tvær — (bronze relief), er steyptar voru fyrir bókahlöðu sem nýverið var byggð við Swift Current (Sask.) Collegiate. Myndin sem nefnist, "Pioneer Mother", er táknræn og gefur í skyn umhverfi og baráttu frumherjamæðranna í sléttufylkjunum. Verður hún hengd í bókasalinn, en hin taflan sem er brjóstmynd af Charles Thoresen, manninum sem gaf féð til byggingarinnar mun sett til sýnis á útivegg bóhlöðunnar.

Carol Feldsted er fædd og uppalin í Winnipeg, dóttir Eggerts Feldsted og konu hans Jónínu (Thomas). Eggert er sonur Sturlaugs og Soffíu Fjeldsted frá Hvítárvöllum, og er kunnur í Winnipeg fyrir listfengi og smekkvísi í skrautmunagerð. Lærði hann gullsmíði fyrst hjá Guðjóni Thomas og síðan í Montreal (Can.) og á Englandi. Einnig sótti hann tveggja mánaða námskeið við hið fræga Louvre í París og ferðaðist til Þýzkalands og Rómaborgar til þess að kynnast skrautmunamunstrum. Sýnishorn af gullsmíðum hans voru birt í grein um málmiðnað (Metal Crafts in Canada) í Canadian Geographical Journal í maí 1944. Jónína, móðir Carol lærði málaralist um skeið við St. Mary's Academy í Winnipeg og hefir málað vatnslitamyndir og afar fíngerð munstur á postulínsmuni.

Carol á því ekki langt að sækja listræni sína og á unga aldri fór hún að teikna og móta prýðilega gerðar myndir úr leir (plasticene). Eftir að útskrifast við Manitoba háskólann stundaði hún nám við Art Institute of Chicago þar sem hún vann tvisvar námsverðlaun, og er útskrifuð þaðan sem Bachelor of Fine Arts og Bachelor of Art Education (1942). Því næst fór hún á New York háskóla og Columbia, og hlaut Meistargráðu í fögrum listum. Þar hjó hún út stúlkuhöfuð úr marmara, en aðeins tveir af nemendunum völdu sér svo erfitt viðfangsefni.

Samtímis náminu iðkaði hún list sína á ýmsum sviðum. Meðan hún var í Chicago kenndi hún dráttlist við miðskóla þar og teiknaði fyrir 'World Encyclopedia', en í New York teiknaði hún munstur fyrir skrautmunafyrirtæki. Áður en hún tók við stöðu sinni við Manitoba háskólann kenndi hún fagrar listir við Yorkton College Institute í Saskatchewan. Árið 1949 kenndi hún dráttlist við sumarnámskeið er menntamálaráð Manitoba efndi til á Gimli. Notaði hún þá frístundir sínar til þess að mála margar vatnslitamyndir af þessum sögustað Vestur-Íslendinga.

Carol hefir sýnt frábæra atorku og elju í starfi sínu og enn heldur hún áfram að læra. Nú hefir hún fengið eins árs burtfararleyfi frá Manitoba háskólanum og stundar framhaldsnám við háskólann í Berkeley í Californíu.

Önnur kona af íslenzkum ættum kennir dráttlist við miðskóla í Rockville Centre, Long Island, N. Y. Er hún **Anna Johnson,** systir myndhöggvarans sem að fyrr er getið. Útskrifaðist hún við Columbia háskóla sem Bachelor of

Fine Arts og síðar sem Master of Fine Arts.

Einnig stundaði hún framhaldsnám við Cranbrook Academy of Fine Arts og var þá Jón Magnús Jónsson, bróðir hennar, kennari hennar í höggmyndalist. Í lok skólatímabilsins var haldin sýning á listaverkum nemendanna og var málverk eftir Önnu dæmt bezt þeirra allra.

Í sumarfríum sínum hefir Anna sótt listanámskeið til þess að fullkomna sig í ýmsum hliðum listarinnar. Eitt sumarið stundaði hún algerlega vatnslitmyndir, og því næst leirkerasmíði (ceramics). Hefir hún miklar mætur á þeirri grein listarinnar og hefir aðgang að brennsluofni í vinnustofu vinkonu sinnar.

Fyrir tveim árum fór hún til Guatamala, Central America, og var þar í sex vikur við að mála og kynna sér málaralist. Myndir hennar hafa verið sýndar hjá Nassau Art League.

Með þeim sem verið hafa kennarar í fögrum listum ber einnig að telja **Helen Swinburne Lloyd.** Hún er dóttir tónskáldsins Sveinbjörns Sveinbjörnssonar og konu hans Eleanor (Christie) og er fædd í Edinborg á Skotlandi 3. desember 1892.

Helen útskrifaðist frá "Edinburgh College of Art" í fögrum listum og tók kennarapróf 1915. Einnig stundaði hún framhaldsnám við sömu stofnun og kendi síðan dráttlist í skólum á Skotlandi og í Winnipeg eftir að hún kom til þessa lands 1919.

Árið 1921 gekk hún að eiga Ralph E. A. Lloyd, liðsforingja sem þá var nýlega kominn heim úr fyrstu heimsstyrjöldinni. Stunduðu þau hjón búskap nálægt Calgary (í Midnapore, Alberta) þar til maður henar lézt, 1943. Þrjú uppkominn börn, öll gift, á hún: eina dóttur og tvo syni sem voru í canadiska hernum í síðasta stríði.

Helen hefir málað mikið af landslags- og mannamyndum með olíulitum og vatnslitum og er einnig útlærð í útsaumi, skrautritun og "Wood-block printing". Myndir hennar hafa verið sýndar hjá "Society of Scottish Artists í Edinborg og víðar, og hafa margar þeirra verið seldar á uppboðum sem haldin eru í sambandi við þessar sýningar. Fyrir nokkrum árum vann hún fyrstu verðlaun við 'Calgary Stampede' sýningu fyrir mynd sína: "Larch and Beetles", (wood-block printing).

Efni í myndir sínar sækir hún, oft í barna æfintýrasögur, eins og t. d. "Hans Anderson's Fairy Tales", og eru þær myndir sérkennilegar að mörgu leyti, fíngerðar í dráttum, og hafa yndislegan æfintýrablæ. Frá barnæsku hefir hún haft áhuga fyrir þesskonar efni, og byrjaði sjálf að skrifa barnasögur er hún var aðeins sjö ára. Þessar sögur á hún enn og eru þær myndskreyttar af Þórði, bróður hennar, sem er einnig mjög listfengur og hefir málað töluvert þó hann ekki hafi lært málarlist. Hann er og píanisti og tónskáld, en er útskrifaður sem læknir frá Edinborg háskóla. Hann hefir átt við mikla vanheilsu að stríða síðan hann kom heim úr fyrri heimsstyrjöldinni.

Á búskaparárum sínum höfðu þau Lloyd hjónin marga erfiðleika við að etja, ekki sízt á krepputímunum, og hefir Helen eflaust haft lítinn tíma eða næði til þess að sinna hugðarefnum sínum, en fjölhæfni hennar og gáfur gerðu þó vart við sig á ýmsum sviðum. Hún er skáldmælt vel og ljóð eftir hana hafa birst í ýmsum blöðum og tímarit-

um, þar á meðal "The Calgary Herald", "The Farm and Ranch Review", "The Icelandic Canadian", og í "Lögbergi". Fimm ljóð hennar voru prentuð í "The Alberta Poetry Year Book", og höfðu þrjú þeirra hlotið viðurkenningu (honorable mention) í samkeppnum er "Canadian Authors' Association" heldur árlega. Hún yrkir undir nafninu —Helen Swinburne.

Helen hefir samið ljóðasafn fyrir börn og sömuleiðis er hún nú að safna efni í æfintýra sögur handa börnum. Hefir hún í huga að teikna myndir fyrir þessar bækur og láta gefa þær út.

Til Calgary flutti hún árið 1948 með móður sinni sem dvalið hafði hjá þeim hjónum síðan Sveinbjörn, faðir hennar dó, 1927. Einnig eru til heimilis hjá henni bróðir hennar, Þórður og sonardóttir hennar.

Meðal vestur-íslenzkra listamanna er **Charles Thorson** einstæður. Lagði hann fyrir sig auglýsingadráttlist og skopmynda teikningar, (cartoons). En það var starf hans fyrir kvikmyndafélögin í Hollywood sem sýndi bezt hina frjóu sköpunargáfu hans og gerði hann frægan.

Eftir að vinna allmörg ár við auglýsingateikningar í Winnipeg lagði hann leið sína til Hollywood árið 1934. Æfintýrakvikmyndir fyrir börn, sem kallaðar eru "animated cartoons", voru þá að byrja að koma fyrir almenningssjónir. Varð nú Thorson starfsmaður hjá Walt Disney, sem var aðal hvatamaður þessarar nýju kvikmyndagerðar, og var sem starfið hefði verið skapað fyrir Thorson eða hann fyrir starfið. Í hugmyndaheimi hans sköpust nú nýjjar myndir og teiknaði hann þær af mikilli snilld. Hefir hann upphugsað og teiknað myndir af þessu tagi fyrir meira en hundrað kvikmyndir. Eru þar á meðal fjöldi af þeim myndum sem mest og best hafa skemt fullorðnum jafnt sem börnum, um margra ára skeið eins og t. d. hinn kúnstugi og úrræðasnjalli héri, "Bugs Bunny" sem allir þekkja.

Einnig teiknaði Thorson fyrir kvikmyndafélög í Culver City; Miami, Florida, og New York.

Eftir þrettán ára dvöl í Hollywood kom hann aftur til Winnipeg. Þá um haustið 1947 kom út eftir hann afar skrautleg barnabók. Var það saga af litlum Indíána dreng sem hann nefndi "Keeko", og vinum hans og óvinum í dýraríkinu. Samdi Thorson söguna og teiknaði af mikilli list þann fjölda mynda sem henni fylgja á hverri síðu bókarinnar. Er hún prentuð á vandaðan, gljápappír og flestar eru myndirnar prentaðar í litum, (chromolithographs). Sala á bókinni náði hámarki bæði í Canada og Bandaríkjunum og voru 60,000 eintök seld fyrsta árið, og fyrir hana var Thorson gerður heiðursmeðlimur í "The Mark Twain Fellowship". Er sú sæmd veitt aðeins þeim, sem unnið hafa fágætt afrek á einhverju sviði menningarinnar.

Charles Thorson er fæddur á Gimli, árið 1890. Er hann sonur Stefáns Thorson og konu hans Sigríðar Þórarinsdóttur. Foreldrar Stefáns voru Þórður og Sigríður Jónsd., hjón í Ásakoti í Biskupstungum. Síðast liðið ár hefir Charles verið í Winnipeg að vinna að því að semja fleiri barnabækur. Verður sú næsta í röðinni sagan um "Oogie", litla Eskimóann, og svo mun koma Zulu-drengurinn "Zookie".

Þó að maðurinn sé gæddur frumskapandi frjóviði í landnámi andans

getur það eitt ekki gert hann 'meistara' í sinni list. Sögur hinna heimsfrægu snillinga bera vitni um það, að þeir eiga frægð sína mest að þakka stöðugri iðjusemi og ótrauðri starfsemi. Michael Angelo sagði, að alt sem maðurinn gæti hugsað sér gæti hann smíðað úr marmara, ef höndin væri vanin á að hlýða huganum.

Charles Thorson er áreiðanlega "perfectionisti" hvað starfi sínu viðvíkur, og það er hin stöðuga æfing og óþreytandi kostgæfni hans, sem hefir gert hann að afburða snillingi í sinni sérstæðu listagrein, því 'hönd hans var vanin á að hlýða huganum'.

Í Winnipeg er nú sem stendur að minnsta kosti tveir aðrir Íslendingar sem hafa unnið við auglýsingateikningar. Eru það **Gissur Eliasson** og **Helga Miller.** Þau eru bæði fædd í Winnipeg og útskrifuð við Winnipeg School of Arts eftir þriggja ára nám þar (Diploma Course).

Gissur er fæddur 13. október, 1912. Foreldrar hans eru Elias Eliasson ættaður úr Vestur Skaptafellssýslu, og kona hans Guðbjörg Sæmundsdóttir, komin af Ísafirði. Þau hjón komu frá Íslandi árið 1910. Gissur fluttist ungur með foreldrum sínum til Árborg, Manitoba og þar gekk hann á barna og miðskóla. Hneigðist hugur hans mjög að listrænum efnum og hafði hann teiknað og málað myndir heima tilsagnarlaust. Þá er hann var við nám í Jóns Bjarnasonarskóla í Winnipeg sýndi hann Charles Thorson nokkrar af myndum sínum, og varð það til þess, að Thorson bauðst til þess að veita honum tilsögn í dráttlist, í vinnustofu sinni. Eftir eins árs nám hjá Thorson hóf Gissur nám sitt við Winnipeg School of Art. Síðan hann útskrifaðist, árið 1937, hefir hann verið skráhaldari og kennari við þá stofnun. Síðast liðið haust var listaskóli þessi sameinaður háskólanum og verður framvegis starfræktur undir nafninu: 'Universtiy of Manitoba School of Art', Gissur heldur áfram sama starfi við þessa nýju deild háskólans, og kennir hann stafagerð, (Lettering) og 'Applied Design'. Hefir hann lagt sérstaka stund á þessa grein dráttlistarinnar, og fengið feikna mikla æfingu í þeim störfum, því frá byrjun kennararstarfsins hefir hann verið mjög eftirsóttur af félögum og einstaklingum til þess að búa til skrautrituð skjöl og skírteini, einnig smá auglýsingaspjöld, munstur fyrir bókakápur og ýmislegt fleira af því tagi. Við þess konar starf þarf einstaka nákvæmni og mikla æfingu, og er Gissur nú orðinn snillingur við þessa vinnu. Utan skóla starfsins hefir hann því mikið að gera, og einnig kennir hann á skólanum tvö kvöld í viku.

Frístundir hans eru því fáar, en samt sem áður hefir hann málað þó nokkuð af myndum sem eru álitnar ágætar. Í Árborg, um það leyti sem hann var að byrja listaferil sinn málaði hann leiksviðstjöld fyrir "Æfintýri á Gönguför", og báru þau glöggan vott um listræni hans og smekkvísi. Hann lék og einnig í þeim leik og öðrum leikjum áður en hann fór alfarinn frá Árborg, og var góður leikari.

Gissur er kvæntur Elvíru Benjamins son, dóttur Skúla Benjamínssonar í Winnipeg, og konu hans Setselju (Ögmundsonar).

Helga Miller er dóttir séra Guðmundar Árnasonar og konu hans Sigríðar Sæmundsen. Hún er fædd 16. des. 1911, stundaði nám við Manitoba há-

skólann og útskrifaðist þaðan sem Bachelor of Art. Eftir að hafa lokið námi við Winnipeg School of Art vann hún við auglýsinga teikningar fyrir ýms iðnaðar- og verzlunarfélög í Winnipeg, þar til er hún giftist Thomas Miller árið 1943.

Þau hjón eiga fjóra unga syni, en Helga gefur sér samt sem áður stund og stund til þess að sinna málaralistinni. Hún tilheyrir "The Winnipeg Sketch Club" og mætast meðlimir þess félags vikulega til þess að mála persónumyndir eftir fyrirmynd (model) sem fengin er til þess að sitja fyrir. Á Helga mikið af þesskonar myndum, sem eru einkar fallegar, þó auðvitað séu þær teiknaðar og málaðar í mesta flýti á einni kveldstund.

Helga hefir málað margar fallegar landslagsmyndir, og mynd hennar af Knox kirkjunni í Winnipeg, teiknuð að haustlagi og máluð með vatnslitum, hefir frábæra lita- og línufegurð, sem gefur henni sérstaklega aðlaðandi blæ.

Myndir Helgu hafa verið sýndar í Winnipeg Art Gallery og á hinum árlegu sýningum 'Manitoba Society of Artists', og hafa einnig verið valdar fyrir umferðasýningar sem sendar eru til ýmsra barnaskóla í fylkinu.

Sigríður, móðir Helgu lærði einnig málaralist, þá er hún var eitt ár á Englandi, hjá Eiríki Magnússyni í Cambridge og konu hans, sem var föðursystir hennar. Séra Guðmundur var þá við nám í Þýzkalandi og er hann kom til Englands, sumarið 1909 giftust þau og fluttu svo aftur til Winnipeg. Sigríður kenndi mörgum unglingum að mála bæði í Winnipeg og í Lundar og Oak Point byggðunum þar sem séra Guðmundur var þjónandi sem prestur. Einnig hefir hún málað töluvert af landslagsmyndum bæði með olíulitum og vatnslitum og eru þær gerðar í þeim stíl sem tíðkaðist í Englandi snemma á þessari öld, þá er hún var við nám.

IV

Sem listamenn skipa **Friðrik Swanson, Árni Sigurdsson** og **Snæbjörn Polsson** sérstakan sess í hugum vestur- íslendinga, því þeir hafa málað svo að segja öll tjöld sem notuð hafa verið við íslenzkar leiksýningar í Winnipeg og nýlendunum í Manitoba, Saskatchewan og Norður Dakota. Þeir höfðu allir mikinn áhuga fyrir leiklist, og voru góðir leikarar. Var þeim því eðlilegt að lána leiklistinni starfskrafta sína, listfengi og góðar gáfur.

Friðrik Swanson (Sveinsson) var fæddur 4. nóvember 1864, að Möðruvöllum í Hörgárdal. Foreldrar hans voru þau Sveinn Þórarinsson, amtsskrifari og umboðsmaður, og kona hans Sigríður Jónsdóttir frá Vogum við Mývatn. Bróðir Friðriks var séra Jón Sveinsson ('Nonni'), kaþólskur prestur, og kunnur rithöfundur.

Friðrik ólst upp hjá frænda sínum Ólafi Ólafssyni frá Espihóli í Eyjafirði og Ólöfu Jónsdóttur frá Lóni í Kelduhverfi. Með þeim kom hann til Ameríku 1873, fyrst til Milwaukie, en síðan til Nýja Íslands (1875) og Norður Dakota (1879), og þaðan kom hann til Winnipeg þar sem hann dvaldi þar til er hann andaðist 25. maí 1942. Hann var kvæntur Sigríði, dóttur Jóns Laxdals frá Akureyri.

Friðrik var framúrskarandi athafnamaður og félagslyndur mjög. Lagði hann óspart fram krafta sína til stuðnings góðum málefnum, og við skemtanir var hann 'hrókur alls fagnaðar'.

Hann var lyfjafræðingur en hætti

því starfi, því hugur hans hneigðist mjög í aðra átt. Lærði hann þá listamálningu og upp frá því vann hann við auglýsingateikningar (sign painting). Teiknaði hann einnig og málaði alls konar myndir, ýmist af mönnum, bæjum eða landslagi. Á mörgum heimilum í Winnipeg skreytti hann stofuveggi með málverkum (murals). En aðallega er hann kunnur fyrir þau ágætu leiksviðstjöld er hann hefir málað. Hann taldi ekki eftir sér að vaka langt fram eftir nóttu, oft að loknum æfingum, við að mála tjöldin, og er það ómetanlegt starf í þágu leiklistarinnar. Að öllum líkindum hefir hann málað lang-flest af leiktjöldum vestur-Íslendinga í Winnipeg og mega sum þeirra teljast veruleg listaverk, eins og t. d. "Álfheimar", í "Nýársnóttinni".

Málverk eftir Árna Sigurðsson var sýnt á "Art Gallery" í Winnipeg í marz, 1948, á hinni árlegu sýningu sem haldin er af "Manitoba Society of Artists". Við þessi tækifæri eru sýningargestir, sem koma í hundraðatali til þess að skoða listaverkin, beðnir að greiða atkvæði um það hvert málverk þeim finnist vera bezt. Í þetta sinn varð mynd Árna fyrir valinu og var hún dæmd bezt af þeim níutíu og fimm málverkum sem sýnd voru.

Má þetta teljast mikill sigur fyrir mann sem að mestu er sjálfmentaður í málaralistinni, og sannast það á Árna að "sigursæll er góður vilji", því meðfæddar gáfur sínar hefir hann notað sér og öðrum til gagns og gleði.

Árni er fæddur 12. nóvember 1884, á Hálsi í Svarfaðardal. Foreldrar hans voru Sigurður Sigurðsson, orðlagður sjómaður við Eyjafjörð og Ásta Antonsdóttir frá Arnarnesi, Sigurðssonar, Benediktssonar. Hann ólst upp hjá Antoni, afa sínum, í Arnarnesi og bar snemma á því að hann var hagur til handa og gáfaður til bóknáms. Trésmíði lærði hann hjá þeim félögum Jónasi Gunnarssyni og Sigtryggi Jóhannessyni, á Akureyri og mun hafa fengið sveinsbréf 1905 eða 6.

Að loknu iðnnámi sigldi hann til Kaupmannahafnar og Bergen og dvaldi þar í eitt eða tvö ár við framhaldsnám í fagteikningu, en ekki hafði hann tækifæri til þess að afla sér tilsagnar í málaralist þótt hann hefði mikla löngun til þess.

Sumarið 1910 flutti hann með konu sinni, Hallfríði Stefaníu Stefánsdóttur, til Winnipeg og gerðist skjótt dugandi meðlimur í ýmsum samtökum Íslendinga þar, sérstaklega þeim sem rækt lögðu við íslenzka leiklist. Á því sviði komu hæfileikar hans og listfengi að góðum notum. Var það mikið fyrir dugnað hans og áhuga að Goodtemplarar og Ungmennafélag únítara héldu uppi leiksýningum á árunum 1911-18.

Þegar íslenzki klúbburinn "Helgi Magri" réðist í það að fá Guðrúnu Indriðadóttur frá Reykjavík, 1912, til þess að leika Höllu í "Fjalla-Eyvindi", og stjórna æfingum, þá lék Árni Eyvind af mikilli snild. Auk þess hafði hann umsjón með öllum leiksviðsbúnaði og var það vandasamt verk sem hann leysti af hendi af mestu prýði.

Vorið 1922 flutti Árni til Wynyard og gerðist þá strax forvígismaður að íslenzkum leiksýningum þar. Stjórnaði hann þar sýningum á "Óskastundinni", sem varð víðförlasti leikur Íslendinga vestan hafs, og var hann sýndur í flestöllum byggðum þeirra í Manitoba og Saskatchewan.

Eftir að hann missti konu sína, árið

1937 flutti Árni aftur til Winnipeg, varð þá stoð og stytta Leikfélags Sambandssafnaðar. Æfði hann leiki á hverju ári, þar til hann flutti til Seven Sisters Falls sem er um sjötíu mílur norðaustur frá Winnipeg. Fyrir þessa leiki flesta málaði hann tjöldin, og einnig lék hann sjálfur.

Sumarið og haustið 1946 safnaði hann gögnum um leiksýningar meðal vestur-Íslendinga frá fyrstu tíð og samdi um það mál allítarlega ritgerð sem birtist í "Tímaritinu", XXVIII árg. Síðast liðið ár sæmdi Ísland hann Riddarakrossi Fálkaorðunnar fyrir starf hans í þágu leiklistarinnar vestan hafs.

Myndir sínar málar Árni í kyrþey og lætur lítið yfir þeim, en vinir hans og kunningjar segja að þær séu bæði margar og góðar. Nýlega lauk hann við málverk í olíulitum sem sýnir landtöku Íslendinga við Víðitangann fyrir sunnan Gimli, 1875. Í myndinni er sem hin ískyggilegu ský sem grúfa sig yfir kaldranalegan kolgráan vatnsflötinn og visnuð strá á ströndinni, sé forboði þeirra þungu þrauta er biðu frumbyggjanna.

Á hinum allra fyrstu árum Íslendinga í Winnipeg var svo sem ekki við það komandi að fátækur drengur færi að læra málaralist. Enda hefir þá að öllum líkindum enginn kennari í þeirri grein verið í borginni. Þó varð listiðkun Snæbjörns Polssonar að mörgu leyti merkileg og sérstæð í sögu vestur íslenzkra listamanna. Einnig er nokkur æfintýrablær yfir lífi hans og starfi, því hann hefir verið á stöðugu ferðalagi um alla vesturströnd Bandaríkjanna og víðar, og málað leiksviðstjöld og auglýsingar (Pictorial and Scenic Signs), í öllum helztu borgunum á því svæði.

Snæbjörn Polson (Pálsson) er fæddur á Austurgörðum í Kelduhverfi, í Þingeyjarsýslu, árið 1872. Faðir hans var Gunnar Pálsson, sonur Páls Jónssonar hreppstjóra í Viðvík í Skagafirði; en móðir hans Jóhanna dóttir séra Ingjaldar Reykjalíns. Kom hann með foreldrum sínum til Canada 1879, fyrst til Gimli og skömmu síðar til Winnipeg.

Á unga aldri fór Snæbjörn að teikna og mála munstur á dúka og sessuver, alveg tilsagnarlaust. Var hann ráðinn í vinnu hjá skósmiði og átti nú að bæta skó. En þetta þoldi hann illa og útvegaði sér því sjálfur vinnu sem umboðssali fyrir "Singer" saumavélafélagið, hefir víst hugsað að ferðalagið myndi víkka sjóndeildarhring sinn. Og sú von brást honum ekki! Var hann þá unglingur á tvítugs aldri.

Heimsótti hann nú fjölda af heimilum í Winnipeg og nærliggjandi sveitum og útbreiddi sölu á saumavélum. Sýndi hann þá húsfreyjum hvernig sauma mætti rósir og ýmisskonar útflúr með vélinni, og gaf þeim auk þess ofurlitla tilsögn í að teikna munstrin. Það er því ekki ólíklegt að honum hafi gengið vel að selja vöru sína.

Ferðaðist hann þá vestur á bóginn og seldi saumavélar alla leið til Vancouver. Datt honum þá í hug að skreppa suður til Seattle og Portland (Oregon) og varð sú ákvörðun til þess að koma honum á rétta hillu á iðnaðarsviðinu. Í Portland kyntist hann Ernest Muller, listmálara af þýzkum ættum, sem starfrækti leiksviðsmálaralist. Átti Muller þá hina allra stærstu "Theatre Scene Studio", sem til var á ströndinni að undanskildri San Franciscoborg. Í

félagi með honum voru margir listamenn og fékk Snæbjörn vinnu hjá þeim og lærði jafnframt af þeim að mála alls konar leiksviðstjöld. Málaði hann þá fyrir Metropolitan leikhúsið og Mascott 'Vaudeville' sýningar. Nóg var verkefni, því þess konar sýningar skipta um tjöld a. m. k. einu sinni í viku.

Eftir sex ár við þennan starfa í Portland fór Snæbjörn að færa sig suður með ströndinni, og endaði það ferðalag eftir langa hringferð, suður, austur, og svo norður aftur til Portland. Vann hann stöðugt við að mála tjöld í mörgum stórborgum í Californiu, Mexico, New Mexico, Arizona, Colorado, Utah, Wyoming, Idaho, Washington og Oregon.

Vann hann nú fyrir annan ágætan listamann, J. Serngibell að nafni, sem hafði með höndum auglýsinga málverk (Commercial Art Displays). Máluðu þeir stórar auglýsingamyndir í ýmsum borgum suður með strönd. Í San Francisco var Snæbjörn þegar jarðskjáltinn mikli og eldur eyðilagði stóran hluta af þeirri borg, árið 1906.

Lagði hann þá aftur í austurátt og málaði í ýmsum borgum í miðfylkjunum þar til hann kom til Park River, Norður Dakota, um 1908.

"Eg auglýsti starf mitt", segir Snæbjörn, "með því að hafa útisýningar á málverkum mínum og flytja stutta fyrirlestra um leið. Þyrptist þá fjöldi fólks í kring um mig, og grunar mig að oft muni einhver í hópnum hafa sagt, 'Nei, sjáið þið Eksimóann sem er að mála', því eg sagði ætíð til ætternis míns, talaði mikið um Ísland, og sýndi málverk mín af Gullfossi, Geysi og Víkingaskipum."

Er Snæbjörn var að mála tjöld fyrir operahúsið í Park River, komu nokkrir Íslendingar að heilsa upp á hann. Voru það Eggert Erlendson, ritstjóri í Park River, Dr. Morits Halldórsson, séra Friðrik Bergman og séra N. S. Thorlaksson. Höfðu þeir allir fyllst undrun er þeir heyrðu um Íslendinginn sem var að mála tjöld við operuhúsið. Tók Dr. Halldórsson hann heim með sér, 'Og þar fékk eg íslenzkt kaffi', segir Snæbjörn.

Nokkru seinna fór Dr. Halldórsson með honum um íslenzku byggðirnar í N. D., og málaði Snæbjörn þar tjöld fyrir mörg samkomuhús og lék einnig í íslenzkum sjónleikjum. Að Garðar útvegaði Ármann Halldórsson Snæbirni stofu þar sem hann sýndi nokkrum unglingum undirstöðuatriðin í málaralist og var Emile Walters einn á meðal þeirra.

Snæbjörn hefir málað fortjöld og önnur leiksviðstjöld fyrir um tuttugu samkomuhús í Nýja Íslandi og íslenzku byggðunum í Saskatchewan og Norður Dakota. Einnig skreytti hann stofuveggi með málverkum (murals) bæði í prívat húsum og matsöluhúsum í Winnipeg og Gimli, t. d. Wevil Cafe í Winnipeg og Falcon Cafe í Gimli. Í Mexico málaði hann mikið af þesskonar myndum fyrir matsöluhús og hótel.

Í Winnipeg vann Snæbjörn fyrir 'Boris Outdoor Display Advertizing Co. , (1919) sem var stærsta auglýsinga-fyrirtæki í borginni. "Fred Swanson og eg unnum oft hjá sömu félögum í Winnipeg", segir Snæbjörn "til dæmis hjá Martel Stuart og Syme Sign Co., við vorum góðir kunningjar og gerðum okkur oft gaman að því, að þegar hann, sem var nýguðfræðingur og únitari, var að mála lútersku kirkjuna, þá var eg, harð-lúterskur, upp á gamla

móðinn, að skreyta únítara kirkjuna á Sherbrook stræti. Starf okkar var einnig nokkuð ólíkt þar eð Fred teiknaði 'practical signs', en eg vann meira á því sviði að mála 'ornamental signs".

Snæbjörn giftist árið 1914 Guðrúnu, dóttur Daniels Sigurðssonar, pósts, sem þá var nýlega komin frá Íslandi. Árið 1926 fór hann frá Winnipeg í annað sinn, og kona hans með honum. Var hann nú lengi á leiðinni suður og málaði í ýmsum borgum. "Stærstu auglýsingamálverk mín voru gerð í Santa Fé, er við vorum á leiðinni til San Diego þar sem Mrs. Curry systir Guðrúnar átti heima", segir Snæbjörn. "Þaðan fórum við alfarin til Vancouver, 1931."

Nú eru flest öll leikhús orðin að kvikmyndahúsum svo ekki er mikið gert af því að mála leiksviðstjöld. En Snæbjörn hefir nóg að gera. Hann hefir skreytt samkomuhús í Vancouver og mörg hótel, þar á meðal Patricia hótelið. Á stofuveggi þess málaði hann margar íslenzkar landslagsmyndir. Sumar af þeim myndum eru tólf fet á lengd og átta fet á hæð.

Fyrir ungmennafélag í Vancouver (Icel. Luther League) málaði hann nýlega tíu myndir af íslenzku landslagi, sem félagið hefir gefið gamalmenna heimilinu "Höfn".

Óefað er Snæbjörn eini Vestur-Íslendingurinn sem hefir haft það fyrir atvinnu að mála leiksviðstjöld.

V.

Fjöldi Vestur-Íslendinga hefir iðkað fagrar listir í tómstundum sínum. Af þeim var óefað **Dr. Ágúst Blöndal** mikilvirkastur. Eftir hann munu liggja meira en hundrað myndir fyrir utan fjölda af allskonar teikningum. Málverk hans prýða stofuveggi á heimilum kunningja hans og ættmenna í Winnipeg og víðar.

Dr. Blöndal var óvenjulega fjölhæfur og listfengur. Frá bernsku hafði hann yndi af því að teikna og mála myndir. Ekki veittist honum tími né tækifæri til þess að fara í listaskóla og var hann því að öllu leyti sjálfmentaður á því sviði. Bera þó myndir hans vott um ágæta tæknilega kunnáttu og eru mjög fullkomnar að formi, stíl og litavali. Virtist svo sem alt efni léki í höndum hans. Hann hefir málað landslagsmyndir, og jurta- og blómamyndir með vatnslitum, olíulitum og duftlitum (pastels). Blekmyndir (India ink brushwork) gerði hann af snild og frábærlega góðar mannamyndir teiknaði hann með penna eða krít (charcoal). Skopmyndir hans (caricatures) voru annálaðar fyrir ágæti þeirra.

Ágúst var fæddur 8. júlí 1889 í Edinburg, N. D. Voru foreldrar hans Björn Blöndal frá Hvammi í Húnavatnssýslu, og Björg Halldórsson, (systir Magnúsar B. Halldórssonar læknis í Winnipeg). Foreldrar Bjargar voru Björn Halldórsson og kona hans Hólmfríður sem bjuggu að Úlfsstöðum í Norður Múlasýslu. Frá Norður Dakota fluttu þau Björn og Björg til Portland, Oregon, og síðar til Winnipeg, og þar ólst Ágúst upp. Hann tók læknispróf við Manitoba háskólann 1913, og stundaði læknisstörf að Lundar í fimm ár. Árið 1915 kvæntist hann Guðrúnu, dóttur Stefáns Pjeturssonar og Geirþrúðar Jónsdóttur, sem bjuggu í Argyle- (Man.) nýlendunni. Ágúst stundaði framhaldsnám í læknisfræði í London, Glasgow, Edinburg og París. Eftir það hafði hann læknisstörf með höndum í Winnipeg þar til er hann

Málverk, (Pastels), eftir Dr. Ágúst Blöndal

lézt 6. janúar 1948, þá aðeins fimmtíu og átta ára.

Þrátt fyrir sí-vaxandi læknisstörf og einlæga ræktarsemi hans við málaralistina miðlaði Dr. Blöndal óspart kröftum sínum og hæfileikum samtíð sinni. Söngmaður var hann góður og var um eitt skeið forseti íslenzka söngfélagsins í Winnipeg (The Icelandic Choral Society). Hann var stofnandi og fyrsti forseti listasambands er nefndist "The Winnipeg Folk Art Society", og tók mikinn þátt í starfi Fyrsta Lúterska safnaðarins. Ekki eru taldar allar þær stundir er hann eyddi til þess að útbúa skemtilegar og mjög óvenjulegar sýningar fyrir skemtisamkomur íslenzkra félagssamtaka í Winnipeg. Frumlegar hugmyndir hans, listfengi og smekkvísi á því sviði auðguðu andlegt líf Íslendinga hér og gerðu fjölbreytilegra og svipmeira samkvæmislífið þeirra á meðal.

Stéttarbræðrum sínum vann Blöndal ómetanlegt starf með því að teikna fyrir þá myndir til útskýringar fyrirlestrum er þeir fluttu um læknisfræði, sem síðar voru prentaðir í læknisritum. Þetta var afar vandasamt verk og seinlegt, og kom þá að fullum notum lækniskunnátta hans, nákvæmni og vandvirkni.

Ef til vill eru það beztu launin sem manninum getur hlotnast að hafa notað hæfileika sína í ríkum mæli samtíð sinni til heilla!

Það er mjög skemtilegt og lærdómsríkt að kynna sér starf íslenzku konunnar er margir kannast við undir

nafninu "**Ásta málari**". Þetta viðurnefni fékk hún sökum þess að hún varð fyrsta íslenzka konan, og óefað fyrsti kvenmaður í heimi, til þess að fullkomna sig í málaraiðn (húsamálningu). Tók hún sveinspróf í þeirri iðn í Kaupmannhöfn vorið 1907 og fékk bronsemedalíu fyrir prófsmíð sína. Fékk hún þá leyfi til að ganga í teikniskóla, og var þá veittur ofurlítill hluti af iðnaðarmannastyrknum, af því hún var fyrsta konan sem fékk aðgang að þesskonar skóla.

Frú Ásta Árnadóttir Norman er systir listamannsins Magn. Á. Árnasonar, sem að framan er getið. Á meðal þeirra systkina eru auk Magnúsar, Ársæll Árnason, listabókbindari og bókaútgefandi í Reykjavík, og Þórhallur Árnason, fyrsti "celloisti" Íslands. Systurnar, sjö að tölu, eru einnig listfengar hver upp á sinn máta.

Þetta var nú meira uppátækið af konu að fara að mála hús! En hana langaði til þess að hjálpa móður sinni til þess að ala upp og mennta yngri systkinin. Föður sinn missti hún á unga aldri og var hún næstelst systkinanna. Eftir að vinna í vist fyrir tíu krónum á ári, reyndi hún að fá vinnu við að mála hús því það starf var sæmilega vel borgað. Þetta var árið 1903.

"Eg fór til Jóns Reykdal", segir Ásta, "og bað hann að taka mig í vinnu. Hann tók því fjarri fyrst í stað, skildi ekki hvað eg, kvenmaðurinn, hefði með það að gera að læra að mála. Hann lét sig að lokum og eg var hjá honum í tæpt ár. Fyrsta húsið sem eg málaði var Ingólfshvoll."

Í Kaupmannahöfn jafnframt náminu í teikniskólanum vann Ásta fyrir sér með því að mála hús en fór svo til Hamborgar í Þýzkalandi, "með tvær hendur tómar, og kunni ekki orð í þýzku", segir hún. En hún fékk fljótt vinnu og lauk þar meistaraprófi 1910. Blöð og tímarit í ýmsum löndum fluttu greinar um Ástu og starf hennar.

Hún ferðaðist mikið um í Þýzkalandi, fór til Berlínar og Dresden og skoðaði listasöfn. Að því loknu fór hún til Reykjavíkur og starfaði þar í tíu ár. Oft hafði hún marga menn í vinnu og nokkra lærlinga, pilta og stúlkur.

En útþráin bar hana ennþá lengra út í heiminn og skundaði hún nú til Vesturheims. Ætlaði hún sér að vera aðeins eitt ár, en það fór á annan veg. Árið 1920 giftist hún í Washingtonríki svissneskum manni, Jakob Thöni, en missti hann af slysi eftir þriggja ára sambúð. Flutti hún þá til Seattle og fór aftur að mála til þess að vinna fyrir sér og ársgamalli dóttur. Síðar giftist hún Jóhanni Norman og eiga þau þrjú uppkomin börn. Heimili þeirra er í Point Roberts, Washington.

Ásta hefir gefið sig nokkuð að æðri málaralist. "Eg var nú komin yfir fimtugt", segir hún, "þegar eg gekk í listaskóla í Seattle, en hef síðan málað þó nokkuð af myndum bæði landslags- og andlitsmyndum. Þegar maður lærir handverk í Evrópu, þá verður maður jafnframt að læra að teikna, og eg gekk ætíð á kveldskóla þau ár sem eg vann í Evrópu, en mátti ekki hugsa til æðra listnáms í þá daga."

Árið 1946 heimsótti Ásta Ísland og tók nokkrar af myndum sínum með sér til þess að sýna heima. Síðan gekk hún aftur á listaskóla í Seattle, og hafði með höndum mörg af fögum skólans, svo sem vatnslitamyndir, olíumálningu, og andlistmyndir (portraits) eftir lifandi fyrirmynd.

"Og þar við situr sem stendur", seg-

ir Ásta, "nú eru dæturnar giftar og sonurinn ungi farinn í herþjónustu. Og svo tek eg stærsta stökkið bráðum, hefi ákveðið að fara á University of Washington listaskólann til þess að fullkomna mig í andlitslist (portraiture). Sjálfsagt er eg að fullkomna mig fyrir hið æðra líf, því nú er eg orðin 67 ára. Hvað sem aldrinum viðvíkur geta þeir átt glaða daga sem svona eru ungir í anda og athafnasamir!

Í Long Beach, California, er kona af íslenzkum ættum sem mikið og gott starf hefir unnið í sínu umhverfi í þágu listarinnar. Starf hennar er mest megnis fólgið í því að efla og styðja listiðkun og listasmekk meðal almennings, en einnig hefir hún málað fjölda af myndum.

Kona þessi er **Ólöf Swanson.** Foreldrar hennar komu frá Húnavatnssýslu til Norður Dakota sumarið 1894, og er Ólöf fædd í Pembina héraðinu, 24. september sama ár. Faðir hennar var Gunnar Júlíus Guðmundsson, en móðir hennar Ingibjörg Guðmundsdóttir. Anna Ólafsdóttir, móðir Ingibjargar var föðursystir séra Kristins K. Ólafssonar.

Eftir nokkur ár í Dakota fluttu þau Gunnar og Ingibjörg til Winnipeg, og þar giftist Ólöf árið 1915 Sumarliða Swanson (Sveinson) sem þá var nýlega kominn frá Íslandi. Til San Francisco fluttu þau hjón, 1918, en hafa nú búið í Long Beach í rúm tuttugu ár, þar sem Sumarliði er fasteignasali.

Frá barnæsku hafði Ólöfu langað til að læra málaralist, en ekki var það fyr en börn þeirra, drengur og stúlka, voru uppkomin, að hún leitaði sér formlegrar menntunar í þeirri grein. Síðan hefir hún stundað nám hjá mörgum ágætis kennurum, og kynnt sér ýmsar hliðar á málaralistinni. Hún hefir lagt stund á landslagsmyndir, blómamyndir (still life), og þó einkum myndir sem sýna líf og hreyfingu (figures in movement).

Myndir hennar hafa verið sýndar á mörgum sýningum meðal málverka eftir "prófessional" listamenn, og hefir a. m. k. ein þeirra, (The Ballet Dancers) fengið viðurkenningu (honorable mention). Myndir hennar af því tagi eru olíumálverk en hún notar einnig vatnsliti og duftliti.

Ólöf Swanson er viðurkennd í Long Beach og víðar sem kvennskörungur á sviði almennra félagsmála, bæði á meðal hérlendra manna og Vestur-Íslendinga. Hafa þau hjón bæði lagt drjúgan og heillaríkan skerf til íslenzkra menningarmála þar syðra. En einkum hefir hún öðlast hylli og aðdáun samborgara sinna fyrir starf sitt í þágu listarinnar.

Árið 1942 var hún kosin forseti listamannafélagsins í Long Beach (The Long Beach Art Association), og er það mikið fyrir framtakssemi hennar og dugnað að starf félagsins hefir blómgast og vaxið á síðari árum. Í nafni félagsins stofnaði hún listanámskeið fyrir almenning og fékk kunna listamenn til að kenna þar; hún setti á stofn námssjóð til styrktar ungum og efnilegum listanemendum; og einnig efndi hún til árlegra sýninga á frægum listaverkum sem send voru víðsvegar að í þeim tilgangi; og sjálf var hún formaður þeirrar nefndar er sá um allan undirbúning þessu viðvíkjandi.

Mrs. Swanson var beðin, árið 1946, að starfa sem ráðunautur (Art Adviser) í nefnd þeirri í Long Beach sem sá um tilbúning á skrúðvagni þeim er borgin sýndi í hinni árlegu skrúðgöngu,

"Tournament of Roses" í Pasadena. Í samkeppni þessari taka þátt svo hundruðum skiptir af skrautvögnum frá öllum helztu borgum Suður-Californíu. Koma þar fram á sjónarsviðið hinar undraverðustu og æfintýralegustu sýnir, sem hver um sig er algerlega fóðruð að utan með lifandi blómum í öllum litum regnbogans. Í þetta sinn hlaut Long Beach hæstu verðlaun sem veitt eru í þessari samkeppni, og það er ó neitanlega ánægjulegt að vita að þarna var Vestur-Íslendingur að verki með beztu listamönnum borgarinnar.

Ólöfu hefir hlotnast margvísleg viðurkenning fyrir starf sitt á listasviðinu og nýlega hefir henni verið veitt innganga í félag í Beverley Hills er nefnist "The Musselwhite Foundation", og samanstendur af listamönnum og veggskreyturum. Má kalla þetta mikinn heiður því ekki hefir Ólöf útskrifast úr nokkrum listaskóla, en hefir engu að síður getið sér góðann orðstýr við innanhússkreytingar (Interior Decorating).

Þar sem starfskraftar hennar og dugnaður virðist vera óþrjótandi er ekki að furða þó oft sé leitað til Ólafar ef einhverju þarf að koma í framkvæmd, en hún harmar það að sívaxandi félagsstörf gefa henni lítinn tíma afgangs til að sinna málaralistinni. Samt sem áður liggja eftir hana fjöldi af myndum sem hún á sjálf eða hefir gefið vinum og vandamönnum.

Um aldamótin er ólíklegt að mikið hafi verið um listaverk eða listiðkun að ræða í Gimli nýlendunni til þess að uppörfa huga lítillar stúlku sem þá var þar í uppvexti. En samt sem áður hafði **Kristín Valgarðsson** alveg brennandi löngun til þess að nema eitthvað í þá átt. Varð því úr að foreldrar hennar sendu hana til náms til 'St. Mary's Academy', í Winnipeg, og þar kynnti hún sér málaralist.

En þetta var aðeins eitt lítið spor í rétta átt. Kristín vildi helzt læra alt sem fagurlega er hægt að gera í höndunum.

Eftir að hún giftist, árið 1914, Guðmundi Johnson, fluttu þau hjón til Winnipeg og nú hafði Kristín tækifæri til þess að gefa fegurðartilfinningum sínum lausan tauminn. Það er ekki ofsagt, að hún hefir sótt svo að segja öll námskeið í fögrum listum og listiðnaði (handicrafts) sem haldin hafa verið fyrir almenning í borginni síðan hún kom hingað. Hún hefir málað myndir, málað á sessur, dúka og silkiklúta; hún hefir heklað, prjónað og gert alls konar fagran útsaum; hún hefir mótað myndir, gert upphleyptar myndir, og nú síðustu tvö árin hefir hún lært "koparmyndamótun" (upphleyptar myndir á þunnar kopar plötur), "leðurskraut" og leirmyndagerð. Óðara varð hún miklu fullkomnari í þessum greinum en kennararnir (þesskonar starf er haft um hönd til ánægju og uppbyggingar fyrir almenning, og kennarar eru alls ekki útskrifaðir frá háskóla, en nema hver af öðrum). Og er hún nú að kenna þessar listir við kvöldskóla, og hefir marga nemendur í hverri grein.

Margur kynni að hugsa að eitthvað hlyti að fara forgörðum hjá þeim sem svona hafa mörg járn í eldinum. En fyrir Kristínu er það síður en svo, enda starfar hún ekki að öllum þessum hliðum listarinnar í senn. Þegar áhuginn vaknar fyrir nýju efni, leggur hún hitt á hilluna. Listfengi hennar og handlægni er alveg óyggjandi. Þó hún sé

ákaflega hraðvirk þá er vandvirkni hennar og nákvæmni svo mikil að alt sem hún gerir er vel gert!

Mesta afrek sem Kristín hefir unnið er það að móta margar stærðar mynd-

Víkingur (snjómynd) eftir Kristínu Johnson

ir úr snjó! Það var árið 1937 að annað dagblaðið í Winnipeg bauð verðlaun fyrir snjómyndir, og Kristín var ekki lengi að hugsa sig um! Mótaði hún það ár tvær eftirlíkingar úr snjó í garðinum fyrir framan hús sitt. Var önnur þeirra eftirmynd af hinni undraverðu Indversku byggingu, "The Taj Mahal at Agra" með öllum hennar turnum, pílárum og útflúri, þetta var alveg meistarleg smíð, sérstaklega sökum þess að verkið var svo fíngert. Hlaut nú Kristín önnur verðlaun fyrir þetta verk. Árið eftir hlaut hún einnig önnur verðlaun fyrir snjómyndina af Norrænum Víking í meira en fullri stærð. Fimm snjó-myndir bjó hún til í alt, og það þarf bæði hreysti og þrautseigju til þess að standa úti í nístingskulda og hnoða með berum höndum myndir úr snjó!

Síðar sótti Kristín í þrjá vetur námskeið í höggmyndalist og hefir mótað og steypt úr gips mörg ágæt höfuðlíkön og aðrar myndir.

Kristín er fædd í Winnipeg 18. desember 1892. Foreldrar hennar, Ketill Valgarðsson frá Gröfum í Eyrarsveit í Snæfellsnessýslu, og Soffía Sveinbjörnsdóttir frá Saurum í Laxárdal í Dalasýslu, fluttu skömmu síðar til Gimli og ólst Kristín þar upp.

Guðmundur, maður Kristínar hefir rakarastofu í Winnipeg. Hann er sonur Björns Jónssonar og Guðrúnar Grímsdóttur, bæði ættuð úr Vopnafirði í Norðurmúlasýslu.

Frá unga aldri hefir **Kristrún Sigvaldason** átt að etja við ólæknandi sjúkdóm. En líf hennar er fagurt dæmi þess hvernig einstaklingurinn, þrátt fyrir langvarandi þrautir og þjáningar, getur þroskað hæfileika sína og skapað sér lífsgleði með uppbyggjandi starfi.

Kristrún kom með foreldrum sínum frá Íslandi 1892. Faðir hennar er Sig-

tryggur Sigvaldason frá Þórustöðum á Svalbarðsströnd, en móðir hennar sem nú er látin, hét Guðný Friðbjarnardóttir, ættuð úr Flateyjardal í S.-Þingeyjarsýslu. Settist fjölskyldan að í Argyle-byggðinni fyrir norðan Baldur en flutti síðar í það þorp.

Eftir að hafa sótt barnaskólanám í nokkur ár veiktist Kristrún af liðagift (arthritis). Ágerðist veikin ár frá ári og urðu allar lækningartilraunir árangurslausar.

Kristrún hafði ákafa löngun til þess að læra málaralist, og nokkra tilsögn fékk hún í heimahúsum. Síðar er hún var tímunum saman undir læknishendi í Winnipeg naut hún frekari tilsagnar í málaralist og fór henni fljótt fram, því hún var bæði námfús og frábærlega listfeng að eðlisfari.

Síðan hefir lífsgleði hennar verið í því fólgin að mála myndir og gera allskonar prýðilega handavinnu, svo sem útsaum og skeljamyndir (shell craft). Hún er einnig mjög bókhneigð, les mikið og hefir ánægju af því að tala um bókmenntir við vini sína.

Myndir Kristrúnar eru álitnar frábærlega góðar, hefir hún selt töluvert af þeim og nokkrar hafa verið sýndar í 'Winnipeg Art Gallery'. Meðan hún gat, með aðstoð góðra vina, ferðast ofurlítið um héraðið í bíl, málaði hún fjölda af landslagsmyndum, en síðari árin hefir hún orðið að sitja heima í hjólastólnum sínum og láta sér nægja að mála blóm sem vinir hennar færa henni, eða teikna eftir öðrum myndum (copies). Hendur hennar eru nú svo krepptar að hún naumast getur höndlað málburstann, en hún lætur ekki bugast, brosir, gerir að gamni sínu og heldur áfram að mála.

Guðrún Bíldfell var ein af þeim Vestur-Íslendingum sem alt af vildi halda áfram að menntast. Hún var barna- og miðskóla kennari í Winnipeg í meira en tuttugu ár og þess á milli stundaði hún framhaldsnám í ýmsum listagreinum.

Hússtjórnarstörf lærði hún við Columbia háskóla og Minnesota háskólann og einnig stundaði hún nám við tónlistaskóla í Lake Forest, Illinois.

Þegar Guðrún var ung byrjaði hún að mála jólakort og ýmislegt af því tagi, og naut síðar formlegrar menntunar í málaralist við listaskóla í Kingston, Ontario, og í Stillwater, Minnesota. Tvisvar sótti hún sumarnámskeið það er haldið er árlega í Banff, Alberta (Banff Scool of Fine Arts). Hún var einnig meðlimur listamannafélagsins í Winnipeg, "The Winnipeg Sketch Club".

Einlægan áhuga hafði Guðrún fyrir öllum góðum og göfugum málefnum og var framúrskarandi afkasta mikil á öllum sviðum er hún lagði sig eftir. Alt sem hún tók að sér að gera fórst henni vel úr hendi. Hún stjórnaði barnasöngflokkum og hljómsveitum við ýmsa skóla þar sem hún var kennari og tók mikinn og góðan þátt í menningarstarfsemi Íslendinga í Winnipeg.

Guðrún Þjóðbjörg Bildfell var fædd í Seattle, Washington, 19. júlí 1899. Ögmundur faðir hennar, er lézt fyrir tveim árum, var sonur Jóns Ögmundssonar, frá Bíldsfelli í Grafningi í Árnessýslu, og Þjóðbjargar Ingimundardóttur frá Króki í sömu sveit. En Sigríður, móðir hennar er dóttir Jóns Jónatanssonar, Þorkelssonar frá Flautafelli í Þistilfirði. Kona Jóns var Guðrún Sveinungadóttir, Jónssonar Halldórs-

sonar úr Kelduhverfi. Þau hjón Ögmundur og Sigríður fluttu aftur til Winnipeg er Guðrún var á fyrsta ári.

Guðrún ferðaðist víða um lönd og var næm fyrir öllum listrænum áhrifum er þessi ferðalög veittu henni. Árið 1930 fór hún til Íslands og víða um Evrópu. Skoðaði hún þá listasöfn og kynnti sér frægustu listaverk. Einnig fór hún til New York, Chicago og tvisvar til Californíu. Á bíl sínum ferðaðist hún um þvert og endilangt Manitobafylki og einu sinni eða tvisvar lengst norður í óbyggðir með bát (canoe). Málaði hún þá myndir af ýmsum fögrum og afskektum stöðum.

Myndir sínar hefir hún bæði selt og sýnt á sýningum í Winnipeg. Árið 1948 var henni boðið að senda nokkrar myndir á sýningu í Toronto en ekkert gat orðið af þeirri ráðagerð því þá var Guðrún orðin mjög þjáð af sjúkdómi þeim er varð henni að banameini. Hún andaðist í Winnipeg 24. október, 1950.

Síðustu sjö ár ævinnar bjó hún við mikla vanheilsu en hún lagði ekki árar í bát, meira að segja eftir að hún varð rúmföst. Árið 1948 fór hún til Californíu, að nokkru leyti sér til heilsubótar en notaði um leið tækifærið til þess að stunda málaralist í listamannaþorpi er nefnist, "Carmel by the Sea". Þar málaði hún margar undursamlega fallegar myndir, og má segja að hún nyti til æfiloka þeirrar lífsgleði sem veitist þeim er vinna í einlægni að því að efla og styðja fegurð tilverunnar.

Ingvar Haukur Stefánsson fæddist 3. júní 1901 á Rjúpnafelli í Vopnafirði. Tveggja ára að aldri kom hann með móður sinni, Önnu Guðmundsdóttur, til Winnipeg. Anna er systir tónskáldsins, Björgvins Guðmundssonar, á Akureyri. Í Winnipeg gékk Anna að eiga Sigbjörn Sigbjörnson og fluttu þau hjón á bújörð í íslenzku nýlendunni nálægt Leslie, Saskatchewan. Það var þar í litlu bjálkahúsi sem Haukur, þá sjö ára drengur, fór að teikna á pappírsblöð og kríta myndir á fjósveggina, því þeir voru úr timbri!

"Árin liðu", segir Anna, móðir hans, "og loks fékk Haukur myndabók, með litmyndum, í jólagjöf og einnig svolítinn stokk með vatnslitum. Þetta þótti honum mikil dýrð, og vildi hann nú endilega komast á listaskóla í Winnipeg".

Er Haukur var um tvítugt rættist sá draumur hans og stundaði hann nám við Winnipeg School of Art í þrjá vetur en vann fyrir sér á sumrin með því að mála hús. Árið 1925 fór hann á listaskólann í Chicago og vann fyrir sér á sumrin eins og áður. Var hann þar við nám í þrjá vetur.

Til Íslands fór Haukur 1930, en kom aftur til Vesturheims sama ár. Með honum kom ung íslenzk stúlka, Ásta Jósefs, að nafni og giftust þau er vestur kom, voru hér í tvö ár og fluttu svo til Íslands árið 1932. Þau eru búsett á Akureyri, þar sem Haukur hefir húsamálningu með höndum og marga menn í vinnu. Hann er einnig, að sagt er afburðagóður listmálari, hefir málað fjölda af myndum og leiksviðstjöldum, og sagt ungmennum til í málaralist. Hann hefir selt mikið af myndum, en gæti eflaust selt miklu fleiri ef hann kærði sig um það. Hann er mjög upptekinn við dagleg störf sín en ef menn panta hjá honum myndir þá neitar hann þeim ekki, þó hann sé líklegur

til þess að neita að taka borgun fyrir þær.

Mynd hans af Snorra Sturlusyni er mikið lofuð af mörgum sem hafa séð hana, og nýlega hefir Haukur málað aðdáanlega mynd af Rjúpnafelli, æsku heimili Björgvins, og prýðir hún kápuna á hinni nýju bók tónskáldsins, 'Minningar'.

Anna, móðir Hauks býr enn í Leslie og er ein dóttir hennar heima hjá henni.

Mrs. Halldóra Bjarnason hefir óefað verið fyrsta íslenzka stúlkan í Winnipeg sem sótti námskeið í málaralist. Þetta var rétt um aldamótin og voru þá nýlega komin til borgarinnar Frank M. Armington og kona hans sem bæði kenndu æðri listir.

Einstaka manni þótti all-undarlegt að hin unga stúlka skyldi eyða því litla sem hún hafði aflögum af lágu kaupi til þess að læra að mála, en Halldóru fannst starfið ekki vera óþarft, og aldrei hefir hún séð eftir þeim peningum sem í það fóru. Í rúm tvö ár fór hún í skóla til Armington einu sinni í viku og þótti kennaranum mikið koma til hæfileika hennar, og eggjaði hana mjög til þess að halda áfram listanámi. En fátæktin aftraði því!

Foreldrar Halldóru voru Halldór Jónsson frá Littla Bakka í Hróarstungum í N. Múlasýslu og Sigurbjörg Jónsdóttir frá Berunesi í Fáskrúðsfirði, S.-Múlasýslu. Komu þau til Gimli með 'stóra hópnum' 1876. Eftir fjögur erfið ár þar fluttu þau til Norður Dakota og gengu þá alla leið frá Pembina til Grafton. Þar fæddist Halldóra þrem mánuðum síðar, 6. ágúst 1880. En til Winnipeg flutti fjölskyldan 1889.

Halldóra giftist, árið 1906, Guðmundi, syni Bjarna Jónssonar frá Hrísum í Helgafellssveit, og Ingibjargar Helgadóttur frá Breiðabólsstað á Skógarströnd.

Ekki er líklegt að Halldóra hafi haft margar stundir aflögum frá húsmóðursstörfunum, því þau hjón hafa alið upp átta mannvænleg börn. Einnig hefir verið mjög gestkvæmt á heimili þeirra, því þau eiga marga vini og hafa auk þess starfað mikið í íslenzkum félagsmálum. Ætíð hafa börn þeirra verið hvött til þess að koma heim með vini sína og kunningja, og oft hefir verið glatt á hjalla á hinu stóra heimili þeirra. Það er því óræk vitni um dugnað Halldóru og ráðdeild við hversdagstörfin, að hún hefir öll þau ár sem börnin voru í uppvexti fundið stund og stund til þess að mála myndir sínar. Eru þær nú orðnar fjölda margar að tölu, og prýða þær heimili hennar og barna þeirra hjóna. Mikla unun hefir Halldóra haft af þessu starfi, og margskyns handavinnu sem hún hefir haft með höndum til þess að prýða og fegra í kring um sig.

"Ó, eg mála ofurlítið enn", segir Halldóra hressilega, "það yngir mann upp að gefa sig við listiðkun."

Thomas yngsti sonur þeirra hjóna, er nú um það bil að útskrifast frá listaskóla (Meinsinger School of Art) í Detroit, Michigan. Mun hann ætla sér að stunda auglýsingateikningar og er sagður efni í ágætis listamann.

Hlaðgerður Kristjánson var orðin vel fullorðin er hún fór árið 1913 á listaskóla, (The Art Institute of Chicago) og stundaði málaralist í þrjú ár. Hefir hún málað þó nokkuð af myndum en mest gefið sig við postulínsmálningu. Setti hún upp kennslustofu er

hún kom aftur til Winnipeg og kenndi ungum stúlkum að mála, einkum postulín. Við þetta starf var hún í nokkur ár en vann jafnframt sem saumakona, því áður hafði hún gengt því starfi. Einnig sagði hún stúlkunum til við saumaskap.

"Svo hætti eg kennslustarfinu", segir Gerða, "eg hafði alt of mikið að gera, og svo var nú ekki mikið upp úr málaralistinni að hafa," bætir hún við brosandi. Hún málar í frístundum sínum og á fundum hjá Winnipeg Sketch Club sem hún sækir reglulega.

Hlaðgerður er fædd 29. janúar 1883, í Hraunkoti í Aðaldal í Suðurþingeyjarsýslu. Hún er systir Hólmfríðar, ekkju Dr. Rögnvaldar, heitins Péturssonar, og voru foreldrar hennar Jónas Kristjánsson og Guðrún Þorsteinsdóttir. Níu ára kom Gerða frá Íslandi til Winnipeg og fór snemma að vinna fyrir sér. Hún er prýðilega að sér sem saumakona, og hefir fjölda af föstum viðskiptavinum.

Enn eru óupptaldir fjöldi af V.-Íslendingum sem meira eða minna hafa gefið sig við málaralist um eitthvert skeið æví sinnar. Í því sambandi má minnast á skáldkonuna, **Láru Goodman Salverson** sem á síðari árum hefir málað myndir sér til gamans og afþreyingar, en ekki stundað nám formlega. Þá er **Þ. Þ. Þorsteinsson,** skáld og rithöfundur. Gaf hann sig um tíma þó nokkuð að dráttlistarstarfi og gerði framúrskarandi vandasama og fíngerða skrautritun. Einnig hefir hann málað myndir.

Mrs. Kristín Johnson, ekkja fiðluleikarans, Thorsteins Johnson, er mjög gefin fyrir alls konar fíngerða handiðn, og hefir málað mikið á postulín.

Helga Holm (Mrs. J. Sigurdson, að Lundar, Man.) er með afburðum listfeng. Hefir hún málað myndir, saumað út og skorið út myndir. Foreldrar hennar eru Sigurður og Sigríður Holm, að Lundar, bæði listfeng mjög. Faðir Sigurðar var Daniel, sonur Sigurðar Jónssonar, hreppstjóra á Tjaldbrekku, en móðir hans Kristjana Jörundardóttir frá Hólmlátri á Skógarströnd. Í þeirri ætt hefir borið mikið á listfengi og handlægni á ýmsum sviðum listarinnar.

En svona mætti telja upp fólk í það óendanlega því að kunnugt er að listræni, fegurðarsmekkur og handlægni eru erfðir sem Íslendingar eiga í ríkum mæli.

VI.

Þegar Íslendingar komu til þessa lands fluttu þeir með sér ríkulegan bókmenntalegan arf, en á þeim tíma var ekki um neina myndlist að ræða á Íslandi og átti því þjóðin engar sameiginlegar erfðir á því sviði. Það er því undravert hve snemma á árum frumbyggjanna myndlistin gerði vart við sig. Vitanlega eru andleg menning og fegurðarskyn eiginleikar sem eiga sér djúpar rætur með þjóðinni, og hér í Vesturheimi hafa þeir hæfileikar þróast ekki einungis á bókmenntasviðinu; heldur hafa þeir jafnframt blómgast á öllum sviðum: myndlistinni, tréskurði, vefnaði og útsaum; skartgripasmíði og í annari listiðkun.

Þegar yngri og eldri eru óðfluga að sogast inn í hina ólgandi hringiðu "grammófónsmenningar" vorra tíma þá er gott til þess að vita að enn er fjöldi manns á öllum sviðum mannfélagsins sem finnur nautn í því að þroska sköpunargáfu í heimi andans eða á hinu

verklega sviði. Þeir menn og þær konur sem alla ævi sína hafa fundið ánægju í því að auðga anda sinn með alls konar listiðju geta ekki sagt eins og Sinclair Lewis lætur 'Babbit' segja í sögunni með því sama nafni: "Eg hefi eiginlega aldrei alla mína ævi gert neitt sem eg hefi haft löngun til að gera".

Og óneitanlega hafa þeir með starfi sínu auðgað einnig samtíð sína og uppfyllt með því að minnsta kosti að nokkru leyti tilgang tilverunnar.

BÆKUR

Richard Beck:
History of Icelandic
Poets, 1800 — 1940

Þessi ljóðskáldasaga íslenskra bókmenta, sem kom út á vegum Cornell háskólans á árinu 1950, er systir bókarinnar um Icelandic Prose Writers, sem áður hafði komið út frá sömu pressu eftir jafnaldra Ríkarðar og embættisbróður, St. Einarsson. — Svo margt gott og verðskuldað hefir verið sagt um þessa bók nú þegar, að það væri að bera í bakkafullan lækinn að bæta miklu við það. Bókin er skrifuð af mikilli þekkingu og skilningi; og starfsgleði höfundarins skín svo að segja í hverri línu. Einhver hefir sagt, að dr. Beck hrósaði öllum, sem hann skrifaði um. Náttúrlega er það nú ekki satt, því hann bendir líka á það, sem miður fer. En þó svo hefði verið, þá er það ávalt betra og gagnlegra, að sýna betri hliðina, því þegar öllu er á botninn hvolft, þá er hver maður jafnan metinn eftir því besta, sem eftir hann liggur, en ekki hinu lakasta. Vingjarnleg aðfinsla getur að vísu orðið byrjendum að liði, en hinir dauðu hafa sinn dóm með sér, og taka sér ekki fram. Svo er enn annað; þessar bókmentasögubækur eru báðar skrifaðar fyrir þá, sem lítið eða ekkert þekkja til íslenskra bókmenta, en eiga það fremur í vonum. Það yrði því lítt til uppörvunar, ef minna væri úr flestu gert og kaldrænni gagnrýni beitt. — Ekki getur hjá því farið, að kunnugir sakni einhverra úr hópi skáldanna, þar sem óneitanlega verður að fara fljótt yfir sögu, en vanalega eru það menn, sem líka hafa skrifað eitthvað í lausu máli og eru nefndir í bók Stefáns; svo er t. d. um Guðm. Magnússon (Jón Trausta). Af skáldkonunum sakna eg helst Guðfinnu Þorsteinsdóttur sem yrkir undir kenninafninu **Erla.** Eftir hana hafa komið út a.m.k. tvær kvæðabækur. Hún stendur áreiðanlega ekki að baki Guðfinnu frá Hömrum eða Margréti Jónsdóttur, sem báðar eru taldar. Guðmundur Finnbogason, sem reyndar var stundum misvitur á ljóðagjörð, komst svo að orði um Erlu, að eftir hana lægi, e. t. v tvö bestu kvæði, sem nokkur íslensk kona hefði ort.

Aftast í bókinni er kafli um Vestur-Íslendinga, og er hann að tiltölu fyllri en aðalbókin, þótt fráleitt sé, að hægt væri að telja alla. Saknar maður ýmsra nafna, og þó ekki síst höfundarins sjálfs, sem yrkir fögur lýrísk ljóð, íhugul og persónulegs eðlis. Eftir hann hefir komið út bókin Ljóðmál, meðal annars; og síðan vitanlega margt ágætra kvæða.

Fyrir tveimur árum, þar sem eg mintist á bók Stefáns um prósa-höfundana, sló eg fram þeirri ósk, að gott væri að geta eignast svona bók á íslensku. Þetta rættist að nokkru leyti fyr en eg bjóst við. Fyrir einstaka velvild þessara manna til Tímaritsins hafa þeir nú báðir þýtt og endursamið kaflana um Vestur-Íslendinga, sem sjá má hér framar í ritinu. Fyrir beiðni ritstj. færðu þeir söguna niður til ársins 1950, og gjörðu hana með því að 75 ára bókmentasögu okkar.

★

Í tilefni af framan nefndri bók sendi skáldið Þ. Þ. Þorsteinsson bókarhöfundi eftirfylgjandi stöku:

Hlýr þinn vakir andi yfir
allri vorri fórn til Braga.
Skáldatal þitt lipra lifir
lofi þjóðar Íslands daga.

Richard Beck:
Ættland og erfðir

Fyrri hluti þessarar bókar eru samkomu er-

indi ýmisleg frá Íslendingadögum og öðrum þjóðræknissamkomum hér vestra, og eru því mörg hver gamlir kunningjar. Flestar samkomuræður eru þess eðlis, að maður kærir sig ekki mjög um að heyra þær oftar en einu sinni. Um þessar ræður verður það þó ekki sagt; þær eru jafn hressilegar og skemtilegar aflestrar eins og þær voru áheyrnar. Enda er það ekkert skrum, að sem samkomuþul, stendur enginn dr. Beck á sporði. Auk þess sem hann skreytir ræður sínar dýrustu perlum íslenskra ljóða—stundum kannske fullmikið—eru þær sjálfar fullar af eldmóði og hrynjanda. Tökum til dæmis af handahófi upphaf ræðunnar á bls. 94: "- - - - Við minnumst hins svipmikla og hrikafagra ættlands okkar á þessum degi: Lands hinna miklu andstæðna, elds og íss; lands blárra fjalla, grænna dala og hlíða, blikandi fjallavatna, fjarða og sunda, hrynjandi fossa og hraðstreymra fljóta, lækja og linda; lands hinna bragandi norðurljósa á heiðum vetrarkveldum og á sumrum lands hinna björtu nátta, sem heilla hugann með þeim undramætti, að engum gleymist, sem undir það áhrifavald hefir komizt". Geri aðrir betur. Auk hinna djörfu þjóðræknishugvekja, sem í þeim felst, eru erindin full af þessum hrynjandi stíl.

Síðari hluti bókarinnar er aftur á móti bókmentaritgjörðir ýmislegar; og hefir réttilega verið bent á greinarnar um skáldin og prestana Jón Þorláksson og Matthías Jockumsson sem eftirtektarverðastar. En hinar eru líka allar vel ritaðar og af fræðimannalegri nákvæmni. Mætti benda á ýmsar greinar, sem birtst hafa í þessu tímariti, þótt það sjáist hvergi—og veit eg eigi hvers prentarinn lét það gjalda, nema ef vera skyldi ritstjórans—má þar til nefna Huldu skáldkonu, Davíð Stefánsson skáld, og fleiri. En þetta eru ekki nærri því allar bókmentaritgjörðir Becks, enda kvað önnur bók vera í vændum innan skamms. Bókin er snyrtileg útlits. Kann eg þó hálf-illa við, að greinarnar renna saman í eina bendu; ein byrjar þar sem annari lýkur, eins og kapítulaskifti í samanhangandi skáldsögu. Á þar ekki við "- - - - eyðurnar eg þakka þér," o. s. frv. Og svo eru prentvillurnar—en höf. bókarinnar á enga sök á þeim. Þær eru erfðasynd okkar prentaranna og sjónsljórra prófarkalesara.

20th Century
Scandinavian Poetry
General Editor
Martin S. Allwood

•

Swedish Songs and Ballads
Editor: Martin S. Allwood

•

America-Svensk Lyric
Genom 100 aar 1848—1948.
Martin S. Allwood, M. A.

Rétt þegar tímaritið er að fara í pressuna berast mér þessar þrjár bækur til umgetningar, og kann eg útgefandanum, professor Martin S. Allwood í Geneva, New York, kærar þakkir fyrir. Prófessor Allwood er fyrirlesari í Ensku og enskum fræðum, en sýnist hafa lagt sérstaka rækt við skandinaviskar bókmentir Hann er kvæntur konu af norskum ættum og hefir hún unnið að þessu verki með honum ásamt öðru ágætu fólki.

Fyrsta bókin, **20th Century Scandinavian Poetry,** er sýnisbók, í enskum þýðingum, ljóðskáldskapar allra fimm skandinavisku landanna: Íslands, Danmerkur, Noregs, Svíþjóðar og Finnlands. Þar er jafnvel kvæði eftir Grænlending, sem eiginlega gjörir þjóðirnar sex, eða sjö, því Finnar yrkja og tala á tveimur óskyldum tungum.

Í kaflanum frá Íslandi eru 18 skáld, og hefir Magnús Á. Árnason málari og skáld í Reykjavík, gert langflestar þýðingarnar, eða 18 als, þá er Watson Kirkconnell með 6, Jakobína Johnson, James Binder og Skúli Johnson með 2 hvert og Páll Bjarnason með 1. Langt um stærri eru ljóðaflokkarnir frá hinum löndunum—mest frá Svíunum—og eru þýðingarnar á þeim yfirgnæfandi flestar eftir útgefandann, Martin S. Allwood, eða als 285. Finnsku ljóðin eins og þau íslensku, eru þó öll þýdd af öðrum. Nafngreindir fræðimenn frá hverri þjóð skrifa inngang að kvæðunum, og er prófessor Stefán Einarsson fyrir hönd Íslands.

Varla er hægt að segja, að bókin sé rígbundin við 20. öldina, nema að því er Ísland snertir. Ekkert af íslensku kvæðunum gat hafa verið ort fyrir aldamót. En sama verður ekki sagt um hinar þjóðirnar. Sum skáldin, sem kvæði eru eftir, voru búnir að sjá sitt fegursta um aldamót, og eitt sá jafnvel aldrei 20. öldina rísa úr hafi tímans. Að vísu rýrir það ekki á-

gæti kvæðanna, sem öll eru af bestu tegund. Innan um eru einstök kvæði á frummálunum ásamt þýðingunni—líklega til að gefa lesendunum hugmynd um nákvæmni þýðarans, og er það góð nýbreytni. Bókin er um 400 bls. að stærð.

Næsta bókin, **Swedish Songs and Ballads,** er aðeins um 50 síður. Kvæðin eru fyrst á Sænsku með einrödduðum lögum, og svo þýðingar á Ensku. Þar rekur maður sig á gamla kunningja innan um—lög og vísur Bellmans, Otto Lindblads, Gunnar Wennerbergs, o.s. frv. Jafnvel er þar logandi spengileg ensk útgáfa af Gamla Nóa (Gubben Noah) eftir þau hjónin Martin og Inga Allwood.

Þriðja bókin, **Ameríka-Svensk Lyrik,** á síðustu 100 árum (1848—1948), er um 200 bls. á stærð. Ef til vill er það sú bókin, sem vakti mest forvitni mína, einmitt núna, þegar tímaritið er að rifja upp, hvað okkur Vestur-Íslendingum hefir orðið ágengt á sama sviði síðustu 75 árin. Þetta eru vitanlega aðeins sýnishorn af því sem Svíarnir hér vestan hafs hafa verið að yrkja á móðurmálinu á síðustu hundruð árum, og sem próf. Allwood hefir eftir vandlega athugun álitið mest einkennandi þessa starfsemi—ekki nauðsynlega altaf það besta. Hér eru ljóð eftir 86 skáld, og viðurkennir hann það, að óefað séu margir fleiri, sem komið gætu til greina. Nokkrar konur eru í hópnum. Allur fjöldinn var vel mentað fólk, og að tveimur eða þremur undanteknum, fæddir í heimalandinu. 59 eru nú dánir. Nálega allir af öðrum eða þriðja ættlið, hafa gert enskuna að sínu móðurmáli; má þar til nefna hið vel þekta skáld Carl Sandburg. Kvæðin eru flokkuð eftir efni, svo sem: Móðurmálið, Föðurlandið, Nýi heimurinn, konan og ástir, trúarljóð, lífspeki, kýmni, o. s. frv. Eg reyndi að líta yfir eitt eða fleiri kvæði í hverjum flokki, og fann þar margt vel ortra kvæða; en jafnvel þó eg verði að játa, að Sænskan liggi mér ekki eins létt á tungu og Íslenskan, get eg ekki varist þeirri hugsun, að við höfum þar fátt að öfunda. Eins og við er að búast frá svo löngu tímabili, eru hættir, eigi síður en efni, ólíkir—frá hreinu rími niður í rímuleysu. Hér er sýnishorn af seinni ára háttleysu—gott kvæði að efni: Höfundurinn, Axel Fredenholm, bjó í Winnipeg um tíma, fór svo til Bandaríkjanna, en er nú búsettur í föðurlandi sínu. Annars hafa, að honum og einum öðrum undanteknum, allir hinir verið búsettir í Bandaríkjunum; margir ekki unað þar, og því horfið heim, eftir lengri eða skemri tíma.

Hjartað í vefnaðinum

Í dag vefur hún, í gær óf hún.
Í milli tunglsins nýja og niða
situr hún við vefinn.

Með mjúkum fingrum greiðir hún þræðina;
og milli fagurra litaskifta
hnýtir hún ósýnilega hnúta.

Helgimyndir ættstofns síns
vefur hún í dúkinn;
gleði sína og sorg táknar hún í litum—
dagmálabjörtum og dökkum sem nótt.

Leggirðu eyra við vefinn,
heyrir þú hjarta hennar slá;
það syngur og titrar
í litum og blæbrigðum.

Einn dag ber gest að garði,
sem kaupir hinn dýra dúk;
leggur hann á glerhart gólf
fyrir fótaþurku.

Hann kannast ekki við sál hennar,
sem lifir í verkinu.
Hann veit ekki sársauka hjartans,
sem troðið er framandi fótum.

Við lestur kýmniskvæðanna komst eg að þeirri niðurstöðu, að enginn kemst þar í hálfkvisti við okkar eina og óviðjafnanlega Káinn. Hér kemur dálítið sýnishorn af kýmninni hjá Svíunum, frítt útlagt:

Í sporvagni sátu þau saman—
sveinn og hans væntanleg frú.
Þau höfðu víst haft sitt gaman,
og heim á leið voru þau nú.

Eg horfði á varirnar hrærast,
sem hvers annars mæltu þau til;
og hljóðlaust sá höfuðin bærast,
en heyrði ei orðaskil.

Eg undraðist einn þar í hljóði,
en úrlausn að lokum þó fann:
Hún "gum" tugði af miklum móði,
en munntóbak jórtraði hann.

G. J.

Þrítugasta og fyrsta ársþing Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi

var sett í Good Templarahúsinu á Sargent Avenue í Winnipeg, 20. febrúar 1950, af forseta þess, séra Philip M. Péturssyni, kl.9.30 f. h. og hófst með því að sunginn var sálmurinn n. 38 í sálmabókinni, "Guð minn þér eg þakkir segi." Svo las séra Jóhann Friðriksson Biblíukafla og flutti bæn. Að því loknu var sálmurinn númer 23, "Faðir andanna" sunginn, með aðstoð Gunnars Erlendssonar sem spilaði lögin. Forseti kvaddi ritara til að lesa þingboðið, sem birt hafði verið í blöðunum. Að því loknu setti forseti þingið, og flutti svo ávarp sitt.

ÁVARP FORSETA

Eg vil bjóða alla gesti og fulltrúa velkomna á þetta 31. þing Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi og láta í ljósi ánægju mína og fögnuð yfir því, að þrátt fyrir örðugleika af ýmsu tagi í sambandi við rekstur félagsins og deilda þess, er félagið enn við góðu lífi og margt í sambandi við starf þess, deilda og einstaklinga innan þeirra, bendir til þess að þó að oss finnist að mörgu sé ábótavant, geti framtíðin verið oss björt og giftudrjúg er einu takmarki á fætur öðru er náð. Aldrei verður hægt að framkvæma alt, sem vér setjum oss í einu. Vér verðum heldur, eins og gert hefir verið, að vinna hægt og stöðugt, standa í skilum við menn og málefni, og missa aldrei sjónar á aðalmarkmiðinu, sem er ræktarsemi við þá þjóð, sem sér erum orðin partar af, og sem margir á meðal vor eru innfæddir borgarar í. Á þessu miðaldar ári höldum vér þrítugasta og fyrsta ársþing félags vors, og horfum fram til ókomins tíma til að rýna eftir því, sem mun verða á hinum síðari helmingi tuttugustu aldarinnar.

Út á við í heiminum eru framtíðarhorfur bjartar eða dimmar eftir því hvernig menn túlka það, sem er að gerast meðal þjóðanna. Það má segja með sanni, að möguleikar til ills í heiminum hafi aldrei verið meiri, eða ógnað heiminum meir en nú, en á sama tíma hafa möguleikarnir til góðs aldrei verið meiri en einmitt á þessum tímum. Það fer allt eftir því hvernig menn og þjóðir beita þeim kröftum og þeim völdum, sem þær nú ráða yfir. Og eins fer í öllum málum. Mikill sannleikur er í því fólginn, sem einn maður sagði einu sinni, að einstaklingar í hverju þjóðfélagi gætu trygt framtíð heimsins bezt, ekki með því að lifa óttafullu lífi vegna þess, sem gæti orðið, en með því að vinna það verk, sem þeim er falið að vinna, þó lítið sýnist stundum vera og ómerkilegt, með trúmensku og dugnaði, í anda kærleika og einlægni. Og þá, er fjöldinn fylgir þessari reglu, og hefir unnið það verk, sem honum hefir verið falið, með trygð og einlægni, hefir hann gert það, sem í hans valdi stendur til að tryggja framtíðina, og enginn getur heimtað meira, hvorki guð né mennirnir því hver einstaklingur getur unnið aðeins eftir meðsköpuðum hæfileikum og gáfum. Meira getur hann ekki gert.

Gjörum við þetta í starfsemi vorri, sem félagsmenn og konur Þjóðræknisfélags vors, innan og utan félagsins, þá gjörum við ekki aðeins alt, sem heimtað getur verið af oss, en vér tryggjum á sama tíma framtíð félagsins, og þar að auki, sem nýtir borgarar þjóða vorra, hvort sem er Canada eða Bandaríkjanna, eða Íslands, tryggjum vér framtíð þeirra og líka framtíð heimsins.

Stofnendur félags vors lögðu sinn skerf til málanna. Vér, sem nú erum við störfin verðum að fara eftir dæmi þeirra, svo að vér, á vorum tíma, getum gefið þeim í arf, sem á eftir koma, stofnun, stefnu og eftirdæmi, sem verði þeim **hvatning** til göfugs starfs í framtíðinni. Vér vitum ekki hvernig hún verður. En með bjartsýni og góðri von um hana getum vér haldið áfram því verki, sem vér nú vinnum kvíðalausir og án ótta, því trú vor og sannfæring um verðmæti þess, sem vér vinnum að, hefir skapandi mátt.

En þó að svo væri ekki, hvað hefði langt verið komist, þegar Þjóðræknisfélagið var

fyrst stofnað, ef alt hefði verið gert með hangandi hendi? Eg er sannfærður um að aldrei hefði félagið náð þeim aldri, sem það nú hefir náð, og aldrei verið við eins góðu lífi.

Þeir hafa verið margir, sem unnið hafa að málum þess og stutt að þeim. Margir þeirra eru nú horfnir þessu lífi og vér minnumst þeirra í kærleika. Á hverju ári bætast aðrir við í tölu hinna framliðnu. Vér söknum þeirra altaf mikils. Þeir hafa unnið starf sitt vel og hafa reynst góðir og nýtir félagsmenn.

Eg hefi nokkur nöfn manna, sem fallið hafa frá á hinu liðnu ári, sem eg vil lesa upp til minningar um þá, því þeir unnu vel og dyggilega að félagsmálunum og verðskulda að vera minst.

Fyrst á listanum er nafn heiðursfélaga, **séra Friðriks Hallgrímssonar,** dómprófasts á Íslandi. Hann var gerður að heiðursfélaga á þinginu í fyrra, en dó á árinu sem liðið er.

Næst eru nöfn stjórnarnefndarmanna tveggja, sem störfuðu báðir í stjórnarnefndinni um nokkurra ára skeið, **Sveinn Thorvaldson,** M.B.E., fyrv. varaforseti aðalfélagsins og fyrv. forseti deildarinnar "Ísafold" í Riverton, og **séra Halldór Johnson,** fyrv. ritari félagsins og fyrv. meðlimur deildarinnar á Lundar. Hann fórst, eins og menn vita, í sjóslysi við Vestmannaeyjar 8. janúar s.l. ásamt níu mönnum öðrum. Minningarathöfn var honum haldin í gær í Fyrstu Sambandskirkju hér í bæ.

Aðrir meðlimir Þjóðræknisfélagsins, sem dáið hafa á árinu eru: Gísli Sigmundsson, Gimli; Sigurður Sigfússon, Oak View; A. E. (Eldjárn) Johnson, Glenboro; Mrs. María Straumfjörð, Seattle; Guðjón Johnson, Winnipeg; Mrs. Kristín Erlendson, Winnipeg; Karl Jónasson, Winnipeg; Eiríkur Thorbergson, Winnipeg; Mrs. Ovída Sveinsson, Winnipeg; Eyjólfur Sveinsson, Winnipeg; Mrs. Guðrún Sólmundson, Winnipeg. Og svo vil eg bæta hér inn í listann nafni, sem af einhverri ófyrirgefanlegri vangá, var ekki talið upp á listanum í fyrra, sem hefði þó átt að vera. Það er nafn skálds, sem víðþekt var bæði á fyrri og seinni tíð, hér og heima á Íslandi, það er nafn **Magnúsar Markússonar** ömmubróður míns, sem dó 20. október 1948. Eg vil nú bæta yfirsjónina upp og færa nafn hans inn á lista þessa árs.

Félagið hefir haft margt með höndum á hinu liðna ári, síðan að við komum síðast saman, og þar á meðal þýðingarmikla starfsemi af ýmsu tagi og á ýmsum sviðum, sem margsannar gildi félagsins og réttlætir tilveru þess, bæði sem þjóðræknisfélags, þar sem menn og konur af íslenzku bergi brotin, ná saman og vinna í sameiningu að málum sem alla varða. Meðal þeirra mála var t. d. þátttaka Íslendinga í 75 ára afmælishátíð Winnipegborgar. Fyrstu fundir í því máli, sem Þjóðræknisfélagið stóð fyrir, og sem fulltrúar annara félaga Íslendinga í Winnipeg tóku þátt í, voru kallaðir saman í apríl-mánuði. Mörg voru ráðin, sem lögð voru fram, og margir voru þeir, sem tóku þátt í verkinu, sem þessi hátíðanefnd tók að sér að vinna. Eg varð að hverfa frá beinni þátttöku í þessari starfsemi snemma í maí, en verkið var í ágætum höndum og eins og raun ber vitni þurfti eg engar áhyggjur að hafa út af því að þurfa að ganga úr nefndinni. Skrifari félagsins tók formensku nefndarinnar og stóð vel í þeirri stöðu. Peningasöfnun var hafin og gengið var til verks að smíða stóran og veglegan skrautvagn, eða "Float", sem átti að tákna þátttöku Íslendinga í byggingu Winnipeg-borgar. Gissur Elíasson sá um verkið og leysti hann það vel af hendi. Svo vel tókst honum, með hjálp og aðstoð nefndarmanna, að vagn Íslendinga var talinn meðal hinna fyrstu tuttugu og fimm beztu skrautvagna, sem í skrúðgöngunni voru, sem námu alls eitthvað á annað hundrað. Íslendingadagsnefndin, sem með hafði verið í þessari þátttöku og lagt í hátíðarsjóðinn nokkra upphæð af peningum, notaði vagninn í sambandi við Íslendingadagshátíðina á Gimli s.l. sumar.

Hve vel Íslendingum tókst í þessu máli ætti að vera góðs vitni um hátíðahaldið, sem haldið verður væntanlega seinna í sumar til minningar um 75 ára hátíð landnáms Íslendinga í þessu fylki. Íslendingar settust fyrst að í Winnipeg um haustið 1875 og fóru svo héðan sama haust norður til Nýja-Íslands og settust þar að. Nefndir hafa verið settar í þetta mál, bæði þjóðræknisnefnd, nefnd Íslendingadagsins og nefnd Nýja-Íslands. Þessum nefndum hefir ekki enn tekist að ná saman að fullu leyti, en það verður að vera meðal hinna fyrstu hlutverka innan næstu daga eftir að þingið er búið, að halda fund og ráðstafa viðeigandi hátíð. Það getur verið, og væri viðeigandi, að menn tækju þetta mál fyrir hér á þinginu. Hér eru fulltrúar frá deildum norðan að og hér eru líka fulltrúar deildarinnar í Winnipeg. Það

væri gott að fá greinargerð frá þeim hvað þeir hugsa um málið, um ráðstafanir, sem þegar hafa verið gerðar og um hugmyndir sem hinir ýmsu fulltrúar kunna að hafa um málið.

Eitt mál, sem komið hefir fram á dagskrá þingsins á hverju ári nokkur undanfarin ár, verður ekki tekið upp þetta ár, því það mál er nú útkljáð. Það er námsstyrkssjóður Agnesar Sigurðson. Hún er nú búin að miklu leyti að fullkomna sig og ná því takmarki, sem til var ætlast, og er ekki lengur nemandi, sem leitar styrks. Hún er orðin framúrskarandi góður píanisti, og hefir hlotið ágæta dóma í New York og víðar. Oss er heiður og sómi af að hafa þekt hæfileika hennar og að hafa styrkt hana til framhaldsnáms og hjálpað henni til að ná því stigi í píanóspili, sem hún nú er á. Nú er það mál hvað henni viðvíkur útkljáð. En þar sem að þetta félag er menningarstofnun og hefir áður styrkt listafólk, væri það ekki úr vegi, að athuga möguleika til að veita öðrum ungum hæfileika piltum eða stúlkum styrk til framhaldsnáms, þeim, sem þess þurfa, til að fullkomna sig. Það er fátt sem gæti verið Íslendingum meira til heiðurs og sóma en að geta styrkt ungt hæfileikafólk á einhverju listasviði, og hjálpað þeim til að fullkomna sig, eða að minsta kosti kvatt það til þess.

Annað mál, sem verður að öllum líkindum ekki mikið meira en drepið á, á þessu þingi, er sögumálið, nema ef það væri aðeins til að fá skýringar frá formanni eða skrifara þeirrar nefndar, um gang málsins. Á síðasta þingi bar ritari sögunefndar fram skýrslu um samning milli nefndarinnar og mentamálaráðs á Íslandi. Hann útskýrði það, að mentamálaráðið hefði farið fram á að maður yrði fenginn hér til að halda verkinu áfram. Milligöngumaður mentamálaráðsins fékk próf. Tryggva Oleson til að taka það verk að sér og er hann nú að draga saman fjórða hefti sögunnar. Þar stendur málið, að því er eg bezt veit. En ef að möguleikar eru á, og ef að nefndin hefir einhverja skýrslu til að bera fram, þá fær þingið hana til afgreiðslu áður en því lýkur.

Svo eru tvö mál, sem liggja fyrir og sem tilkynt hafa verið stjórnarnefndinni á löglegan hátt. Annað þessara mála er um breytingu á þingtímanum, sem borið var fram fyrir þing fyrir einu ári. Nefnd verður sett í það mál ef nauðsyn þykir og tillaga borin fram. Hitt málið er í sambandi við **ársgjald meðlima.** Skriflegur fyrirvari um það mál var borinn fram á fundi stjórnarnefndar s.l. nóvembermánuð, þ.e.a.s. með fullum þriggja mánaða fyrirvara eins og lög félagsins krefjast. Það er skoðun framsögumanns, að ársgjaldið sé altof lítið og ætti að vera ekki minna en tveir dollarar á ári. En nefnd verður einnig sett í það mál og það rætt og afgreitt seinna á þinginu.

En nú vil eg fara örfáum orðum um önnur mál, sem unnið hefir verið að á árinu, sum með góðum árangri, og sum sem betur hefði ei til vill getað rætt úr. En hvað sem á vantar að fullkomlega hafi verið gengið frá öllum málum félagsins í hjáverkum frá öðrum störfum. Nefndarmennirnir allir hafa mörgu öðru að sinna, og mér finst það stundum undravert, hve mikið er í raun og veru hægt að leysa af hendi. En það er aðallega vegna hjálpar og aðstoðar margra góðra manna, sem eru oft ósparir á tíma og kröftum til þess að mál vor fái framgang.

Eg hefi í huga hér meðal annars, er eg minnist á útgáfumál, útgáfu Tímaritsins, og ósérhlífni ritstjórans, hr. Gísla Jónssonar í því máli. Tímarit Þjóðræknisfélagsins jafnast á við hin beztu ársrit af líku tagi, sem gefin eru út, bæði að efni og frágangi. Það er með sömu ágætum nú og það hefir ávalt verið á þessum þrjátíu árum, sem það hefir komið út, og vér eigum ritstjóra vorum miklar þakkir skildar fyrir ágætlega og samvizkusamlega unnið verk. Eg vona að félagið fái að njóta hans um margra ára skeið enn. Og svo fyrir auglýsingasöfnun í ritið, á Mrs. P. S. Pálsson sérstakar þakkir, því án hennar og án auglýsinganna væri það kostnaðarins vegna, oss ómögulegt að gefa ritið út. Ársgjald félaga hrykki aldrei til þess. Þess vegna hefir því verið haldið fram, að hækka ætti ársgjald félaga, því það er ógjörningur að hugsa sér að Íslendingar vilji halda félagi sínu við og starfrækja það af ölmusugjöfum frá auglýsendum. En það mál verður nánar rætt síðar.

Orð fá ekki lýst í hve mikilli þakkarskuld vér erum við kennara íslenzku skólanna, hvort sem er hér í Wpg., eða út um bygðir, þar sem slíkir skólar eru. Það er mikið og ábyrgðarfult starf, og þeim tekst að vinna það aðeins, sem hafa huga og sál við það. Eg hefi ekki fullkomnar upplýsingar um starfið út um bygðir,

í deildum þar, en eg veit, að tilraun var gerð í Selkirk í haust sem leið til að koma á fót líkri kenslu og þar hafði verið árið áður. Í því tilefni var samkoma haldin þar og flutti séra Valdimar J. Eylands, fyrv. forseti félagsins, erindi um Ísland og ferð sína þangað og dvöl þar, og sýndi einnig hreyfimyndir. Tilraun hefir líka verið gerð á Gimli til að halda uppi íslenzku kenslu, og svo hér í Winnipeg. Í Riverton hefir verið starfrækt "study group", sem mætti teljast undir þessum lið, þó að eldra fólk hafi þar aðallega tekið þátt í starfi þess hóps í stað unglinga. En starfið hefir borið góðan árangur eins og skýrsla, sem seinna verður borin hér inn á þing, sýnir.

Í Winnipeg s. l. vor var skólinn undir stjórn Miss Salóme Halldórsson og hélt skólinn lokasamkomu í Fyrstu Sambandskirkju, 30. apríl, sem ágætur rómur var gerður að. Miss Halldórsson vlidi losna úr skólastjórnastöðunni í haust og tók Mrs. Ingibjörg Jónsson við af henni, en Miss Halldórsson er enn einn kennaranna. Skólinn hefir verið starfræktur í Fyrstu lútersku kirkju í haust og vetur. Kennarar við hann eru: Mrs. Ragnhildur Guttormsson; Miss Stefanía Eyford og Mrs. Helen Guðlaugsson. Lítil stúlka, Miss Ruth Horn, spilar undir við söngæfingar skólabarnanna. Eg má ekki láta tækifærið sleppa að auglýsa þakklæti mitt og nefndarinnar fyrir hina ágætu starfsemi þessara kennara í skólanum. Það eru þeir, meðal annara, sem eg á við, þegar eg segi að það er mörgum ágætum mönnum og konum að þakka, að nefndin hefir getað leyst það starf af hendi, sem hún hefir getað gert á þessu liðna ári. Án þeirrar hjálpar væri starfsemin margsinnis minni og fátæklegri.

Í sambandi við skólann ber einnig að minnast gjafar frá **Birni Ólafi Pálssyni**, sem var hér í Wpg., um tíma, er hann stundaði nám við kennaraskólann. Hann tók þátt í kennarastarfsemi í íslenzku skólunum. Hann sendi heiman frá Íslandi tvo árganga af barnaritinu "Vorið", fjögur eintök af hverjum árgangi, til notkunar í skólanum hér í Winnipeg. Félagið er honum þakklátt fyrir þessa ágætu gjöf, og kennararnir með. Þeir hafa tilkynt nefndinni, að þetta rit geti orðið skólanum að ágætum notum. Með slíka hjálp og stuðning, sem vér njótum í skóla vorum, ætti enginn vandi að vera að starfrækja skólakenslu, enda hefir það enginn vandi verið, nema e. t. v. hvað vér vildum að fleiri börn sæktu skólann en raun er á. En hvort sem þau eru mörg eða fá, þá er verið að vinna þarft verk og lofsamlegt, sem verður talið oss til ágætis.

Frá skólamálum er eðlilegt spor til útbreiðslumálanna, og í þeim efnum hefði meira mátt komast í framkvæmd en reyndist. En samt höfum vér ekki legið í algjörðu aðgerðarleysi í því sambandi. Og hér aftur, hafa nokkrir góðir menn orðið okkur að liði. Meðal þeirra má telja séra Valdimar J. Eylands og Dr. Richard Beck—auk annara.

Í máímánuði í fyrravor var samkoma haldin af deildinni "Brúin", Selkirk, og kom eg þangað og flutti örfá orð, sem kveðju frá Þjóðræknisfélaginu, og sýndi hreyfimyndir. Og aftur í haust í septembermánuði, var samkoma haldin í Selkirk, eins og búið er að minnast á, og fór þá séra Valdimar J. Eylands þangað með myndir og ræðu.

Eg kom fram á Íslendingadagshátíðum á Hnausum í júní, og á Gimli í ágúst og flutti kveðjur fyrir hönd Þjóðræknisfélagsins á báðum stöðum.

Fimtánda júlí í sumar sem leið, var haldið upp á fimtíu ára afmæli Brown bygðar og eftir beiðni bygðarmanna var eg þar viðstaddur og talaði fyrir hönd Þjóðræknisfélagsins og flutti kveðjuorð. Hátíðahaldið var hið ágætasta í alla staði. Þar voru menn samankomnir úr bygðinni og aðrir langt að, frumbyggjar og ættingjar þeirra, sem fyrst settust þar að. Veður var gott og fólkið glatt, og að lokinni skemtuninni, sem stóð yfir allan daginn og langt fram á nótt, voru allir samdóma um, að svona ættu bygðarafmæli að vera.

Seinna um sumarið fór eg ferð norður til Árborgar og hafði meðferðis Dr. Kristjönu Ólafsson, séra Halldór E. Johnson og Ragnar Stefánsson, sem tóku öll þátt í skemtun, sem deildin "Esja" efndi til. Þar kom einnig fram Dr. A. H. S. Gillson, forseti Manitobaháskólans. Samkepni fór fram í framsögn meðal yngri drengja og stúlkna, og flutti forseti háskólans erindi. Samkoman var hin bezta og eiga þjóðræknismenn í Árborg þakkir skilið fyrir ágæta frammistöðu í þjóðræknismálum.

Seinna um haustið, 14. sept., fór eg ferð norður til Riverton og Árborgar með Dr. Þorkel Jóhannesson og frú Hrefnu í heimsókn til Guttorms skálds Guttormssonar, sem

var farinn sama daginn upp eftir til Wpg., en við hittum hann þar næsta dag, og til Gunnars Sæmundssonar, forseta "Esjunnar". Viðtökur voru hinar ágætustu.

Aðrar bygðir hefi eg komið í, en ekki altaf í beinum þjóðrækniserindum, en samt blandast þau mál vanalega öll saman. Og líka hafa aðrir menn unnið þjóðræknisstörf bæði beinlínis og óbeinlínis. Þar teljast prestarnir allir með, því verksvið þeirra tekur inn þjóðræknina og heldur henni við. Þar að auki hefir Dr. Richard Beck, fyrv. forseti, eins og altaf, með ýmsum hætti sýnt í verki, áhuga sinn fyrir starfi félagsins og málstað. Í tilefni af 30 ára afmæli félagsins ritaði hann um það ítarlega grein, sem birtist í sumar í blaðinu "Akranes" á Íslandi. Hann hefir einnig ritað greinar um Vestur-Íslendinga og félagsmál vor í önnur íslenzk blöð og tímarit, meðal annars ítarlega ritgerð um heiðursfélaga vorn, Dr. Joseph T. Thorson dómstjóra, í rit Biskups tungnamanna, "Inn til fjalla", er út kom nýlega. Auk þess hefir Dr. Beck haldið áfram þjóðræknis- og landkynningarstarfsemi sinni, bæði í ræðu og riti hérna megin hafsins, á íslenzku og ensku. Hann flutti meðal annars, aðalræðuna á 50 ára landnámshátíð íslenzku bygðarinnar í Brown, Man., sem eg mintist, sem Þjóðræknisdeildin "Ísland" stóð að, og á lýðveldishátíðinni að Mountain, N. Dak., sem Þjóðræknisdeildin "Báran" efndi til. Loks má geta þess, að hann hefir nú lokið við rit sitt um íslenzk skáld, "Icelandic Poets, 1880—1940", sem nú er í prentun hjá Cornell University Press og kemur að öllu forfallalausu út seinna í vetur eða með vorinu.

Dr. Beck vinnur með áhuga og elju fyrir málefnum félagsins og vil eg votta honum þakkir fyrir og vona að vér megum lengi njóta hans.

Í sumar sem leið ferðaðist gjaldkeri félagsins, hr. Grettir Jóhannsson suður til Minneapolis á hátíð Norðmanna þar og var við afhjúpunarathöfn Leifs styttu, sem Norðmenn stóðu fyrir og hann skilaði kveðju Þjóðræknisfélagsins til þeirra. Eins gerði varagjaldkeri hr. Árni Eggertson, er hann fór suður til Mountain, N. Dak., og var staddur við vígsluathöfn gamalmenna heimilisins þar, þar sem að lesin var upp kveðja frá félaginu.

Heillaóskaskeyti og bréf hafa í viðbót verið send víðsvegar til hátíðahalda og annara athafna, og sambönd haldist með deildum og félögum. En samt er margt sem mátt hefði vinna í viðbót, ef að tími og möguleikar hefðu leyft. En eins og eg gat um er tími nefndarmanna takmarkaður og öll starfsemin unnin í hjáverkum. Verksviðið er stórt en tími og kraftar oft mjög takmarkaðir.

Háskólamál.

Þetta mál gæti skoðast að nokkru leyti sem útbreiðslumál, og unnið hafa að því með miklum áhuga og ágætum árangri, þeir, sem settir voru í nefndina, sem átti að hafa það mál með höndum, Dr. P. H. T. Thorlakson, Walter dómari Líndal, Árni Eggertsson, K.C., Miss Margrét Pétursson, Grettir Jóhannsson, Lárus Sigurdson læknir og aðrir. Nefndarmenn þessir hafa ferðast um íslenzku byggðirnar og verið í bréflegu sambandi við aðra Íslendinga, þar sem engar deildir eru, og má telja það undravert og lofsamlegt hve vel Íslendingar hafa orðið við þessari fjárleitun að stofna kenslustól í íslenzkum fræðum við háskóla Manitobafylkis, og helzt af öllu hve vel þjóðræknismenn hafa styrkt fyrirtækið.

Eins og menn vita, er Þjóðræknisfélagið aðalstofnun Íslendinga vestan hafs, og fleiri einstaklingar tilheyra félaginu en nokkurri annari félagsstofnun, er samt mikill fjöldi Íslendinga enn utan félagsins, sem ekki telja sig með í meðlimatölu þess. Fleiri Íslendingar standa utan en innan félagsins. En samt sýnir fjársöfnunin til fræðslustólsins hvar aðalsamtökin liggja og hverjir styðja bezt að málum þjóðarbrots vors, þó að í minnihluta séu.

Háskólanefndin er nú búin að safna $154,000 (eitt hundrað fimmtíu og fjórum þúsundum dollara) í beinum fjárframlögum og loforðum. En af þessari upphæð eru næstum því níutíu þúsundir frá þjóðræknismönnum og félögum, sem í nánu sambandi standa við það. Flest allir hinir, sem gefið hafa, nema í örfáum tilfellum, hafa komið undir bein áhrif Þjóðræknisfélagsins, sem hefir gert það kleyft að ná þessari fjárupphæð saman, sem hefði, án Þjóðræknisfélagsstofnunarinnar og deilda hennar verið ógerningur að safna.

Stjórnarnefnd Þjóðræknisfélagsins hefir lítinn beinan þátt tekið í fjársöfnuninni, því hún var undir umsjón nefndarinnar, sem sett var í það mál. En nefndin hefir haft aðstoð

gjaldkera félagsins, og hefi eg setið tvo eða þrjá fundi á árinu. En aðal verkið hefir nefndin unnið ein, og erum vér öll í mikilli þakklætisskuld við hana fyrir að hafa skipulagt málið og haldið því vakandi,—svo vel vakandi, að líkur eru til þess, að hægt verði að byrja að starfrækja kenslustólinn næsta haust. Að minsta kosti hefir forseti háskólans, Dr. Gillson, látið í ljósi að það væri ósk hans og von. Dr. Gillson kemur fram á þinginu á miðvikudaginn kl. 2.30 og vill flytja þar nokkur orð til þingsins. Eg vona, að þingmenn hafi það í huga og verði sem flestir viðstaddir er hann kemur hingað. Einnig bera fjársöfnunarmenn fram skýrslu um kenslustólsmálið í fjarveru Dr. Thorlakson. Þeir koma með skýrslu sína á þriðjudaginn eftir hádegi. Og þá vona eg líka, að sem flestir verði viðstaddir.

Hér vildi eg leyfa mér aðeins að minnast annars atriðis, sem kemur þessum lið ekki beinlínis við, en sem hefir aukið álitið, sem Íslendingar njóta meðal hérlendra manna, og er það gjöfin, sem Aðalsteinn sál, Kristjánsson gaf háskólanum hér í erfðaskrá sinni, sem nemur, að mig minnir, tuttugu þúsundum. Þessi upphæð gengur ekki í fræðslustólssjóðinn, en verður fagurt minningarmerki í bókum háskólans, ekki aðeins um þann, sem gjöf þessa gaf, heldur einnig um það þjóðarbrot, sem hann er af kominn. Mér þykir vænt um að minnast hans hér og viðurkenna með þessum örfáu orðum, þakklætis vors við hann fyrir þessa höfðinglegu gjöf og ágæta frammistöðu.

Byggingarmál.

Þetta mál hefir staðið í stað síðan á þinginu í fyrra. Nefnd var sett í málið, en þar sem að félagið og deildir höfðu annað fjármál með höndum, nefnilega háskólamálið, og öll félög Winnipegborgar voru að safna í háskólasjóðinn hugðu þeir, sem fyrir þessari nefnd stóðu, að það hefði litla þýðingu, að hreyfa við öðrum fjárframlögum á meðan á þessu stærsta fyrirtæki stæði. En mönnum verður leyfilegt að taka þetta mál upp aftur, og ræða það og gera nýjar samþykktir á þessu þingi, ef þeim svo sýnist.

Samvinna við Ísland

Sambandið milli Íslands og Vestur-Íslendinga hefir haldist á þessu undanfarna ári með sömu ágætum og áður. — Séra Halldór heit. Johnson, fyrv. skrifari félagsins, bar kveðju frá Vestur-Íslendingum á fundum á Íslandi, stuttu eftir að hann kom þangað s.l. sumar. Og síðasta hlutverk hans var að flytja kveðju, í útvarpið í Reykjavík, til íslenzku þjóðarinnar frá Vestur-Íslendingum, og hefir sú kveðja fengið viðurkenningu heima.

Tímaritið hefir útbreiðslu á Íslandi eins og undanfarið. Bréfaskifti hafa haldist milli þjóðræknismanna hér og manna á Íslandi. Gestir frá Íslandi hafa heimsótt oss og oss hefir veitzt tækifæri að taka á móti þeim á ýmsan hátt og sýna þeim góðhug og vinskap og trygð.

Í fyrra tókum við á móti sendiherra Íslands, Thor Thors og frú Ágústu. Í sumar sem leið kom hingað Dr. Thorkell Jóhannesson og frú Hrefna, og dvöldu hér fram eftir sumrinu. Og nú á þetta þing er væntanlegur gestur frá New York, hr. Gunnar R. Paulson, formaður ferðafélagsins "Viking Travel Service". Hann er söngmaður góður og auk þess að syngja fyrir oss gerir hann ráð fyrir að sýna hreyfimyndir á Frónsmótinu annað kvöld.

Meðal samtaka milli Íslands og Vestur-Íslendinga mætti teljast fjársöfnunin til minningarmerkis, ímynd veglegrar kirkju, fyrir Jón biskup Arason í minningu 400 ára dánarafmælis hans. Verið er að selja merki, lík því sem eg ber á mér, og eiga peningarnir að ganga í minningarsjóðinn. Merkin eru til sölu hjá Davíð Björnssyni í bókaverzlun hans og hjá ýmsum öðrum, sem verða e. t. v. sumir viðstaddir hér á þingi.

Einnig ber að minnast undir þessum lið, gjafarinnar, sem Aðalsteinn sál. Kristjánssan gaf háskóla Íslands í erfðaskrá sinni, og öðrum stofnunum á ættjörðinni. Þær gjafir snerta ekki Þjóðræknisfélagið, — en þeirra ber samt að minnast sem heiðarlegra gjafa, frá Íslendingi hér vestan hafs til heimalands síns, og vér þjóðræknismenn metum það mikils við hann.

Svo ber að minnast gjafar frá Soffaníasi Thorkelssyni, sem á undanförnu sumri gaf fæðingarsveit sinni, Svarfaðardalshreppi, 50. þúsund króna fjárupphæð, sem verja á til skógræktar, og heitir frekari stuðningi sínum.

Héðan til Íslands hafa ekki ferðast margir. Séra Halldór heitinn fór s.l. sumar eins og áður er minnst. Auk hans fór til Íslands í haust ungur piltur, dóttursonur séra Alberts

Kristjánssonar, fyrv. forseta félagsins, sem heitir Albert Sigurðsson, til náms við háskólann þar. Hann á að fá að njóta herbergisins í stúdentagarðinum, sem gefið var háskóla Íslands af Ásmundi P. Jóhannssyni, er eg bezt veit, verður fyrstur stúdenta héðan að njóta þess herbergis.

Svo ber að minnast ferðar sr. Sveinbjörns Ólafssonar til Íslands og dvalar hans þar s.l. sumar. Hann kom fram á ýmsum fundum, sem haldnir voru, flutti kveðjur í útvarpið og ferðaðist um landið. Með ferð sinni varð hann enn annar tengiliður milli vors og Íslands, sem styrkir böndin, sem binda oss við ættjörðina.

Það má segja með sanni, að samböndin við Ísland haldast enn, og allt bendir til þess, að þau haldist um mörg ókomin ár, eins og að undanförnu, með bréfaskiptum og ferðum góðra gesta að heiman og manna héðan og heim.

Samsæti og samkomuhöld

Undir þessum lið telst fyrst og fremst samsætið, sem haldið var sendiherra Thor Thors og frú Ágústu að loknu þingi í fyrra. Þetta samsæti var án efa hið veglegasta og bezta, sem Íslendingar hafa hér haldið. Í því samsæti voru fylkisstjóri, R. F. McWilliams og frú; forsætisráðherra Campbell og frú; bæjarstjóri Winnipegborgar, Mr. Coulter og frú; forseti háskólans, Dr. Gillson og frú auk annara háttsettra manna og kvenna og fjölda þingfulltrúa og vina.

Eins og áður er getið var Dr. Thorkell Jóhannesson og frú Hrefna hér á ferð í sumar sem leið og hélt Þjóðræknisnefndin þeim samsæti í sal hjá Hudson's Bay-félaginu, 16. sept. Auk gestanna voru nokkrir aðrir vinir, sem heiðra vildu þessi mætu hjón frá Íslandi. Vér fögnuðum komu þeirra hingað og minnumst þeirra hjóna með þakklæti.

Til Lundar ferðaðist eg 14. ágúst s.l. til að taka þátt í samsæti, sem bygðarmenn héldu Vigfúsi Guttormssyni og frú í tilefni af 50 ára giftingarafmæli þeirra. Eg flutti þar kveðju Þjóðræknisfélagsins, og fyrir hönd þess óskaði eg gullbrúðhjónunum allra heilla.

Ellefta nóvember í haust átti rithöfundur, sagnirtari og skáld, Þorsteinn Þ. Þorsteinsson sjötugsafmæli og komum við ritari Þjóðræknisfélagsins í heimsókn til hans til þess að minnast dagsins og að fagna honum með dálítilli minningargjöf frá félaginu, til að sýna honum virðingu og heiður, sem hann á margskilið fyrir ritstörf sín á hinum ýmsu sviðum, sem hann hefir unnið. Hans er minst í Tímaritinu þetta ár og veit eg að allir Íslendingar hugsa til hans með hlýjum hug.

Önnur mál.

Undir þessum lið, held eg að eg hafi engu við að bæta, nema e.t.v. aðeins að benda mönnum á það mikla starf, sem Þjóðræknisfélagið hefir með höndum, margbrotið og stundum flókið. Margt verður hér á þessu þingi að taka til íhugunar og umræðu og þingsamþykta. Látum oss því nú, er vér komum saman á þetta þrítugasta og fyrsta þing Þjóðræknisfélagsins, að ákveða með sjálfum oss, að ræða mál vor og afgreiða þau með það eitt fyrir sjónum að vinna félaginu hag og styðja að því, sem getur orðið heildinni sem beztur styrkur í þjóðræknisviðleitni hennar, þjóðarbroti voru hér vestra til heiðurs og sóma.

Svo segi eg þetta þrítugasta og fyrsta ársþing Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi sett. Eg þakka fyrir góða áheyrn og bið þingheim að taka til starfa.

Philip M. Pétursson, forseti

Dr. Beck gjörði tillögu um að ávarpi forsetans sé veitt móttaka með þökkum, að því viðbættu, að séra Sveinbjörn Ólafsson, hefði verið einn þeirra manna sem til Íslands hefði farið á árinu og getið sér þar hinn bezta orðstír. G. J. Oleson studdi. Samþykt.

J. J. Bíldfell stakk upp á að forseti skipi þriggja manna kjörbréfanefnd. Forseti skipaði í nefndina séra Egil Fafnis, Jón Ásgeirsson og frú B. E. Johnson.

Þorsteinn Gíslason stakk upp á og Hjörtur Hjaltalín studdi, að forseti skipi þrjá menn í dagsrárnefnd. Samþykt. Forseti skipaði, Dr. Richard Beck, Böðvar Jakobsson og Þorstein Gíslason í þá nefnd.

Féhirðir, G. L. Jóhannsson, las og skýrði skýrslu sína og lagði til að henni væri vísað til væntanlegrar fjármálanefndar. Frú P. S. Pálsson studdi. Samþykt.

Reikningur Féhirðis

Yfir tekjur og útgjöld Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi frá 16. febrúar 1949 til 16. febrúar 1950.

TEKJUR:

Á Royal Bank of Canada 16. febrúar, 1949		$2,573.55
Frá fjármálaritara fyrir meðlimagjöld	$ 321.37	
Gjafir í Agnesarsjóðinn	28.00	
Sala á íslenzkum krónum	18.80	
Fyrir auglýsingar í XXX. árg. Tímaritsins	1,626.97	
Fyrir auglýsingar í XXXI. árg. Tímaritsins	161.00	
Bankavextir	7.74	
652 Home Street	1,440.18	3,604.06
	———	———
Samtals		$6,177.61

ÚTGJÖLD:

Ársþingskostnaður		$ 164.16
Kostnaður við XXX. árg. Tímaritsins:		
Ritstj. og ritlaun	$ 247.00	
Prentun	1,279.31	
Auglýsingasöfnun	406.75	
Fragt	8.21	
	———	1,941.27
Kostnaður við XXXI. árg. Tímaritsins:		
Prentun	$1,000.00	
Auglýsingasöfnun	40.25	
	———	1,040.25
Til kenslumála:		
Til Laugardagsskólans í Winnipeg	$ 140.90	
Ágóði af samkomu skólans, endurgreitt	55.70	
	———	
Nettó til skólans	$ 85.20	
Til deildarinnar "Brúin" Selkirk	$ 50.00	
	———	135.20
Banka-, símskeyta- og annar kostnaður		$ 37.57
Prentun og skriffing		40.77
Þóknun fjármálaritara		34.25
Til móttöku gesta, o. fl.		259.69
Tillag í "float" Íslendinga í Winnipeg		257.00
		——— $3,910.16
16. febrúar 1950, á Royal Bank of Canada		2,267.45
		———
		$6,177.61

Inneign á Íslandi:

1. febrúar 1949, Á Landsbanka Íslands .... Kr. 11,613.41

(Fullnaðarskýrsla yfir viðskifti félagsins við Þjóðræknisfélag Íslendinga í Reykjavík á árinu 1949 er ókomin, og verður því að fresta skilagrein á þeim viðskiptum).

Grettir Leo Johannson, féhirðir

Framanritaðan reikning höfum við endur skoðað og höfum ekkert við hann að athuga. —Winnipeg, Canada, 16. febrúar 1950.

Steindór Jakobsson
J. Th. Beck

Skýrsla fjármálaritara yfir árið 1949

Fjármálaritari Guðmann Levy, lagði fram, las og skýrði skýrslu sína og lagði til að henni væri vísað til fjármálanefndar þingsins. G. L. Jóhannsson studdi. Samþykt.

INNTEKTIR:

Frá meðlimum aðalfélagsins	$ 83.00	
Frá deildum	245.50	
Frá sambandsdeildum	14.00	

ÚTGJÖLD:

Póstgjald undir bréf og Tímarit		$ 21.13
Afhent féhirði		321.37
	———	———
Samtals	$ 342.50	$ 342.50

Guðmann Levy, fjármálaritari

Skýrsla Skjalavarðar

Skjalavörður og eignaumsjónamaður Ólafur Pétursson lagði fram, las og skýrði sína skýrslu og lagði til að henni væri vísað til fjármála nefndar þingsins. Samþykt.

652 Home Street

RECEIPTS:

Credit balanace January 1st, 1949		$ 12.13
Rents Collected		3,107.20

EXPENDITURES:

City of Winnipeg, Taxes	$ 452.52	
Decorations, Repairs, Supplies	388.14	
Fuel	394.84	
Light & Power	175.21	
Water and Sewer Rates	109.06	
Re. Tímarit sent to Iceland	23.38	
Management	120.00	
Sundry Expense	16.00	
Icelandic National League	1,440.18	
	$3,119.33	$3,119.33

Ó. Pétursson

Yfirskoðað og rétt fundið, 16. febrúar, 1950.
Steindór Jakobsson
Jóhann Th. Beck

Skýrsla kjörbréfanefndar

Séra Egill Fafnis lagði fram eftirfylgjandi bráðabirgða þingskýrslu þeirrar nefndar, svohljóðandi. Samkvæmt kjörbréfum sem að við höfum veitt móttöku, þá eiga þessir erindrekar sæti á þinginu með fullum þingréttindum.

Frá deildinni "Báran", Mountain, N. D.
G. J. Jónasson, með 17 atkvæði
H. T. Hjaltalín, með 18 atkvæði
Haraldur Olafsson, með 17 atkvæði
Dr. R. Beck, með 18 atkvæði

Frá deildinni "Esjan" í Manitoba.
Gunnar Sæmundsson, með 19 atkvæði
Böðvar Jakobsson með 16 atkvæði
Þórarinn Gíslason, með 16 atkvæði
Frú Svanbjörg Sveinsson með 16 atkvæði
Sigurður Finnson með 16 atkvæði

Frá deildinni "Lundar" í Manitoba.
Séra Jóhann Friðriksson,
Frú Hjörtur Pálsson

Frá deildinni "Grund" í Argyle, Manitoba.
G. J. Oleson, með 10 atkvæði

Frá deildinni "Ísland" í Morden, Manitoba.
Þorsteinn Gíslason, með 11 atkvæði
J. B. Johnson, með 12 atkvæði

Þingnefndarálit

Dagskrárnefndin leggur til, að dagskrá þingsins verði á þessa leið:

1. Þingsetning.
2. Ávarp forseta.
3. Kosning kjörbréfanefndar.
4. Skýrslur embættismanna.
5. Skýrslur deilda.
6. Kveðjur.
7. Skýrslur milliþinganefnda.
8. Útbreiðslumál.
9. Fjármál.
10. Fræðslumál.
11. Samvinnumál við Ísland.
12. Útgáfumál.
13. Minjasafnsmál.
14. Skýrsla háskólastólsnefndar.
15. Ávarp forseta háskólans.
16. Kosning embættismanna.
17. Ný mál. Breyting á þingtíma, og breyting á ársgjaldi.
18. Ólokin störf og þingslit.

Framsögumaður nefndarálitsins, Dr. Beck lagði til að dagskráin sé samþykt. Þá tillögu studdi G. J. Jónasson og var hún samþykt.

Fundi var svo frestað samkvæmt tillögu frá Tr. J. Oleson sem frú B. E. Johnson studdi, til kl. 1.30 e. h.

Annar fundur þingsins settur af varaforseta þess, T. J. Oleson kl. 1.30 e. h. Fundargjörð frá fyrsta fundinum lesin og staðfest.

Skýrslum deilda veitt móttaka.

Skýrsla deildarinnar "Báran", á Mountain, N. D.

Hér í sumar hefir verið starfað mikið í Báru. Það hafa verið haldnir fimm aðal fundir, og fimm nefndarfundir. Við héldum samkomu 17. júní í sumar en vorum heldur óheppnir með veðrið. Það var kalsa rigning, svo að við urðum að halda hana inn í samkomuhúsinu, sem annars átti að vera haldin úti í skemtigarðinum og sóttu færri samkomugestir hana, en gert hefðu, ef veður hefði verið gott.

Samkoman fór að öllu leyti vel fram undir stjórn séra E. H. Fafnis. Skemtiskráin var ágæt. Aðal ræðufólk var, Dr. R. Beck og frú Hólmfríður Danielsson og sagðist báðum ágætlega, og svo var almennur söngur. Tvísöng sungu þær frúnnar G. S. Goodman, og W. K. Halldórson, en Emily Sigmundson einsöng. Margt fleira var á skemtiskránni og var góður rómur gerður að því öllu.

Þá fékk deildin frú Hólmfríði H. Danielson til að kenna unglingum og börnum söng og íslenzku. Kom hún til okkar 7. júní og var til 17. júlí. Kenndi hún á þremur stöðum hér í bygðinni, tvo daga í hverjum stað. Á Garðar, á Mountain, og á Hallson. Á öllum stöðunum sóttu 63 börn kensluna, sem fór ágætlega vel fram og á frú Danielson þökk og heiður skilið fyrir frammistöðu sína.

Hún hélt tvær samkomur með börnunum, áður en að hún fór til baka, aðra á Garðar, 11. júlí, hina á Mountain 17. sama mánaðar, voru þær báðar ágætlega sóttar og þóttu mjög góðar. Voru þær samkomur bæði börnunum og frú Danielson til stór sóma.

Á síðasta ársfundi Bárunnar var ákveðið að fá frú Hólmfríði til að koma aftur suður til N. Dakota og halda barnakenslunni þar áfram.

Báran beitti sér fyrir að stofnaður var sjóður til minningar um Jóhannes læknir og Björgu konu hans, og lagði $250.00 í þann sjóð. Alls komu inn í sjóðinn $1,332.50, og þakkar framkvæmdarnefnd Bárunnar öllum sem þátt tóku og gjörðu það svo myndarlega. Kærar þakkir.

Félagar í Bárunni teljast nú 88. Félagar dánir á árinu, Mrs. S. J. Hallgrimson, Mountain, Marða Mýrdal, Garðar, Mrs. María Ólafson, Mountain.

Allt starfið í Báru hefir gengið vel á árinu. Virðist Báran vel lifandi.

Við hér Bárufólk sendum ykkur kærar kveðjur okkar og vonumst eftir að allt starfið gangi vel á þinginu og óskum öllum Íslendingum nær og fjær allrar blessunar. Líði ykkur öllum ætíð sem bezt.

G. J. Jónasson, forseti. — H. B. Grímsson skrifari.

Skýrsla deildarinnar "Öldunnar" fyrir árið 1949.

Árið 1949 hefir deildin "Aldan", í Blaine. Wash. starfað á líkan hátt og undanfarin ár. Fjórir aðalfundir hafa verið haldnir, og tveir stjórnarnefndar fundir.

Frelsisdags Íslands var minst með almennri skemtisamkomu, sem haldin var að þessu sinni 18. júní. Aðsókn var góð og skemtiskráin velrómuð. Elliheimilið "Stafholt" sem Aldan hefir lagt kapp á að styðja, var eins og kunnugt er, opnað til afnota í janúar mánuði með fjölsóttu hátíðahaldi. Er það nú fullskipað og öll starfræksla gengur ákjósanlega.

Aldan á ábak að sjá tveimur meðlimum sem dáið hafa á árinu, eru það Jónas Sveinsson og Guðrún Símonarson, móðir Einars Simonarsonar lögfræðings og forseta Elliheimilisins. Aftur á móti hafa deildinni bæzt fjórir nýir félagar og telur hún nú 50 meðlimi.

A. E. Kristjánsson, forseti. — Dagbjört Vopnfjörð, ritari.

Skýrsla deildarinnar "Lundar" fyrir árið 1949.

Meðlimatala fyrir árið 1949 var 41.

Fundir ákveðnir þriðja hvern mánuð.

Ekki var mögulegt að starfrækja kenslu í íslenzku sökum húsnæðisskorts og vöntun kennara, frekar en áhugaleysi unglinga. En svo vonum við, að úr því rakni með nýja skólanum, og að kennara kraftar fáist á árinu.

Á fundinum sem haldinn var í október var gerð fyrirspurn um hvort ekki væri gerlegt að fá íslenzkar hreifimyndir sýndar á Lundar, og var ritara deildarinnar, Mrs. L. Sveinsson falið að leita sér upplýsingar í því sambandi, en hún var ekki búin að fá svar, þegar að hún lagði upp í ferð um áramótin. Á ársfundi deildarinnar ,sem haldin var í húsi Mr. og Mrs. Kári Byron var stjórnarnefnd deildarinnar endurkosin. Í henni eru: Ágúst S. Eyjólfsson, forseti; Mrs. L. Sveinsson, ritari; Mrs. S. Hofteig, Torfi Torfason, Mrs. H. Björnsson og Mrs. K. Pálsson.

Einnig voru erindrekar á þjóðræknisþingið kosnir og eru þeir Mrs. V. Rafnkellsson og séra Jóhann Friðriksson. Séra Jóhann og kona hans gengu í deildina á fundinum. Vara erindreki Ágúst S. Eyjólfsson.

Kristín Pálsson

Skýrslur þessar, sem að ritari Þjóðræknisfélagsins las upp, voru allar viðteknar.

Skýrsla deildarinnar "Gimli" 1949

Gimli deildin hefir aldrei verið eins vel starfandi síðan að hún var stofnsett. Aðsókn að fundum alltaf að aukast.

Fjórir starfs- og skemtifundir hafa verið haldnir á árinu. Kensla í íslenzku er starfrækt eins og að undanförnu. Kenslukonur við skólann eru sem hér segir: Mrs. Sylvía Kárdal, Mrs. Ingibjörg Bjarnason, Mrs. Kristín Þorsteinsson, Mrs. Lilja Kárdal og Mrs. Elín Einarsson. Frá 30—40 nemendur sækja skólann stöðugt einusinni í viku.

Samkoma var haldin í vor, þar sem allir íslenzku nemendurnir komu framá sjónarsviðið, með söng framsögn og upplestur, en aðal atriðið á skemtiskránni var leikurinn "Hlini Konungsson". Var þetta ágæt samkoma og vel sótt.

Einum af okkar starfsfélögum voru veittir $50.00 úr sjóði deildarinnar. Það var söngvarinn Ólafur N. Kárdal, sem nú er við söngnám í Minneapolis í Bandaríkjunum. Sá maður á það sannarlega skilið að við sýnum honum virðingar og þakklætis vott, því svo oft hefir hann skemt okkur með hinni fögru rödd sinni. Einnig gaf deildin $50.00 til skautaskála bæjarins og þar höfum við oftast fundi okkar.

Embættismenn deildarinnar fyrir komandi ár eru þessir: Forseti, Guðmundur Féldsted, vara-forseti, Sigurður Baldvinsson; skrifari Ingólfur N. Bjarnason; gjaldkeri, Elías Ólafsson.

Kærar kveðjur til þingsins.

G. Féldsted, forseti — Ing. Bjarnason, ritari

Skýrsla þjóðræknisdeildarinnar "Esjan" í Árborg, Manitoba fyrir árið 1949

Tveir fundir voru haldnir á árinu, var annar þeirra ársfundur. Báðir þessir fundir voru allvel sóttir og bráð skemtilegir. Eina samkomu hélt deildin á árinu og heppnaðist hún mæta vel. Til skemtana var framsögn á íslenzku. Í henni tóku þátt um 20 unglingar á aldrinum frá 8—15 ára, engin dauðamerki voru á framburði þessara unglinga, enda var það dómur flestra samkomugestanna að sjaldan hefðu þeir heyrt unglinga lesa betur, en í þetta sinn. Sex ungar stúlkur sungu nokkur íslenzk lög undir stjórn Mrs. Florence Bradley, og var það ágæt skemtun. Síðast en ekki síst hélt Mr. Gillson, forseti Manitoba háskólans ræðu, þrungna af mannviti og góðvild. Gesti líka honum væri gaman að hafa, þó ekki væri nema einusinni á ári hverju. Deildin telur 99 meðlimi.

Tekjur hennar árinu 1949 námu:

Tekjur	
Meðlimagjöld	$99.00
Arður af Samk.	$133.25
Í sjóði	$66.80
Samtals	$299.80
Útgjöld	
Til Þjóðræknisfélagsins	$39.00
Bækur keyptar fyrir	$105.65
Kaup Bókv.	$25.00
Frímerki	.60
Samtals	$173.62

Í banka við áramót, 1949 og 1950 ....$125.68

Bókasafn Esjunnar er að smá aukast, um og yfir $100.00 á ári er varið til bókakaupa. Deildin mun nú eiga um 1000 bækur, lang mesti hlutinn í góðu ásigkomulagi. Lesnar eru í kringum 600 bækur árlega af félagsmönnum.

Vinsamlegast
T. Böðvarsson

Skýrsla deildarinnar "Ísland", Morden, Manitoba, fyrir árið 1949

Deildin, þó fámenn sé, er með góðu lífi. Fjórir almennir fundir voru haldnir á árinu og voru þeir allir vel sóttir. Ein kona féll frá á árinu, Miss Oddný Gíslason.

Þar sem að fimtíu ár voru á þessu ári liðin frá því að Íslendingar fyrst settust hér að, ákvað deildin að standa fyrir fimtíu ára landnáms minningarhátíð og fór sú hátíð fram föstudaginn, 15. júlí 1949, í indælu veðri. Margt fólk var aðkomandi, einkum frá Dakóta, Winnipeg, Lundar og víðar, að. Forseti dagsins var Jón B. Johnson, en ræður fluttu séra Philip M. Pétursson forseti Þjóðræknisfélagsins, sem flutti kveðjur frá félaginu. Séra Egill H. Fafnis forseti kirkjufélagsins, flutti kveðjur frá þeim félagsskap, Guðmundur J.

Jónasson, forseti deildarinnar "Báran" í N. Dakota kveðjur frá deildinni, bæði í bundnu og óbundnu máli. Gamalíel Thorleifsson flutti kveðjur frá heimabygð sinni Garðarbygðinni. Aðal ræðu dagsins, fyrir minni landnemanna, og bygðarinnar, flutti Dr. Richard Beck, prófessor frá Grand Forks N. D. og var sú prýðilega ræða birt í íslenzku blöðunum. Mrs. J. Westberg frá Wallwood, Sask., flutti ávarp, en hún er dóttir eins landnemans í Morden-byggðinni (Árna Árnasonar) og ólst þar upp. Mrs. T. J. Gíslason las frumort kvæði eftir Jóhannes H. Húnfjörð í fjærveru höfundarins. Thorst. J. Gíslason einn af fyrstu landnemum byggðarinnar, rakti sögu hennar að nokkru, og lýsti frumbyggjalífinu. Einnig talaði Gísli Ólafsson sonur Olafs Árnasonar, landnema og sem hafði komið á samkomuna í Tjaldvagni (covered wagon) ásamt bræðrum sínum og frændum. Fleiri minjagripir frá landnámstíð voru þarna til sýnis. Á milli ræðanna söng blandaður kór og einnig karlakór undir stjórn Mrs. T. J. Gíslason. Einsöngva sungu séra Egill H. Fafnis og Petrína Sigurðsson, dóttir Tryggva O. Sigurðssonar landnema. Söngur þeirra beggja vakti mikla hrifning. Ánægjulegt og var að hlusta á barnaflokk syngja íslenzka söngva, undir stjórn Mrs. W. E. Ólafssonar (dóttir Jóns Gillis landnámsmanns) mjög vel og skilmerkilega. Að lokinni skemtiskránni, báru konur bygðarinnar fram ágæta máltíð undir beru lofti öllum að kostnaðarlausu og svo var dans stiginn framyfir miðnætti.

Að endingu vil eg geta þess, að sömu embættismennirnir voru endurkosnir og voru árið sem leið.

Með beztu óskum til þingsins

Með virðingu

T. J. Gíslason

Skýrsla deildarinnar "Brúin" í Selkirk, Manitoba

Yfirlit yfir gjörðir Þjóðræknisdeildarinnar "Brúin" í Selkirk. Á liðnu ári 1949. Það má fullyrða, að sjaldan eða máske aldrei í sögu deildarinnar hafi gengið eins vel og einmitt nú. Nýir félagar alltaf að bætast í hópinn.

Á liðnu ári héldum við 9 starfsfundi og auk þess nokkra spila-fundi. Betur þektir undir nafninu "Whist-Drive".

Á liðnu vori héldum við arðberandi samkomu í sambandi við útbreiðslu fund. Á þeim fundi sungu ungmenni þau, er notið höfðu tilsagnar í söng hjá hr. Gunnari Erlendssyni. Hlutu börnin hið mesta hrós fyrir frammistöðu sína. Forseti Þjóðræknisfélagsins, séra Philip M. Pétursson var með okkur þetta kvöld og skemti með ræðu og myndasýningu. Við erum honum innilega þakklát fyrir hans góðu liðveizlu.

Síðast liðið haust héldum við samkomu sem að eldra íslenzka fólkinu í bænum var boðið á. Á þeirri samkomu flutti séra Sigurður Ólafsson fagurt erindi, sömuleiðis, séra Valdimar Eylands sem sagði okkur hugljúfar fréttir frá Íslandi og sýndi myndir. Við erum báðum prestunum þakklát fyrir þeirra góðu aðstoð.

Þess má geta að margir voru sóttir og fluttir heim til sín í sambandi við þessa samkomu og þeim sem ekki gátu verið með, vegna lasleika var send glaðning heim til sín. Vér lítum svo á, að þetta sé vel viðeigandi og vonum að fleiri deildir noti þessa aðferð, að gleðja þá eldri er gæfa hvers manns og um leið er það traustur tengiliður í okkar þjóðræknislega starfi, eins er það líka áríðandi að glæða á huga hinna yngri á verðmætum íslenzkrar tungu. Við trúum því, að allar góðar vættir séu okkur hliðhollar og beri málefni okkar til sigurs. Í því trausti beitum við kneri á ókunnar öldur hins nýbyrjaða árs.

Fjárhagur deildarinnar "Brúin" er sem fylgir:

Inntektir á árinu 1949	$329.93
Útgjöld	$277.72
Í sjóði frá árinu 1948	$97.14
Í sjóði 31. desember 1949	$146.36

Einar Magnússon, forseti — T. Ísfeld, skrifari

Skýrsla Þjóðræknisdeildarinnar "Grund"

Þjóðræknisdeildin Grund í Argyle-bygð er enn við líði, en lítil eru afreksverk hennar á árinu. Hún hefir samþykt að gefa $50.00 í sjóðinn til stofnunar kennara embættis í íslenzkum fræðum við Manitoba háskólann og mun gangast fyrir að gefa meira ef ástæður leyfa. Deildin hefir illa afstöðu með fundarhöld og er illmögulegt að hafa sameininlega fundi í hinum 4 bygðarpörtum á vetrum, en á sumrum er annríki mikið. B. S. Johnson er

forseti deildarinnar, en G. J. Oleson ritari, Ingi Svainson er féhirðir. Einn bezti maður deildarinnar flutti til Winnipeg, á árinu og var það deildinni skaði.

Á árinu kallaði dauðinn hr. A. E. Johnson, sem var ætíð tryggur íslenzkum félagsmálum og deildinni einlægur meðlimur. Skömmu fyrir S. þjóðræknisþing dóu þeir S. B. Gunnlaugsson og Hans Jónsson, sem báðir voru góðir Íslendingar og nú er nýlega dáinn hr. J. A. Walterson, sem lengi var með í Þjóðræknisfélaginu. Í deildinni voru síðast liðið ár 33 meðlimir, eru margir þeirra ágætir þjóðræknismenn og konur sem eru ákveðnir Íslendingar en við erum svo fámenn, að erfitt er að inna af hendi mikið starf, en í Argyle, á íslenzkan samt eins gott griðland og víðast hvar annarstaðar og við vonum að hún eigi eftir að lifa langan tíma.

G. J. Oleson
skrifari

Glenboro,18. febrúar, 1950.

Hr. G. J. Oleson flutti og kveðjur, frá Jónasi Helgasyni og Margréti Jósefsson sem eiga heima í Argyle-bygð til þingsins.

Skýrslum þessum og árnaðar óskum og kveðjum veitti þingið móttöku með þakklæti.

Þingmál sett í nefndir.

Útbreiðslumál

Dr. Beck lagði til og Haraldur Ólafsson studdi, að forseti skipi fimm menn í það mál. Forseti skipaði þessa: Gunnar Sæmundsson, Þorstein Gíslason, Harald Ólafsson, Elínu Hall, og séra Jóhann Friðriksson.

Fjármál

J. J. Bíldfell lagði til að þriggja manna nefnd sé sett í það mál, Sigurður Baldvinson studdi og var tillagan samþykt. Forseti skipaði þessa í nefndina: Grettir Eggertsson, Einar Magnússon og J. B. Johnson.

Samvinnumál við Ísland

Dr. Beck lagði til og Miss Viðdal studdi, að fimm menn séu skipaðir í þá nefnd. Samþykt. Þessir voru skipaðir af forseta: G. L. Jóhannsson, Dr. R. Beck, Böðvar Jakobsson, séra Valdimar Eylands og Einar Sigurðsson.

Útgáfumál

Þorsteinn Gíslason lagði til og H. Hjaltalín studdi, að forsetinn skipi þrjá menn í þá nefnd. Samþykt. Forseti skipaði þessa: Jón Ásgeirsson, Mrs. Fríðu Lyons og Hjört Hjaltalín.

Minjasafnsmálið

Trausti Ísfeld lagði til og Mrs. A Sigurðsson studdi, að skipaðir séu þrír menn í þá nefnd. Samþykt. Skipaðir voru B. E. Johnson, Þórarinn Gíslason og Sigurður Baldvinsson.

Málið um breytingu á þingtíma

S. Finnsson lagði til að í það mál sé skipuð fimm manna nefnd. Mrs. Svanbjörg Sveinsson studdi tillöguna og var hún samþykt. Forseti skipaði í þá nefnd: G. J. Jónasson, Mrs. Svanbjörgu Sveinsson, Ólaf Pétursson, Trausta Ísfeld og Mrs. P. S. Pálsson.

Málið um hækkun á meðlimagjaldi

Séra Egill Fafnis lagði til og Mrs. P. S. Pálsson studdi, að forseti skipi fimm menn í þá nefnd. Samþykt. Skipaðir voru: Séra Egill Fafnis, Mrs. Ingibjörg Pálsson, G. J. Óleson, Mrs. B. E. Johnson og Sigurður Finnsson.

Formaður kjörbréfanefndar, séra Egill Fafnis skýrði frá að til þingsins væru þessir erendrekar nýkomnir frá "Brúnni" í Selkirk: Mrs. Ingibjörg Pálsson með 12 atkvæði, Mrs. K. Goodman með 12 atkvæði, Mrs. Fríða Lyons með 10 atkvæði og Mrs. Goodbrandson með 11 atkvæði. Einnig frá Gimli Sigurður Baldvinsson með 20 atkvæði.

Kveðjur til þingsins

Forseti las upp bréf frá Thor Thors sendiherra, og frú Ágústu Thors þar sem að þau árna þinginu og Þjóðræknisfélaginu allra heilla og símskeyti frá Helga Briem umboðsmanni í Svíþjóð.

Dr. Richard Beck flutti munnlega kveðjur frá John C. West, forseta háskólans í Grand Forks, N. D., og frá Society for Advancement of Scandinavian Study. Einnig las ritari upp árnaðar óskir frá þjóðræknis deildinni "Aldan" í Blaine, Washington.

Séra Egill Fafnis lagði til og Dr. Beck studdi,

að árnaðar óskum þessum sé veitt móttaka með þakklæti og að ritara félagsins sé falið að viðurkenna þau á viðeigandi hátt. Samþ.

Hr. Forseti Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi....
Séra Philip M. Pétursson.

Þegar 31. þing Þjóðræknisfélagsins kemur saman verður okkur hjónunum hugsað til ykkar allra og þeirra ógleymanlegu ánægjustunda, er við áttum með ykkur í fyrra, er við sóttum hið þrítugasta ársþing. Við viljum færa ykkur öllum okkar einlægustu þakkir fyrir ykkar miklu góðvild og gestrisni á meðan við dvöldumst meðal ykkar. Jafnfram flytjum við þjóðræknisþinginu einlægar árnaðaróskir og vonum að störf ykkar megi í framtíðinni bera glæsilegan ávöxt og gjöra böndin milli ykkar og landa ykkar og vina heima á Íslandi órjúfanleg á öllum ókomnum tímum.

Gæfan fylgi ykkur og ykkar störfum.

Með einlægum kveðjum,
Ágústa og Thor Thors

Stockholm 18. febrúar
Forseti Þjóðræknisfélagsins,
Séra Philip M. Pétursson,
681 Banning St. Winnipeg Man.

Beztu árnaðaróskir til þingsins og allra landa vestra og þakkir fyrir ógleymanlega viðkynningu.

Helgi P. Briem

Study Group Report from Riverton sem að forsetinn las.

First Year 1947—48

Our 'Study Group' was organized Oct. 9, 1947, by Mrs. Holmfridur Danielson, the cultural representative of the Icelandic National League. She explained the purposes of such groups and the work that had been done in Winnipeg during the last three years by the Icelandic Canadian club.

The 9 ladies present at the organization meeting all became members. Everyone was in favor of studying ICELANDIC THOUSAND YEARS during the first year. A discussion leader was appointed to be in charge of each lecture, and at each meeting one lecture was read, discussed and supplemented with additional material by group members themselves. The members took turns at having meetings in their homes, and the discussion period was followed with singing, a social period and delightful refreshments.

Our enrollment increased to 18 members, which is too large a group, as there is not the same possibility of giving each individual a chance to take part in discussions. Ten to twelve members seems to be about right. There were 14 meetings held the first year, and two of the members had a perfect attendance.

We felt that we were much wiser, and better educated after having had the opportunity to study ICELANDIC THOUSAND YEARS, and learning what our forefathers had to contend with, and we understood many things that had been very 'foggy' before. And it was the unanimous wish of the group members to continue this interesting experiment for another year.

Second Year, 1948—49

Eight members were present at the first meeting, Oct. 12, 1948. Several new organizations were under way in Riverton that fall and competition for people's time and energy would be keen, but were determined to carry on. We had received from Mrs. Danielson, an outline of the work done by the Icel. Canadian club study group during their third and fourth years of study, which included study of some of the Icelandic pioneer districts in this country, and a study of our Icelandic Canadian authors.

The majority of the members were in favor of studying the history of the Icelandic pioneers in our own country, and elsewhere. For source material we used Þ. Þ. Þorsteinsson's book 3, Jackson's book, and several issues of the Icelandic Canadian. At meeting we also took notes on interesting pioneer incidents related by our older members. For these we are particularly indebted to Mrs. Sigrun Sigvaldason and Mrs. Valdheiður (Briem) Ford. Sometimes members were able to correct errors appearing in one of these books: for example the statement that Ramsay, (well-known Indian friend of the Icelanders) had not been able to speak much English. He was married to an English speaking woman, the daughter of a Hudson's Bay Co. factor, and likely spoke much better English than any of the Icelanders. Many stories are told about Ramsay's

worthy wife who lost her life in the small-pox epidemic and is buried at Sandy Bar.

At the second meeting Nov. 17, we studied about the 3 original village sites in the Icel. colony: Gimli, Sandvík (Sandy Bar) and Lundar, changed to Riverton in 1914 with the coming of the railroad. This was intensely interesting and we concluded by reading G. J. G's immortal poem 'Sandy Bar'. During this lesson many stories about the Indians, never printed, were brought up and the name, White Mud River, now Icelandic River, brought to mind. There is not scope in this report to let you know how we apreciated, the interesting and informative discussions about our own community.

Next we studied about the Icel. pioneers in Utah. At one of our meetings we had a guest a social welfare worker, who seemed most interested in our work. We were telling her about the Sacred Temple of the Mormons in Salt Lake City. While taking her holidays this lady went to Salt Lake City, and saw this famous Temple, and she gave us a fine account of it. At this stage we used certain issues of the Icelandic Canadian a great deal, as it contained a large number of excellent articles on the Utah pioneers, and especially on their descendants; and we certainly feel a lot closer to our kinsmen across the border in Utah, who would be completely lost to us if it were not for those articles.

We studied the Icelandic pioneers of Brazil. As we had 2 non-Icelandic members, three of our group undertook to summarize and translate interesting facts from the available material (Saga Íslendinga í Vesturheimi, and Æfintýri frá Íslandi til Brasilíu, by Þ. Þ. Þ.). First we studied the reasons for choosing Brazil, and the conditions in Iceland which led to this emigration. At one of our meetings we used the National Almanac, 1916, and are grateful to the publishers for the loan of it. We really enjoyed our 'venture into Brazil' but felt sorry that the few families from Iceland were so soon engulfed in the mixed population of Brazil.

We studied Washington Island next, and here again we were helped out by the publishers of the National Almanac (1900). This article was summarized and enjoyed at the last meeting of the second year.

The course for the next year was left undecided, but a resolution was adopted to try to memorize and recite some Icelandis poetry at some of the meetings. We would be most happy to get an Icelandic film, as Riverton has its own projector.

Third Year, 1949—50

The first meeting was held Nov. 2, and this time the members voted in favor of studying poetry and short stories by Icel. Canadian writers: J. M. Bjarnason, Dr. S. J. Johannesson, G. J. Guttormsson and Jón Runolfson. We were fortunate in getting 'Sextíu Æfintýri' by J. M. B. and later his first book of poetry. At the December meeting we read all the Christmas stories in this book. Poems of J. M. B. were also read, and "Halley's Halastjarna" by 'Þorskbítur', which is very well written and took us back to the star-gazing of 1911-12.

At the Jan. meeting the life story of J. M. B., by Dr. J. P. Palsson as read and discussed, and some of us added incidents from our own store of memory.

At the February meeting (Feb. 1.), we had a very full program. Eleven members were present, in spite of the ladies' curling. Two of the members arrived a little late and out of breath as they came from a curling match.

We touched on the possibility of re-organizing the "deild Ísafold", and later an attempt was made to call a meeting, but without much success. Then there was some discussion of the possibility of the study group taking over the 'deild', but we were not clear on whether that could be accomplished without injury to either organization, and there the matter rests.

At this meeting two stories from 'Sextíu Æfintýri' by J. M. B. were read. 'Ari litli fer á skóla', and 'Drengurinn sem var altaf að gráta' The author upholds the Icel. nationality and heritage in all his stories, and we are proud of this. Several of the author's poems were also read, all very good and with an element of kindness running through them.

The real highlight of the evening was a travelogue by Miss Skúlason, on her trip to Miami, Florida, at the beginning of the year. This was very interesting and many of us wished we had been in the sunny south for at least two weeks of this coldest January in 75

years. Our hostess had a number of pictures from Florida, which made it easier to understand the beauty of the vegetation and scenery.

We now have an enrollment of 12 members, and the attendance is excellent. We hold our meetings once a month now.

Kristin S. Benedictson
Study Group Secretary
Riverton, Man.

G. J. Jónasson lagði til og Þorsteinn Gíslason studdi að skýrslunni sé veitt móttaka með þakklæti, og var sú tillaga samþykt.

Þegar að hér var komið málum, lagði G. J. Oleson til að fundarhlé væri tekið í 30 mínútur, eða til kl. 3.45 til kaffidrykkju og til þess að forsetanum ynnist tími til að skipa í nefndir. Þorsteinn Gíslason studdi tilöguna og var hún samþykt.

Formaður kjörbréfanefndar, skýrði frá að komnir væru til þingsins tveir erindrekar frá Gimli, Hallgrímur G. Sigurðsson með 20 atkvæði og Mrs. H. G. Sigurðsson með 20 atkvæði.

Dr. Richard Beck lagði til, að forseta og ritara sé falið að senda hluttekningar og samuðar bréf til ekkju séra Halldórs heit. Jónssonar út af hinu sorglega og óvænta fráfalli hans. Mrs. Sveinsson studdi tillöguna og var hún samþykt.

Dómari Walter Lindal vakti máls á, hvort að ekki væri hyggilegt að setja til síðu svo sem klukkutíma af þingtímanum til þess að ræða um hið verulega ástand, eða afstöðu félagsins og framtíðarhorfur þess. Til máls tóku í því máli J. J. Bíldfell, Dr. Beck, Haraldur Ólafsson, séra Jóhann Friðriksson benti á að hugsanlegt væri, að ef hægt væri að koma á fréttasambandi við menn í sveitum á Íslandi, þá gæti það haft örvandi áhrif. G. J. Oleson, hélt að fréttir úr íslenzkum bygðum hér í landi yrðu áhrifameiri. Trausti Ísfeld hélt að íslenzkar myndir, helzt hreifimyndir mundu hafa vekjandi áhrif hér vestra ef völ væri á þeim. Gísli Jónsson sagði að í kjallaranum hjá sér væri kassi fullur af myndaspjöldum (slides) sem að Þjóðræknisfélagið ætti og menn gætu sjálfsagt fengið til afnota ef þeir vildu.

Trausti Ísfeld gat um að í Selkirk væri ungur maður sem héti Lorny Stefánsson og væri sérstaklega efnilegur að því er hljómlistarhneigð snertir, en gæti ekki notið hæfileika sinna sökum fjárskorts. Hann sagðist minnast á þennan efnilega mann til þess að draga athygli Þjóðræknisfélagsins að honum, og þörf hans.

Þar sem engin önnur mál voru til umræðu og engin þingnefndarálit tilbúin lagði G. J. Oleson til og Dr. Beck studdi að fundi væri frestað þar til kl. 9.30 á þriðjudagsmorgun. Samþykt og fundinum svo slitið.

Á þriðjudagskveldið hélt Icelandic Canadian Club sína árlegu samkomu í Fyrstu Lútersku kirkjunni á Victor stræti. Var það prýðilieg samkoma og vel sótt. Skemtiskráin var sem fylgir:

O Canada
Chairmans Remarks .... W. Kristjánsson
Daniel McIntyre Operative Group
Selection from Yeoman of the Guard
.... Sullivan
Piano Solo — Concerto Grosso .... V. Beck
Address, — Half a Century
for Canada ...... Sam Freedman, K.C.
Daniel .McIntyre Operatic Group
Piano Accorian Solo .... Kenneth Brown
(Kenneth Accordion School)
Color Film — The Northern Manitoba Trappers Festival of 1949.
God Save The King

Fundur settur á þriðjudagsmorgun kl. 9.30. Fundargjörningur frá síðasta fundi lesinn og staðfestur. Forseti lagði fram og las eftirfarandi skýrslu frá deildinni "Frón".

Ársskýrsla Þjóðræknisdeildarinnar "Frón"

Síðasti ársfundur Fróns var haldinn í G.T. húsinu í Winnipeg mánudaginn 5. des. síðastliðinn. Um 70 manns sóttu þennan fund, og gefur sú aðsókn allgóða hugmynd um tölu þeirra sem að jafnaði sækja fundi og samkomur deildarinnar, aðrar en Frónsmótið. Þetta ber ekki vott um mikinn áhuga fyrir þjóðræknismálum, en sýnir þó að félagsskapur okkar á ennþá fullann rétt á sér, og mun svo verða, á meðan að tíu Íslendingar finnast í þessari borg.

Deildin telur nú um 160 skuldlausa meðlimi og má þar bæta við, öðrum tuttugu, eða þrjátíu, sem að fjármálaritari hefir enn ekki náð til.

Síðasta Frónsmótið, var haldið á Marlborough Hótel. Það var vönduð samkoma og allvel sótt, þó fanst það á, að sumum þótti ekki vel við eigandi að fara austur fyrir Sherbrook str. og verður nú bætt úr því í ár og mótið haldið vestur á Downing St. Tvær aðrar samkomur hafði Frón á árinu og stjórnarnefndarfundir voru tíu.

Stjórnarnefndin hefir verið næstum því óbreytt síðast liðin þrjú ár og var hún endurkosin á síðasta ársfundi, nema hvað einn af embættismönnunum baðst lausnar. Að jafnaði hefir einn maður gengið úr nefndinni á ári á umræddu tímabili.

Nefndin er nú skipuð þessum mönnum:

Forseti — Próf. Tryggvi J. Oleson
Skrifari — Heimir Thorgrímsson
Vara-skrifari — Davíð Björnsson
Féhirðir — Jochum Ásgeirsson
Vara-féhirðir — Pétur Pétursson
Fjármálaritari — Jón Jónsson
Vara fjármálaritari — Örn Þorsteinsson

Deildin hefir enn umsjón með bókasafni Þjóðræknisfélagsins. Safnið er opið á miðvikudögum, bæði að morgni og kveldi. Bókavörður er nú Jón Jónsson. Hann tók við safninu í haust af Davíð Björnssyni sem til margra ára hafði lagt hina mestu rækt við það. Safnið er nú vinsælt af eldra fólki sérstaklega og eru um fimtíu bækur lánaðar út á viku. Kostnaður við safnið varð $280.50 á þessu ári og gekk langmestur hluti þess fjárs til að kaupa nýjar bækur.

Þeim til fróðleiks sem vilja fylgjast betur með starfi deildarinnar læt eg hér fylgja skýrslu féhirðirs deildarinnar, dagsetta 30. nóv. s. l.

Inntektir

6. des. Peningar í sjóði	$96.80
30. nóv. Meðlimagjöld	$128.00
Inntektir á Frónsmóti	$370.50
Samskot á fundum	$20.15
Frá Þjóðr.fé. til bókakaupa	$100.00
Samtals	$715.45

Útgjöld

Kostnaður við Frónsmótið	$232.90
Kostnaður við fundarhöld	$20.00
Til Þjóðræknisfé. meðlimagjöld	$79.00
Nýjar bækur og bókband	$280.50
Innheimtulaun, frímerki o.s.frv.	$13.00
Samtals	$625.50
Í sjóði	$89.95
Total	$715.45

Hér skal dregið athygli að því, að Þjóðræknisfélagið veitti deildinni $100.00 í íslenzkum krónum til bókakaupa árið sem leið. Sömu upphæð hefir það aftur veitt okkur á þessu ári. Fyrir þetta viljum við Frónsmenn þakka.

Annað þarf ekki að athuga við skýrslu féhirðirs, nema þá kanske að benda á það, hve kostnaðurinn við miðsvetrarmótið er orðinn gífurlegur, en nú er ekki lengur hægt að borga bara með "thank you" eins og karlinn sagði.

H. Thorgrímsson
Ritari Fróns

20. febrúar 1950

Miss Elín Hall lagði til og Guðbjörg Sigurðsson studdi að skýrslunni sé veitt móttaka. Samþykt.

Einar Sigurðsson flutti munnlega skýrslu frá deildinni Snæfell í Churchbridge, Sask., er þannig hljóðaði: Eg stend nokkuð öðruvísi og ver að vígi, en fulltrúar frá öðrum deildum, að því leyti, þó að eg væri meðlimur deildarinnar "Snæfell" um langt skeið, og sé það raunar enn, þá hefi eg þó ekki verið búsettur innan vébanda deildarinnar né verið þátttakandi í starfi hennar síðustu tvö, þrjú árin. Þegar að eg kom heim af þingfundi um hádegi í dag var þar fyrir bréf frá skrifara deildarinnar sr. Sigurði Kristópherssyni og fylgdi því umboð til mín um að mæta sem fulltrúi deildarinnar hér á þinginu. En, því miður fylgdi því engin skýrsla um starfsemi félagsins á árinu liðna. Hinsvegar sendir hann mér afrit af fundargjörð aðal fundar deildarinnar sem haldinn hefir verið 30. jan. s.l. og þó sá fundur fjallaði auðvitað fyrst og fremst um einkamál deildarinnar, má þó nokkuð af fundargjörðinni ráða hvernig högum hennar er háttað.

Af eðlilegum ástæðum hefir Snæfell alltaf verið ein af fámennustu deildum Þjóðræknisfélagsins, en eigi að síður mun hún vera ein af þeim elztu, var stofnuð í jan. 1923, er því fullra tuttugu og sjö ára . Séra Jónas A Sigurðsson var þá prestur þar vestra. En hann var eins og kunnugt er eldheitur áhugamaður um þjóðræknismálin og hafði auk þess verið kosinn forseti aðalfélagsins árið áður. Hann mun því hafa sætt sig illa við það, að ekki væri nein skipulögð þjóðræknissamtök í sinni heimabygð. Að minsta kosti boðaði hann til fundar í jan. 1923, þar sem ræða skyldi um stofnun Þjóðræknisfélags deildar. Á þeim fundi var deild stofnuð og nefnd "Snæfell". Nafngefandinn mun hafa verið Austfirðingur, sem í æsku hafði oft séð Snæfells-tindinn "háa hreina".

Stofnendur voru 20 og aldrei mun meðlimatalan hafa orðið mikið hærri en það, og ekki heldur stórum minni, og mun svo enn vera. Því þó mikill meirihluti stofnendanna hafi nú safnast til feðra sinna, hefir tekist að fylla skörðin að mestu, með yngri mönnum og það spáir einmitt góðu um framtíð deildarinnar. Lestrarfélag hafði verið starfandi í bygðinni frá því á fyrstu landnámsárum, sem átti dálitið safn af úrvals bókum, en var nú orðið svo fáment að erviðleikar voru á að starfrækja það. Það varð því að samningum, með lestrarfélaginu og hinni nýstofnuðu þjóðræknisdeild, að hún fengi bókasafn félagsins til afnota með því skilyrði, að ef deildin félli niður og hætti störfum þá skyldi bókasafnið ganga til aðalfélagsins í Winnipeg. Þetta var hið mesta happ fyrir deildina, enda komst starfsemin brátt í það horf, að bókasafnið var aukið, eftir því sem tekjur leyfðu. Gengist var og fyrir árlegum þjóðminningar samkomum og öðrum íslenzkum samkomum við og við, og mun sú starfsaðferð haldast við enn.

Þess er því að vænta, að ef þeirra forustumanna sem nú standa fyrir málum deildarinnar nýtur við, að þá muni hún geta haldið starfinu áfram, enn um hríð.

Virðingafylst

Einar Sigurðsson.

Miss Vídal stakk upp á og Sigurður Baldvinsson studdi, að skýrslunni sé veitt móttaka. Samþykt.

Þingnefndarálit í samvinnu málum við Ísland

Framsögumaður G. L. Jóhannsson

1. Þingið fagnar því, að þeir heiðursfélagar vorir, dr. Vilhjálmur Stefánsson og Guðmundur dómari Grímson og frúr þeirra gátu þegið virðulegt boð Þjóðræknisfélags Íslands og ríkisstjórnarinnar og heimsótt ættjörðina síðastliðið sumar; telur þingið, að með því hafi Vestur-Íslendingum almennt verið sómi sýndur og að heimsókn þessi hafi styrkt ættarböndin yfir hafið.

2. Þingið lætur í ljósi ánægju sína yfir komu góðra gesta heiman um haf á liðnu ári, og þá sérstaklega yfir heimsókn þeirra dr. Þorkels Jóhannessonar prófessors og Steingríms Jónssonar rafmagnsstjóra, ásamt frúm þeirra. Þá fagnar þingið því mjög, að hér er staddur sem gestur þess Gunnar Pálsson söngvari frá New York til þess að skemmta oss með söng og myndasýningu, og vottar honum innilega þökk fyrir komuna.

3. Þinginu er það ánægjuefni, að margir Vestur-Íslendingar hafa á árinu heimsótt ættjörðina. Sérstaklega vill þingið þakka það kynningarstarf, sem sér Halldór E. Johnson vann á Íslandi með kveðjuflutningi sínum í ræðum og útvarpi, og séra Sveinbjörn S. Ólafsson með kirkjuræðum sínum og öðrum ræðum. Er allt slíkt starf traustur þáttur í brúarbyggingunni yfir hafið.

4. Þar sem vitað er, að undanfarið hafa verið gerðar eigi allfáar kvikmyndir af Íslandi — landi og þjóð, atvinnu- og menningarlífi — vill þingið beina því til væntanlegrar stjórnarnefndar, að hún leiti fyrir sér, í samráði við Þjóðræknisfélagið á Íslandi, um útvegun á kvikmyndum af Íslandi í litum, sem nota mætti á samkomum deilda Þjóðræknisfélags vors og gæti með þeim hætti orðið öflugur liður í útbreiðslu- og fræðslustarfi félagsins.

5. Þingið vill halda vakandi þeirri hugmynd, að æskilegt væri að bjóða hingað vestur á vegum félagsins skáldi eða fræðimanni, eða öðrum menningarfrömuði frá Íslandi, til ræðuhalda eða upplesturs á samkomum, er félagið sjálft eða deildir þess stæðu að, eins og vel hefir áður gefist.

Grettir Leo Jóhannsson.
Richard Beck
Böðvar H. Jakobsson
E. Sigurðsson

Á þjóðræknisþingi í Winnipeg 21. febr. 1950

Samþykt var að álitið lið fyrir lið. Allir liðirnir samþyktir umræðulaust og svo nefndarálitið í heild samkvæmt uppástungu G. L. Jóhannssonar sem var studd af Sigurði Baldvinssyni. Samþykt.

Fundarhlé var ákveðið í fimm mínútur til þess að gefa fréttariturum frá blaðinu Tribune tíma til að taka myndir af stjórnarnefnd Þjóðræknisfélagsins, að því loknu var fundur settur á ný.

Forseti bað ritara að lesa upp nöfn þeirra sem að í nefndir hefðu verið settir.

Forseti skýrði frá, að herra Gunnar Pálsson frá New York væri kominn til þingsins og bauð hann velkominn. Ávarpaði gesturinn þingið vel og sköruglega, þakkaði fyrir sæmd þá sem sér hefði verið sýnd og árnaði þinginu allra heilla.

G. J. Oleson vakti máls á að fallegt og æskilegt væri ef að Þjóðræknisfélagið sæi sér fært að leggja $100.00 í U.N.C.F. — United National Childrens Emergency Fund. Var því máli vísað til fjármálanfendar. Böðvar Jakobsson vakti máls á hve óþarft og óhæfilegt það væri fyrir fólk að vera alltaf að tala um að íslenzkan hér hjá okkur í Vesturheimi væri að deyja. Taldi hann það tal ekki að eins hættulegt fyrir viðhald íslenzks máls og menningar, heldur blátt áfram rökleysu eina.

Þingnefndarálit í útbreiðslumálum

Framsögumaður Gunnar Sæmundsson. Séra Egill Fafnis lagði til og Dr. Beck studdi að nefndarálitið, sem var í fimm liðum sé tekið fyrir lið fyrir lið. Samþykt.

1. Þingið þakkar forseta og starfsnefnd þjóðræknisfélagsins starf þeirra á síðastliðnu ári.

2. Þingið hvetur stjórnarnefndina til að gangast fyrir á eins öflugan hátt og unt er, að veita deildum félagsins tækifæri til að njóta aðstoðar eins góðs söngstjóra og völ er á.

3. Þingið hvetur stjórnarnefndina til að athuga ítarlega möguleika á að fá kvikmyndir hjá kvikmyndafélagi Íslands til afnotkunar Þjóðræknisfélaginu og deildum þess.

4. Nefndin leggur sérstaka áherzlu á, söngkenslu, finnst að ekkert hvetji ungdóminn betur til að læra íslenzka tungu en söngvar og ljóð. Nefndin þakkar viðleitni þá, er gerð var með ágætum árangri á síðastliðnu ári, eftir því sem skýrt var frá hér á þinginu.

5. Þingið hvetur væntanlega stjórnarnefnd til að fá góða menn, að heimsækja deildir til fræðslu og skemtana.

Gunnar Sæmundsson
Þorsteinn J. Gíslason
Jóhann Fredriksson
Elín S. Hall
H. Ólafsson

Séra Egill Fáfnis lagði til, og Dr. Beck studdi að nefndar álitið sé rætt lið fyrir lið. Samþykt.

Allir liðirnir voru samþyktir umræðulaust og svo nefndarálitið í heild samkvæmt tillögu séra Egils og Dr. Beck.

Formaður kjörbréfanefndar tilkynti, að til þings væri komin frú Veiga Jóhannesson frá deildinni "Esjan" með 16 atkvæði, og lagði til að henni væri veitt full þingréttindi. Dr. Beck studdi tillöguna og var hún samþykt. Svo var fundi frestað til kl. 1.30 e.h..

Fundur settur kl. 1.30 e. h. Fundargjörningur frá síðasta fundi lesinn og staðfestur.

Fræðslumál

Frú Ingibjörg Jónsson las álit nefndarinnar í fræðslumálum, sem var í sex liðum. Þorsteinn Gíslason lagði til Einar Magnússon studdi, að nefndarálitið sé rætt lið fyrir lið. Samþykt.

1. Þingið felur stjórnarnefnd Þjóðræknisfélagsins að stuðla að því á allan hátt, að sem flestar deildir félagsins starfræki íslenzku skóla á komandi ári.

2. Þingið telur æskilegt að stjórnarnefndin, í samráði við deildirnar, stofni til kennara fundar í Winnipeg í byrjun næsta skólaárs, þar sem kennarar geta rætt um vandamál sín, kensluaðferðir og fleira og að félagið borgi ferðakostnað eins kennara frá hverri deild.

3. Þingið felur stjórnarnefndinni að panta sýnishorn af linguaphone kenslu-plötum í íslenzku strax og þær eru tilbúnar, og ef hún í samráði við kennarana álítur þær ákjósanlegar fyrir íslenzku skólana, að útvega þá áminstar plötur til afnota í öllum skólunum.

4. Nefndin leiðir athygli að því, að Þjóðræknisfélagið hefir í vörzlum sínum mikinn forða lesbóka, við hæfi barna og unglinga og mælir sterklega með því að þær verði notaðar við íslenzku kensluna.

5. Nefndin leiðir athygli stjórnarnefndar og deilda að því, að nú fæst bráðlega í íslenzku bókabúðinni, bók íslenzkra söngva tilvalin fyrir söngkenslu í íslenzku skólunum og mælir með því að hún verði útveguð til skólanna.

6. Þingið telur æskilegt að útvegaðar séu skuggamyndir í litum til sýningar í skólunum.

Ingibjörg Johnson
Gunnar Sæmundsson
Kristín Pálsson
Egill H. Fáfnis
John B. Johnson

Þorsteinn Gíslason lagði til að nefndarálitið sé rætt lið fyrir lið, stutt af Einari Magnússyni. Samþykt.

1. liður samþyktur.

2. liður. Uppástunga frá G. J. Oleson og Einari Magnússyni um að hann sé samþyktur. Breytingar tillaga frá séra E. H. Fáfnis og Sigurði Baldvinssyni, um að liðnum sé skift. Breyting við þá breytingar tillögu frá J. J. Bíldfell og Þorsteini Gíslasyni um að liðnum se vísað til fjármálanefndar og var hún samþykt.

3. liður. Uppástunga frá séra E. H. Fáfnis og Ólafi Péturssyni um að liðurinn sé samþyktur. Breytingartillaga, frá Mrs. Backmann sem að Miss Vídal studdi um að liðnum sé vísað til fjármálanefndar þingsins var samþykt.

4. Liður samþyktur, 5 og 6 sömuleiðis.

Jónbjörn Gíslason flutti allangt erindi og mælti með því að Þjóðræknisfélagið styrkti Óla Kárdal fjárhagslega við söngnám hans.

Útgáfumál

Nefndin í útgáfumálum leyfir sér að gera eftirfarandi tillögur.

1. Þingið þakkar Gísla Jónssyni ritstjóra Tímaritsins Þjóðræknisfélagsins ágætt starf hans að ritinu.

2. Þingið vottar Mrs. P. S. Pálsson þökk fyrir áhugasamt og árangursríkt starf hennar, við söfnun auglýsinga og sömuleiðis tjáir þingið þakkir sínar til allra þeirra sem stutt hafa ritið með því að auglýsa í því.

3. Þingið þakkar Þjóðræknisfélaginu á Íslandi fyrir ágæta samvinnu og mikilvæga aðstoð við útbreiðslu Tímaritsins sem að félagið kaupir í hundruðum eintaka og útbýtir til meðlima sinna.

4. Þingið felur væntanlegri stjórnarnefnd að annast útgáfu ritsins á komandi ári, eins og að undanförnu, ráða ritstjóra og sjá um framkvæmdir allar í því sambandi.

Jón Ásgeirsson
H. T. Hjaltalín
Mrs. F. Lyons

Stungið var upp á að nefndarálitið væri rætt lið fyrir lið og var það samþykt.

Fyrsti liður samþyktur; annar, þriðji og fjórði liður sömuleiðis, en áður en nefndarálitið var samþykt í heild kvaddi Gísli Jónsson, ritstjóri Tímaritsins sér hljóðs og benti á að tími væri kominn til að athuga ýmislegt í sambandi við útgáfu ritsins, svo sem ritlaun, sem væru nú orðin óheyrilega lág í samanburði við það sem almennt gerðist. Einnig benti hann á, að sumir af höfundum þeim sem í ritið skrifuðu, vildu fá afrit af ritgjörðum sínum og lét í ljósi efa sinn um, hvort að sanngjarnt væri að ætlast til að þeir borguðu fyrir það sjálfir. Eftir nokkrar umræður var álitinu vísað aftur til nefndarinnar til frekari athugunar.

Háskólamálið

Forseti las bréf frá Dr. P. H. T. Thorláksson forseta söfnunar nefndarinnar í því máli, þar sem að hann tók fram, að sökum fjarveru gæti hann ekki mætt á þinginu, bað því allra heilla og tók fram, að ungfrú Margrét Pétursson skrifari fjársöfnunar nefndarinnar mundi mæta á þinginu, ásamt þeim Walter Lindal dómara, og G. L. Jóhannssyni konsúl og gefa skýrslur um störf fjársöfnunar nefndarinnar.

Úngfrú Margrét flutti skýrslu sína sem var skýr og skilmerkileg.

Waulter Líndal dómari las upp eftirfarandi reglugerð og ákvæði sem fjársöfnunarnefndin hafði samið. Grettir L. Jóhannsson las og lagði fram aðra reglugjörð og ákvæði í sambandi við fjársöfnun, sem fylgir, og gerði uppástungu og var hún samþykt.

Stofnendur kennaraembættis í íslenzkri tungu og íslenzkum fræðum við Háskóla Manitobafylkis

Reglur og Ákvæði

Stofnendur skiftast í fjóra flokka. Allir stofnendur, í hvaða flokki sem er, verða að leggja fram ekki minna en eitt þúsund dollara.

Fyrsti flokkur — Einstaklinga Stofnendur

Í þessum flokki eru allir sem leggja fram persónulega $1000.00 eða meir. Öll bréfaviðskifti í sambandi við borganir annast skrifari Stjórnarnefndar Stofnendanna, Miss Margrét Pétursson, 45 Home St. Winnipeg. Ávísanir borgast til Háskóla Manitobafylkis og eiga að sendast til skrifarans, eða til F. W. Crawford, féhirðis Háskólans.

Annar Flokkur — Félaga Stofnendur

Í þessum flokki eru félög svo sem Þjóðræknisfélagið og deildir þess, The Icelandic Canadian Club, og aðrir íslenzkir félagsskapir. Öll bréfaviðskifti annast sá sem hvert félag kýs til að taka að sér að safna hinni ákveðnu þúsund dollara upphæð og eiga framlög að sendast til hans. Háskólinn gefur kvittanir fyrir öll framlög sem eru $25.00 eða meir. Viðeigandi félög veita kvittanir fyrir gjafir sem eru fyrir neðan $25.00.

Þriðji Flokkur — Minningar Stofnendur

Í þessum flokki er fólk sem leggur saman krafta og gefur $1000.00 eða meir í nafni einhvers, lifandi eða liðins, sem það vill heiðra og mynda þannig stofnanda sem kallast, Minninga Stofnandi. Þeir sem á þennan hátt leggja saman sín framlög mega kjósa einn í sínum hóp til þess að taka að sér ábyrgð að safna hinni ákveðnu upphæð og skal hann nefndur Formaður. Ráðstafanir í sambandi við fjársöfnun í þessum flokki annast W. J. Lindal, dómari, 788 Wolseley Avenue, Winnipeg. Öll framlög eiga að sendast annaðhvort til hans eða til Formanns viðeigandi stofnheildar.

Fjórði Flokkur — Hóp Stofnendur

Í þessum flokki eru einstaklingar, margir eða fáir, sem til samans gefa $1000.00 eða meir og á þann hátt mynda stofnanda sem kallast Hóp Stofnandi. Til að aðgreina Hóp Stofnendur, einn frá öðrum, skal nefna þá með tölustaf, nafni á byggð eða á einhvern annan hátt. Sá sem tekur að sér ábyrgð að mynda Hóp Stofnanda og safna hinni ákveðnu upphæð skal nefndur Formaður. Ráðstafanir í sambandi við fjársöfnun í þessum flokki annast Grettir L. Johannsson, konsúll, 910 Palmerston Ave., Winnipeg. Öll framlög eiga að sendast annaðhvort til hans eða til Formanns viðeigandi stofnheildar.

Allmenn Ákvæði

Öll framlög eru fúslega þegin en stjórnarnefndin mælist til að þeir sem gefa minna en $25.00 sendi upphæðina til einhvers stofnanda eða félagsstofnanda kennarastólsins.

Skrautrituð stofnendaskrá yfir lala Stofnendur verður geymd í skjalasafni Háskólans og afskrift send til Íslands og ef til vill víðar. Félög, sem eru stofnendur, ákveða hvað það nái yfir sem þau vilja setja í stofnendaskrána.

Stofnendur í þriðja og fjórða flokki skulu skráðir þannig að nafn Stofnandans kemur fyrst, svo nafn Formannsins og þar á eftir nöfn allra í þeirri stofnheild.

Framlög eða afborganir af framlögum eiga að borgast fyrir 17. júní 1952.

Öll störf eru sjálfboðin og engan kostnað hvort heldur persónulegan eða í sambandi við ráðstafanir í heild sinni, má taka úr framlögum til kennaraembættisins.

Stjórnarnefnd Stofnendanna

21. febrúar, 1950

Á ársþingi Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi.

Herra forseti!

Háttvirt Þjóðræknisþing!

Það hefur fallið í mitt hlutskifti, að skýra fyrir yður afstöðu Þjóðræknisfélagsins á tveimur undanförnu þingum eins og hún birtist í ályktana formi og prentuð var í þingtíðindunum.

Á 29da ársþingi félagsins var eftirfarandi skýrsla þingnefndar í Háskólamálinu samþykkt.

"Í samræmi við grundvallar atriði stefnuskrár sinnar um varðveizlu íslenzkra menningarerfða og útbreiðslu þekkingar á þeim, hefir Þjóðræknisfélagið frá því snemma á

starfstíð sinni litið svo á, að stofnun kennaraembættis í íslenzkum fræðum við Manitobaháskóla væri eitt hið mesta framtak, sem Íslendingar gætu innt af hendi í þessari álfu; og hefir sú stefna haldist óbreytt. Stofnun slíks kennaraembættis yrði einstætt afrek meðal Íslendinga erlendis.

Máli þessu hefir eigi aðeins verið haldið vakandi af hálfu Þjóðræknisfélagsins, heldur hafa á síðari árum ýmsir einstaklingar og félög gerst forgöngumenn þess, með þeim árangri, að málið er nú komið á hið ákjósanlegasta stig, þó takmarkinu hafi eigi enn að fullu verið náð. Sérstök nefnd hefir málið með höndum og vinnur ötullega að framgangi þess.

Í sjóði eru nú $65,500.00 og að auk nokkrar þúsundir í tryggum loforðum. Þær upphæðir sem í sjóði eru, hafa verið gefnar með því skilyrði, að ef sjóðurinn nær $100,000.00 takmarkinu fyrir 10. janúar 1949, þá megi byrja að nota hann til stofnunar kennarastólsins. Ákveðið hefir verið, að stofnfélagar gefi minst $1000.00 upphæð.

Samkvæmt ofanskráðu og afstöðu Þjóðræknisfélagsins í þessu máli frá byrjun, leggur nefndin til, að Þjóðræknisfélagið leggi fram $2,000.00 tillag í stofnsjóð kennaraembættis við Manitoba-háskóla."

Gjörðir síðasta þings voru sem hér á eftir skal skýrt:

"Nefndin, sem sett var í háskólamálinu leggur eftirfarandi tillögur fyrir þingið:

1. Nefndin lætur í ljósi ánægju sína yfir framgöngu og viðhorfi þessa máls eins og það birtist í skýrslu Dr. Thorlaksonar.

2. Nefndin lætur í ljósi ánægju sína yfir þeirri fullvissun háskólasjóðsnefndarinnar að nafna allra þeirra, er leggja til stólsins, verði getið í skrá þeirri, er geymir sögu stólsins.

3. Þar sem verður nauðsynlegt að leita almennra samskota upp að í minnsta lagi $20,000.00 leggur nefndin til:

(a) að Þ. F.Í. V. og deildir þess taki virkan þátt í söfnun þessa fjár.

(b) að Þ. F. Í. V. og deildir þess leitist við að safna frá almenningi að minnsta kosti $15,000.00 fyrir 17. júní 1952.

(c) að framkvæmdarnefnd Þ. F. Í. V. í samráði við deildir þess ráðstafi með hverjum hætti þessu fé skuli safnað.

(d) Nefndin vill samt leggja til að lágmark einstaklings tillags sé $25.00, sem þurfi þó ekki að greiðast í einu lagi, svo lengi sem upphæðin lofuð sé greidd fyrir 17. júní 1952 og að framkvæmdarnefnd Þ. F. Í. V. láti prenta skírteini, er nota má þegar upphæðin er greidd öðruvísi en í einu lagi.

4. "Nefndin hvetur deildir Þ. F. Í. V. að greiða eins vel og mögulegt er götur Thorlakssonar og samnefndarmanna hans, er hann heimsækir hinar ýmsu bygðir Íslendinga í sumar.

Nefndarálitið var afgreitt á þingi að undanteknum 3c-lið, sem feldur var úr nefndarálitinu lútandi að þeim aðferðum sem félagið og deildir þess skyldu beita við væntanlega fjársöfnun; en eins og nú horfir við leyfi eg mér í samráði við nefndina sem unnið hefur að framkvæmdum varðandi fjársöfnun til stofnunar væntanlegs kenslustóls við Manitoba-háskólann, að veita skýringar sem nefndin telur hagkvæmar, og í rauninni óumflýjanlegar við frekari fjársöfnun. Eg hefi hér meðferðis bækur sem væntanlegum safnendum verða fengnar í hendur og bera með sér hvernig söfnuninni skuli hagað og hvernig þeim peningum sem safnast skuli komið á framfæri.

Nefndin telur það hagkvæmilegast og líklegast til góðs árangurs, að tveir menn vinni í sameiningu að fjársöfnuninni í hlutaðeigandi bygðalagi. Til frekari skilningsauka vil eg benda á ummæli herra Walters J. Líndal, dómara um mál þetta og skilgreining á stofnendum, sem leggja fram að minsta kosti $1,000.00, félaga stofnendum sem einnig leggja fram að minnsta kosti $1,000.00, og hópstofnendum er í sameigingu leggja fram $1,000.00 eða meira. Öllum upphæðum verður viðtaka veitt þótt eigi verði gengið eftir með söfnunaraferð lægri upphæð en $25.00.

Nú er nefndin að skygnast eftir sjálfboðum er sjálfir vilja leggja eitthvað af mörkum og vinni jafnframt að söfnun í umhverfi sínu. Þetta mál er í eðli sínu mál allra Íslendinga og þessvegna liggur nefndinni það þungt á hjarta, að verkin sýni merkin, með sem allra almennustu fjárframlögum og samtökum.

Mér er það persónulega afar mikið fagnaðarefni, hve þessu mikilvæga máli, stærsta menningarmálinu, sem Vestur Íslendingar hafa nokkru sinni tekið sér fyrir hendur, miðar í rauninni ágætlega áfram, þó enn skorti nokk-

uð á, að fullnaðartakmarki sé náð; og eg finn til þakkarskuldar við alla þá menn sem fórnað hafa miklu af tíma sínum og miklu fé til stuðnings við fullnaðarfrágang málsins. Þetta hefur styrkt mig persónulega í minni þjóðræknislegu trú og eg er viss um að það hafi styrkt marga fleiri en mig. Eins og eg gat um áðan, hefi eg meðferðis til útbýtingar áminnstar söfnunarbækur og treysti því jafnframt að sem flestir gefi sig fram og gerist áskrifendur með ríflegum upphæðum, veiti bókunum viðtöku og hefji söfnun eins fljótt og því framast verði viðkomið.

Traustari, fegurri og varanlegri minnisvarða yfir íslenzka frumherja í þessari álfu er ekki unnt að reisa en kenslustólinn í íslenzkri tungu og menningarerfðum við æðstu menntastofnun þessa fylkis, Manitoba háskólann. Þetta er stærsta menningarmálið, og hlýtur að verða mesta metnaðarmálið sem Íslendingar Vestan hafs hafa nokkru sinni gefið sig við.

Grettir Leo Jóhannsson

State of North Dakota Supreme Court
Bismark, February, 15, 1950

Mr. A. P. Johannsson,
910 Palmerston, Ave. Wpg. Man.

I had hoped to attend the National League Convention next week but find it impossible, much to my regret.

Some report is due on the Leif Eiriksson Memorial. The resolution introduced in the US Senate last winter by Senator Young and others received favorable consideration in committee according to Senator Young. It was held up, however, pending an investigation of the cost of the base. I believe the Fine Arts Commission has selected a site along the Potomac River. It has always furnished the figures for the cost of the base. That started originally with $10,000.00. Then right after the war it was raised to $20,000.00. Now it has again been raised to $40,000.00. That is what is holding up the resolution. Without an appropriation the resolution would pass promptly. I do not thing, however, that we should undertake to raise the money. As long as we furnish the statue the Government should build a base. I have asked them to investigate whether a suitable site could not be found where the cost of the base would be lower. Mr. Thors has been giving his assistance. That is the status of the matter now. In the meantime the statue is being well taken care of on the grounds of the Marines Museum at Newport, Virginia.

Will you kindly make a report to the convention and ask for advice what to do now. Needless to say I will continue my efforts.

Extend my greetings and best wishes to the Convention.

Sincerely yours,
G. Grimson

Dr. Beck lagði til að skýrslum og tillögum fjársöfnunarnefndarinnar sé veitt móttaka með þakklæti. J. J. Bíldfell studdi. Samþykt.

G. L. Jóhannsson gerði tillögu um, að forseti skipi einn mann frá hverri deild í þjóðræknisfélaginu til að athuga skýrslurnar sem fram hefðu komið á þinginu. Böðvar Jakobsson studdi tillöguna og var hún samþykt.

Breyting á Þingtíma

Trausti Ísfeld lagði fram álit þingnefndarinnar í því máli sem var í tveimur liðum og hljóðaði þannig:

Nefndin leggur til, að 24 grein Þjóðræknisfélagslaganna sé breytt þannig, að ársþing Þjóðræknisfélagsins skuli vera háð á þeim stað og tíma, sem að hvert þing ákveður. Að öðru leyti skal áminst lagagrein halda sér eins og að hún er.

G. J. Jónasson
Svanborg Sveinsson
Ólína Pálsson
Ó. Pétursson
T. Ísfeld.

Séra Egill Fafnis lagði til að nefndar álitið sé samþykt. G. J. Jónasson studdi tillöguna, en áður en að hún var samþykt spunnust nokkrar umræður út af orðalagi hennar, svo að henni var vísað aftur til nefndarinnar til frekari athugunar. Eftir lítinn tíma lagði nefndin í lagabreytingar málinu aftur fram álit sitt, sem hljóðaði þannig: Nefndin leggur til, að þingtímanum sé breytt þannig, að þingið skuli háð í fyrstu viku júní næsta ár, svo framar-

lega að ríkisritari Kanada hafi samþykkt áðurnefnda lagabreytingu.

G. J. Jónasson
Svanbjörg Sveinsson
Ólína Pálsson
Ó. Pétursson
T. Ísfeld

Frú Ólína Pálsson lagði til, að umræðum og atkvæðagreiðslu um þetta mál væri frestað til miðvikudags, þar sem nú væri dagur að kveldi kominn. Mrs. Backman studdi tillöguna og var hún samþykt, og fundi svo frestað til kl. 9.30, f.h. á miðvikudag.

Fundur settur á miðvikudagsmorgunn, kl. 9.50, fundargjörð frá síðasta fundi lesin og samþykt. Námstyrks málið tekið til umræðu.

Dr. Beck lagði til að þriggja manna nefnd sé sett í það mál og var það samþykt. Í nefnd skipaði forseti Séra Jóhann Friðriksson, Dr. Beck, séra Egil Fafnis.

Málið um breytingu á ársgjaldi félagsmanna var næst tekið fyrir. Séra Egill Fafnis lagði fram álit þingnefndarinnar í því máli sem var í einum lið og hljóðar þannig:

Nefndarálit um Breytingu á árstillögum Félaga og Deilda

Nefndin hefir með höndum bréf, sem formlega og lögum félagsins samkvæmt, hefir borið fram tilkynningu um breyting á grundvallarlögum félagsins, og leggur nefndin hana nú formlega fyrir þingið.

Að 19 grein grundvallarlaga Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi falli burt, og í stað hennar komi þessi grein og verði 19 grein:

Árstillaga félaga og deilda

Allir meðlimir félagsins og deildanna skulu hafa goldið árstillög sín fyrir lok hvers fjárhagsárs, einstaklingar til fjármálaritara félagsins, en meðlimir deildanna til fjármálaritara sinnar deildar.

Árstillög eru:

Æfifélagar í eitt skifti fyrir öll	$15.00
Félagar	$2.00
Ungmenni frá 14 — 18 ára	.50
Börn innan 14 ára	.25
Deildir borgi til aðalfé. fyrir hvern gildan meðlim	$1.00
Fyrir ungmenni	.25

Á þingi í Winnipeg 1950.

Egill Fafnis
S. Finnsson
Kristín Johnson

Jón Ásgeirsson lagði til að nefndarálitið sé samþykt og Jónbjörn Gíslason studdi tillöguna. Umræður urðu nokkrar um álit þingnefndarinnar, og það svo fellt.

Útgáfumál. Þingnefndin í því máli, eða réttara sagt framsögumaður hennar Jón Ásgeirsson, lagði álit þeirra nefndar aftur fyrir þingið að viðbættum 5 lið sem þannig hljóðaði:

"Þingið gefi væntanlegri stjórnarnefnd leyfi til að hækka ritlaun upp í tvo dollara ($2.00) á síðuna, fyrir vanalegt letur, og hlutfallslega hærra fyrir smærra letur og lagði til að liðurinn yrði samþyktur og yrði 5 liður nefndarálitsins. H. T. Hjaltalín studdi tillöguna og var hún samþykt og nefndarálitið í heild svo samþykt.

Málið um breytingu á þingtímanum tekið til umræðu samkvæmt ákvörðun síðasta fundar. A. G. Eggertsson lagði til að því máli sé frestað til næsta þings. Guðmann Levy studdi tillöguna sem var breytingartillaga. Tillagan var feld. Nefndarálitið í því máli tekið til umræðu. Umræður um málið urðu harðar og nokkuð langar. G. J. Jónasson lagði til að nefndarálitið sé samþykt, með þeirri breytingu, að orðunum "ef unt er", sé bætt inn í seinni lið nefndarálitsins var sú tillaga studd af samþykt.

Ólafur Pétursson lagði til og Walter dómari Líndal studdi, að umræðum í málinu sé lokið. Samþykt.

Gunnar Sæmundsson gjörði tillögu um, að væntanlegri stjórnarnefnd Þjóðræknisfélagsins sé falið að skrásetja þessa breytingu á lögum félagsins, hjá Ríkisritara Kanada sem allra fyrst til þess að hún öðlist gildi og að athuga aðrar breytingar á lögum sem nauðsynlegar kynnu að vera í sambandi við hana. A. Eggertson studdi tillöguna og var hún samþykt.

Ólafur Pétursson stakk upp á og Böðvar Jakobsson studdi, að næsta þjóðræknisþing sé haldið í Winnipeg. Samþykt. Fundi frestað til kl. 1.30 e. h.

Fundur settur kl. 1.30. Fundargjörningur frá síðasta fundi lesinn og samþyktur.

Fjármálanefndarálit. Guðmann Levy lagði fram álit þeirrar nefndar og lagði til að það væri samþykt. Álitið var í tveimur liðum og hljóðar sem fylgir.

Álit Fjármálanefndar

1. Fjárhagsskýrslur Embættismanna.

Nefndin hefir farið yfir fjárhagsskýrslur embættismanna félagsins og leggur til að þær séu samþyktar eins og þær liggja fyrir.

2. Tillaga G. J. Oleson um að gefa $100, dollara til United Nation Children's fund.

Nefndin hefir athugað þetta mál, og leggur til að í staðin fyrir 100 dollara komi 50 dollarar.

3. Þingnefndarálit í kennslumálum. —

(1) Nefndin leggur til, að í stað orðanna — "og að félagið borgi ferðakostnað eins kennara frá hverri deild" í annari grein þingnefndarálitsins, komi: "og að félagið borgi fargjald eins kennara frá hverri deild".

(2) í Þriðja lið þess sama álits komi í stað orðanna "og ef hún í samráði við kennara álítur þær ákjósanlegar fyrir íslenzku skólana, að útvega þá áminstar plötur til afnota í öllum skólum", komi "og ef hún í samráði við kennara álítur þær ákjósanlegar fyrir íslenzku skólana, þá heimilar þingið stjórnarnefndinni að kaupa áminstar plötur til afnota í öllum skólum".

Febr. 22. 1950

Guðmann Levy
J. B. Johnson
E. Magnússon

Báðir þessir liðir voru samþyktir og svo nefndarálit í heild samþykt.

Háskólamálið. Gunnar Sæmundsson var framsögumaður þingnefndarinnar í því máli og var álit nefndarinnar í þremur liðum.

1. Nefndin þakkar fjársöfnunar nefndinni fyrir framkvæmd sína í fjársöfnun fyrir íslenzka kennarastólinn.

2. Nefndin hefir yfirfarið reglur og skipulags fyrirkomulag háskólastóls nefndarinnar og hefir ekkert að athuga við þær eða það, og mælum með áframhaldandi starfi, undir fyrirkomulagi fjársöfnunar formannsins.

3. Nefndin óskar eftir að þetta fjársöfnunarfyrirkomulag verði skýrt fyrir Íslendingum í vikublöðunum Heimskringlu og Lögbergi.

Gunnar Sæmundsson
Kristín Pálsson
E. Magnússon
Einar Sigurðsson
T. J. Gíslason

1 liður samþyktur, 2 liður sömuleiðis. Í sambandi við 3 liðinn bar Walter Lindal dómari fram þau tilmæli til þingnefndarinnar að hún bætti The Icelandic Canadian við, á eftir orðinu Heimskringlu og féllst nefndin á það — liðurinn svo samþyktur og nefndaráilt í heild samþykt.

Námsstyrksmálið — Séra Jóhann Friðriksson lagði fram álit þingnefndarinnar í því máli sem hljóðar þannig:

Þar sem Þjóðræknisfélagið hefir í liðinni tíð styrkt íslenzkt námsfólk á sviði sönglistarinnar, með ágætum árangri og sér til sóma, er nefndin því eindregið meðmælt, að félagið haldi áfram slíkri styrktarstarfsemi eftir föngum.

Nefndin leggur því til, að fimm manna milliþinganefnd sé kosin í málið er kynni sér ástæður og áhugaefni þess fólks, sem nefnt hefir verið í þessu sambandi hér á þinginu, og vinni í samráði við væntanlega stjórnarnefnd að framkvæmdum í þessu máli, eftir því sem ástæður leyfa.

J. Friðriksson
Richard Beck
E. H. Fafnis

Nefndarálitið var samþykt umræðulaust, og í milliþinganefndina í málinu voru kosnir: Trausti Ísfeld, Mrs. P. S. Pálsson, Jónbjörn Gíslason, Ingibjörg Jónsson og Mrs. H. Danielsson.

Minjasafnsmál — Framsögumaður Dr. Beck Skjalavörður upplýsir, að minjasafnið sé geymt í sérstökum skáp í Jóns Bjarnasonar skólabyggingunni og að ekkert muni hafa bæst við safnið á síðastliðnu ári.

Þar sem æskilegt er, að þessu máli sé haldið vakandi vill nefndin hvetja fólk til að senda

muni, sem ættu heima á safninu, til skjalavarðar félagsins, hr. Ólafs Péturssonar, 123 Home St. Winnipeg, Man.

Á þjóðræknisþingi 22. febrúar 1950

Álitið samþykt umræðulaust.

S. Baldvinsson
Richard Beck

Kosning embættismanna

Samkvæmt lögum fara þær fram kl. 2 e. h. þriðja þingdaginn og þar sem sá tími var kominn, var vikið frá öðrum málum og gengið til kosninga. Stungið var uppá séra Philip M. Péturssyni og Walter Lindal fyrir forseta. Sá síðarnefndi baðst undan kosningu, svo séra Philip var kosinn í einu hljóði. Vara-forseti T. J. Oleson endurkosinn. J. J. Bíldfell endurkosinn skrifari, Vara-skrifari endurkosinn frú Ingibjörg Jónsson. G. L. Jóhannsson, endurkosinn féhirðir, og Grettir Eggertsson vara var-féhirðir. Guðmann Levy endurkosinn fjármálaritari og A. G. Eggertsson vara-fjármálaritari. Ólafur Pétursson endurkosinn skjala- og eignavörður. Yfirskoðunar maður sá sem útent hafði kjörtímabil sitt, endurkosinn.

Forseti skýrði frá að forseti háskóla Manitobafylkis væri kominn á þingið og bauð hann velkominn og bað Walter Lindal dómara að kynna hann þingfólkinu, sem að dómarinn gerði með stuttri, en snjallri ræðu.

Dr. A. H. S. Gillson ávarpaði svo þingið. Hann er maður málsnjall og flutti bæði snjallt og áhrifamikið erindi. Dr. Beck ávarpaði forseta háskólans með nokkrum velvöldum orðum og bað þingheim að votta forsetanum þakklæti sitt með því, að standa á fætur, sem hann og gerði.

Rithandar og nafnabók Lárusar S. Ólafssonar

J. J. Bíldfell mintist á þessa bók, þýðing hennar og hina lofsamlegu viðleitni Lárusar Ólafssonar með að varðveita nöfn Íslendinga í Ameríku frá gleymsku og glötun og rithönd þeirra og hvatti menn til að sinna málinu.

Séra Egill Fafnis lagði til og Mrs. P. S. Pálsson studdi, að Trausti Ísfeld sé falið að taka bókina til Selkirk til þess að fá fólk þar til að skrifa nöfn sín í hana og senda hana svo eftir tvo mánuði til stjórnarnefndar Þjóðræknisfélagsins í Winnipeg aftur. Samþykt.

Séra Egill Fafnis vakti máls á, að æskilegt væri ef því yrði viðkomið í framtíðinni að sýna parta úr leikritum á samkomum Þjóðræknisfélagsins, sagði að það mundi bæði vekja fólk, auka aðsókn að samkomunum og treysta sambandið við ættþjóðina.

Hann lagði og til, að þingmenn láti í ljósi þakklæti sitt til stjórnarnefndarinnar fyrir starf hennar á síðasta ári með því að standa á fætur og var það gert.

Fundi var svo frestað til kl. 8. e. h.

Sjöundi og síðasti fundur þingsins var settur í Sargent Park School Auditorium í Winnipeg kl. 8.30 e. h.

Dr. Beck lagði til og Th. J. Gíslason studdi, að stjórnarnefnd Þjóðræknisfélagsins sé falið að staðfesta tvo síðustu fundargjörninga þingsins og að annast hvað annað, sem að ólokið kynni að vera af störfum þingsins. Samþykt.

Forseti kvaddi ritara til að bera fram formlega uppástungu um þá menn, sem valdir höfðu verið heiðursfélagar, en þeir voru, G. J. Óleson, friðdómari í Glenboro, Man.; Einar Páll Jónsson, ritstjóri Winnipeg, og Stefán Einarsson, ritstjóri í Winnipeg. Dr. Beck studdi tillöguna og mintist heiðursfélaganna með hlýjum og velvöldum orðum. Svo fór fram eftirfylgjandi, skemtiskrá.

Yngismeyjar tvær lásu íslenzk kvæði prýðisvel, Lorna Stefánsson frá Gimli, og Fern Hallsson frá Riverton. Gunnar Pálsson frá New York söng einsöngva sem að ágætur rómur var gerður að.

Enfremur sungu frú Lilja og ungfrú Evelyn Thorvaldsson öllum til ánægju.

Dr. Beck flutti fróðlega og snjalla ræðu um starfstilhögun á þingi Sameinuðu þjóðanna í New York.

Að svo mæltu sleit forsetinn þinginu.

J. J. Bíldfell
ritari

New Ulm, Minn.
Hon. A. B. Gíslason

New York, N. Y.
Edvard Frímansson
Garðar Gíslason
Jón Guðbrandsson
Hannes Kjartanson
Gunnar Magnússon
Georg Östlund
Dr. E. Thorláksson
Ólafur Johnson

Park River, N. Dak.
Theodore Eyjólfson

Philadelphia, Penn.
Próf. Axel J. Uppvall
Dr. Caroline Brady

Portland, Ore.
Barði Skúlason
Guðm. Thorsteinsson
Mr. N. B. Johnson

Poulsbo, Wash.
Mrs. H. F. Kyle

Princeton, N. Y.
Próf. R. V. Lindebury

Oxnard, Calif.
Jóhannes Sveinsson

Rio Linde, Calif.
E. M. Thorsteinsson

Rugby, N. Dak.
Dr. Chr. G. Johnson

San Diego, Calif.
J. K. Steinberg
Mrs. V. Melsted

Seattle, Wash.
Thórir Björnsson
Mrs. Margrét Benedictsson
B. J. Einarsson
Mrs. Helga K. Sumarliðason
B. I. Einarsson
Jóhann Straumfjörð

St. Paul, Minn.
Minnesota Historical Society

Topeka, Kans.
J. B. Linderholm

Toppenish, Wash.
Mrs. Bergþóra Benedictson

Upham, N. Dak.
E. J. Breiðfjörð

Virginia, Minn.
Magnús Magnússon

Washington, D. C.
John M. Echols
Mrs. Mekkin S. Perkins

Williamsburg, Va.
Próf. Jess H. Jackson

Woodridge, Mass.
J. B. Skaptason, Ph.D.

5. DEILDIR

Þjóðræknisdeildin "Frón"
Winnipeg, Man.

Meðlimaskrá fyrir árið 1950 til 1951

Hildur Árnason
Hannes Anderson
Sigurður Anderson
Sigurlaug Árnason
Þorsteinn Árnason
Kristín Árnason
Jochum Ásgeirsson
Mrs. Jochum Ásgeirsson
Jón Ásgeirson
Oddný Ásgeirson
A. S. Bardal
Jóhann Th. Beck
Mrs. V. Beck
Rafnkell Bergson
Andrés Björnson
Gunnar Brynjólfson
P. K. Bjarnason
Davíð Björnson
Mrs. D. Björnson
Mrs. Lárus Björnson
Hjörtur Brandson
Magnús Brandson
Oddur Brandson
Mrs. Ingibjörg Butler
John Butler
Mrs. S. Backmann
H. Björnson
Mrs. Svava Bonnell
Jón Benidiktson
Jónína Christie
Jóhannes Christie
Friðmunda Christie

Jóhanna Cooney
Jón Christopherson
Séra Sig. Christopherson
Mrs. Lína Dunning
Ragnheiður Davðson
C. O. Einarson
Árni G. Eggertson
Mrs. Maja Eggertson
Jón Einarson
Gunnar Erlendsson
Séra Valdimar J. Eylands
Kristinn Eyjólfson
Grettir Eggertson
Guðm. Eyford
Jens Elíasson
Lára Freeman
Fred Friðfinnson
Mrs. Ása Friðrikson
G. H. Gillis
Halldór Gíslason
Hallbera Gíslason
Hjálmar Gíslason
Jónbjörn Gíslason
J. S. Gilles
B. J. Goodman
Þorsteinn Goodman
Mrs. Matta Gunnlaugson
Carl Hanneson
B. Hallson
Mrs. Júlíana Halldórson
Miss Elín Hall
Jón Halldórson
Páll Hallson
Mrs. Helga Hallson
Th. Hanneson
Jóhanna Hólm
Thor Ottó Hallson
L. Helgason
Lúðvík Hólm
Björn Hjörleifson
Jón Hafliðason
Miss Sigríður Jakobson
Steindór Jokabson
rMs. Rósa Jóhannson
Walter Jóhannson
Cons. Grettir L. Jóhannson
S. Jóhannesson
V. Jóhannson
Mrs. Jónína Jóhannesson
Jósephína Jóhannson
Mrs. Kristín Johnson
Jónas Jónasson
Mrs. Ingibjörg Johnson
Guðríður Johnson
Henrietta Johnson
Helgi Johnson
Magnús Johnson
Th. Johnson
Jón Jónatanson
Mrs. L. Jörundson
Jón Jónsson
Mrs. Ólína Johnson
Guðm. Jóhannesson
Björn Johnson
J. A. Johnson
Próf. Skúli Johnson
Magnús Johnson
Dr. Björn Johnson
Snorri Jónasson
Friðrik Kristjánson
Hlaðgerður Kristjánson
J. F. Kristjánson
Mrs. Steina Kristjánson
Lúðvík Kristjánsson
Guðmann Levy
Mrs. Guðmann Levy
J. J. Lindal
Una Lindal
W. J. Lindal dómari
Mrs. S. M. Lawson
Ari G. Magnússon
Böðvar Magnússon
Jóhann Magnússon
Guðrún Magnússon
Sólrún McNab
J. A. McNab
Þorsteinn Mýrmann
Jakobína Nordal
Óli Ólafsson
Ísafold Ólafsson
Tryggvi Oleson
S. Oddleifson
Sesselja Oddson
Sveinn Oddsson
Valgarður Oddson
Benidikt Ólafson

Mrs. Th. Ólafson
Kristinn Oliver
Mrs. Kristinn Oliver
Jónína Ólason
P. S. Pálsson
Mrs. P. S. Pálsson
Stefanía Pálsson
A. S. Pálsson
Hannes Péturson
Jóhanna Péturson
Ólafur Pétursson
Séra P. M. Pétursson
Mrs. Þórey Pétursson
Hólmfríður Pétursson
Margrét Pétursson
Ólafur Pétursson
Pétur J. Pétursson
Thorvaldur Pétursson
J. K. Péturson
Hannes J. Pétursson
Gunnar E. Péturson
Mrs. Jóna Rafnkelsson
J. Sigmundson
Mrs. J. Sigmundson
E. H. Sigurðson
Mrs. E. H. Sigurðson
Guðbjörg Sigurðson
Halldór Sigurðson
Margrét Sigurðson
Regina Sigurðson
Sigurþór Sigurðson
Mrs. María Sigurðson
S. Sigurjónson
Guðm. A. Stefánsson
Ragnar Stefánson
Hans M. Sveinson
Mrs. Hans M. Sveinson
Halldór M. Swan
Jóhannes Sigurðson
Björgólfur Sveinson
Mrs. J. B. Skaptason
Einar Sigurðson
H. Skagfeld
Þorsteinn Sveinson
Benidikt Sæmundson
Kristín Sigurðson
Einar Thomson
Th. Þorbergson
Guðm. Þorsteinson
Soffanas Thorkellson
Carl K. Thorlákson
Th. Thorsteinsson
Ernie Thorsteinson
Mrs. A. Þorgrímson
Heimir Þorgrímson
Margrét Þorgbergson
Halldóra Thomson
Þorgerður Þórðarson
Sigurrós Vídal
Thor Viking

Stjórnarnefnd deildarinnar "Frón" fyrir árið 1951

Frú Ingibjörg Johnson, forseti
Ste. 12 Acadia Apts.

Steindór Jakobson, v-forseti
800 Banning St.

Heimir Þorgrímson, skrifari
627 Agnes St.

Davíð Björnsson, v.-skrifari
793 Banning St.

Jochum Ásgeirson, gjaldkeri
Ste. 4 Acadia Apts.

Pétur J. Péturson, v.-gjaldk.
534 Dominion St.

Jón Jónsson, fjármálaritari
735 Home St.

Próf. Tryggvi Oleson, vara-fjármálaritari
484 Montague St.

J. Johnson, bókavörður
735 Home St.

Deildin "Báran"
Mountain, N. Dak.
G. J. Jónasson, forseti
H. B. Grímsson, skrifari
Jóhannes Anderson, féhirðir
H. T. Hjaltalín, fjármálaritari

Heiðursmeðlimir
Dr. Richard Beck
G. Grímsson
Chr. Indriðason
Kr. K. Kristjánsson
Ms. Kr. K. Kristjánsson
H. T. Hjaltalín

Meðlimir
Björn Stefánsson
Albert Gillis
Erlingur Guðmundsson
Stefán Indriðason
Haraldur Ólafsson
Rev. E. H. Fáfnis
Mrs. E. H. Fáfnis
B. F. Olgeirsson
Helgi Reykdal
S. K. Johnson
Joe E. Petursson
F. A. Björnson
C. Guðmundsson
Ol. Thorsteinsson
S. J. Hallgrímsson
O. G. Johnson
C. S. Guðmundsson
J. J. Erlendsson
I. T. Hjaltalín
Jón Hillman
Einar J. Einarsson
M. F. Björnsson
S. F. Steinólfsson
Gamalíel Thorleifsson
Sigmundur Guðmundsson
B. G. Guðmundsson
Mrs. B. Guðmundsson
V. G. Guðmundsson
Helgi Finnson
Hermann Bjarnason
Steini Goodman

P. B. Ólafsson
Mrs. F. Snowfield
B. S. Björnsson
Skúli Stefánsson
A. M. Ásgrímsson
Wm. Sigurðsson
John Axdal
Helgi Björnsson
Ted Vatnsdal
V. A. Björnsson
Mrs. V. A. Björnsson
S. A. Björnsson
Mrs. S. A. Björnsson
Anna Grímsson
Kristín Goodman
Alli Bjarnason
J. H. Johnson
Fred Melsted
J. G. Hall
Alvin Melsted
Stefán Melsted
Björn Eyfjörd
Leo Hube
H. M. Jónasson
Helgi Laxdal
Steinn Mýrdal
H. S. Walters
Jón Goodman
Mrs. Richard Beck
H. G. Guðmundsson
J. J. Gestsson
Vilhjálmur Melsted
Mrs. J. Th. Jónsson
Einar J. Mýrdal
Gestur Gestsson
Teitur Ásmundsson
Franklin Scheving
Halldór Ásgeirsson
L. Guðmundsson
M. Byron
Pétur Oleson
Joe Geir
S. S. Kristjánsson
Ásvaldur Laxdal

Deildin "Iðunn"

Leslie, Sask.

Páll Guðmundson, forseti
Rósmundur Árnason, skrifari
Jón Ólafsson, féhirðir
Þorsteinn Guðmundsson, bókavörður
Jóhann Sigbjörnsson
Haraldur Thorsteinson
Sigbjörn Sigbjörnsson
Skúli Björnson
V. Axfjörð
Sigurður Sigurðson
John Jóhannson
J. Gíslason
J. M. Austman
Fred Nordal

Deildin "Grund"

Argyle, Man.

Björn S. Johnson, forseti
G. J. Oleson, skrifari og féhirðir
Mrs. G. S. Paulson
S. A. Anderson
P. A. Anderson
Finna Sveinsson
Stefán Johnson
Mrs. G. Lambertsen
F. Frederickson
Olga Sigurdson
G. S. Johnson
B. Sigurdson
Gísli Björnson
Mrs. Inga Storm
G. J. Oleson
B. S. Johnson
Séra Eric H. Sigmar
Gestur Davidson
Jónas Helgason
S. S. Johnson
P. Christopherson
J. J. Breidal
J. K. Sigurdson
J. A. Sveinsson
Ingi Jóhannesson
Tryggvi Johnson
P. S. Johnson
H. S. Johnson

Mrs. Sigrún Johnson
Mrs. Marg. Josephson
Conrad Norman
Herman Ísfeld
Mrs. Clara Johnson

Deildin "Fjallkonan"

Wynyard, Sask.

Hallgrímur Axdal, forseti
Thorhallur Bardal, v.-forseti
Gísli Benidiktson, skrifari
J. Josephson, vara-skrifari
Gunnar Jóhannsson, gjaldk.
Ástvaldur Hall, vara-gjaldk.
Gísli Gilles
Steinþór Gunnlaugsson
Mrs. Thorhallur Bardal
C. H. Grímsson
Mrs. Sveinson
Pétur Thorsteinsson
Valdi Johnson
Anna Guðjónsson
Jónas Jónsson
Magnús Jónasson
Mrs. Halldóra Gíslason
Sigga Björnsson
Finnbogi Guðmundsson
Jóhann Kristjánsson
Björn G. Jóhannsson
Hákon Kristjánsson
Finnbogi Johnson
Fríða Pálsson
Kristján Jónasson
M. J. Skagfell
Marvin Johnson

Deildin "Lundar"

Lundar, Man.

August Eyjólfsson, forseti
Torfi Torfason, vara-forseti
Mrs. L. Sveinson, skrifari
Mrs. H. Björnson, v.-skrifari
Mrs. S. Hofteig, féhirðir
Mrs. K. Pálsson, v.-féhirðir
Mr. & Mrs. Kári Byron
Mr. & Mrs. D. Lindal
Mr. & Mrs. Ágúst Eyjólfson
Mr. & Mrs. Helgi Björnson
Mr. & Mrs. Jóhann Fredrickson
Mr. & Mrs. Ágúst Magnúson
Mr. & Mrs. Stefán Hofteig
Mr. & Mrs. Hjörtur Hjartarson
Mr. & Mrs. Thorlákur Nelson
Mr. & Mrs. Óli Ólafson
Mr. & Mrs. Skúli Sigfússon
Mrs. Soffía Benjamínson
Tómás Benjamínson
Torfi Torfason
Bjarni Torfason
Eiríkur Scheving
Mrs. Kristín Pálson
Mrs. Ásta Sigurðson
Mrs. Valdi Rafnkelson
Jóh. Sigurjónson
Gísli Gíslason
Árni Pálsson
Jón Líndal
Jón Björnson
Mrs. Margrét Sigurðson
Jón Jóhannson
Sigurður Oddson
Gísli Ólafson
Mrs. Rannveig Guðmundson
Emil Guðmundson
Dr. Guðmundur Paulson
Ólafur Magnúson
Bóas Ólafson
Mrs. L. Sveinson

Deildin "Aldan"
Blaine, Wash.

Sr. A. E. Kristjánsson, forseti
Mrs. Dagbjört Vopnfjörð, ritari
Andrew Danielson, féhirðir
Hannes Teitson, skjalavörður
Einar Símonarson, v.-forseti
Sigurður Arngrímson, vara-skrifari
Jóhann J. Straumfjörð, vara-féhirðir
Anna Kristjánsson
Bertha Danielson
Bella Straumfjörð
Þórhalla Arngrímson
Sigurjón Björnson
Séra G. P. Johnson
Margrét Johnson
Ágúst G. Breiðfjörð
Jakob Vopnfjörð
Helgi S. Helgason
Guðmundur Guðbrandson
Elin Guðbrandson
Guðmundur Guðmundson
Guðbjörg Guðmundson
Thorsteinn G. Ísdal
Helgi Steinberg
Kristín Steinberg
Jón Laxdal
Thorbjörg Johnson
Guðni Davíðson
Hólmfríður Davíðson
Anna Lyngholt
Jóhann G. Jóhannson
Solveig Jóhannson
Helga Júlíus
Skúli Johnson
Guðrún Johnson
Sigríður Johnson
Gísli Guðjónson
Fríða Guðjónson
Alice Símonarson
Stefán Skagfjörð
Herdís Stephanson
María Thordarson
Augustina Goodman
Begga Sölvason
Rósa Casper
Elin Carpenter
Sigurður O. Sigurðson
Margrét J. Benedictson
Magnús Guðlaugson

Deildin "Brúin"
Selkirk, Manitoba

Embættismenn

E. Olson, forseti
Einar Magnússon, vara-forseti
Mrs. A. Guðbrandson, skrifari
Mrs. Ásta Sveinson, vara-skrifari
Herman Nordal, gjaldkeri
Mrs. H. Nordal, vara-gjaldkeri
Eiríkur Vigfússon, fjármálaritari
Mrs. Thora Austman, vara-fjármálaritari
Mrs. Ásta Erickson, bókavörður
Oddur Sveinson og
Mrs. Ásta Erickson, yfirskoðunarmenn

Heiðurs meðlimir

Bjarni Arnason
Mrs. Kristín K. Olafson
Jón Sigurðson
Oddur Sveinson

Meðlimir

Mrs. Thora Austman
Miss Katie Anderson
Jón Arnason
Mrs. Ásta Erickson
Guðjón Friðrikson
Jón Goodman
Mrs. Allie Guðbrandson
Kristinn Goodman
Mrs. Margrét Goodman
Mrs. Ingveldur Henry
Jón Hinrikson
Mrs. Guðrún Ísfeld
Trausti Ísfeld
Mrs. Trausti Ísfeld
Mrs. Vigdís Johnson
Miss Dora Johannesson
Mrs. Sigurbjörg Johnson
Mrs. Guðlaug Johnson
Mrs. Júlíana Johnson
Dr. Eyjólfur Johnson
Mrs. Margrét Johnson
Mrs. Freida Lyons
Einar Magnússon
Mrsó Rakel Maxson
Herman Nordal
Mrs. H. Nordal
E. Olson

A. BERGMANN

Alskonar varningur, og sérstök áhersla lögð á matvöru.

Sími 31

WYNYARD, SASK.

THE BLUE CASH STORE

JACK TESKEY, Prop.

GENERAL MERCHANDISE

WYNYARD SASK.

CAMERON & POPE

HARWARE – FURNITURE

Serving Wynyard and District for nearly 40 years—still going strong.

WYNYARD, SASK.

Phone 14

THORFINNSON'S

McCORMICK DEERING MACHINERY
I. H. TRUCKS – B-A OIL
FIRESTONE PRODUCTS

Phone 91 Wynyard, Sask.

COMPLIMENTS OF

CHRIS' MEAT MARKET

WYNYARD, SASK.

C. Bergsveinson, Prop.

Arthur S. Thorfinnson

REAL ESTATE – CONVEYANCING
AND EVERY KIND OF INSURANCE

Phone: Res. 56 – Office 91

WYNYARD, SASK.

COMPLIMENTS OF . . .

KORNER LUNCH

WYNYARD SASK.

ELECTRIC SERVICE

"Home of Electrical Appliances"

V. BJARNASON

Phone 42

Wynyard Sask.

"Buy With Confidence At"

Sing's Department Store

GENERAL MERCHANDISE and
CHINESE NOVELTIES

Wynyard Sask.

LAKE CENTRE DEPARTMENT STORE

LET US TAKE CARE
OF YOUR REQUIREMENTS
FOR COMPLETE SATISFACTION

Telephone No. 18

WYNYARD SASK.

Séra S. Ólafson
J. Pjeturson
Mrs. Ingibjörg Palson
S. Roy
Mrs. Jofeta Skagfjörð
Bjarni Skagfjörð
Mrs. Rannveig Stefánson
Mrs. Ásta Sveinson
Gusti Sæmundson
W. P. Thorsteinson
Mrs Adda Thordarson
Mrs. Helga Thompson
Mrs. Johanna Thorvaldson
Einar Thorvaldson
Jón Vogen
Eiríkur Vigfússon

Deildin "Gimli"
Gimli, Man.

Guðmundur Fjeldsted, forseti
Sigurður Baldvinsson, vara-forseti
Ingólfur N. Bjarnason, skrifari
Elías Olafsson, gjaldkeri
Jón J. Johnson, fjármálaritari

Meðlimir

Willi J. Arnason
Mrs. Gyða Anderson
Stefan Anderson
Mrs. Ingólfur N. Bjarnason
Mrs. Harold Bjarnason
Elliheimilið Betel
Arthur Bendigtsson
Einar A. Einarsson
Friðfinnur Einarsson
Einar S. Einarsson
Mrs. Sigrún Gíslason
Sveinn Geirholm
Miss Magnúsína Halldórsson
Adólf Hólm
Thorður Ísfjörð
J. B. Johnson
Mrs. J. B. Johnson
Mrs. J. Jacobson
Mrs. Anna Jónasson
S. Th. Kristjánsson
Óli N. Kárdal
Mrs. Ó. N. Kárdal
Ted Kristjánsson
Th. Kárdal
G. B. Magnússon
Jón Magnússon
Mrs. Th. Magnússon
M. S. Magnússon
Lárus Nordal
G. E. Narfason
Dóri Pétursson
Guðmundur Pétursson
Mrs. Lauga Pétursson
Mrs. Guðrún Stevens
Mrs. H. G. Sigurðsson
H. G. Sigurðsson
Mrs. Jane Sveinsson
Eric Stefánsson
Jóhann Sæmundsson
Mrs. Lorence Stevens
S. J. Thorkelsson
Mrs. Kristín Thorsteinsson
G. H. Thorkelsson
Óli Thorsteinsson
Mrs. Guðrún Thompson

Deildin "Ísland"
Morden, Man.

Jón B. Johnson, forseti
Miss G. Thomasson, skrifari
Jónatan Thomasson, fjármálaritari
T. J. Gíslason, féhirðir

Meðlimir

Stefán G. Einarson
Árni J. Gillis
Árni R. Gillis
Óscar Gillis
Andy Gislason
Lárus Gíslason
J. M. Gíslason
Mrs. T. J. Gíslason
Leonard Helgason
Mrs. J. B. Johnson
Mrs. J. M. Johnson
Óli Lindal
Mrs. Fríða Lindal
T. M. Ólafson
Mrs. Willie Ólafson
Sigurður Ólafson
Mrs. P. Runzelman
Jóhann P. Thomasson
Thomas Thomasson

Sambandsfélagið
The Icelandic Canadian Club
Officers and Committees

A. Vopnford,, Past President
W. Kristjanson, President
J. K. Laxdal, Vice-President
Miss M. Haldorson, Recording Sec.
Mrs. H. F. Robinson, Corres. Sec.
Miss V. Eyolfson, Treasurer

Members of the Executive
Dr. L. A. Sigurdson
Paul Bardal
Mrs. B. S. Benson
H. J. Stefanson
H. V. Laruson
Mrs. Kay Palmer

Social
Mrs. Runa Jonasson, Convener
Miss Helga Eggertson
Miss Inga Johnson
Miss Gerda Narfason
Mrs. L. H. Olsen
J. Myrdal
A. Bjornsson

Membership and Press
Mrs. L. Richardson, Convener
H. F. Danielson
Miss S. Eydal

Scholarship Fund
Mrs. H. F. Danielson, Convener
Judge W. J. Lindal
Paul Bardal

Magazine
Mrs. H. F. Danielson, Chairman
Judge W. J. Lindal
H. J. Stefanson
H. Thorgrimson
J. K. Laxdal
Miss L. Eydal
Miss Margret Peturson
Miss M. Haldorson
H. F. Danielson
Mrs. Carl Thorsteinson

Honorary Life Members
Mrs. Maria Markan Ostlund.
Rev. Sigurgeir Sigurdsson, Bishop of Iceland
Dr. Sig. J. Johannesson
G. J. Guttormsson
S. K. Hall

Members
J. T. Beck
Mrs. J. T. Beck
Mrs. J. Bergman
Mrs. Una Bjarnason
Miss Steinun Bjarnason
Miss Inga Bjarnason
Mrs. J. Cooney
Mrs. Ruby Couch
Miss S. Eyford
Miss Lillian Eyolfson
Mrs. K. G. Finnson
Haldor Gislason
Miss Helga Goodman
Mrs. G. Gunnlaugson
Miss L. Guttormson
Carl Hallson
Einar Hjorleifson
Prof. S. Johnson
Mrs. S. Johnson
Miss Solrun Johnson
Mrs. L Johannesson
Miss Steina Johnson
Miss Laura Johnson
Miss Vala Jonasson
J. T. Jonasson
O. Jonasson
Mrs. O. Jonasson
Mrs. W. Kristanson
Miss Joey Magnuson
Mrs. H. Martinson
Prof. T. J. Oleson
L. H. Olsen
H. F. Robinson
Mrs. L. A. Sigurdson
Mrs. Lara Sigurdson
Miss Lena Sigurdson
Mrs. O. Stephenson
Sveinn Sveinson
Dr. P. H. T. Thorlakson
Th. Thorbergson
G. Thorlakson
Fred Thordarson
J. Thordarson
Eric Thorsteinson
Mrs. A. Vopnfjord
Mrs. O. Viking

Sambandsdeildin Vísir"
(The Icelandic Association af Chicago
Chicago, Ill.

Mrs. S. Árnason
Egill Anderson
Mrs. E. Anderson
Paul Einarson
Mrs. P. Einarson
Mrs. R. Hixon
Mrs. Ragna Barnes
Joe Goodman
Mrs. J. Goodman
Mrs. E. Petersen
R. F. Stephenson
Elmer Halldorson
Mrs. E. Halldorson
J. Anderson
Mrs. J. Anderson
Paul Bjornson
Mrs. P. Bjornson
O. J. Ólafsson
Mrs. O. J. Ólafsson
W. W. Sherman
Mrs. W. W. Sherman
Erling Bjarnason
Miss Sigríður Einarson
Alex Benson
Mrs. A. Benson
Daniel Ólafson
Mrs. D. Ólafson
Egill Erlendson
Ben Gestsson
Mrs. B. Gestsson
Mr. Taylor
Mrs. Taylor
Oli Alfred
Mrs. O. Alfred
Miss Sophia Haldórsson
Eyfi Anderson
Mrs. E. Anderson
Aug. Anderson
Mrs A. Anderson
Paul Halldorson
Mrs. P. Halldorson
Eric Vigfússon
Sam Einarson
T. Thorkelson
Mrs. T. Thorkelson
Bragi Freymóðsson
Miss Viola Barnes
Haraldur Ásgeirsson
Mrs. G. R. Blackburn
Miss Reykjalín
S. W. Guðmundson
Mrs. S. W. Guðmundson
Miss Helga Goodman
Miss Sigrid Strodz
Miss Alma Goodman
Miss Grace Goodman
Larus Johnson
Mrs. L. Johnson
H. Björnson
Mrs. H. Björnson
J. C. Guðmundson
Mrs. J. C. Guðmundson
W. Paul
Mrs. W. Paul
Kjartan Vigfússon
Gudlaugur Waage
Árni Helgason
Mrs. Á. Helgason
Miss Virginia Osborne
Miss Stella Einarson
W. Friske
Mrs. W. Friske
Allan Sveinson
Mrs. A. Sveinson
A. Arnason
Mrs. A Arnason
O. C. Arnason
Miss Hulda Arnason
Miss Jennie Kartanson
John S. Johnson
Mrs. J. S. Johnson

Meðlimir "VESTRA"
Seattle, Wash.

Tryggvi Anderson
Marin Anderson
John Ásmundson
Mrs. J. Ásmundson
Olafur Bjarnason
Mrs. O. Bjarnason

Tani Bjornson
Sigrid Bjornson
Bogi Bjornson
S. H. Christianson
Mrs. S. H. Christianson
Mrs. Dora Roswick
Mrs. F. J. Frederickson

Everett, Wash.
Fred J. Frederickson,
Sigga Franks
Margret George
Stefan Gudjohnsen
A. A. Hanson
Peter Hallgrimson
Mrs. A. Hanley
Mr. E. H. Hansen
Mrs. E. H. Hansen
Kjartan J. Johnson
Brynhildur Jonsson
Sigurlaug Johnson
Sara Johnson
Stefán B. Johnson
Steina Johnson
Bjarni O. Johannsson
Aleph Johannsson
J. A. Johannson
Josephine Johannson
Hannes Kristjanson
Kristin Kristjanson
Johann Karason
Gudbjorg Karason
Sverir Kjartansson
Jon Magnusson
Gudrun Magnusson
H. E. Magnusson
Hanna Magnusson
Gudlaug Magnusson
J. J. Middal
Mrs. J. J. Middal
Ingibjorg Mattiasson
Thorsteinn Palmason
Lillie Palmason
Pálmi Pálmason
Anna Palmason
George Peterson
Sara Peterson
Gudrun Page
S. G. Richter
Ted E. Samuelson
Mrs. T. E. Samuelson
Emma Scheving
Stefan Scheving
Anna Scheving
Harald S. Sigmar
Ethel Sigmar
S. Sigurdsson,
Calgary Alberta
Ragnheidur Sigurdsson,
Calgary, Alberta
Halldór Sigurdsson
Jonina Sigurdsson
Beggi Sigurdson
Ruth Sigurdson
Sigurdur J. Stefansson
Ena J. Sigurdson
K. S. Thordarson
Anna Thordarson
Ragnar Þordarson,
Reykjavík, Ísland
S. S. Thordarson
Mrs. Björg Thordarson
K. Thorsteinsson
Elin Thorsteinsson
Jon B. Valfells,
Santa Monica, Calif.
Sveinn B. Valfells,
Reykjavík, Ísland
Frú Helga Valfells,
Reykjavík, Ísland
Mrs. J. P. Wall
Mrs. Margaret Wandrey
George Sigmar

Heiðursfélagar
Mrs. Jakobina Johnson
Mrs. Mary Frederick
Mrs. Helga Johnson
Mr. Gunnar Matthiason,
California
Mr. Arni Sumarlidason,
Arizona

Sambandsdeildin
"Ströndin"
Vancouver, B. C.

S. Eymundsson, forseti
G. Stefánsson, vara-forseti
B. Kolbeins, skrifari
E. Eliasson, vara-skrifari
S. Johnson, féhirðir
A. H. Ísfjörð, vara-féhirðir
og auglýsingastjóri

Meðlimir
Oli Anderson
G. Anderson
J. H. Anderson
Mrs. G. T. Anderson
Mrs. S. Arnason
A. Björnson
B. Brynjólfson
Mrs. B. Brynjólfson
G. T. Berg
Miss G. Christopherson
Mr. Eliason
Mrs. Eliason
H. Eliason
T. Eymundson
Mrs. T. Eymundson
Mrs. F. W. Edinger
Mrs. T. Egilson
Mrs. M. Frederickson
S. Guðmundson
E. Gunnarson
Mr. Gíslason
Mrs. Gslason
Mrs. E. F. Hall
Mrs. C. Helgason
Mrs. A. Harvey

E. Haralds
Mr. Hólm
Mrs. Hólm
K. J. Halldorson
C. Ísfjörð
Th. Jónasson
Mrs. F. Johnson
H. Johnson
J. Johnson
S. Johnson
T. Kristjansson
Mrs. D. McDonald
Mrs. Oscar
Mrs. A. C. Orr
F. Sigurðsson
Mrs. S. Skardal
Miss A. Sigurdson
G. Stefánsson
Mrs. G. Stefánsson
Rev. Dr. H. Sigmar
F. Thornton
S. Torfason
J. A. Thorsteinsson
Mrs. K. E. Thelander
E. Vatnsdal

Deildin "ESJAN"

Árborg, Manitoba

Gunnar Sæmundson, forseti
Valdimar Jóhannesson, vara-forseti
Herdís Eirickson, skrifari
Sigurður Finnson, vara-skrifari
Magnús Gíslason, fjármálaritari
Tímóteus Böðvarsson, féhirðir
Franklin Pétursson, bókavörður

Meðlimir

Margrét Sæmundson
Elli Guðmundson
Svanbjörg Sveinsson
Eyríkur Bjarnason
Þórarinn Gíslason
Böðvar H. Jakobsson
Sveinbjörg Halldórsson
Aldís Pétursson
Þórunn Vigfússon
C. H. Hillman
Ingibjörg Gíslason
Þorbjörg Mýrdal
Lára Sigvaldason
Gudrun M. Borgfjörð
K. N. S. Friðsteinsson
A. H. Anderson
W. S. Eyjólfsson
Sigurjón Þórðarson
G. J. Guttormsson
Eiríkka Johnson
Bjarni Sigvaldason
Wilhelm Pálsson
Emma von Renessee
S. A. Sigurdson
Baldvin Jónsson
Bergur Vigfússon
S. B. Hornfjörð
Sigurður Einarsson
Ingun Fjeldsted
G. B. Björnson
B. J. Lífman
Jón Gunnarsson
Páll Stefánsson
H. S. Erlendsson
Sigurður Vopnfjörð
S. I. Sigvaldason
Helgi Jakobsson
Þ. G. Sigurðson
Andrea L. Johnson
S. O. Oddleifsson
G. O. Einarsson
Friðrik Finnsson
F. P. Sigurðson
Halli Gslason
S. S. Johnson
Einar Benjamínsson
Kristján Sigurðson
Valdimar Sigvaldason
K. J. Jónasson
Þorgrímur Pálsson
Guðmundur Sigvaldson
Jóhannes Pétursson
Lárus Pálsson
Jónas G. Skúlason
Björn Bjarnason
Ragnar Guðmundson
Hallur Johnson
B. G. Anderson
Jón Pálsson

Deildin "SNÆFELL"

Churchbridge, Sask

Þórarinn Marvin, forseti
G. F. Gíslason, gjaldkeri

Meðlimir

Magnús Bjarnason
Konráð Eyjólfssan
Jón Freysteinnsson
Mrs. Gróa Gunnarsson
Sveinbjörn Gunnarsson
Björn Hinriksson
Kristján Johnson
Halldór B. Johnson
Gísli J. Markússon
Sr. Sigurður S. Christophersson
Þorleifur Valberg

Auglýsingaská Tímaritsins

(Index to the Advertisers)

